

ДМИТРИЙ ГЛУХОВСКИ

МЕТРО

2035

ДМИТРИЙ ГЛУХОВСКИ

МЕТРО 2035

Превод: Васил Велчев

chitanka.info

НАУЧИХМЕ ТОЛКОВА МНОГО ОТ

„МЕТРО 2033“ И „МЕТРО 2034“.

ВРЕМЕ Е ДА НАУЧИМ ИСТИНАТА!

Третата световна война прогони човечеството от лицето на Земята. Мегалополисите са или разрушени, или пустеят под радиационните дъждове. Сателитите самотно се носят по орбитите си. Радиото мълчи на всички честоти. Единствено сирените за тревога наредко огласят преддверията на метростанциите.

Там, в тунелите под Москва, последните жители на планетата оцеляват ден за ден. Създали са свои нови общества. Воюват или търгуват помежду си. И не се отказват от надеждата да си върнат господството над повърхността. Но първо трябва да се справят с вечния човешки ламтеж за власт. Комунистите от Червената линия и нацистите от Четвъртия Райх са готови да разпалят война по всички спирки, в целия затворен метро-свят, за да наложат идеологията си.

Сталкерът Артъом още е преследван от кошмари. Редовно той излиза на повърхността, излагайки се на радиацията, за да претърсва радиочестотите. Но те все така мълчат. Единствената надежда за него са думите на странен старец на име Омир, който твърди, че на една далечна спирка някой е чул по радиото чужди гласове. В отчаянието си Артъом се отправя да търси този човек. И се оказва забъркан във война, от която зависи съдбата на последните останки на човечеството.

МЕТРО 2035 продължава и завършва историята на Артъом от първата книга на култовата трилогия, но може да се чете и като самостоятелен роман.

*Авторът благодари на Лариса Смирнова и Иля Яцкевич
за помощта при създаването на тази книга.*

ГЛАВА 1

ТУК МОСКВА

— Не бива, Артър.

— Отваряй. Отваряй, ти казвам.

— Началник-станцията нареди... Нареди да не пускам никого.

— Ти за идиот ли ме смяташ? Кой никой? Кой е „никой“?

— Имам заповед! С цел защита на станцията... От облъчване...

Да не отварям. Имам заповед. Разбираш ли?!

— Сухия ли ти даде заповедта? Вторият ми баща ли ти даде такава заповед? Хайде, отваряй.

— Ще ме изгонят заради теб, Артър...

— Ами тогава аз сам, ако ти не можеш.

— Ало... Сансеич... Да, на пост съм... Тук е Артър... Вашият. Какво да правя с него? Да. Чакам.

— Доносничиш, а? Браво, Никицка. Доносничиш. Разкарай се! Така или иначе ще отворя. Така или иначе ще премина!

Но от караулката изскочиха още двама, вмъкнаха се между Артър и вратата и започнаха леко да го бутат, щадейки го. Артър — вече уморен, с кръгове под очите, още несъвзел се след вчерашното изкачване — не можеше да се справи с часовете, макар че никой не възнамеряваше да се бие с него. Започнаха да прииждат любопитни: мърляви момченца с прозрачни като стъкло коси; подпухнали домакини с ръце, сиво-сини от безкрайното пране с леденостудена вода; уморени и готови на всичко безумно ококорени фермери от десния тунел. Шепнеха си. Хем гледаха в Артър, хем сякаш не; върху лицата им беше изписано дявол знае какво.

— И все ходи и ходи. За какво ходи?

— Аха. И вратата всеки път зейва. А оттам духа, между другото, отгоре! Нещастник...

— Виж, не бива... Не бива така за него. Та той все пак... Всички нас... Спаси ни. И твоите деца.

— Спаси ги, да. А сега какво? За това ли ги е спасявал? И сам се облъчва, и всички нас тука... За компания.

— И най-важното — за чий му е там? Поне да имаше нещо! Защо?

Но ето че сред тези лица се появи едно — най-главното. Занемарени мустаци, косите — вече оредели и целите побелели, като мост пресичат плешивината. Но лицето — изсечено само с прави линии; никакви закръгляния. И всичко останало в него — сурово, гумено, не може да се сдъвче, сякаш са взели човека и са го изсушили жив. Включително и гласа му.

— Всички да се разотиват. Чухте ли ме?

— Ето го Сухия. Сухия дойде. Да си прибира своя.

— Чичо Саш...

— Пак ли ти, Артъом? Нали говорихме с теб...

— Отвори, чичо Саш.

— Разотивайте се, ви се каза! Няма какво да гледате тук! А ти — да вървим.

Вместо това Артъом седна на пода върху излъскания, студен гранит. Облегна гръб на стената.

— Достатъчно — само с устни, беззвучно отбеляза Сухия. — Хората и без това шушукат.

— Трябва. Длъжен съм.

— Там няма нищо! Нищо! Няма какво да търсиш там!

— Нали ти разправях, чичо Саш.

— Никита! Ти какво зяпаш? Хайде, изпроводи гражданите!

— Слушам, Сансеич. Така, някой отделни покани ли чака? Мърдай, мърдай... — занарежда Никицка, подкарвайки тълпата.

— Глупости ми разправяше. Чуй ме... — Сухия изпусна изпълнилия го въздух, омекна, смръщи се, приседна до Артъом. — Ти се погубваш. Мислиш си, че тази екипировка ще те спаси от радиационния фон? Та тя е като решетка! Една басмена рокля ще ти помогне повече!

— И какво?

— Дори сталкерите не се качват горе толкова, колкото ти... Пробвал ли си да пресметнеш дозата? Ти какво: да живееш ли искаш, или да пукнеш?

— Сигурен съм, че чух нещо.

— А аз съм сигурен, че ти се е причуло. Няма кой там да изпраща сигнали. Няма, Артъом! Колко пъти трябва да ти го казвам? Никой не е останал. Нищо освен Москва. Освен нас тук.

— Не вярвам.

— Мислиш ли, че ме интересува в какво там вярваш и в какво — не? Дали ще ти окапе косата, това ме интересува! Дали ще започнеш да пикаеш кръв — също! Какво, искаш да ти изсъхне оная работа ли?!

Артъом сви рамене. Помълча, размишлявайки. Сухия чакаше.

— Чух го. Тогава, на кулата. По радиостанцията на Улман.

— А освен теб не го е чувал никой. През цялото време, колкото и да сме слушали. Пуст ефир. И какво?

— И аз отивам горе, ето какво. Това е.

Артъом се изправи на крака, изпъна гръб.

— А аз искам внуци — каза му изотдолу Сухия.

— За да живеят тук? В подземията?

— В метрото — поправи го Сухия.

— В метрото — съгласи се Артъом.

— И ще си живеят тук нормално. Стига да се родят. А така...

— Кажи им да отворят, чичо Саш.

Сухия гледаше в пода. В черния лъскав гранит. Явно там се виждаше нещо.

— Чувал ли си какво разправят хората? Че си превъртял. Там, на кулата.

Артъом се усмихна накриво.

Пое си въздух.

— За да имаш внуци, знаеш ли какво е трябвало, чичо Саш? Трябвало е да имаш свои деца. И тях да командваш. И внуците ти тогава щяха да приличат на теб, а не на дявол знае кого.

Сухия замижа. Мина една секунда.

— Никита, отвори му. Нека върви. Нека да пукне. Не ми дреме.

Никита се подчини мълчаливо. Артъом кимна доволно.

— Ще се върна скоро — каза той на Сухия вече от буфера.

Онзи се изправи покрай стената, обърна на Артъом превития си гръб и се затътри нататък, лъскайки гранита.

Вратата на буфера се затвори с трясък. Под тавана светна яркочълбата крушка, двайсет и пет години гаранция, и като слабо зимно слънце се отрази в зацапаните плочки, с които в буфера беше

облицовано всичко освен една желязна стена. Очукан пластмасов стол — да отдъхнеш или да си вържеш обувките; на кука — клямнал костюм за противохимическа защита; в пода — улей; стърчеше и гумен маркуч — за обеззаразяване. В ъгъла имаше армейска раница. А от стената висеше синя слушалка като от телефонен автомат.

Артъом се намъкна в костюма — беше просторен, като чужд. Извади от торбата противогаз. Изпъна гумата, нахлузи си го и примигна, докато привикваше с кръглите замъглени прозорчета. Взе слушалката.

— Готов съм.

Чу се мъчително скърцане и желязната стена — не стена, а херметична врата — се плъзна нагоре. Отвън лъхна студ и влага. Артъом се сви зиморничаво. Метна на раменете си раницата — тежка, сякаш е нарамил човек.

Нагоре тръгваха протритите и хлъзгави стъпала на безкрайния ескалатор. Метростанция ВДНХ е на шейсет метра под земята. Достатъчна дълбочина, за да не я засегнат авиобомбите. Разбира се, при удар върху Москва с ядрена бойна глава тук щеше да е яма, залята със стъкло. Но всички бойни глави са били прехванати от противоракетната отбрана високо над града; над земята са валяли само отломките им — излъчващи, но неспособни да се взривят. Затова и Москва си стоеше почти цяла и дори приличаше на предишния си облик — както една мумия прилича на живия фараон. Ръцете са си на мястото, краката са си на мястото, усмивката...

А другите градове не са имали противоракетна отбрана.

Антон изпъшка, намествайки раницата по-удобно, крадешком се прекръсти, мушна палците си под твърде свободните ремъци — за уплътнение, и пое нагоре.

* * *

По желязото на каската потропваше дъжд; потропваше звънко сякаш в самата глава на Артъом. Гумените ботуши затъваха в калта, ръждиви ручей се спускаха някъде отгоре и се оттичаха някъде надолу, на небето се бяха струпали облаци — никаква пролука — и наоколо се

издигаха пусти сгради, всичките измършавели с времето. В този град нямаше жива душа. Вече от двайсет и пет години нямаше жива душа.

През алеята, образувана от влажни гладки дънери, се виждаше грамадната арка на входа на ВДНХ. Ето я кунсткамерата: върху имитациите на антични храмове са насадени зародишите на надежди за бъдещо величие. Величието е трябвало да настъпи скоро — утре. Само дето утре не е настъпило.

ВДНХ е опасно място.

Преди някакви си две години тук все още живееха всякакви гадости, а сега дори те не са останали. Обещаваха, че всеки момент радиацията ще спадне и полека-лека може да започне връщането на повърхността — ето, горе гъмжи от мутанти, а те също са живи твари, макар и изродени...

Стана обратното: ледената кора се стопи, земята задиша и се запоти, фонът скочи. А мутантите се вкопчиха в живота със зъби и нокти — и който не избяга, той издъхна. А човекът си седеше под земята, живееше в станциите на метрото и изобщо не възнамеряваше да умира. На човек не му трябва много. Всеки един плъх му е от полза.

Броячът цъкаше и начисляваше дозата на Артъом. Няма да го взимам повече със себе си, мислеше си Артъом, само ме вбесява. Какво значение има колко там нацъква? Какво променя това? Докато работата не бъде свършена, ако ще даже да се пръсне.

— Нека говорят, Жен. Нека смятат, че съм превъртял. Те нали не бяха там тогава. Откъде да знаят, а? Превъртял... Да вървят всичките на... Обяснявам им: точно в момента, в който Улман разгърна антената на покрива... Докато я настройваше... Имаше нещо. Чух го! И не, мамка му, не ми се е счуло. Не вярват!

Пътният възел се издигаше над главата му, асфалтовите ленти бяха прелели и застинали, изсипвайки колите; те бяха нападали, както дойде — някои на четири гуми, други преобърнати — и бяха застинали в тези пози.

Артъом бързо се огледа и тръгна нагоре по грапавия изплезен език на отбивката към естакадата. Не му предстоеше да измине много — километър, може би километър и половина. При следващия език се извисяваха блоковете на комплекса „Триколор“, по-рано боядисани тържествено в бяло, синьо и червено. След това времето беше преобоядисало всичко по свой начин — в сиво.

— А защо не вярват? Просто не вярват и това е. Е, да, никой не е чул позивните. Но откъде слушат те тези позивни? Изпод земята. Никой няма да вземе да ходи горе само заради това... Нали така? Но помисли сам: нима е възможно никой освен нас да не е оцелял? В целия свят — никой? А? Безумие! Не е ли безумие?

Не му се искаше да гледа кулата в Останкино, но нямаше и как да не я види; независимо дали се извъръщаш от нея, или не, тя винаги се мярка отстрани като драскотина на противогазното стъкло. Черна, влажна, пречупена през панорамната площадка, като нечия ръка със стиснат юмрук, подала се изпод земята, сякаш някакъв гигант е искал да се измъкне на повърхността. Но е потънал в червеникавата московска глина, гъстата влажна почва го е затиснала и го е задушила.

— Когато онзи път бях в кулата... — Артър сковано кимна в нейна посока — когато те слушаха ефира, опитваха се да хванат позивните на Мелник... Там, през това шумолене... Готов съм да се закълна в каквото искаш... Имаше! Имаше нещо!

Над голата гора плуваха два колоса — Работникът и Колхозничката, хванали се един за друг в странната си поза — или плъзгащи се върху лед, или танцуващи танго — но без да се поглеждат, като безполови. А накъде гледат тогава? Интересно дали от тяхната височина се вижда какво има отвъд хоризонта?

Отляво остана дяволското колело на ВДНХ — огромно като зъбатото колело на онзи механизъм, който по-рано е въртял Земята. И заедно с целия механизъм колелото вече от двайсет години беше застинало и сега ръждясваше тихо. Пружината се беше развила напълно.

На колелото беше написано „850“; толкова е била възрастта на Москва, когато са го сложили. Артър си помисли, че няма смисъл да се поправя това число; когато няма кой да измерва времето, то спира.

Непривлекателните и тъжни небостъргачи, някога бяло-синьо-червени, се издигаха съвсем наблизо. Най-високите здания в околността, ако не се брой пречупената кула. Точно това му трябваше. Артър вирна глава, достигна с поглед върховете им. От това коленете му веднага омекнаха.

— Може би днес... — попита без въпросителен знак Артър, макар и да помнеше, че небесните уши са запушени с облачен памук.

Там, разбира се, не го чува.

Входът.

Най-обикновен вход.

Домофонът беше осиротял, железната врата — лишена от захранване, в аквариума на портиера — умряло куче, пощенските кутии тракат металически от течението, в тях няма нито писма, нито рекламни боклуци. Отдавна са събрали всичко и са го изгорили, за да си стоплят поне ръцете.

Отдолу — три лъскави немски асансьора, отворени и бляскащи с неръждаемите си вътрешности, сякаш можеш и сега да вземеш който искаш от тях и просто така да се качиш на самия връх на тези небостъргачи. Артъом ги мразеше заради това. До тях — вратата на аварийния изход. Той знаеше какво има зад нея. Вече беше броил — четирийсет и шест етажа пеша. На Голгота — винаги пеша.

— Винаги... Пеша...

Раницата сега тежеше цял тон и този тон притискаше Артъом към бетона, пречеше му да върви, нарушаваше ритъма на стъпките му. Но Артъом продължаваше да крачи — като омагьосан, и като омагьосан говореше:

— Е, и какво, като няма противо... ракетна... Въпреки това... Трябва да има... Трябва да има още някъде... хора... Не е възможно само тук... Само в Москва... Само в метрото... Ето — земята... Стои си... Не се е разпаднала... Небето... се разчиства... Та не е възможно такова нещо... Цялата страна... И Америка... И Франция... И Китай... А Тайланд, да речем... Той изобщо на кого е направил нещо... Него изобщо за какво...

Естествено, за своите двайсет и шест години Артъом не беше ходил нито във Франция, нито в Тайланд. Той почти не беше заварил стария свят — беше закъснял с раждането си. А на новия географията му беше по-оскъдна — метростанция ВДНХ, метростанция Лубянка, метростанция Арбатска... Околовръстната линия. Но докато разглеждаше в редките туристически списания филтрирани от плесента снимки на Париж и Ню Йорк, Артъом чувстваше със сърцето си, че тези градове все още ги има някъде, стоят си, не са загинали. Чакат — може би него.

— Защо да е... Защо да е останала само Москва? Не е логично, Жен. Разбираш ли? Не е логично... Значи, просто да уловим... Техните

позивни... Не можем... Засега. Трябва просто да продължим. Не бива да отпускаме ръце. Не бива...

Небостъргачът беше пуст, но въпреки това звучеше, живееше — през балконите влигаше вятър, хлопаше дървените капандури, дишаше със свистене през асансьорните шахти, шумолеше нещо в чуждите кухни и спални, преструвайки се на завърналите се домакини. Но Артъм вече не му вярваше, дори не се обръщаше и не се отбиваше на гости.

Известно беше какво има там, зад потрепващите неспокойно врати — разграбени апартаменти. Бяха останали само разхвърлени по пода снимки — непотребни никому спомени на чужди мъртъвци — както и огромни мебели, които не можеш да замъкнеш със себе си нито в метрото, нито на оня свят. На другите сгради прозорците се бяха разлетели от взривната вълна, а тук стъклопакетите бяха издържали. Но за двайсет години се бяха покрили целите плътно с прах, ослепели като от катаракта.

По-рано в други апартаменти можеше да се срещне някой бивш стопанин: тикнал противогазния хобот в някаква играчка, плаче гъгниво в хобота и не чува как са се приближили отзад към него. Но вече отдавна не попадеше на никого. Някои бяха останали да лежат с дупка в гърба до тази своя глупава играчка, а други после бяха видели тях и бяха осъзнали — горе вече няма домове и изобщо нищо няма. Бетон, тухли, киша, напукан асфалт, жълти кости, всякакви вехтории, е, и фонът. Така е в Москва — така е и по целия свят. Никъде другаде няма живот — само в метрото. Факт. Общоизвестен.

Известен на всички освен на Артъм.

А току-виж на безкрайната Земя има още някое място, пригодно за човека? За Артъм и за Аня? За всички от станцията? Място, където над главите им не би имало чугунен таван, където може да се расте до небето? Да си изгради къща — своя, живот — свой, и от това място вече да се заселва постепенно отново цялата изпепелена земя?

— Всички наши... Бих настанил... На въздух... Да живеят...

Четирийсет и шест етаж.

Би могъл да спре и на четирийсетия, и на трийсетия; нали никой не беше казал на Артъм, че непременно трябва да се качи до самия връх. Но той кой знае защо си беше набил в главата, че ако успее да направи нещо, ще е само там, на покрива.

— Разбира се... Не е... Не е толкова... високо... като на кулата... тогава... Но... Но...

Прозорчетата на противогаса се замъглиха, сърцето се блъскаше в гръдния кош и сякаш нещо остро опипваше къде под ребрата на Артъом може да се плъзне. Дишането през филтрите на противогаса беше трудно и мъчително, не стигаше живот и когато Артъом се добра до четирийсет и петия етаж, както онзи път, на кулата, не издържа и съдра от себе си тежката гумена кожа. Пое си от сладкия и горчив въздух. Съвсем различен въздух от онзи в метрото. Свез.

— Височината... Може... Та там... Триста метра... Височина... Затова може... Затова навярно... От височината... се лови...

Той смъкна от себе си раницата — довякъл я беше. Облегна вкаменения си гръб в капака на люка, отвори го навън, измъкна се на площадката. И едва там падна. Лежеше по гръб, гледаше облаците, които сякаш бяха на една ръка разстояние; усмиряваше сърцето си, успокояваше дишането си. После се изправи.

Каква гледка имаше оттук...

Сякаш вече си умрял, полетял си към рая, но изведнъж си се натъкнал на стъклен таван и си увиснал там, и се мяташ под този таван ни натам, ни насам. Ала е ясно, че от такава височина вече не можеш да се върнеш — когато си видял отгоре колко миниатюрно е всичко на земята, как след това ще го възприемеш отново сериозно?

Наоколо се извисяваха още два такива небостъргача, някога пъстри, а сега сиви. Но Артъом винаги се изкачваше именно на този. Така му беше по-уютно.

За миг се появи пролука между облаците, през нея се стрелна слънцето; и изведнъж му се стори, че проблесна нещо от съседната сграда — или от покрива, или от прашния прозорец на един от най-горните апартаменти. Сякаш някой беше хванал слънчев лъч с огледалце. Но докато успее да се вгледа, слънцето се барикадира обратно и блясъкът изчезна. Вече го нямаше.

Погледът му постоянно се насочваше — колкото и Артъом да го отклоняваше — към преродилата се гора, която се беше разраснала на мястото на Ботаническата градина. И към черната плешива пустош в самата ѝ сърцевина. Толкова мъртво място, сякаш Господ е излял върху него остатъците от горящата сяра. Но не, не беше Господ.

Ботаническата градина.

Артъом я помнеше друга. Само това си спомняше от целия изчезнал довоенен свят.

Странна работа — ето че целият ти живот се състои от плочки, тюбинги, протекли тавани и ручей на пода покрай релсите, от гранит и от мрамор, от задух и от електрическа светлина.

Но ако изведнъж се окаже, че в него има късче от нещо друго: майско прохладно утро, по детски нежна свежа зеленина върху стройните дървета, изрисувани с цветни тебешери паркови алеи, отегчителна опашка за сладолед и самия този сладолед — в чашка, не просто сладък, а неземеен. И гласът на мама — отслабнал и изкривен от времето като меден телефонен кабел. И топлината на ръцете ѝ, от които се стараеш да не се откъсваш, за да не се изгубиш — и ги стискаш с всичка сила. Макар че нима е възможно да се помни такова нещо? Навярно не.

И всичко това, другото, е толкова неуместно и невъзможно, че ти вече не разбираш дали ти се е случило наяве, или просто ти се е присънило. Но как може да ти се присъни, ако никога не си виждал подобно нещо и не си знаел за него?

Пред погледа на Артъом стояха рисунките с тебешир върху алеите и слънцето през рехавия гъсталак от златисти иглички, и сладоледът в ръката, и оранжевите смешни патици по кафеникавото огледало на езерцето, и неустойчивите мостчета през същото това есенно езерце — толкова е страшно да паднеш във водата, но е още по-страшно да изпуснеш в нея вафлената чашка!

Но виж, лицето ѝ — лицето на майка си — Артъом не можеше да си го спомни. Стараеше се да го извика, през нощта се молеше да го види поне насън дори и отново да го забрави на сутринта — но нищо не се получаваше. Нима не се е намерило в главата му малко кътче, където майка му да може да се скрие и да преживее смъртта и чернотата? Явно не се е намерило. Но как може един човек да го има — и съвсем да изчезне?

А онзи ден и онзи свят — къде са могли да пропаднат? Ето, имало ги е — тук, наблизо, достатъчно е само да си затвориш очите. Разбира се, че може да се върне в тях. Някъде на света те трябва да са се спасили, да са останали — и да викат онези, които са се изгубили: „Ние сме тук, а вие къде сте?“. Трябва само да ги чуеш. Трябва само да умееш да слушаш.

Артъом примигна и потърка клепачите си, за да могат очите му отново да видят днешния ден, а не миналото отпреди двацет и пет години. Седна, разтвори раницата.

Там имаше радиостанция — армейска, грамадна, зелена, издраскана — и още един обемист предмет: желязна кутия с въртяща се ръкохватка. Самоделна динамо машина. И на самото дъно — четирийсетметрова жица, антена към радиостанцията.

Артъом свърза всички проводници, обиколи покрива, размотавайки жицата, избърса водата от лицето си и отново неохотно се напъха в противогаза. Притисна към главата си слушалките. Поглади с пръсти клавишите. Завъртя ръкохватката на динамо машината — примигна диод, апаратът зажува, завибрира в дланите му като жив.

Изщрака тумблер.

Артъом затвори очи, защото се боеше, че те ще му попречат да улови в шума на радиоприбоя бутилката с писмо от далечния континент, където е оцелял още някой. Започна да прескача през вълните. И въртеше динамото — сякаш гребеше с ръка от надуваема лодка.

Слушалките засъскаха, започнаха тънко да вият „Ииииу...“ през шума, закашляха туберкулозно; замълчаха и отново засъскаха. Сякаш Артъом бродеше из туберкуозна клиника, търсейки с кого да си поговори, но нито един от болните не беше в съзнание; само санитарките допираха пръст до устните и строго правеха „Шшшш...“. Никой тук не искаше да отговаря на Артъом, никой не възнамеряваше да живее.

Нищо от Питер. Нищо от Екатеринбург.

Мълчеше Лондон. Мълчеше Париж. Мълчаха Банкок и Ню Йорк.

Отдавна вече нямаше значение кой е започнал тази война. Отдавна нямаше значение с какво е започнала тя. За какво? За историята? Историята я пишат победителите, а тук нямаше кой да пише и скоро нямаше да има и кой да чете.

Шшшш...

В ефира цареше пустота. Безкрайна пустота.

Ииииу...

В орбита се носеха забравени комуникационни спътници; никой не ги викаше и те полудяваха от самота, и се хвърляха към Земята,

защото по-добре да изгорят във въздуха, отколкото да продължава така.
Нито дума от Пекин. И Токио — гробно мълчание.

А Артъом продължаваше да върти проклетата ръчка, въртеше, гребеше, гребеше, въртеше.

Колко тихо беше! Невъзможно тихо. Непоносимо.

— Тук Москва! Тук Москва! Отговорете!

Това е неговият глас, на Артъом. Той, както винаги, не издържа, не изтърпя.

— Тук Москва! Приемам! Отговорете!

Иииииу.

Не спирай. Не се предавай.

— Петербург! Отговорете! Владивосток! Отговорете на Москва!
Ростов! Отговорете!

Какво ти има, град Питер? Нима се оказа толкова кекав, по-кекав от Москва?! Какво има там, на твоето място? Стъклено езеро? Или те е изяла плесента? Защо не отговаряш? А?

Къде си се дянал, Владивосток, горд град на другия край на света? Ти нали беше толкова далеч от нас, нима и теб те загробиха? Нима и теб не те пожалиха? Кхх. Кхх.

— Отговорете, Владивосток! Тук Москва!

Целият свят лежи по очи, с лице в калта и не чува капките от този безкраен дъжд по гърба, и не усеща, че и устата му, и носът му са пълни с ръждива вода.

А Москва... Ето я. Стои си. На крака. Като жива.

— Вие какво, пукнали ли сте там, какво, всичките ли?!

Шшшшш...

Може би сега му отговаряха душите им, преселили се в радиоефира? А може би така звучеше фонът? Смъртта също би трябвало да си има свой глас. Може би точно такъв: шепот. Цццц...
Хайде, хайде. Не шуми. Успокой се. Успокой се.

— Тук Москва! Отговорете!

Може би сега ще чуят?

Ето, точно сега в слушалката ще се изкашля някой, ще се промъкне развълнувано през съскането, ще закрепчи отдалеч-отдалеч:

— Тук сме! Москва! Чувам ви! Приемам! Москва! Само не се изключвайте! Чувам ви! Господи! Москва! Москва излезе на линията за свръзка! Колко сте оцелелите там?! Ние тук имаме колония, двайсет

и пет хиляди души! Земята е чиста! Фонът е нулев! Водата е незаразена! Храна? Разбира се! Има лекарства, има! Изпращаме спасителна експедиция за вас! Само се дръжте! Чувате ли, Москва?! Най-важното е да се държите!

Иииииу. Пустота.

Това не беше опит за радиосвързка, а спиритичен сеанс. А той изобщо не се удаваше на Артъом. Духовете, които призоваваше, не искаха да идват при него. На тях и на онзи свят си им беше хубаво. Те гледаха отгоре към фигурката на Артъом, прегърбена в редките пролуки между облаците, и само се усмихваха: там? При вас? Благодаря, не!

Кхххххх.

Спря да върти проклетата ръчка. Смъкна слушалките. Изправи се, прецизно намота проводника на антената — бавно, насилвайки се с тази прецизност, защото му се искаше да го накъса на парчета и да го запрати от четирийсет и шестия етаж в пропастта.

Прибра всичко в раницата. Метна го на гръб — дявол изкусител. Понесе го надолу. Към метрото. До утре.

* * *

— Направи ли обеззаразяване?

— Направих.

— По-ясно!

— Направих!

— Направил бил, аха... — изцъка недоверчиво слушалката и Артъом я запрати към стената с омраза.

Вътре във вратата заскърца ключалката, прибирайки езиците си. После вратата изпъшка протяжно, отвори се и метрото лъхна към Артъом със застоялия си, тежък дъх.

На прага го посрещна Сухия. Или усещаше кога Артъом ще се върне, или всъщност изобщо не си тръгваше оттук. Навярно усещаше.

— Как си? — попита той уморено, беззлобно.

Артъом сви рамене. Сухия го обходи с поглед. Меко, като детски лекар.

— Там един човек те търсеше. Дошъл е от друга станция.

Артъом се приближи.

— Да не го изпраца Мелник?

В гласа му прокълтятя нещо, сякаш са изпуснали гилза на пода. Надежда? Или малодушие? Или нещо друго?

— Не. Някакъв старец.

— Какъв старец? — Цялата му последна сила, събрана за в случай, че вторият му баща отговори „да“, веднага изтече от Артъом, моментално отиде в канала и сега му се искаше единствено да легне.

— Омир. Нарече се Омир. Познаваш ли такъв?

— Не. Лягам да спя, чичо Саш.

* * *

Тя не помръдна. „Спи ли, или не?“ — чудеше се Артъом. Мислеше си го така, машинално, защото за него вече нямаше никакво значение дали тя спи, или се преструва. Свали дрехите си и ги натрупа на купчина до входа, потърка зиморничаво рамене, притисна се сиротно към гърба на Аня, придърпа към себе си одеялото. Ако имаше второ, дори нямаше да я докосне.

По часовниците на станцията беше някъде седем вечерта. Но Аня трябваше да стане в десет — и за гъби. А Артъом го бяха освободили от гъбите като герой. Или като инвалид? И с останалото се занимаваше по свое желание. Събуждаше се, когато тя се върне от смяна — и се качваше горе. Изключваше се, когато тя все още се правеше, че спи. Така живееха — в противоположни фази. В едно и също легло, но в различни измерения.

Внимателно, за да не я събуди, Артъом започна да придърпва капитонираната червена завивка върху себе си. Аня го усети и без да каже нито дума, яростно придърпа одеялото в обратна посока. След като тази идиотска борба продължи минута, Артъом се предаде и остана да лежи гол на края на леглото.

— Супер — каза той.

Тя мълчеше.

Защо лампичката гори отначало, а после прегаря?

Тогавя той легна с лице към възглавницата — за щастие, имаха две, затопли я с дъха си и така заспа. А в подлия си сън видя Аня друга

— смееща се, дръзка, закачаща се весело с него, някаква съвсем млада. Макар че колко беше минало? Две години? Два дни? Дявол знае кога може да е било това. Тогава им се струваше, че пред тях има цяла вечност, и на двамата им се струваше така. Получаваше се, че всичко това е било преди цяла вечност.

В съня му също беше студено, но там Аня го изстудяваше — изглежда, го гонеше из станцията гол — от закачливост, а не от омраза. И когато Артър се събуди, по инерция от съня още цяла минута вярваше, че вечността още не е свършила, че те с Аня се намират едва в средата ѝ. Искаше да я повика, да ѝ прости, да обърне всичко на шега. После си спомни.

ГЛАВА 2

МЕТРОТО

— А ти поне опитваш ли се да ме слушаш? — попита той Аня.
Но нея вече я нямаше в палатката.

Дрехите му лежаха точно на мястото, където ги беше хвърлил — на прохода. Аня не ги беше прибрала, не ги беше размествала. Само беше прекрачила през тях, сякаш се боеше да не ги докосне. Да не се зарази. Може и наистина да се е бояла.

Навярно и одеялото винаги ѝ е било по-нужно. Той все някак ще се сгрее.

Добре че си е тръгнала. Благодаря ти, Аня. Благодаря, че не взе да разговаряш с мен. Благодаря, че не почна да ми отговаряш.

— Благодарности, бля! — каза той на глас.

— Може ли? — обади се някой иззад брезента и право над ухото му. — Артъом? Нали не спите?

Артъом запълзя към панталоните си.

Навън, седнал на сгъваемо походно столче, чакаше старец с твърде меко за възрастта си лице. Беше се настанил удобно, уютно, стабилно и беше ясно, че се е разположил тук отдавна, но изобщо не възнамерява да си тръгва. Старецът беше чужд, не от станцията; мръщеше се, докато непредпазливо си поемаше дъх през носа. Личеше си, че е приходящ.

Артъом сплете пръсти в козирка, с която заслони очи от алената светлина, заливаща станцията ВДНХ, и се вгледа в госта.

— Какво ти трябва, старче?

— Вие ли сте Артъом?

— Да допуснем. — Артъом вдиша през носа. — Зависи.

— Аз съм Омир — заяви старецът, без да се изправя. — Така ми викат.

— Наистина?

— Аз пиша книги. Книга.

— Интересно — каза Артъом с гласа на човек, на когото изобщо не му е интересно.

— Историческа. Един вид. За нашите дни.

— Историческа — повтори Артъом предпазливо, оглеждайки се.
— Това пък за какво? Разправят, край с историята! Свършила е.

— А ние? Нали някой трябва за всичко, което с нас тук... За всичко, което се случва тук с нас, да разкаже на потомците.

Ако не го изпраща Мелник, мислеше Артъом, тогава кой? Кой? За какво?

— Потомците. Свято нещо.

— И от една страна, трябва да се разкаже за най-важното... По какъв начин живеем тук? Всички етапи и перипетии, така да се каже, да се отразят. А от друга страна — как да се направи това? Сухите факти се забравят. За да ги запомнят хората, е нужна жива история. Нужен е герой. Та търсех материал. Опитах какво ли не. Струваше ми се, че съм намерил. Но после се захванах... И не сработи. Не се получи. А след това чух за ВДНХ и...

Явно беше, че на стареца не му е лесно да обяснява, но Артъом не възнамеряваше да му помага; той все не можеше да разбере какво ще последва. От стареца не лъхаше зло, само неловкост, но нещо се събираше във въздуха, между него и Артъом се формираше нещо, което като че ли всеки момент щеше да се взриви, да ги опари и да ги пореже с отломките си.

— Разказаха ми за ВДНХ... За черните — и за вас. И аз разбрах, че трябва да намеря именно вас, за да...

Артъом кимна: беше дошъл краят.

— Отлична история.

И без да се прощава, закрачи нататък, пъхнал вечно измръзналите си ръце в джобовете. Старецът остана зад гърба му върху удобното си столче, все още обяснявайки нещо в гръб на Артъом. Но Артъом реши да се направи на глух.

Примигна — очите му се бяха приспособили, можеше да не ги присвива повече.

Към онази светлина, която е на повърхността, те бяха привиквали по-дълго. Година. Това е бързо! Повечето жители на метрото навярно биха ослепели завинаги от слънчевата светлина, дори такава, приглушена от облаците. Та нали цял живот прекарват в

тъмнина. А Артър застави себе си да вижда горе. Да вижда света, в който се е родил. Защото, ако не можеш да понесеш слънцето — как ще се върнеш, когато дойде времето за това?

Всички, родили се в метрото, растяха вече без слънце — като гъби. Нормално — оказа се, че на хората им е нужно не слънцето, а витамин D. Оказа се, че слънчевата светлина може да се яде във вид на драже. А може да се живее и опипом.

В метрото нямаше общо осветление. Нямаше общо електричество. Абсолютно нищо не беше общо: всеки беше сам за себе си. На някои станции се бяха научили да изработват достатъчно светлина, за да бъде почти както преди. На други едва стигаше за една лампичка, светеща наред платформата. Трети бяха обхванати от гъста чернота като в тунелите. Ако някой донесеше тук светлина в джоба си, то можеше да улавя от нищото късче по късче под, таван, мраморна колона и към лъча на фенерчето от тъмнината се плъзгаха жителите на станцията, желязещи да погледат. Но им беше по-добре да не се показват — те напълно се бяха научили да съществуват без очи, но устата им не беше се сраснала.

На станция ВДНХ животът беше добре уреден и народът беше разглезен: в палатките на отделни хора светеха откъснати отгоре малки диоди, а за общите места си го имаше все още старото аварийно осветление — лампи с червени стъклени капаци; под такива би било удобно, да речем, да се проявяват негативите на снимки. Та и душата на Артър бавно се проявяваше в този червен цвят, появяваше се от проявителя и ставаше ясно, че е била заснета още там, горе, в майския ярък ден.

А в друг ден — октомврийски, навъсен — е била осветена.

— Отлична история, а, Жен? Помниш ли черните? — шепнеше Артър; но винаги отговаряха други. Винаги отговаряха не които трябва.

— Здравсти, Артър!

— О, Артър!

Всички го поздравяваха. Някои се усмихваха, други се мръщеа, но всички го поздравяваха. Защото всички помнеха черните, а не само Женка и Артър. Всички помнеха тази история, макар и никой да не я знаеше.

Метростанция ВДНХ: крайната. Родният му дом. Двеста метра дължина и на тях — двеста души. Мястото е точно колкото трябва; ако е по-малко, няма да стига въздух, ако е повече — няма да стига топлина.

Станцията е била построена преди сто години, по времето на предишната империя, от обичайния ѝ имперски материал — мрамор и гранит. Замислена е била да бъде тържествена като дворец, но разбира се, е била закопана под земята, така че се е получило нещо средно между музей и гробница. Тук витаеше духът на прадедите, както и на всички останали станции, дори и по-новите — беше съвсем неунищожим. Уж бяха израснали като жители на метрото, а всички сядаха на бронзовите колене на някакви древни старци и не можеха да слязат оттам — не ги пускаха.

Окадени сенчести колони, в арките между тях са разпънати древни и износени армейски палатки; във всяка от тях — семейство, в някои — по две. Тези семейства може просто да се разбъркат и навярно никой няма да забележи разликата; когато живееш двайсет години на една станция, когато между твоите тайни и съседските, между всички стонове и всички викове има само един слой брезент, така се получава.

Някъде другаде хората сигурно вече щяха да са се изiali помежду си — та нали заради завистта и ревността към Бог, че обича повече чуждите деца, и невъзможността да разделиш с другите своя съпруг или съпруга и жилищната площ си струват да удушиш някого; но не и тук, не и на ВДНХ. Тук се получи някак простичко — и по свойски.

Като в село или като в комуна. Няма чужди деца; на съседа му се е родило здраво — всеобщ празник; твоето е болно — всеки помага с каквото може. Няма къде да се заселиш — другите ще се отместят. Сбиеш се с другаря си — теснотията ще те помири. Жената те напуска — ще ѝ простиш рано или късно. Нали всъщност никъде не е отишла, а си е останала тук, в тази същата мраморна зала, отгоре над която са натрупани един милион тона почва; само дето сега спи зад друго парче брезент. Но всеки ден ще се срещате с нея, и то неведнъж, а сто пъти. Ще се наложи да се разберете. Няма да се получи да си представиш, че я няма и не я е имало. Важното е, че всички са живи, останалото вече... Като в комуна или като в пещера.

Оттук имаше изход — южният тунел, който водеше към Алексеевска и по-нататък, към голямото метро, но... Може би работата беше там, че ВДНХ беше крайна станция. И тук живееха онези, които вече не искаха и не можеха да отидат никъде. Които се нуждаеха от дом.

Артъом се спря до една палатка, застина. Стоеше, светейки във вътрешността през износения брезент, докато навън не излезе лелка с подпухнало лице.

— Здравей, Артъом.

— Здравейте, Катерина Сергеевна.

— Жен не е тук, Артъом.

Той ѝ кимна. Прииска му се да погали косите ѝ, да я хване за ръката. Да ѝ каже: знам аз, знам. Всъщност знам всичко, Екатерина Сергеевна. Или вие казвате това на себе си?

— Ела, Артъом. Ела. Не стой тук. Ела там, пийни чайче.

— Да.

Станцията беше отрязана от двете страни при ескалаторите — сами се бяха зазидали и запушили вътре, за да не идва отровен въздух от повърхността... Е, и срещу всякакви гости. От едната страна, където беше новият изход — напълно. От другата, където беше старият — бяха оставили шлюз за качване в града.

Там, където беше глухата стена, имаха кухня и клуб. Печки за готвене, домакини с престилки се суят, приготвят нещо за обяд на децата и мъжете си; по тръбите на въглищните филтри върви вода, шурти, излива се в котлите, почти прозрачна; веднага започва да свисти чайникът — от смяната във фермата дотичва пратеник за гореща вода, избърсва си ръцете в панталоните, търси сред готвачките жена си, за да я прегърне нежно, да ѝ напомни за любовта си и същевременно да хапне предварително някое полуготово късче храна.

И чиниите, и чайниците, и съдовете, и масите, и столовете — всичките не бяха лични, а колхозни, но хората се отнасяха грижливо към тях, не ги повреждаха.

Всичко освен храната го бяха донесли отгоре; в метрото не може да се измайстори нищо свястно. Добре че мъртвите, когато все още са възнамерявали да живеят, са си направили запас от всякакви неща: лампи, дизелови генератори, кабели, оръжия, патрони, съдове, мебели, нашили са си огромно количество дрехи. Сега местните могат да

износват всичко това вместо тях като след по-големи братя и сестри. Ще стигне за дълго време. Хората в цялото метро са не повече от петдесет хиляди. А в Москва по-рано са живели петнайсет милиона. Излиза, че всеки има по петдесет такива роднини. Тълпят се безшумно, протягат мълчаливо износените си дрехи — вземи моите, един вид, почти нови са, на мен вече са ми умалели.

Остава само да провериш вещите им с дозиметър — дали не щрака твърде много — да им благодариш и можеш да ги използваш.

Артьом се добра до опашката за чай, залепи се последен.

— Артьом, къде там, какво ти става! На опашка тръгнал да се реди! Сядай, какво стоиш... Да ти сипя ли топличък?

Тук се разпореждаше Дашка Шубата, жена на вид вече към петдесет години, но абсолютно нежелаеща да мисли за това. Беше дошла в Москва от някаква дупка край Ярославъл три дни преди всичко да се сгромоляса. За да си купи шуба. Купила си я беше — и оттогава не я беше сваляла нито денем, нито нощем, нито когато ходи в клозета. Артьом никога не ѝ се надсмиваше — ами ако у него беше останало такова късче от предишния му живот? Месец май или сладоледът, или сянката от тополите, или майчината усмивка?

— Да. Благодаря, лельо Даш.

— Все ме лельосваш! — възкликна тя с упрек и кокетство. — Е, какво става там, горе? Как е времето?

— Дъждец.

— Ох, пак ли ще ни наводнява? Чуваш ли, Айгул? Дъжд, казват.

— Аллах ни наказва. Заради греховете. Гледай да не ти изгори свинското.

— Защо веднага този твой Аллах? Тя веднага — Аллах! А, наистина загаря... Как е твоят Мехмед, върна ли се от Ханза?

— Трети ден го няма. Трети!

— Не се измъчвай така...

— Кълна ти се, Даша, намерил си е той там някоя! От вашите! В грях...

— Ваши, наши... Ти какво така... Всички сме тук, Айгулушка... Всички сме заедно...

— Намерил си е някоя дашна, в Аллах ти се...

— А ти самата да му беше давала по-често... Мъжете — те нали са както котките... Тикат се, докато не намерят...

— Какви ги дрънкате? Та той е там по работа, търговска! — намеси се мъж с полудетски размери и с почти детско лице, само че изпито; поради някаква причина не беше успял да порасне, както трябва.

— Добре, добре. Ти, Коля, не си прикривай съратниците! А ти, Артъом, не ни слушай нас, женорята. Ето. Подухай, горещо е.

— Благодаря.

Приближи се човек, разчертан със стари бели белези и съвсем плешив, но при това без да изглежда свиреп въпреки буйните вежди и отсечената реч.

— Поздравявам всички присъстващи, дамите отделно! А кой тук е за чай? Тогава съм след теб, Колюн. Чухте ли вече за Ханза?

— Какво за Ханза?

— Границата е затворена. Както е казал класикът, светна червено, няма минаване^[1]. Петима наши са заседнали там.

— Виж какво, Айгулка, гъбите си разбъркай там, гъбките.

— Но моят е там! А аз какво! Аллах... Как така е затворена? А, Кстантин?

— Затворена е и туй то. Не е наша работа. Заповедта си е заповед.

— Ето че пак воюват! Сигурно с Червената линия пак воюват, а? Дано поне да пукнат всичките там най-накрая!

— А кой знае, а, Кстантин? При кого да отида аз? Та моят Мехмед...

— Това е само за профилактика. Тъкмо идвам оттам. Някаква търговска карантина. Скоро ще отворят. Здравейте.

— О, здрасти, мъжага. На гости при нас? Откъде?

— От Севастополска съм. Мога ли да поседна тук?

Артъом престана да диша горещата пара, откъсна се от бялата нащърбена чаша със златен кант. Старецът се беше дотърлил дотук, беше го намерил, и сега крадешком, с крайчеца на окото, го изучаваше. Добре. Няма да тръгне да бяга от него.

— А ти как се добра до нас, дядка? Щом са закрили всичко? — Артъом предизвика упорития старец да го погледне в очите.

— Промъкнах се последен — онзи не мигаше, не извърна поглед.
— Веднага след мен затвориха.

— Щяхме да сме си много добре и без тях, без тази Ханза! А виж, те, без нашия чаец, без гъбките — нека да опитат нашите, готованците! Ще оцелеем с божията помощ!

— Ще я отворят! А ако не я отворят? А моят Мехмед?!

— А ти, Айгулка, отиди при Сухия. Той ще намери твоя Мехметик за нула време. Няма да вземе да го зареже, я. Чайче може би? Опита ли нашия?

— Няма да откажа — с достойнство люшна брада самозваният Омир.

Той седеше срещу Артъом, сърбаше от местната гъбена отвара, горделиво, но безпричинно наричана чай — истинският чай, разбира се, беше изпит напълно още преди десет години — и чакаше. Артъом също чакаше.

— Кой чака за вряла вода?

Артъом застина — беше дошла Аня. Стоеше, без да го забелязва, с гръб към него.

— Трудиш ли се днес, Анют? — веднага я включи в разговора Шубата, докато бършеше ръце в протритите кожени джобове. — Гъбки?

— Гъбки — отговори Аня гърбом само и само да не се обръща; значи, всичко беше видяла.

— Кръстът май, а? Заради навеждането.

— Оставете ме на мира, лельо Даш.

— Гъбите не са свине! — изказа се кривогледата, набита Айгул, като подсмръкна неодобрително. — Какво ти навеждане! Я опитай да газиш в лайната!

— Сама гази! Всеки си избира работа, която му е по душата — възрази монотонно Аня.

Възрази монотонно, но Артъом знаеше — точно когато говори с такъв глас, спокоен — може да удари. И изобщо — всичко може, обучена е. С такъв баща...

— Не се карайте, момичета — избуча разчертаният Константин. — Всички професии са нужни, всички професии са важни, както е казал класикът. Ако нямаше гъби, с какво щяхме да храним прасетата?

Гъбите печурки растяха в затрупания северен тунел, един от двата, които по-рано водеха към станцията „Ботаническа градина“. Триста метра гъбени плантации, а след тях — и свинеферма. Бяха

изтикали свинете по-нататък, за да не вони толкова. Сякаш триста метра повече можеха да ги спасят. Спасяваше ги друго — механизмът на човешките възприятия.

Върналите се отнякъде усещаха ден-два отвратителната свинска воня. После привикваха. Аня не привикна веднага. Местните жители отдавна не усещаха нищо. Те нямаше и с какво да сравняват. А Артъом имаше.

— Добре е, когато гъбите са ти на душата — изрече той отчетливо, вперил поглед в тила на Аня. — С гъбите е по-лесно да се разбереш, отколкото с хората.

— Напразно някои говорят с такова презрение за гъбите — каза тя. — Има хора, които на пръв поглед не можеш да отличиш от гъби. И болестите им дори са едни и същи. — Аня най-накрая се обърна към него. — Ето например днес при мен. На половината гъби има някаква гнилоч. Гнилоч се е появила, разбираш ли? Откъде се е взела?

— Каква гнилоч? — обезпокои се Айгул. — Само гнилоч ни липсваше тук, Аллах да ни е на помощ!

— Някой да иска чай? — появи се Шубата.

— Та набрах кошница гнилоч — каза Аня право в очите на Артъом. — А по-рано си бяха нормални гъби. Здрави.

— Това е направо някакво бедствие! — поклати глава Артъом. — Гъбите са се вмирисали.

— А какво ще ядем? — отбеляза с основание Шубата.

— Но разбира се, няма това е бедствие? — отговори му тихо и с желязна нотка Аня. — Виж, когато великия герой и спасителя на цялото метро вече никой не го възприема сериозно — ето това е бедствие!

— Да вървим, Айгулка, да вземем глътка въздух — повдигна нарисуваната си вежда Шубата. — Тук нещо започва да става горещо.

— Ъхъм... — Омир се изправи подир останалите.

— Не — спря го Артъом. — Ето. Ти нали искаше да послушаш за героя? За Артъом, който е спасил цялото метро? Ето, слушай. Чуй истината. Мислиш ли, че на хората им е до това?

— Защото хората си имат своя работа. Истинска работа. Да се трудят. Да хранят своите. Да отглеждат деца. А когато някой се пречупи и не може да си намери работа и си измисля всякакви

глупости — да, това вече е бедствие. — Аня беше заела позиция и го обстрелваше с откоси: кратък, кратък, продължителен.

— Не, бедствие е, когато човекът не иска да живее като човек, а иска като прасе и като гъба — отговори Артъом. — Когато само за едно нещо го е грижа...

— Бедствие е, когато гъбата реши, че е човек — каза Аня вече без да крие своята неприязън. — И никой не му казва истината, за да не го разстрои.

— Наистина ли по гъбите има гнилоч? — попита вече доста отдалечилата се Дашка Шубата.

— Наистина.

— Пфу, да му се не види.

— Аллах ни наказва! — заяви гръмогласно Айгул от разстояние. — За греховете! Защото ядем свинско, ето защо!

— Хайде, върви и ти... Върви... Гъбите те зоват... — побутна застиналата Аня Артъом. — Кашлят, кихат. Къде си, мамо, казват.

— Мръсник си ти. Безполезен.

— Върви!

— От гъбите по-скоро ще го дочакаш.

— Върви! Хайде, върви!

— Върви ти. Сам върви. Хайде, връщай се там, горе. Ако щеш, над целия град разгърни антената си. Прережи си гърлото с твоите оплаквания. Там няма никого, разбра ли? Никого. Всички са измрели. Радиолобител. Тъпак.

— После ти сама...

— Няма да има никакво „после“, Артъом. Няма да има.

Очите ѝ бяха сухи. Баща ѝ я беше научил как да не плаче. Тя си имаше баща. Свой, собствен.

Обърна се и си тръгна.

Артъом остана над гъбената отвара: бяла, със златисто пръстенче по ръба на чашата. Омир седеше наблизко и предпазливо мълчеше. Хората започнаха да се връщат в кухнята. Говореха за това, че някаква бяла гнилоч е нападнала гъбите, въздишаха, опасавайки се от нова война, одумваха нечий съпруг за това какво е изнесъл от свинефермата. Отстрани притича малко розово врещящо прасенце, след него — бледо туберкулозно момиченце; котка с вдигната като тръба опашка заобиколи масата, потърка се в коляното на Артъом,

погледна в устата му. Парата над чашката изстина, чайт се покри с пяна. И вътре в Артъом всичко започна да се обвива в пяна. Той пусна чашата, погледна напред. Там беше този старец.

— Та такива работи, дядка.

— Аз... мен... Извинете.

— Напразно си бил път, а? Потомците няма да се зарадват на такова нещо. Ако има потомци.

— Не е напразно.

Артъом цъкна със зъби — какъв упорит старец.

Смъкна задника си от пейката, понесе го извън кухнята — закуската е приключила, сега трябва да се отработи трудовата повинност. Омир се залепи за него.

— А за какво, извинете... Вие там... За какво говореше това момиче? Антена... Радиолобител... Разбира се, не е моя работа, но... Вие се качвате на повърхността, нали? Слушате радио?

— Качвам се и слушам.

— Надявате се да намерите други оцелели?

— Надявам се да намеря други оцелели.

— И как се справяте?

Артъом не усети никаква подигравка в гласа му. Човекът просто любопитстваше, сякаш Артъом се занимава с нещо напълно обикновено. Да речем, превозва сушени бутове до Ханза.

— Никак.

Омир му кимна, намръщи се. Накани се да разкаже нещо, но размисли. Да изкаже съболезнования? Да се опита да го вразуми? Да се престори на заинтересован? На Артъом му беше все едно.

Стигнаха до стоянката на велосипедите.

Артъом не обичаше гъбите, защото Аня ги обичаше; прасетата — заради вонята, която единствено той тук усещаше. И се договори — като герой го освободиха от тези неща. Но на ВДНХ не хранеха готованковци. Започна да дежури в тунела на блокпоста — налагаше се да работи допълнително и на станцията. И Артъом избра велосипедите.

Те бяха четиринайсет, строени в редица с кормилата към стената, на която бяха налепен плакати. На единия плакат бяха Кремъл и река Москва, на другия — избеляла красавица с розов бански, на третия — небостъргачите на Ню Йорк, на четвъртия — заснежен манастир и

календар с православните празници. Избираш си настроение и въртиш педалите. Велосипедите бяха сложени на стойки, колелата бяха свързани чрез ремъци с динамо машина. Всяко от тях с прикрепено фенерче, светещо слабо към днешната ти плакатна мечта. Останалото електричество — към акумулаторите, да захранва станцията.

Велосипедите стояха в затрупания южен тунел, до тях не допускаха външни хора — стратегически обект. Старецът, изглежда, още не беше надзъртал тук.

— Той е с мен — неясно защо махна с ръка на охранителя Артъом, и Омир беше пуснат да мине.

Артъом възседна ръждясалата рамка, хвана се за гумените дръжки. Отпред заблестя изкрънкания от ханзийските книготърговци Берлин: Бранденбургската врата, телевизионната кула и черната скулптура на жена с вдигнати към главата ръце. Тази Врата, осъзна Артъом, беше много сходна с входа на ВДНХ, а берлинската телевизионна кула, макар и по средата да имаше кълбообразен израстък мехур, наподобяваше Останкинската. И тази статуя на жената — неясно дали крещяща, или притиснала ушите си... Сякаш си е тук.

— Не искаш ли да се повозиш, дядо? — обърна се към Омир Артъом. — Полезно е за сърцето. Ще изкараш по-дълго. Тук.

Но старецът не отговаряше — оцъклено гледаше как се въртят колелата, опитвайки се да си поеме въздух. Лицето му беше изкривено като на парализик — половината се усмихваше, другата половина беше скована.

— Всичко ли е наред с теб, дядка? — попита Артъом.

— Да. Спомних си за нещо. За някого — Омир изхриптя, прочисти гърлото си.

— А...

Всички имаха за кого да си спомнят. По триста сенки на човек. Само чакат да си помислиш за тях. Сложили са своите примки, заложили са мините си, протегнали са паяжините си и чакат. На един безколесният велосипед ще му напомни как е учил децата да карат по двора, на друг ще му засвисти чайникът точно както при родителите му в кухнята, когато е идвал в почивните дни да обядва и да разказва за живота си. Примигваш — и в този миг между сега и сега изведнъж очите ти виждат вчера и виждат лицата им. Наистина с течение на годините ги виждат все по-зле. И добре че е така.

— Откъде научи за мен?

— Слава — усмихна се Омир. — Всички ви знаят.

Артъом изкриви лице.

— Слава... — изплю той думата обратно.

— Та вие спасихте метрото. Хората. Ако тогава не бяхте ударили с ракетите тези твари... Честно казано, не разбирам. Защо не искате да разкажете за това?

Отпред бяха телевизионната кула, портата на ВДНХ, черната жена с вдигнатите ръце. Трябваше да се качи на друг велосипед, но другите всичките вече бяха заети и на Артъом се падна именно този. Искаше му се да върти педалите в обратна посока, назад, надалеч от кулата, но по този начин не се изработваше електричество.

— Чух за вас от Мелник.

— Какво?

— Мелник. Познавате ли го? Командирът на Ордена. За Ордена, естествено, сте осведомен? Спартанци... Нали вие самият, доколкото знам, сте били в него... по-рано?

— Мелник ли ви изпрати при мен?

— Не. Мелник просто ми разказа. Че вие сте им съобщили това. За черните. Че сте преминали през цялото метро... Е, и след това вече аз самият... Започнах да разравям. Каквото можах. Но все едно си оставаха много неясни неща. Разбрах, че без вас изобщо не мога да се ориентирам, и реших...

— Той каза ли нещо друго?

— А? Кой?

— Мелник каза ли нещо друго за мен?

— Каза.

Артъом престана да върти педалите. Прехвърли крак през рамката, скочи на пода. Скръсти ръце на гърдите си.

— Е?

— Че... Че сте се оженили. Че сте заживели нормален човешки живот.

— Така ли каза?

— Така каза.

— Нормален човешки живот — Артъом се усмихна.

— Ако нещо не бъркам.

— А не уточни ли, че се ожених за дъщеря му?

Омир поклати глава.

— Това ли е всичко?

Старецът прехапа устни. Въздъхна. Призна си.

— Каза, че сте се побъркали.

— Ама, разбира се. Аз.

— Просто ви предавам какво съм чул...

— И нищо повече?

— Така ми се струва...

— Че възнамерява да ме убие например? Заради дъщеря си...

Или...

— Не, нищо подобно!

— Или ме чака обратно... В строя?

— Не си спомням...

Помълча, премисляйки. Спомни си, че Омир все още е тук и го изучава.

— Побъркал съм се! — Артъом се изкикоти невъздържано.

— Аз не мисля така — предупреди го Омир. — Кой каквото и да говори, аз съм напълно убеден, че...

— Откъде ще знаете вие? Ти?

— Само защото продължавате да търсите оцелели? Само защото не искате да се предавате — да ви смятам за побъркан? Чуйте — старецът погледна сериозно към Артъом. — Та вие се погубвате заради хората и аз наистина не разбирам защо се отнасят така с вас.

— Всеки божи ден ходя.

— Горе?

— Всеки ден — по ескалатора и на повърхността. После до онзи небостъргач. Пеша — до покрива по стълбите. С раницата.

Велосипедните съседи се заслушаха, забавиха своя бяг.

— И да! Нито веднъж не чух да отговарят! И какво? Какво доказва това?! — Артъом вече не крещеше на Омир, а на всички тези шибани велосипедисти, носещи се към стената, към почвата. — Това не доказва нищо! Как не усещате! Трябва да има още хора! Трябва да има още градове! Не може да сме единствените в тази дупка, в тези пещери!

— О, стига, Артъом! Досаден си вече! — не издържа един младеж с дълъг нос и дребни очи. — Американците са избомбили

всичко! Нищо няма! Какво все страдаш? Те нас, ние тях, точка по въпроса!

— А ако не сме единствените? — попита сякаш себе си Омир. — Ако ви кажа, че...

— Вре се там като на празненство! Сам излъчва и облъчва другите! Ходещ труп! — младежът изобщо не можеше да се спре. — Сега и всички нас тук ли трябва да изтрови?!

— Ако ви кажа, че има... оцелели? Ако ви кажа, че е имало сигнали от други градове? И че са ги хващали?

— Повтори.

— Имало е сигнали от други градове — каза твърдо Омир. — Хващали са ги. Разговаряли са.

— Лъжеш.

— Познавам лично човека, който е водил радиообмена...

— Лъжеш.

— А ако самият той сега стои пред вас? Тогава какво ще кажете? — Омир намигна на Артъм. — А?

— Че ти хлопа дъската, дядо. Или че нарочно лъжеш. Лъжеш, нали? Лъжеш?!

[1] Перифраза от детското стихотворение „Светофар“ на А. Рахим. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 3

ТРЪБАТА

Таваните на станцията не бяха високи, точно като за хора. Но тунелите не бяха строени за хора: пет метра от стена до стена, същото разстояние — от пода до тавана.

Далеч, на другия край на метрото, живееха диваци, вярващи, че тунелите са проходи, прокопани в земната твърд от Великия червей — бог, създал Земята и родил от своята утроба хората; а хората едва след това са се отrekli от своя Творец и са приспособили тези проходи за своите нужди и вместо Червея са си построили влакове от желязо и са започнали да се самозалъгват, че те са си съществували първоначално и не е имало никакъв Червей. Защо да не се вярва в такъв бог? Той е по-приспособен към подземния живот.

Тунелите бяха тъмни, страшни, от тях струяха ручей подпочвени води, които във всеки момент можеха да разкъсат чугунените люспи на тубингите и да погълнат цели линии. От ручейчетата се надигаха изпарения и студената мъгла не позволяваше на лъчите на фенерите да проникват надалеч. Тунелите не бяха създадени за човека, това беше сигурно, а човекът не беше създаден за тунелите.

Дори тук, само на триста метра от станцията, беше зловещо. За да заглушат шепнещия страх, хората дърдореха.

Огънят — недосушени цепеници — леко димеше.

Тунелът, разбира се, беше жив; той дишаше със свистене, всмукваше дима от огнището със своите пробити бели дробове с наслаждение, сякаш пушеше. Димът се виеше, излиташе нагоре и изчезваше в обраслите трахеи на вентилационните шахти.

По-нататък стоеше дрезината с ръчки, с която смяната беше дошла тук. Триста метра до станцията. Ако някой дойде от северната чернота на ВДНХ, патрулът трябва да поеме удара върху себе си и ако се наложи, да загине, а на станцията да изпрати един човек, „оцелелия“. За да ги предупреди. За да успеят децата да се скрият, а жените — да вземат оръжието и заедно с мъжете да препречат входа.

Това беше работило винаги; затова и до днес, вече повече от две десетилетия, ВДНХ беше обитаема. Но през последните две години дори и да се появеше някой тук, то беше по недоразумение. Последната страшна заплаха и за станцията, и за цялото метро бяха черните — загинали, унищожени с ракетна атака точно преди две години.

И всеки на Изложбата^[1] помнеше кой е спасил хората от тези твари — Артъом.

Сега на север от ВДНХ имаше само поредица от загинали, пусти станции, първата от които беше Ботаническата градина. Градината беше плитка, съвсем близо до повърхността и херметическите врати, които би трябвало да отсичат горния от долния свят, бяха разпечатани и разбити. Животът в Ботаническата градина беше невъзможен, а какво започваше след него, беше безинтересно за хората. Затова краят на света минаваше точно през мястото, до което достигаше светлината от огъня. А по-нататък беше космосът.

Обградени от вакуума чрез чували с пясък, свалени в бруствера, седяха патрулните. Калашниците им бяха наредени в пирамида. Върху огъня грееше търбуха си очукан, окаден чайник.

Артъом се разположи с лице към огъня и с тил към пустотата на тунела. До себе си настави Омир, когото специално беше довел в тази тиха пустота; не искаше да слуша разказа му там, на велосипедите, пред всички. Съвсем без свидетели нямаше да се получи, но поне можеше тези, които им пречат, да са по-малко.

— Не бива с гръб към тръбата! — изцъка му Левашов.

Но Артъом сега вярваше на този тунел. Беше се научил да го усеща.

Останалите насядаха така, че да не свалят погледи от пастта на тунела. На Омир му беше казано да говори тихо, за да не възбужда останалите; но той не умееше тихо.

— Това градче се нарича Полярни зори. Намира се на Колския полуостров. Край него има АЕЦ, при това, забележете — в работно състояние. Централата има срок на експлоатация още сто години! Защото охранява само един град. А те са превърнали града в крепост. Построили са ограда от колове, сложили са и други укрепления. Организирали са прилична отбрана. Наблизо е имало военни части, охранявали са атомната електроцентра, от тях тези Полярни зори са

си набавили гарнизон. Местата наоколо са опасни, север си е. Но тези се държат. Централата им дава и светлина, и топлина — за стопанството. Така че...

— Какви ги измисляш, а? — извика му от другия край Левашов — червени очи, месести уши и някак странно растящи нагоре мустаци. — Какви ти проклети зори! Та по-нататък по тръбата след Ботаническата няма никого освен бродещи кучета! Не ни стигаше една откачалка, та се пръкна и втора!

— Те сега ще си направят свой клуб тук — намигна Арменчик, чистейки с нокти заседналото между зъбите му парче свинско месо. — Клуб на мечтателите и романтиците „Алените платна“.

— Кой е приел този сигнал? Кой е говорил с тях? — Артър гледаше стареца в брадата, в движещите се устни, четеше по тях като глух.

— Аз... — започна отново Омир. — Аз самият съм от тези места. Архангелск. Та през цялото време се опитвах да диря — може да е останал някой от нашите. Слушах... Търсех. И все пак намерих. Наистина моят Архангелск мълчи. Затова пък Полярни зори! Цял град, представяте ли си? На повърхността! Топла вода, осветление... Но най-забавното е, че там, при тях, се е съхранила прекрасна електронна библиотека. На магнитни носители, на компактдискове. Цялата световна литература, киното... Представяте ли си? Някъде има електричество, колкото щеш...

— На какви вълни? Каква честота? — вряза се в уютното му повествование Артър.

— Тоест това е един такъв своеобразен Ноев ковчег. На който действително не се е спасила по двойка от всяка твар, а цялата култура на нашата цивилизация... — продължаваше да нарежда старецът, сякаш не го е чул.

— В колко часа беше контактът? Колко често? Къде се намираше точката ти? И с какво оборудване? От каква височина успя да хванеш сигнала? Защо на мен тогава не ми се е получавало?!

Старецът очакваше разговор, а не разпит — уютен разговор край огъня. Но Артър твърде много беше желал тази минута, за да я прахосва за розови сополи. Първо: да се убеди, че това е истина.

Артър и сам знаеше за миражите, които се носят в онази пустиня отгоре. Не, не му беше нужно да им се любува, а да докосне,

да повярва.

— Е? — Той не го отпускаше, притискаше го; не биваше да оставя стареца да се изплъзне. — Спомняй си точно! Защо на мен вече не ми се получава?!

— Аз... — Омир подсмърчаше и размишляваше, взирайки се в тъмнината. Но накрая се предаде. — Не знам.

— Как така не знаеш? Как е възможно да не знаеш? Нали ти самият си уловил сигнала?!

Потерза се малко — и си призна, гадината.

— Не го улових аз. Просто срещнах един човек. Радист. Той ми разказа.

— Къде? Къде го срещна? На коя станция?

Старецът отново започна да въздиша.

— Театрална, струва ми се. Театрална.

— Какво означава това, по дяволите? Мислиш ли, че няма да посмея да отида и да проверя?

— Нищо такова не си мисля, млади човече — отвърна Омир с достойнство.

— Кога?

— Преди две-три години. Не помня.

Не помни.

Единственият път, когато Артъом чу нечий слаб глас в затишията между съскането и воя на ефира, завинаги се запечата у него, а този глас и сега звучеше в ушите му като изсъхнало отдавна море в раковина — достатъчно беше само да се вслуша. Как може да се забрави такова нещо?

Как може през целия си подземен живот да мечтаеш да напишеш книга за потомците, за следващите поколения, за да знаят тези поколения откъде са се взели, така че да не губят мечтата си някога да се върнат горе, и да не помниш такова нещо в най-дребните му детайли?!

И отгоре на всичко Театрална.

— Лъжеш — каза уверено Артъом. — Искаш да се харесаш.

— Грешите. Аз просто...

— Искаш да те харесам, за да ти разкажа всичко. Цялата си шибана история. Решил си да ме купиш, а? Напипал си слабото място — и веднага кукичката... А?

— Ни най-малко! Това е напълно истински случай...

— Я се разкарай!

— О! — тръбно смръкна сополите си гърбоносият Арменчик. — Мечтателите се карат чия мечта е по-мечтателна.

Артъом, озлобен към себе си и към този глупав стар лъжльо, облегна тил на набодения от куршуми пясък и стисна клепачи. Шибан разказвач на приказки. Тъкмо раните на душата хванат коричка — идва някой и я изчопля.

Старецът се нацупи — не възнамеряваше да разубеждава Артъом.

Майната му.

До края на дежурството не размениха нито дума. Когато си тръгна към станцията, Артъом не се прости със стареца дори с поглед.

* * *

— Има проверена информация. Хванат е сигнал от Колския полуостров. Там има оцелели! — Артъом погледна многозначително към Кирил.

— Вярно ли?!

— Вярно!

Кирил чак подскочи, така се зарадва. Не си направи сметката с въздуха и избухна в кашлица. Артъом, знаейки какво ще стане, му даде кърпичка — да я притисне към устните си. Кирил, след като се укроти, отдръпна кърпичката и я огледа изплашено и виновно. На Артъом сърцето му се сви.

— Всичко това ще мине. Пак ще гониш плъхове! Голяма работа, малко кръв!

— Мама ругае. Не й я показвай. Няма да я покажеш, нали?

— Какви ги говориш! Та ние с теб сме един отбор! Ти няма да ме издадеш, нито пък аз теб!

— Закълни се в Ордена.

— Заклевам се в Ордена!

— Закълни се тържествено.

— Тържествено се заклевам.

Кирил се настани върху коленете му.

— Хайде. Разказвай.

— Общо взето — започна Артъом, — има точна информация. Хванат е сигнал от север. От Колския полуостров. Там са запазили напълно непокътната атомна електроцентрала. А при нея — град. Казва се Полярни зори. Красота, а? Така че ние не сме сами тук. Разбираш ли, Кирюха? Не сме сами! Има и други оцелели! И ние ги намерихме! А?!

— Яко! — каза Кирил, мигайки с огромните си бледи очища. — А това наистина ли е?

— Наистина е. И от тази електростанция идва толкова ток, че стига да се отоплява целият град по всяко време на годината. А над града е построен огромен стъклен купол. Можеш ли да си представиш?

— Нее.

— Като чаша, само че по-голям.

— Защо?

— За да не излиза топлината. Отвън е сняг, виелица, а вътре — топлина! Дърветата цъфтят. Точно като в твоята книжка. И има овощни градини, ябълки... И домати, между другото. Хората по улиците си ходят по потници. Навсякъде има цветя. Купища храна. Всякакви там сладкиши. Играчки — не като при теб само гилзи от куршуми. Най-различни играчки.

Кирюха примижа, добросъвестно стараяйки се да си представи всичко това. Изкашлюка се два-три пъти със затворена уста, тихичко. Сдържа се. Издиша продължително. Навярно не можеше да си го представи. И самият Артъом не можеше.

— А през лятото този купол го отварят и си живеят на свеж въздух. Не под земята, а на повърхността, в къщи с прозорци. През прозорците се виждат други къщи или гората например. Така си живеят. На чисто, на сухо, на свежо. Право под слънцето. И в такъв въздух не може да се спаси нито един бацил, всичките измират. А хората си ходят по улиците направо без противогази.

— Всички бацили? И този на туберкулозата ли? — Кирил веднага се окопоти.

— Всички. Този на туберкулозата най-напред.

— И какво, там просто трябва да отидеш и да подишаш без противогаз, за да се излекуваш?

— Мисля, че да — каза Артъом. — Да. Тук, в тунелите, в задуха и влагата вирее този бацил. А на свеж въздух веднага умира.

— Ау! Трябва да кажа на мама! Как ще се зарадва! А ти ще отидеш ли там?

— Но тези Полярни зори са много далеч. Не може да се стигне току-така. Трябва да се натрупат сили.

— Аз ще натрупам! А колко трябва? — Кирил подскочи върху коленете на Артъом.

— Много трябва. Знаеш ли колко трябва да се пътува дотам? На всъдеходи сигурно... Половин година! По повърхността. През горите, през блатата. По разрушени пътища.

— Е, и какво? Аз ще достигна!

— Не, теб няма да те взема със себе си. Навярно. Ще тръгна само с други бойци на Ордена.

— Защо така, а?

— Майка ти казва, че не ядеш нищо. Такъв слабак не ни трябва в екипажа на всъдехода. Само ще си ни в тежест. А пътят не е лек. Препятствия всякакви. Чудовища на всяка крачка. Ще се наложи да преживеем куп приключения. А ти как ще ги преживееш, след като не ядеш нищо? Още в първото приключение ще закъсаш! Не, на нашия Орден са му нужни бойци, а не дистрофици.

— Тези гъби повече не мога да ги гледам, Тъом! Бля...

— А зеленчуци? Ето, мама ти е намерила зеленчуци. Видя ли домата? Този домат е пътувал към теб от Севастополска през цялото метро.

— Пфу.

— Точно такъв домат, между другото, като онези домати, които в онези Полярни зори растат по улиците, в градините. Ето, опитай. В него има цял тон витамини.

— Добре, домата ще го изям. Щом там растат такива същите.

— Хайде, изгълтай го направо сега. Пред мен.

— А ти тогава ми разкажи още за тези зори и за купола като чаша.

Майката на Кирюха, Наталия, стоеше навън и слушаше през брезента всичко, всяка дума. През лицето ѝ пробягваха сенки,

пръстите ѝ бяха сплетени.

— Накарах го да изяде домата — усмихна ѝ се Артъом.

— Защо му разказа за тези твои глупости? Сега ще ме изтормози с тях. — Наталия не отговори на усмивката му.

— Защо пък да са глупости? Може и да ги има тези Полярни зори. Нека да си мечтае.

— Вчера дойде лекар. От Ханза.

Артъом забрави следващото, което искаше да каже. Побоя се да гадае какво ще му съобщи сега Наталия, и просто спря да мисли. Стараеше се да не мисли нищо, за да не донесе лош късмет.

— Остават му три месеца. Това е. Полярните ти зори.

Устата на Наталия се отпусна и Артъом разбра какво е било през цялото време в очите ѝ, докато са говорели.

— И какво, съвсем нищо?...

Тънка коричка. Изсъхнали сълзи.

— Мааамо! Артъом ще ме вземе на север с всъдехода си. Ще ме пуснеш ли?

* * *

Той си мислеше, че Аня вече спи; или се прави, че спи — както обикновено, само и само да го избегне. Но тя седеше върху постелите, скръстила под себе си по турски голите си крака и държеше половинлитрова пластмасова бутилка с мътна течност с двете си ръце, сякаш се боеше, че ще ѝ я отнемат. Миришеше на спирт.

— На — подаде му я тя. — Пийни.

Артъом я послуша, долнокачествената водка изгори гърлото му, той задържа дъха си, примигна. Леко го замая,леко го сгръ. А сега какво?

— Седни — Аня потупа по одеялото до себе си. — Седни, моля те.

Той се отпусна на мястото, което тя му беше посочила.

Погледна я косо.

Обикновено потниче с презрамки.

Пухът върху ръцете ѝ се беше изправил — от студ?

Беше същата като преди две години. Черни коси, късо подстригани, в момчешка прическа. Тънки, бледи устни. Носът малко възголям за такова тънко лице, с лека гърбица, но без нея би било блудкаво и скучно. Ръцете ѝ целите сплетени във възли като при анатомичен модел, без никаква девическа мекост в тях; и раменете — мускулести като на войник. Дълга шия, артерията пулсира забързано и този неин прешлен... Ключиците ѝ — издадени; по-рано заради тези ключици му се искаше и да я обича, и да я люби, и да я изтезава до пресъхване... Острите зърна през бялата тъкан. Защо крушката отначало гори, а после прегаря?

— Прегърни ме.

Артъом протегна ръка, настани я неловко върху рамото на Аня — нещо средно между братска прегръдка и прегръщане на дете. Тя се отмести към него, сякаш искаше да се притисне; но всичките ѝ възли си останаха опънати, стегнати. Артъом също не можеше да се отърси от вцепенението. Отпи с надежда още една глътка.

Не беше способен и да каже нищо, което да е на място; отвикнал беше.

Аня се допря до него. После прекара устни по бузата му.

— Бодеш.

Артъом разклати мътилката в пластмасовата бутилка, отпи голяма глътка. В главата му се въртяха север и всъдеход.

— Хайде... Хайде да опитаме, Артъом. Хайде да опитаме още веднъж. Длъжни сме. Още веднъж. Всичко отначало.

Тя спусна пръстите си — студени, твърди — към колана му. Умело разкопча токата.

— Целуни ме. Хайде. Целуни ме.

— Да. Аз...

— Ела при мен.

— Почакай... Сега...

— Но ти какво? Свали... Свали от мен... Тясно е. Да. И това свали. Искам да ме съблечеш. Ти.

— Аня...

— Какво? Ето... Ззз... Студено.

— Да. Аз...

— Ела тук. Ето... И ти също... Хайде... Хайде... Тази гадна риза...

— Сега. Сега.

— Ето. Боже. Дай глътка.

— Дръж.

— А! Ах! Е... Ето тук. Ето тук. Както правеше преди. Помниш ли? Помниш ли все още?

— Ан... Аночк...

— Е, какво ти там?... Е?

— Ти... Ти си такава...

— Не бива толкова дълго. Хайде.

— Отвикнал съм... Прости...

— Дай аз... Защо ти?... Дай на мен.

— Аня...

— Е? Е! Давай... Ето тук... Чувстваш ли?

— Да... Да.

— Мен толкова отдавна... Ти съвсем... Защо ти?... Не разбираш ли? Нуждая се. От теб. Какво?

— Сега. Аз сега. Просто... Просто такъв ден...

— Млъкни. Млъкни. Дай да опитам аз... Просто лежи.

— Аз днес...

— Млъкни. Затвори очи и млъкни. Ето. Ето. Е... А сега... Сега просто... Но какво ти там? Какво?!

— Не знам. Не се получава.

— Защо?!

— Дявол знае. Не. В главата ми всякакви...

— Какво? Какво ти е там, в главата?

— Извинявай.

— Дръпни се. Махай се!

— Ан...

— Къде ми е потничето?

— Почакай.

— Потничето ми къде е?! Студено ми е!

— Но ти какво... Защо така? Работата не е в теб, не е заради теб...

— Край, стига толкова. И стига си изобразявал страст.

— Не е вярно...

— Махай се, чуваш ли?! Махай се!

— Добре. Аз...

— Къде са тия шибани гащи?! Това е. Не искаш — добре. Или всичко там ти е изсъхнало? От облъчването?

— Не, разбира се, какви ги...

— Ти просто не искаш с мен... От мен...

— Казвам ти... Такъв ден е.

— Те и затова не ни се получават, защото знаят — ти не ги искаш, ти не ги чакаш!

— Не е вярно!

— Аз... Артъом! Заради теб! Си тръгнах! От баща ми — окончателно... Заради теб! Той след тази война, след битката... с червените... е в инвалиден стол — той! Краката му са неподвижни... И е без една ръка... Разбираш ли какво означава това за него?! Да е инвалид! И от него, от баща си, дойдох при теб! Против него! Против волята му!

— А какво да се прави? Той мен въобще за човек не ме... Аз исках цялата истина да му... А той... Той е този, който не иска да сме заедно с теб, аз какво общо имам тук?

— За да имам твои деца, разбираш ли — твои! Изоставих... Престанах да ходя на повърхността! За да са здрави... Всички тези женски органи... като гъба... излъчването... Ти нали знаеш! Тези проклети гъби... За да дойда тук... На тази твоя станция! Мислиш, че аз така себе си... Своето бъдеще?! Отказах се от службата си! Да дундуркам свине! Защо? За какво? А ти — ти продължаваш! Нито за ден не престана! Всичко там вече си си го изгорил! Разбираш ли? Може би затова не ни се получи! И не се получава! Толкова те молих! Баща ти толкова ти се моли!

— Сухия изобщо...

— Ти защо това?! Ти просто не ги искаш, нали? Просто не обичаш децата, нали?! Не искаш от мен! Изобщо не искаш! На теб не ти пука за всичко това, искаш само да си спасяваш света! А аз? А мен?! Ето ме! Ти ме пускаш! Ти ме губиш! И ти искаш да ме загубиш, нали?

— Аня, защо ти...

— Не мога повече. Не искам повече. Не искам да чакам. Не искам да си прося секс. Не искам да си мечтая да забременея. И не искам да се боя, че ако най-накрая забременея от тебе, ще се роди изрод.

— Стига! Млъкни!

— А на теб ще ти се роди изрод, Артъом. Ти също си като гъба! Всеки твой поход догоре ти се отразява! Не разбираш ли това?!

— Млъкни, кучко!

— Иди си. Иди си, Артъом. Иди си окончателно.

— Ще си отида.

— Иди си.

Всичко това — шепнешком. Шепнешком — вик, шепнешком — стонове. Шепнешком — сълзи.

Беззвучно като при мравките.

А всички съседни се правят, че спят.

И всички знаят всичко.

* * *

Костюмът за противохимическа защита се побра в куфара. Отгоре Артъом сложи служебния си калашник, който беше забранено да се изнася от станцията, патрони — шест пълнителя, омотани по два със син изолирбанд, и пакет сушени гъби. Противогазът го зяпаше мътно, докато Артъом не го закопча с ципа — накъсано, нервно — като омразен мъртвец в чувал. После метна върху раменете си раницата — своето проклятие, сизифовия си камък.

— Дядо! Ставай! Пригответе се! Само не вдигай шум.

Старецът сякаш спеше с отворени очи — веднага се събуди.

— Къде?

— Истината ли ми каза за Театрална? За онзи твой радист? Че той е там?

— Да... Да.

— Е, какво... Ще ме преведеш ли дотам?

— До Театрална? — Омир се обърка.

— А ти какво си мислеше, че ще ме хване шубето? Друг път, дядка. Това за някой друг може и да е пъкъл, а за нас си е място на бойна слава. Е? Или си излъгал за всичко?

— Не съм лъгал.

— Тогава тръгваме двамата за Театрална. Аз трябва този твой човек да го видя сам. С очите си. И да го разпитам. Искам да ме научи. Нека да ми даде своя приемник... За да повярвам.

— Но това беше преди две години...

— Нека да се договорим с теб. Ти ме отвеждаш при този радист, а аз ти разказвам за всичко, за което искаше да попиташ. Съвсем откровено. За черните, жълтите, зелените — каквото ти е по вкуса. Историята на моя героичен подвиг. Ще ти разкажа онова, което не съм разказвал на другите. Цялата шибана гръцка трагедия от алфа до омега. Става ли? Честна дума. Е? Дай лапа.

Омир му подаде ръка — бавно, със съмнение, сякаш се чудеше дали Артър не се е изплюл в дланта си — но стисна здраво.

Докато старецът си събираше дрехите в пътната чанта, Артър се занимаваше със самозареждащото се фенерче: стискаше и отпускаше ръкохватката, слушаше жуженето на механизма, пълнеше акумулатора. Интересуваше се само от него. После прекъсна заниманието си.

— Обясни ми. Тази твоя книга. За какво е тя?

— Книгата? Ами така се получава, че ние тук си живеем, а времето е спряло, разбирате ли? Няма историци и няма кой да запише, че ние също сме живели и как сме живели, и както излиза, сякаш животът ни е напразен. А това не е вярно. — Омир застина със смачкана сива калъфка в ръката. — Ето, ще ни разкопаят след десет хиляди години, а ние не сме написали нито ред. Ще гадаят по костите, по паниците в кого сме вярвали и за какво сме мечтали. И всичко ще объркат.

— Кой ще ни разкопае, дядо?

— Археолозите. Нашите потомци.

Артър поклати глава. Облиза устните си, опита се да задържи кипящата злоба в себе си, но тя изригна като жлъч, опари и самия него:

— А аз може и да не искам нас с теб да ни разкопават. Не искам да съм кости и паници в братска могила. Нека аз да разкопавам, а не мен. Тук и без това има достатъчно желаещи да прекарат целия си живот в могила. По-добре да опна петалата горе от предозиране, отколкото да седя в метрото, докато побелея. Това не е човешко, дядо. Не е човешко. Метрото. Потомците, мамка му. Потомците! Аз не искам потомците ми да висят цял живот под земята. Потомците ми да се

хранят с туберкулозни бацили?! Не искам! Да си режат гърлата за последните консерви? Не искам! Да се търкалят и да грухтят заедно със свинете?! Ти пишеш книга за тях, дядо, а те дори няма да могат да я прочетат! Очите им ще изсъхнат поради непотребност, разбираш ли? Затова пък нюхът им ще е като на плъхове! Това няма да бъдат хора! Да плодим такива?! Ако има шанс поне един на милион, че някъде там, поне на едно място, може да се живее на повърхността под небе със звезди, под слънце, ако поне на едно място в този шибан свят може да се диша не през хобот, а просто с уста — аз ще намеря това място, ясно ли е? Там ще може да се гради нов живот! Там да се раждат деца. За да растат — не плъхове, не морлоци, а хора! За това трябва да се борим! А предварително да се закопаем до живот в земята, да се свием на кравай и полека-лека да гаснем — не бива!

Омир, облъчен от него, зашеметен, нищо не казваше. А Артър искаше старецът да поспори, беше му нужно да удари здраво поне още веднъж. Но дядото вместо това му се усмихна — честно, топло и полубеззъбо.

— Ненаправно бих този път. Чувствах, че не е напразно.

Артър само се изплю. Но това, което изплю, беше отровата, жлъчта му; от щърбата старческа усмивка кой знае защо му стана полеко, отпусна го. Един такъв нелеп дядо, непохватен — и изведнъж такива чувство, че той и Артър са заедно. Онзи беше усетил нещо подобно и вече съвсем по момчешки, бодро махна на Артър:

— Готов съм.

Вървяха през станцията, прокрадвайки се. Часовникът на станцията, висящ над отвора на тунела, местната светиня, показваше, че е нощем. Значи, за всички беше нощ. Само Артър би могъл да поспори с него, но Артър вече си отиваше от станцията. Залата почти беше опустяла, само в кухнята някой късно правеше чай. Пурпурното общо осветление беше притъпено, хората се бяха разфасовали по своите палатки, бяха запалили отвътре слаби светодиоди и бяха превърнали брезента в театър на сенките. На всяка от сцените даваха свой спектакъл. Минаха покрай палатката на Сухия — склонил се над масата силуе; преминаха покрай онази, в която седеше, скрила лице в коленете си, Аня.

Старецът предпазливо попита:

— Какво, не искаш ли да се сбогуваш?

— Няма с кого, дядка.

Омир не взе да спори.

— До Алексеевска! — заяви Артъом на караулния на изхода на южния тунел. — Сухия е в течение.

Онези козируваха — щом е в течение, значи, е в течение. Благодарим, че не е пак към повърхността.

Спуснаха се на релсите по заварена желязна стълбичка.

— Тръбата — каза сам на себе си Артъом, докато пристъпваше в тъмнината, нежно докосващ грапавия и плесенясал чугун на тубинга и преценявайки с поглед петметровия таван на тунела и неизмеримата му дълбочина. — Тръбата зове.

[1] Съкратено наименование на ВДНХ (Изложба на постиженията на народното стопанство). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 4

ЗАПЛАЩАНЕ

Алексеевска приличаше на ВДНХ, само че в по-калпаво изпълнение. Тук също се опитваха да отглеждат гъби и също се мъчеха със свинете, но гъбите и свинете напук се получаваха съвсем кекави, така че едва стигаха за самите алексеевци, не оставаше нищо за търгуване. Ала и местните напълно подхождаха на свинете си — хилави, примирили се с това, че в тяхната приказка и началото, и краят са скучни и предварително известни на всички. Стените тук по-рано бяха бели и мраморни, а сега вече не можеш ги разбра какви са. Каквото е можело да се откърти и продаде — го бяха откъртили и продали. Останал беше само бетон и неголямо количество човешки животи. Бетонът беше трудно да се изкърти, а и никой не би се изкушил от такава стока в метрото; така че основната търговия вървеше за това за кого да умират в битките алексеевци. Ако имаше избор — цената би била по-висока. Но освен ВДНХ купувачи не се намериха. И ето че сега главната цел на съществуване на метростанция Алексеевска беше да охраняват ВДНХ.

Затова и южният тунел на ВДНХ, водещ към съюзническата Алексеевска, се смяташе за спокоен. През другите тунели можеше да се промъкват и цяла седмица, а през този Артъом и Омир, дори с всичките задължителни предпазни мерки, изгубиха може би само половин час. Макар че минутите останаха там, където и часовникът — на ВДНХ. На Алексеевска часовника го бяха откраднали още преди десет години и от тогава насам всеки там си съществуваше по свое собствено усещане за времето. Който искаше нощ — за него беше нощ. В края на краищата нощта в метрото не беше и спирала; деня трябваше да си го представяш.

Караулът погледна пешеходците без никакъв интерес — зениците им бяха колкото иглено ухо. Над поста висеше противно бяло облаче, миришеше на партенки — пушеха трева. Старшият въздъхна тежко, стягайки се.

— Накъде?

— Към Проспекта на мира. На пазар — произнесе Артъом, без да си дава много зор.

— Няма да ви пуснат. Там.

Артъом му се усмихна топло.

— Не е твоя грижа, чичка.

— Едно върху тангенс дава котангенс — отговори старшият, който се беше заразил от Артъомовата доброта и също искаше да каже нещо приятно.

С това и се разделиха.

— Накъде ще тръгнем? — обърна се Артъом към Омир.

— От Проспекта? Ако ни пуснат в Ханза — то по Околовръстната. Все е по-добре, отколкото да продължим по нашата линия. Неприятни спомени, знаеш. По Ханза ще е по-правилно. На мен визата ми е вписана, Мелник се погрижи. Теб ще те пуснат ли?

— Нали там има карантина?

— При тях вечно има някаква карантина. Ще преминем някак. Всички проблеми ще започнат след това. Театрална... Там, откъдето и да подходиш...

— Ама че местенце си избрал за радиста си, дядка. Насред минно поле.

— Ами какво да...

— Шегувам се.

Старецът погледна някак особено вътре в себе си — във вътрешността на черепа си, където явно беше разстлана картата на метрото. На Артъом тя винаги му беше пред очите, той се беше научил да гледа право през нея. Научи се за година служба при Мелник.

— Бих казал... До Павелецка е по-добре. По-далеч, но по-бързо. И оттам вече — нагоре по зелената. Ако ни провърви, може да стигнем и за ден.

И продължиха нататък по тръбата.

Жужащото фенерче се трудеше колкото можеше — но светлото му петънце достигаше само на десетина крачки, а по-нататък тъмнината вече го разяждаше. От тавана капеше, стените блестяха влажно, нещо ръмжеше утробно и падащите отгоре върху главата капки човъркаха кожата, сякаш това не беше вода, а стомашен сок.

В стените се появяваха някакви врати, а понякога черните отвори на странични проходи — повечето преградени и заварени с арматурни решетки.

Върху дъгоцветните пътнически карти, то се знае, не беше обозначена и една трета от цялото метро, истинското. Защо да се смущават хората? Пренасяш се от една станция на друга, забил нос в телефона си, прескачаш с час напред — готово, пристигнал си. И не си успял да се замислиш на какви дълбочини си бил. И да се поинтересуваш — а какво има там, зад стените на станцията, накъде водят преградените с решетки отвори в тунелите? И добре че не си успял. Гледай си в телефона, мисли си за твоите важни неща и не си пъхай носа, дето не ти е работа.

Крачеха с особена тунелна крачка — по-широка, куца — така, че да попадат точно на траверсите. Трябва да извървиш много път, за да приучиш краката си към такова нещо. Тези, които живеят на станциите, не умеят по този начин, бъркат ритъма, спъват се.

— Е, а ти какво, дядо... сам ли си?

— Сам съм.

Цялата светлина отиваше напред и не можеше да се разбере какво е изписано върху лицето на стареца. Навярно нищо — брада и бръчки.

Прекрачиха още петдесетина траверси. Раницата с припасите започна да се пълни с тежест, да напомня за себе си. Слепоочията се навлажниха, гърбът плувна в пот.

— Имах жена. На Севастополска.

— Ти да не живееш чак на Севастополска?

— По-рано — да.

— Тръгна ли си? — Кой знае защо, на Артъом това му се стори най-вероятно. — Жена ти?

— Аз си тръгнах. За да пиша книга. Мислех, че книгата е по-важна. Искях да оставя нещо след себе си. А жената така или иначе няма къде да се дене. Разбираш ли?

— Оставил си жена си, за да пишеш книга? — попита Артъом.
— Как така? И тя... пусна ли те?

— Аз избягах. Върнах се — а нея вече я няма.

— Тръгнала си беше?

— Беше умряла.

Артъом прехвърли куфара с противохимическата защита от лявата си ръка в дясната.

— Не знам.

— А?

— Не знам дали разбирам, или не.

— Разбираш, разбираш — уморено, но уверено изрече старецът.

На Артъом изведнъж му стана страшно. Страшно — да не извърши нещо необратимо.

Продължиха да броят траверсите мълчаливо. Слушаха ръмжащото ехо и далечните стонове — метрото смилаше някого.

* * *

Отзад не очакваха опасност; отпред — вглеждаха се, опитвайки се да засекат в тунела, в кладенеца с чернота онова леко вълнение по повърхността, подир което с плясък ще изскочи отгоре нещо зловещо, безименно. А назад не гледаха.

Напразно.

Скръц-скръц. Скръц-скръц.

Тихичко се прокрадваше в ушите им, постепенно.

И стана забележимо едва тогава, когато вече беше късно да се обръщат и да вдигат дула.

— Ей!

Ако сега искаха да вкарат олово в гърба им и да ги повалят по лице върху гнилите траверси, сигурно щяха да успеят. Поуката: в тръбата не бива да мислиш за свои си неща, може да се отнесеш. Забравяш, Артъом.

— Стой! Кой е там?!

Раницата и куфарът увиснаха върху ръцете му; пречеха да се прицели.

От тъмнината се изтърколи дрезина.

— Ей, ей. Свой.

Това беше онзи караулният, котангенсът. Сам на дрезината, безстрашен човек. Напуснал поста си и тръгнал наникъде. Тревата го беше юрнала.

За какъв дявол му е нужно това?

— Момчета. Ето какво си помислих. Може пък да ви закарам? До следващата.

И той се усмихна на двамата с най-хубавата си усмивка. Нащърбена и напукана.

Гърбът, разбира се, умоляваше да се возят, вместо да се мъкнат пеша.

Артъом изучи благодетеля: ватенка, плешивини, торби под очите, но през процепа на зениците приижда светлина като от ключалка.

— Защо?

— Обиждаш ме. Ти нали си син на Сухия? Началникът на станцията. Аз просто така. За мир в целия свят.

Артъом тръсна глава; раницата подскочи и го оседла още по-ловко.

— Благодаря — реши се Артъом.

— А така! — зарадва се караулният и размаха ръце, сякаш за да разпръсне натрупаната от години димене мъгла. — Та ти си голямо момче, сам трябва да разбираш тънкостите! Тук не може да се мине без шублер!

Той не млъкна до самата Рижска.

* * *

— Докарахте ли ни лайна?

Пръв — преди патрулните — ги посрещна остриган скулест мъжага със свити уши. Очите му бяха леко скосени, а цветът им беше циментов като небето. Кожухът му не се закопчаваше, а през разтворената риза, измежду къдрици и сини рисунки, от кръста гледаше спокойно доста едър Исус.

Между краката на младежа надеждно беше стисната тенекиена кофа, а през рамото му висеше торба, по която той почукваше така, че изглеждаше, сякаш тя издава съблазнително дрънчене:

— Ще ви дам най-добрата цена.

А всъщност дрънчеше кофата.

В предишните времена над тази станция се беше намирал Рижският пазар, прочут из цяла Москва с евтините си рози. След като завиха сирените, на хората им дадоха още седем минути, за да

разберат, да повярват, да сграбчат документите си и да дотичат до най-близкия вход на метрото. И ловките цветари, които тук бяха само на две крачки, се напъхаха първи, разбутвайки с лакти останалите загиващи.

Когато се повдигна въпросът с какво ще се живее под земята, те отвориха херметичните врати, отместиха натрупаните отвън тела и се върнаха на своя пазар за розите и лалетата; те вече бяха увехнали, но бяха напълно годни за хербарий. И обитателите на Рижска още дълго време търгуваха с изсушени цветя. Цветята бяха нападнати от плесени и излъчваха, но хората въпреки това ги взимаха — в метрото не можеше да се намери нищо по-добро. Нали трябваше да продължат и да обичат, и да скърбят; а как да правят това без цветя?

Благодарение на сушените рози, на спомена за още като че ли едва вчерашното и вече безвъзвратно загинало щастие Рижска разпери криле. Но под земята не можеха да се отглеждат нови цветя; цветята не са гъби, не са хора, трябва им слънце. А пазарът над станцията, макар и да изглеждаше неизчерпаем, секна.

Настана криза.

Рижаните, свикнали вече с красивия живот, би трябвало да преминат на орязан порцион и изобщо — да ядат плъхове както останалите клетници на обикновените станции, които не са благословени с нищо. Но ги спаси една търговска хватка.

Помислиха над възможностите, оцениха предимствата на своето разположение и предложиха на северните си съседи сделка: да купуват излишъците от свински изпражнения, за да търгуват на свой ред самите те с тях, пласирайки ги като тор на всички онези станции, които отглеждаха гъби. ВДНХ прие предложението — те разполагаха с изобилие от тази стока.

И Рижска, вече угасваща, посивяла от настъпващата нищета, разцъфтя отново. Новата стока, естествено, не миришеше по същия начин, но затова пък беше по-надеждна. А в днешната трудна епоха не върви да си придирчив.

— Момчета, вие какво, нищо ли не носите? — разочарова се от гостите остриганият младеж, след като за кратко подуши въздуха.

В този момент дотичаха, малко позакъснели, други такива с кофи, вкупом, един през друг, крещейки:

— Лайна!

— Няма ли лайна? Добре плащам!

— Патронка за кило давам!

Тук, както и навсякъде в метрото, плащаха с патрони от „Калашников“, понастоящем единствената твърда валута. Рублите бяха загубили смисъл още в самото начало: с какво да се обезпечат в свят, където честната дума не струва нищо и няма държава? Друга работа са си патроните.

Банкнотите отдавна ги бяха свили на цигари и ги бяха изпушили; едрите се ценяха повече от дребните — те бяха по-чисти, горяха по-добре и не димяха толкова. С монетите си играеха по-бедните деца, които нямаха гилзи. А истинската цена на всичко сега беше в патронки, както гальовно наричаха патроните.

Патрон за килограм на Рижска — а някъде на Севастополска кило то вече струва цели три. Разбира се, не всеки ще тръгне да се занимава с тази работа. Нищо — конкуренцията е по-малка.

— Слушай, Лъох, разкарай се! Аз въобще бях първи тук! — Мургав пъргав мустакатко бутна в Христос татуиран младеж; онзи се озъби, но отстъпи.

— Къде се вреш, мамка му? Мислиш си, че като ги посрещнеш в тунела, всичките лайна са твои? — подскочи друг, плешив, с посинели бузи.

— Виж какви ги върши новакът!

— Добре, мъжаги, вие какво... Те така или иначе нищо не носят!

— Дай да проверя!

Нюхът на остригания Лъох с кръста не го беше подвел. Котангенса не взеше нищо.

Той разпери добродушно ръце и разтовари Артъом и Омир:

— Моите владения свършват тук!

И отпътува обратно в тъмнината, подсвирквайки си нещо непоносимо.

Патрулът рутинно, доколкото беше необходимо, се запозна с гостите и ги пропусна; струпалите се търговци се разотидоха. Остана само най-първият — Лъоха. Явно най-гладният.

— Може би една екскурзия, момчета? Туристите има какво да видят при нас. Кога за последен път сте виждали влак? Хотелът ни е в него. Стайте са шик! С ток! В коридора. Ще ви издействам намаление.

— Познавам всичко тук като пръстите на ръката си — обясни добродушно Артъом и тръгна напред; Омир се затътри след него.

Рижска беше направена от два щастливи цвята, червено и жълто, но за да се открие това, беше необходимо да се изстърже с нокти слоят мазнина от плочките, с които беше облицована станцията. Един от тунелите беше преграден със заспала мотриса, преправена на общежитие. А през втория се осъществяваше целият местен живот.

— А бара ни знаете ли го? Току-що го откриха. Бирата е първокласна. Карат я наистина също от...

— Няма нужда.

— Но момчета, все с нещо ще ви се наложи да се развличате тук. Проспектът е затворен. Карантина. Има заграждение през релсите, хора с автомати и кучета. Какво, не сте ли в течение?

Артъом сви рамене.

— И какво, никакъв начин ли няма? Сигурно ще можем да се договорим?

Льоха изхъмка.

— Ходи, договаряй се. При тях, в Ханза, сега има кампания. Борят се с корупцията. Като нищо ще те приберат. Тези, които хванат, после ще ги оправдаят. Нали са си свои. Но все някого трябва да арестуват.

— А заради какво са затворили границата?

— Някаква гъбена болест. Един вид гнилоч. Или лети през въздуха, или хората я пренасят. Така че засега никого не пускат.

— Просто ме преследват — каза си под носа Артъом. — Не ме пускат.

— А? — смръщи чело Льоха.

— Тия гъби бих ги изравнил със земята — изрече Артъом отчетливо.

— Разбирам — съгласи се Льоха. — Унил бизнес.

Край тях преминаха няколко мъже, дрънчащи с тенекиени кофи. Льоха понечи да хукне след тях, но се спря. Навярно реши, че с упоритите туристи ще му е по-интересно.

— Вашият бизнес да не е по-весел? — отбеляза Омир.

— Напразно ти така, дядка — намръщи се онзи. — Не всеки може да бъде брокер. Тук е нужен талант.

— Брокер?

— Ами да. Като мен. Като тези момчета. Брокер. А как се нарича според теб това?

Омир не можеше дори да предположи. Той беше зает — старееше се да не се усмихне. Но краищата на устните му все пак се помръднаха нагоре колкото и да ги сдържаше.

И изведнъж — забеляза Артъом — той се промени. Лицето му стана студено и изплашено като на мъртвец. Гледаше покрай брокера — някъде встрани.

— Напразно ти така — продължаваше да говори на оглушалия старец Льоха. — Лайното, между другото, е кръвта на икономиката. Гъбите от какво растат? Севастополските домати с какво ги наторяват? Така че — напразно.

А Омир му кимна насред изречението, на някаква случайна дума, и полака-лека започна да се отдалечава странично от него. И от Артъом. Артъом проследи посоката на погледа му; видя, но не разбра.

На няколко крачки от тях с гръб стоеше слаба девойка с бели коси. Целуваше се с пълен и доста солиден брокер; онзи, докато се целуваше, сам незабележимо отместваше с крак встрани кофата си, за не пречи на очарованието. Точно към нея се насочи неуверено Омир.

— И какво, мислиш ли, че печелим много от това? — Изгубил стареца, Льоха се прехвърли на Артъом.

Омир се приближи към двойката и мъчително започна да избира ъгъл, под който да погледне целуващите се в лицето. Познал ли беше някого? Но не смееше да се намеси, да ги изтръгне от целувката.

— Ти к'во? — усети го с гънките на тила си пълният. — Какво искаш, старче?

Лицето на девойката, откъсната от целувката, беше разгорещено и смачкано като смукало на пиявица, която са свалили от ръката. Това не беше търсеното от Омир лице, осъзна Артъом.

— Разкарай се — каза пиявицата.

И Омир, посърнал, но още неуспял да се успокои, се върна отново при Артъом и Льоха.

— Обърках се — обясни той.

Артъом реши да не пита нищо — като отвъртиш крана със старческите откровения, току-виж му се скъса резбата.

— Разбира се, че не би могла... С такъв за нищо на света... Стар глупак... — каза тогава Омир сам на себе си.

— А да не би да работите на загуба? — попита Артър Лъоха.

— Загуба, не загуба... Ханза от всяка доставка взема половината във формата на мита. А сега изобщо... С тази карантина...

Ханза се наричаше съюзът от станции на Околовръстната линия. Транзитът от всякакви стоки от всички краища на метрото минаваше през пазарите на Ханза и през нейните митници. Мнозина пътуващи търговци, вместо да се промъкват през цялото метро, рискувайки главата си, предпочитаха да докарат стоката си до най-близкия пазар на пресечката на Околовръстната с радиалните разклонения и да предадат всичко на местните търговски дейци. И печалбата беше по-спокойно да се остави тук, в някоя от банките на Ханза, за да не ти отрежат главата заради нея в тъмните тунели зли хора, надушили удачната сделка. Тези, които упорстваха и мъкнеха през Ханза стоките си сами, така или иначе биваха облагани с такси. И както и да живееха останалите станции, Ханза забогатяваше. В цялото метро никой нямаше право да ѝ се меси. И това правеше гражданите ѝ горди и щастливи; а всички останали мечтаеха да получат нейно гражданство.

От средата на платформата се виждаше отдалечаващата се в тунела редица от товарни дрезини, които не ги пускаха на Рижска; брокерите затова и бяха брокери, за да се надпреварват да купят стоката в северния тунел и да я продадат в южния. По-нататък с нея вече се хранеха други хора.

— Цялата търговия спря — оплака се Лъоха. — Задушават предприемача, гниди. Шибани монополисти. Човек си се занимава честно с работата си, но не! Само че кой им е дал право да се гушат на наш гръб? Аз ще се превивам от работа, а на тях ще им растат търбусите? Та това е гнет, мамка му! Ако ни бяха дали да търгуваме свободно, цялото метро щеше да процъфтява!

На Артър изведнъж му стана приятно въпреки миризмата. Прииска му се да поддържа този смешен разговор.

— В Ханза и така всичко си е нормално — каза той, спомняйки си. — Имаше един случай, наложи ми се да работя на Павелецка. На Околовръстната. Да разгребвам клозетите. Осъдиха ме на година работа. След една седмица избягах.

— Смятай, че си минал през посвещаването — кимна Лъоха.

— Те цялата тази стока — в ямите и шахтите. Не благоволяваха да търгуват.

Льоха се усмихна тъжно.

— Богато си живеят.

Извади табакера с нарязани хартийки, кесия с тютюн. Предложи им. Омир отказа, Артъом си взе. Обърна се към клатещата се под тавана крушка и се вторачи в буквите на хартийката, преди да ги свие в самоделна цигара. Жълта книжна страница, буквите бяха отпечатани старателно; откъсната беше ръчно, и то от онзи край, който е нужен, за да се свие цигара, а не за да можеш да прочетеш с разбиране — дявол знае какво:

*И младата сила на тежестта:
Така е започнала властта на малцина.*

*И така, гответе се да живеете във време,
Когато няма нито вълк, нито тапир,
А небето е с бъдеще бременно —
Пшеницата на сития ефир.
Че днес победителите
Гроба на лятото обхождаха,
Чупеха крилете на морските кончета...^[1]*

И крилете сякаш ги скъсаха. Артъом натъпка тези безполезни букви с тютюн, сви ги грижливо, наслюнчи ги, за да се залепи единият край с другия, помоли за огънче. Льоха щракна със спиртова запалка, направена от гилза за картечница. Хартията гореше вкусно, сладко. Цигарата беше гадна.

— А толкова много ли ви е нужно да отидете на Проспекта? — прошепна Льоха, примижавайки срещу дима.

— В Ханза. Да, нужно е.

— Визите вписани ли са ви?

— Да.

Дръпнаха си пак от цигарите. Омир се закашля. На Артъом му беше все едно.

— Колко си готов да платиш?

— Кажы цена.

— Не съм аз този, който ще каже цената, братко. Там решават други хора. Аз просто мога да те запозная.

— Запознай ме.

Льоха предложи да пийнат на изпроводяк във веселяшкия местен бар, наричан „За последен път“, но Артър си спомни от какво правят спирта.

Договориха се за десет патрона срещу отвеждането и запознаването. Приемлива цена, по братски.

* * *

Санитарният кордон беше преградил тунела преди самото излизане на Проспекта на мира. Формално на Ханза принадлежаха само околоръстните станции, а радиалните бяха уж сами за себе си; но това беше само формално и уж. Наложило се беше да отсекаат другите линии — отсекли ги бяха за нула време.

Ханзейските граничари в сиви камуфлажни униформи тикаха в лицата на хората бялата рязка светлина на своите фенери, ръмжаха им да се обръщат и да се връщат там, откъдето са дошли. Като плашило върху един прът беше закачен плакат „КАРАНТИНА“ с портрет на покрита с гнойни рани гъба. Караулните отказваха да говорят с пътуващите търговци и дори не беше възможно да срещнеш погледа им — прикриваха очите си със смъкнатите козирки на петнистите си кепета. Това укрепление можеше да се превземе само с щурм.

Брокерът Льоха обикаляше, търсеше под козирките познати. Най-накрая се гмурна, прошепна нещо под една от тях; полуобърнат, намигна на Артър и му кимна с брадичка, посочвайки — давай насам.

— Арестувани са! — обясни мутрата с кепето на тълпата, която се разкипя по повод пропускането на тримата. — Хайде, назад! Ще пренесете заразата!

Поведоха ги под конвой през притихналия Проспект — редиците сергии, закрити с щитове, купувачи, обсадили кордона, разрешените продавачки върху гранита търкат премръзналите си ръце и плещят за живота, смъртта и съдбата. И е почти тъмно — пазарът не работи, светлината трябва да се икономисва. По друго време тук щеше да гъмжи от народ; Проспектът на мира е централно място, тук докарваха

какво ли не от всички околности. Дрехи за всякакви вкусове, сергии с книги, покрай които по-рано Артъом не можеше да си проправи път, купчини обгорели смартфони — току-виж сред тях се окаже някой работещ, а в него снимки, пълноцветни, измъкнати направо из нечия памет... Да си го вземеш? Само ако искаш да си спомняш за чужди деца; на такъв можеш да се обадиш само до нищото. И оръжие, разбира се. Всякакво. Цената на всичко това — в патрони. Продаваш излишното, купуваш нужното и отминаваш нататък.

Конвоят беше строг — наблюдаваше внимателно Артъом и Омир да не избягат. Блъскаха ги в гърба до прехода от радиалната линия към Околовръстната. Оставиха ги да чакат до желязната вратичка в бялата каменна стена.

След десет минути ги повикаха.

Наложи се да се превият и после пак, и пак — служебните помещения ги правеха като за морлоци. Макар че поколението, което се беше родило вече под земята, беше цялото недорасло и тук точно би му паснало по размери.

В малката стаичка заседаваха двама. Първият имаше тлъста муцуна и очила, но не му липсваше коса; целият му останал организъм беше скрит някъде в недрата на тежката полирана маса. Изглеждаше, сякаш тук има само една автономна глава.

У втория човек изобщо нямаше нищо интересно.

— Заместник-началникът на станцията Проспект на мира — Околовръстна, Сергей Сергеевич Рожин — каза незабележимият, почтително посочвайки мутрестия.

— Слушам — произнесе солидно и басово муцуната.

— Работата е такава, Сергей Сергеич. Хората трябва да отидат в Ханза. Визите са им вписани — помоли Лъоха.

Главата с очилата натегнато, с усилие насочи към него своя набъбнал нос и шумно си пое въздух. Подуши миризмата и се изкриви. Явно в този кабинет не пускаха често брокери.

— Влизането в територията на Ханза до по-нататъшни разпореждания таковата се отказва и точка! — откликна Рожин.

Ситуацията стана неловка.

— И какво... никакви варианти ли няма? — попита навъсено Артъом, но Лъоха му изшътка.

— Какви варианти тук подкуп на длъжностно лице таковата незабавно сега край и повече да не сте посмели никога ясно ли е или не? — занарежда страховитото главата на Рожин. — В момент в който хората из цялото метро вие просто нямате право! Карантината затова и е сложена на човек за да а не това ситуацията може да излезе разбирате ли вие това или не! И ако ние сме поставени тук за да съблюдаваме ще съблюдаваме и съблюдаваме до последно понеже е заложено сами знаете какво! Мерки за фитосанитарен контрол! Суха гнилоч между другото! Този разговор е приключен!

Той замълча и в стаята настана тишина, сякаш отказът беше предварително записан на касета; ето че тя се беше превъртjала докрай, бе изщракала — и подир нея не следваше никаква музика.

Рожин изгаряше с поглед Артьом и Лъоха през дебелиите стъкла на очилата си, тишината се сгъстяваше и сгъстяваше; сякаш очакваха нещо от тях.

Избръмча торна муха — тежка както бомбардировач. Какво, Лъоха да не я беше донесъл в джоба си?

— Значи, ще мина по повърхността — разпери ръце Артьом. — Скапаняк си ти, Алексей.

— Въпреки това моите десет си ми ги...

— Защо пък по повърхността? — обади се най-накрая незабележимият човек. — Това не е безопасно.

Той, за разлика от Рожин, през цялата среща нито веднъж не се намуси и не изсумтя. И изобщо явно се мръщеше рядко. Лицето му беше гладко, чертите — безгрижни, гласът — приспивен.

— Сергей Сергеевич изказа официалната позиция. Той нали е на работа. Можем да го разберем. И Сергей Сергеевич правилно обозначи проблема: нашата задача е да попречим на разпространението на сухата гнилоч, опасната гъбена инфекция, която поражява печурките. Ако в главите ви е съзрял компромис, обсъдете го с мен. Ситуацията е сериозна. Сто патрона за тримата.

— Аз не съм с тях — каза Лъоха.

— Сто патрона за двамата.

Артьом погледна какво става с Рожин: от такъв заговор обезателно би трябвало да изпадне в гърчове. Но не, заместник-началникът на станцията изобщо не беше пострадал — сякаш незабележимият човек издаваше инфразвук, недоловим за ушите му.

Сто патрона.

Повече от три пълнителя — от шестте, които Артъом беше взел със себе си. Само за възможността да премине в Ханза. А това е самото начало на пътя. И все пак... Всички останали маршрути, включително и минаването през повърхността, можеха да им струват още по-скъпо — например главите.

Картата пред очите: спускат се по Ханза, достигат по удобните й, скоростни маршрути до Павелецка, а оттам — вече по права линия, без трудности и препятствия — се добират до Театрална. И не е нужно да минават границата с Червената линия, Райха също могат да го избегнат...

— Става — каза Артъом. — Право тук ли да ги предам?

— Ами, естествено — отговори ласкаво незабележимият.

Артъом свали раницата, отвори куфара, напипа скритите сред вехториите пълнители, започна да рони с щракане матовите островърхи патрони върху масата.

— Десет — той прибута първата партида към Сергей Сергеевич.

— Но що за нетактичност! — разстрои се незабележимият; вдигна се от мястото си и придърпа патроните към себе си. — Та човекът е на работа! Вие какво? Аз за какво съм според вас?

За щастие, Сергей Сергеевич не видя патроните.

Смръщил се непристъпно, той прочисти гърлото си и се зае да прехвърля струпаните върху масата документи, като ги преместваше от една купчина в друга. Сега изглеждаше, че той е останал сам в кабинета — изобщо не можеше да регистрира със сетивата си другите присъстващи.

— Осем, девет, десет: сто.

— Точно така — заключи незабележимият. — Благодаря. Ще ви съпроводят.

Льоха потупа одобрително Христос.

— И повече без таковата! — заговори главата на Рожин. — Защото трябва да има някакви принципи! И в такъв труден момент когато трябва солидарност! Суха гнилоч! Без отлагане! Всичко хубаво!

Омир, останал ням от смайване по време на цялата среща, се поклони на говорещата глава с искрена почтителност.

— Красиво — каза той.

— Всичко хубаво! — повтори строго главата.

Артъом метна на рамо раницата си; прекалено се засили и зеленият железен ръб на кутията се подаде от горния ъгъл.

Сергей Сергеевич оживя и започна да повдига иззад масата късото си пълно туловище, което поне се оказа, че съществува.

— Това там при вас да не е радиостанция или таковата? Много наподобява армейска радиостанция в известен смисъл в план на внасяне на територията на Ханза!

Артъом погледна накриво незабележимия; но сега, когато Рожин се беше пробудил, онзи, едва успял да сгребе стоте си патрона някъде под масата, беше изгубил всякакъв интерес към действителността и разсеяно почистваше мръсотията под ноктите си.

— Благодаря! — отвърна Артъом, взе куфара и помъкна Омир към изхода.

— А моите десет! — напомни брокерът, докато се измъкваше след тях.

Артъом чу мърморене през хлопналата се врата.

А на платформата вече ги чакаха.

Не онези караулни в камуфлаж, които ги бяха довели тук. Хора с цивилни дрехи, с отворени книжки, в които заради полумрака не можеше да се прочете нищо.

— Служба за безопасност — коректно изрече единият, висок тип. — Майор Свинолуп, Борис Иванович. Моля, предайте оръжието и свързочното оборудване. Задържани сте по подозрение в шпионаж за Червената линия.

[1] Из стихотворението на Осип Манделщам „Небето с бъдеще е бременно...“. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 5

ВРАГОВЕ

Майорският кабинет се оказа напълно уютен и дори повече приличаше на ергенска квартира. Веднага ставаше ясно, че домакинът ношува тук — ъгълът беше преграден със завеса, но изпод нея стърчеше ъгълът на някак по домашно изглеждащо легло, небрежно застлано със синтетично одеяло. Килим, прояден от молци, със сложна източна шарка, детайлите от която вече бяха започнали да изчезват. В другия ъгъл бе сложена пищна икона — двама слаби хора в червено, с тъжни лица и крехки мечове в дългите пръсти.

След като отвори вратата, майорът огледа стаята критично, с охкане събра захвърлените в различни краища трогателни плюшени чехли и смутено ги метна под масата.

— Моля за извинение за безпорядъка. Обличах се набързо.

Артъм и останалите засега се блъскаха в съблекалнята. След като разтреби, Борис Иванович ги повика вътре. Но не всичките.

— Брокер? — попита той Льоха от разстоянието на протегнатата ръка.

— Брокер — призна си онзи.

— Почакай отвън, приятелю. Ще поговорим отделно. Че аз в този кабинет и обядвам. Затънал съм в работа до гушата. Врагът не спи.

И пресече зловонието, тръшвайки вратата — облицована и мека, но хлопаща желязно при затварянето.

— Сядайте на столчетата.

Той забърса трохичките от масата, погледна в украсената със сини рисунки керамична чаша, изцъка. Артъм вече очакваше да му предложат и чай, но Борис Иванович не го направи. Отмести чугунената лампа със стъклен зелен абажур настрани, за да не срязва светлината погледите им. И вече от уютния сумрак попита:

— Откъде идвате при нас?

— От ВДНХ.

— О!

Борис Иванович повъртя в устата си ВДНХ като витамин и потърка нос, спомняйки си.

— Как е там началството ви? Кляпин, струва ми се, Александър Николаевич? Справя ли се?

— Кляпин подаде оставка преди половин година. Сега е Сухия.

— Сухия... Сухия! Това е бившият по безопасността, нали? Колега! — зарадва се майорът. — Радвам се за него!

— Точно така.

— А и вие самият сте оттам, както разбирам? — Свинолуп прелисти паспорта на Артъом. — Като какъв служите?

— Сталкер — каза Артъом.

— Така и предположих. Ами вие? — Борис Иванович прехвърли вниманието си върху Омир.

— От Севастополска.

— А, това вече е интересно! Не най-близкият край на света. Севастополска. Там Денис... Денис... Как беше по баща, господи...

— Михайлович.

— Вярно! Денис Михайлич. Как е той?

— Във форма.

— Във форма! Хаа! — Борис Иванович намигна на Омир заговорнически. — По-добре не може да се каже. Пресякоха ни се пътищата веднъж. Изпитвам към него искрено уважение. Професионалист. Мда.

Свинолуп отново погледна в чашката си, сякаш надявайки се, че тя ще се напълни сама. После предпазливо докосна бузите си. Нещо не беше наред с тях, но в полумрака Артъом не можеше да разбере какво точно. Изглеждаше, че лицето на майора... е изрисувано?

Във всичко останало външността му беше по-скоро приятна: едър, широко чело и високо заради оплешивяването, спортна младост, прегърбена от кабинетна работа. Очите му проблясваха от полумрака топло, изпитателно. Фамилията удивително не му подходеше с прекалената ѝ грубост. Това не беше човек от народа.

— А вие, между другото, не сте ли евреин? — попита Борис Иванович Омир.

— Не. Защо?

— „Не, защо?“ — засмя се домакинът. — Вие определено ми харесвате. Аз, между другото, се отнасям към вашите събрата с голям пиетет за разлика от много колеги...

— Не съм евреин. Нали ми видяхте паспорта. Защо, това има ли значение?

— Паспортът! Паспортите хората ги рисуват. Не говоря за паспорта ви, а за състоянието на душата. В отговор на въпроса ви — няма никакво значение! Та тук, при нас, не е Райхът.

На стената шумоляха стрелките на часовник — простичък, стъклен, в синя пластмаса. На циферблата беше нарисован като че ли щит и бяха изписани разни букви, разделени с тирета. Артъм прочете за себе си: „ВЧЕК-НКВД-МГБ-КГБ-ФСК-ФСБ-СБ ООЛ“. „ООЛ — Общност на Околоръстната линия“ — машинално разшифрова истинското наименование на Ханза Артъм.

— Антикварна рядкост — обясни му Борис Иванович. — В цялото метро има само две-три бройки такива. Един ценител би разбрал.

— Имате ли още някакви въпроси към нас? — каза Артъм.

— Разбира се. И то доста. Може ли да подадете ръцете си тук на светлото, с дланите нагоре? — помоли майорът, без да напуска сенките. — Аха, благодаря. Пръстите. Ще позволите ли да ги докосна? Като ръкостискане. Оп. Мазоли. А това е от барут, нали? Ще ми покажете ли рамото си? Да, покажете, покажете. Дясното. Не, може да не се събличате. Май синина. Изглежда, сте използвали автомат?

И още нещо странно — пръстите му бяха влажни и малко лепкави. Но това върху тях не беше пот, а... Артъм с усилие потисна желанието си да подуши ръцете си, едва освободили се от ръкостискането на майора.

— Сталкер. Нали ви обясних.

— А, да, това да. Но нали сталкерите са с противохимическа защита и винаги с ръкавици? Не на повърхността сте се настреляли. А вие, Николай Иванович? — обърна се той към Омир с името му по паспорт, като грижливо опипваше скулите си. — Ръцете. Бъдете така любезен. Благодаря. Ето, личи си интелгентът.

Той се замисли, раздвижвайки пръстите си — тлъсти и силни. Сякаш правеше с тях нещо, от което те подпухваха и го боляха. Може би беше работил дълго с някое от жужащите фенерчета?

Редкият часовник се въртеше известно време, отчетливо тиктакайки: цък, цък, цък. Всички мълчаха, оставили часовника да звучи. Желязната врата отсичаше външните гласове. Ако не беше ясното тиктакане, тук щеше да е тихо, сякаш са оглушали след взрив.

После Борис Иванович се опомни.

— Може ли да се поинтересувам каква е целта на посещението ви в Ханза?

— Транзит — отговори Артъом.

— Местоназначение?

— Театрална.

— В течение ли сте, че вкарването на несертифицирано свързочно оборудване на територията на Ханза е забранено?

— Никога не е имало такова нещо!

— Как ли пък не. Вие навярно по-рано просто не сте опитвали, Артъом Александрович.

Звукът от бащиното му име го издраска — първия паспорт му го беше правил Сухия, а той не би могъл да знае името на истинския баща на Артъом. Той и името на майка му не беше чувал. А самият Артъом може и да беше, но не го бе запомнил. Така че чичо Саша беше вписал себе си, а Артъом тогава нямаше достатъчно дързост, за да спори с него. Така и си остана. Но все пак по-късно си смени фамилията. Когато Мелник му направи новите документи вместо повредените.

— Още един въпрос: живеете и работите на ВДНХ, както гласи печатът, а паспортът е издаден в Полиса. Много ли се налага да пътушествате? Често ли ходите там?

— Живях една година там. Подработвах.

— Дали не случайно на Библиотека „Ленин“?

— На Библиотеката.

— И по-близо до Червената линия?

— По-близо до самата Библиотека.

Свинолуп се заинтригува, заусмихва се.

— А на Тетрална отивате, защото е по-близо до Театъра, явно? И не защото двете станции близнаци^[1] са червени? Разберете ме правилно, просто се интересувам. По служба.

— Почти. Планирано е излизане нагоре. На Театрална.

— Разбира се, използване на радиостанцията армейски образец? На кого там ще изпращате шрифтограми? На балетната група? Труп-а, ха.

— Чуйте ме — прекъсна го Артъом, — ние нямаме нищо общо с червените. Нали ви обясних — аз съм сталкер. Всичко и без това си личи, нали? По лицето, по косата. Та на мен не ми е нужно през нощта да пускам осветлението в клозета, мамка му, на мен струята ми свети. Да, нося със себе си радиостанция. И какво от това? А ако заседна там, на повърхността? Ако тръгнат да ме ядат? Какво, и на помощ ли не мога да повикам никого?

— А има ли кого? — попита Борис Иванович.

Той се подаде напред, измъкна се от сенките. И стана ясно защо докосва лицето си. То цялото беше нашарено с подути, процеждащи кръв драскотини. Едната беше разорала по диагонал бузата му и след прекъсване — скулата, сякаш някой се е опитал да извади окото на майора, но той е зажумял и го е предпазил.

Ето какво лепнеше по пръстите му: сокът, процедил се през тези драскотини. Съвсем пресни, още незасъхнали; нещо се беше случило с майора само няколко минути преди да ги арестува. „Обличах се набързо...“

— Може и да има — отговори бавно Артъом.

Можеше да го попита: какво е станало с лицето ви, Борис Иванович? Но какво щеше да им даде това сега? Нищо нямаше да им даде, освен да ги забави с някоя друга минута.

— Тогава може би ще го повикате? — Борис Иванович се усмихна; заради драскотините не му се получи особено добре. — Защото сега това може да ви е от полза. Регистриран сте в една станция, документите ви са издадени в друга. С огнестрелно оръжие. С три бойни комплекта. С вашето забранено радиооборудване. Разбирате ли какво имам предвид? Тази ваша радиостанция... Имаме всички основания да ви задържим, Артъом Александрович. Както се казва — до изясняване на обстоятелствата.

Да се оправдава? Да обяснява на този човек за какво му е на него, Артъом, радиостанцията? Той и сам би могъл да си каже в отговор вместо този Свинолуп: за двайсет години — никакви сигнали, никакви свидетелства, че някъде е оцелял още някой. Кого искате да излъжете, Артъом Александрович?

Майорът се измъкна иззад бруствера си, тръгна към средата на стаята — да газии с мръсните си ботуши слепналата се от времето и от мрака шарка на килима.

— И вас, Николай Иванович, за компания... Може би поне вие имате какво да разкажете? Не непременно тук, пред младежа. В багажа ви не е намерено друго освен дневника. Тоест вашите мили завъртулки могат да се тълкуват по всякакви начини. Може би това е „Повест за сегашните години“, а може и да съставяте отчет за службата за държавна сигурност на Червената линия. А?

Омир сви глава между раменете си и глътна езика си, но не се опита да се дистанцира от Артъом. Свинолуп усили натиска още малко:

— Е, както искате. Времената са трудни. Тревожни. Трудните времена изискват трудни решения. Разбирате ли накъде бия?

Артъом потърси отговора долу, върху протрития килим.

Изпод масата надничаха тъжните плюшени чехли. Те бяха някак... чужди за този кабинет.

Твърде малки за Борис Иванович с неговите крачища.

Женски?

— Вие може би имате някакво свое обяснение за всичко това. Но нали аз засега не го знам. Поставете се на мое място — налага ми се да изобретявам свои версии. И версията, която ми се очертава засега, е следната...

Обличал се е набързо. Не е успял да прибере чехлите. Лицето му е раздрано до кръв. Кой го е наредил така, мислеше си Артъом, вместо да мисли как да отърве себе си. Жена. С нокти. Цялото му лице. Опитала се е да му издере очите. Това не е било игра. Какво й е направил?

— Че вие, другари, сте се опитали да проникнете на територията на враждебната ви Ханза чрез подкуп на официално лице. С цел шпионаж, разбира се. Или може би подготовка за терористичен акт?

Какво й е направил?

Проклетата лампа пестеше светлината и в сумрака не можеше да се разбере дали шарките на килима не са обгърнати от пурпурни петна. Ергенската квартира изглеждаше подредена, тук не се бяха били, не се бяха търкаляли по пода, не бяха събаряли мебели; но все пак пантофите... пантофите нали лежаха тук, захвърлени. Значи тя е

дошла тук. Довели са я... Затворили са вратата с онова издрънчаване, превъртели са ключа. Така, както и подир тях двамата.

— Ханза има доста врагове. Завистници. Но виж, радиостанцията... Радиостанцията не е декларирана и не е сертифицирана, внесена е контрабандно... Какво означава това? Означава: вие не сте сами. Вашето внедряване е част от някакъв план. Някой се е канел да координира вашите действия. Да проникне на територията на Околовръстната, да създаде тук тайни квартири, може би да намери свръзки, да получи от тях фалшиви документи, да се притаи и да чака заповеди... И в уречения час да влезе във връзка с други агенти.

Омир безпомощно гледеше в Артъом с прозрачните си честни очи, но Артъом не искаше да му отговаря, постоянно избягваше погледа му, изплъзваше се.

Интересно коя ли е тя? Какво е станало с нея?

— И това, че мълчите, означава, че няма какво да възразите. Тоест съм отгатнал правилно всичко, нали?

Нямаше друг изход от кабинета. Една врата — облицована, заглушаваща всякакъв звук. Масата. Часовникът. Телефон. Икона. Скрито зад завеса легло в ъгъла. Легло. Застлано със синтетично одеяло. А ако на него... Завесата е плътна, непрогледна, а зад нея, върху леглото...

— Е?

Артъом отвори устата си, канейки се да направи признание. Свинолуп се стегна, затаи дъх, престана да бърбори. Чекисткият часовник претегли още малко време. Цък. Цък. Цък. Омир си пое дъх, не смееше да издиша. Изобщо никой вече не дишаше.

Тя затова се е стараела с последни сили да ослепи майора, защото той я е убивал. Може би я е бил налегнал отгоре... и я е душил.

Тази завеса. Зад нея. Застланото легло. И право върху леглото. Където той спи.

Мъртва. А ако току-виж още е жива?

Да скочи? Да дръпне завесата? Да закрепци? Да се хвърли да се бие?

Никой не диша. Ами ако там е пусто?

— На кого се канехте да подавате сигнали? За какво? Откъде? — Майорът изгуби търпение.

Артъом го погледна слисано. Главата му се напълни с мръсни подпочвени води, не ги побираше, заплашваше да се пръсне; болеше го.

Коя е тя? Тази жена? Защо я е...

Трябваше да направи нещо. Не биваше да остава тук. А завесата — няма това е негова работа?

— Наистина ли ме обвиняваш в шпионаж, майоре? В полза на червените? — Артъом се надигна.

Свинолуп извади сякаш отникъде малък матов „Макаров“, сложи го до себе си на масата — черна широка зеница, насочена към зениците на Артъом. Но вече беше късно да отстъпва. Трябваше да отвори облицованата врата, трябваше непременно да излезе навън от този уютен апартамент. Да излезе и да изведе стареца със себе си.

— Намери ми мазоли, а? Барут? Добре. Нека да ти кажа откъде са мазолите. Помниш ли историята с бункера миналата година? Трябва да го помниш! Помниш ли Корбут от Червената линия? Трябва да го знаеш! Та той ти е колега! Помниш ли, когато Орденът загуби половината си бойци?! Държаха отбраната срещу червените! От вашите врагове! Защото, ако те бяха превзели този бункер... И ние молихме за помощ вас, вашата Ханза, помниш ли?! Когато вече мислехме, че всичко е свършило! Но на вас, гадове, явно всички сили ви бяха заети на невидимия фронт! Ето откъде са ми мазолите! Оттам, откъдето на Мелник му е инвалидният стол!

— Навийте си ръкава! — нареди майорът с променен глас. „Ако не ние, то кой?“ Татуировката вече беше посивяла.

— Е, сега поне се появи яснота по отношение на паспорта — изкашля се Борис Иванович.

— Имате ли други въпроси към нас?

— Напразно сте толкова нервни към мен. Аз, между другото, имах всички основания да ви задържа тук до изясняване на случая. Вие може би не знаете, но сега сме на една крачка от въвеждането на извънредно положение. Само миналата седмица сме разобличили и обезвредили петнайсет агенти на Червената линия. Шпиони, диверсанти и терористи. Орденът, разбира се, е зает с други неща. Това го разбирам. Но вашият Орден, при цялото ми уважение, не е наясно с контраразузнаването. На вас може да ви се струва, че само във вашите ръце е съдбата на цялата планета. Навярно си мислите, че мирът и

стабилността в Ханза са нещо, което се разбира от само себе си, а? А ако ви кажа, че едва вчера заловихме човек, който вече беше получил достъп до системата ни за водоснабдяване? И от когото иззехме двайсет килограма отрова за плъхове? Знаете ли колко мъчителна е смъртта от отрова за плъхове? А знаете ли, че един на вид напълно безобиден лайновоз, като вашето приятелче, беше докарал в бъчвата със стоката си мина на Белоруска? Ако тя се постави на правилното място, знаете ли какво ще стане? А това са само диверсантите. Провокаторите ги ловим на тълпи. Агитатори. Започват с хленчене за това, че тук, при нас, няма справедливост, че богатите забогатяват, а бедните обедняват, че Ханза, видите ли, задушава бизнеса или че трудовият човек из цялото метро изнемогва, защото Ханза му изпива кръвчицата, а после ето тези позиви — моля!

Той сложи пред Артъом къс сива хартия, на която картата на метрото беше изобразена като паяжина; в центъра седеше тлъст паяк. Върху паяка беше написано: „ХАНЗА“.

— А от другата страна, обърнете — „Предай на приятеля си!“ или „Ела на събрание!“ . Та така. Създават клетки. Схващаме ли? На нас тук под носа ни ни готвят революция, ясно ли е? Денонощно. Вие били ли сте там при тях, боя се да попитам? Разбирате ли какво ни очаква всички нас тук, ако стане нещо? Те дори няма да си хабят куршумите за нас, просто ще ни избият с арматурно желязо. А онези, които бъдат ошастливени насилствено, ще се изяждат едни други, и то по купонна система. Ето! Ще настъпи властта на Съветите! И какво можете да направите против народния бунт? Колко хора са останали в Ордена? Трийсет? Четирийсет? Е, да, спецчасти, е, да, герои, да, ако не вие, то кой. А какво ще направите срещу тълпата, която провокаторите са насъскали и нахъсили? Ще стреляте в жени? В деца?! А?! Не, приятелю. Вие може би разбирате от тактики за водене на близък бой или от щурмуване на укрепени обекти, само че животът не се ограничава с това! Знаеш ли колко различни жизнени ситуации има?

Цък. Цък. Цък.

Борис Иванович сплете пръстите на ръцете си; това сякаш му напомни за нещо и той се вторачи замислено в пръстите си — дебели и силни. После докосна отново бузата си.

— За какво ти е да ходиш на Театрална? — попита той още веднъж, спокойно. — И кой е този с теб? — кимна към Омир.

— Изпълнявам задача на Мелник — отговори Артъом. — Ако имате желание — свържете се и попитайте него. Аз не съм упълномощен. Дядото е водач. Отиваме до Павелецка.

Омир замига. Чул беше за Мелник. Помнеше какво всъщност беше казал той за Артъом. „Побъркал се е.“ Но и той не знаеше всичко. Татуировката си беше останала, но ако някой кажеше на Мелник, че Артъом все още служи в Ордена... Ако някой наистина в този момент хванеше тази ръбеста слушалка и опиташе да се свърже с Мелник...

— Полупроводник^[2] — разсеяно провлачи майорът и се усмихна. — Полупроводник, полудядо. А брокерът какво?

— Брокерът... е с нас.

— Беше с вас. Сега ще е с нас. Нали той ви е превел през кордона, договорил се е? В нарушение на фитосанитарната карантина? Нали някой е дал подкуп на служител на Общността на Околовръстната линия? Така да се каже, ако не вие, то кой?

— Не — поклати глава Артъом. — Брокерът е с нас.

Свинолуп нищо не чуваше.

— Така че ще се наложи ние тук с брокера... да си пообщуваме. А вас ще ви изпратя с транспорт до Новослободска. Директно. И ще ми падне камък от сърцето.

Омир го погледна накриво. Но Артъом не можеше да остави тук този глупав младеж. Не и на Борис Иванович. Не и в тези трудни, тревожни времена.

— Пускаш всичките. Или хайде, обади се на Мелник.

Свинолуп потропа с пръсти по стола, завъртя като пумпал малкия тежък „Макаров“, стисна и отпусна юмрука си.

— Какво ме плашиш с Мелник? — изрече той най-накрая. — Той ще ме разбере, Мелник е офицер и аз съм офицер. Просто това ще бъде глупаво. Нали ние с вас имаме общи врагове. Трябва да се сражаваме заедно, рамо до рамо. Вие по вашия начин, ние — по нашия. Защиатаваме метрото от хаос. От проливане на много кръв. Кой както може.

Беше горещо. Не стигаше въздух. В ушите пулсираше мътната вода. Не стига въздух, въртеше се в главата му. Леглото в ъгъла е скрито зад перде. Чехлите под масата. Просто да хване тази проклета завеса... Да я дръпне.

— Пускаш всички — повтори Артъом. — И тримата.

— До Новослободска. Моят участък е. От онази страна са чужди. И не искам да обяснявам на всеки за теб, за брокера, за твоя Мелник. Някой със сигурност ще доложи на началството. Ще ме измъчат с докладни.

— Още сега — натисна Артъом.

— Още сега да му...

Цък. Цък. Цък. Светците в ъгъла шепнеха, съвещаваха се. Мечовете на двамата бяха голи. Омир се опита да избърше с опакото на дланта си потта от плешивото си чело, но цялата тази пот не можеше да се подсуши.

Най-накрая Борис Иванович взе слушалката на плоския телефон с бутони.

— Агапов! Брокерът на изхода! Да. Нямам какво повече да кажа. Какво? А какво прави Леонов? Ами дай му. Трудът трябва да се заплаща. Да. Още повече той! Разказвач по рождение! Особено му се удава за невидимите наблюдатели... Направо се захласваш! — той се засмя. — Да. И давай брокера.

Артъом побутна Омир по рамото: тръгваме. Старецът взе да се надига, но бавно, сякаш се е закачил за нещо.

— Върнете ни вещите — каза Артъом.

— На границата — обеща Борис Иванович, ставайки сериозен. — Че току-виж избягате и опитате да се скриете. Нали така и не изяснихме подробностите от задачата ви. Не се безпокойте. На границата ще ви върнем всичко.

Преди да заключи кабинета, го огледа собственически. Всичко там беше наред. Борис Иванович стрелна с поглед ъгъла, удари по строеви токовете на обувките си един в друг пред мечоносците с нимбите и загаси осветлението. И Артъом погледна през рамо за последен път — към завесата. Не е моя работа, каза си.

— На границата мъглите са навъсееени... — тихичко запя под нос Свинолуп.

* * *

Проспект на мира — Околовръстна имаше съвсем различно лице от сиамския си близък. Радиалната станция сляпо се вираше в

тъмнината, Околовръстната беше примижала от ярката светлина. Радиалната цялата беше преградена със сергии, лавки, купчини всевъзможни вехтории и стоки за масова употреба и изглеждаше общо взето като издокарал се на сметище клошар. Околовръстната, макар и сраснала за радиалната чрез преход, беше успяла някак да не въшляса от нея. Подът на черно-бели квадратчета беше изстърган и излизан, позлатата на тавана беше подновена, а самият таван, покрит със сложна шарка от скосени линии, макар и леко окаден, все пак даваше да се разбере, че някога е бил снежнобял. От него висяха тежки бронзови полилеи с множество лампи. На всеки от полилеите светеше само по една лампа, но и това беше напълно достатъчно, за да не остане на станцията нито едно тъмно кътче.

Част от платформата беше отредена за товарен терминал: при надвесилия се над една дрезина подемен кран докери със сини униформи пушеха апетитни и никак неевтини цигари; някакви сандъци бяха наредени и стояха в строй, дисциплинирано; от тунела пристигаше нов транспорт с товари, отекваха бодри псувни. Работата вървеше и животът спореше.

Домовете на местните бяха разположени в арките при изхода на платформите, за да не заемат залата и да не развалят красотата ѝ: отворите бяха запълнени с тухли и даже измазани с бяло, вратите бяха от вътрешната стена, а до тях бяха направили още и прозорчета — с лице към полилеите; през завесите навярно човек можеше да си представи, че отвън просто се свечерява. А ако почукат на вратата — можеш да дръпнеш завесата и да видиш кой е, преди да отвориш. Хората тук бяха умити, дори облечени с чисти дрехи и колкото и да търси човек, не би могъл да намери в тълпата нито един дистрофик. Ако в този свят беше възможен раят, Проспект на мира със сигурност би бил една от неговите станции.

Борис Иванович се прости с тях още преди да излязат на открито; извини се, че трябва да отскочи до лазарета. От служебните помещения излезе да го смени някакъв чичко с мустаци, солиден и изряден, и изведе след себе си брокера Льоха. На него му беше разбита устната, но това не му пречеше да се усмихва.

— Ще дойдеш на Новосибирска с нас — съобщи му Артъом. — И после на Менделеевска.

— Където ще да е! — каза Льоха.

Чичкото изпъна захабения си от много пране пуловер — не униформен, разбира се, а един такъв хубав, с бродирани снежинки — и след като потупа Льоха по рамото, прикани тримата да го последват. Отстрани изглеждаше, сякаш четирима приятели крачат по платформата. Четирима приятели, шегувайки се, пушат на спирката.

Точно навреме се приближи прочутата маршрутка на Ханза — димяща моторна дрезина с прикачено пътническо вагонче. Вагончето наистина беше открито отгоре, но затова пък оборудвано с меки седалки, изтръгнати от някой метровлак. Кондукторът събра по два патрона от всеки — пуловерът плати за цялата компания. Седнаха двама по двама едни срещу други, люшнаха се и потеглиха.

Не бяха останали повече свободни места. Отляво седеше жена с обезцветени коси и с гуша. Отляво — навъсен гражданин с голям нос и облечен с каквото му е попаднало. Отзад — млад сънен татко със сумтящо вързопче и торби под очите, после човек с просто неприлично шкембе и мургавичка девойка на около шестнайсет години с пола до пода — по-далеч от греха. Нататък имаше още хора, както и отпред в дрезината — хора с автомати, в кевларени жилетки и с титанови шлемове върху коленете. Но това не беше конвоят на Артъм; дори тук, в Ханза, с постоянното ѝ движение и негаснещо осветление тунелите си оставаха тунели и в тях можеше да се случи какво ли не.

— И в него — двайсет кила отрова за плъхове! — продължаваше оцветената жена разговора, започнат при предишния преход. — В последния момент го хванали.

— Озверели са. Орова за плъхове! Този гад трябва да го накарат сам да изяде всичко! — изфуча шкембелията. — Колко можем да ги търпим тези! Тук има един, таковата, преминал от червените на наша страна... От Соколники. Казва, че те там вече си ядат децата! Онзи техен Москвин е антихрист! И иска всички нас също! Сатана!

— Чак пък децата... — провлачи недоспалият си татко с вързопчето. — Никой няма да тръгне да яде собствените си деца.

— Ти пък какво разбираш от живота! — изсумтя шкембелията.

— Собствените си деца — никой — упорито повтори онзи.

— Когато дойдат тук, тогава ще разберем — включи се в разговора пуловерът.

— Все по-зле и по-зле е! А миналата година? С бункера! Ордена едва устоя! Какво може да ги спре? — лъхтеше жената с

гушата.

— Умират от глад, затова! — Шкембелията потри огромния си търбух. — Затова, таковата, напират към нас. Да отнемат и да си поделят.

— Да не дава Господ! — помоли се някой по старчески отзад.

— А аз съм бил веднъж на прехвърлянето към Червената линия. И при тях няма нищо толкова страшно. Напълно цивилно. Всички са облечени образцово. Само ни плашат с тях!

— А ти направи ли поне крачка встрани от буферната зона? Аз направих! Веднага ме наградиха, за малко не ме изправиха до стената! Фасадата им си изглежда нормално наистина!

— Не искат да работят, готованковците! — каза онзи с големия нос. — Ние всичко тук — с труда си. Двайсет години на галерите. А тези... Като скакалци са. Естествено, сега им дай нови станции, при себе си вече всичко са овършали. Ще ни изядат за нула време.

— А ние защо сме длъжни?! За какво?

— Тъкмо започнахме да живеем по човешки!

— Само да няма война... Война само...

— Ако искат — нека там да си ядат децата, да не напират при нас! Не ни е до тях...

— Ох, да не дава Господ! Да не допуска!

През цялото това време дрезината се движеше спокойно и бавно, пуфкайки с приятен дим — бензинов, от детството — през образцов тунел, сух, мълчалив и осветен през всеки сто метра с енергоспестяваща крушка.

И изведнъж — прас! — и настана тъмнина.

В целия тунел. Крушките угаснаха и сякаш Бог заспа.

— Спирай! Спирай!

Засвистяха спирачките, през глава полетяха един върху друг лелката с гушата, човекът с носа и всички останали, неотличими в мрака. Бебето започна да мрънка все по-силно. Баща му не знаеше как да го успокои.

— Всички да останат по местата си! Не слизайте от дрезината.

Щракна едно фенерче, запалвайки се, после още едно. В подскачащите лъчи се виждаше как суетливо и неловко намъкват шлемовете си кевларовите бойци, как неохотно слизат на релсите и отцепват маршрутката, заставайки между хората и тунела.

— Какво?

— Какво стана?!

Радиостанцията на единия от кевларените завреца, той се извърна от цивилните и избоботи нещо в отговор. Почака заповедта, не я дочака, а не знаеше какво да прави без нея, и застина в недоумение.

— Какво става там? — попита и Артъом.

— Зарежи, добре си седим! — отговори безгрижно пуловерът. — Закъде да бързаме?

— Де да беше така... — промърмори Льоха, смучейки устна.

Омир мълчеше напрегнато.

— А аз имам закъде! — таткото на вързопчето се надигна. — При майката на детето! Какво, аз ли ще го кърмя?

— Момчета, там поне казват ли нещо? — люшна гушата към бойците перхидролената лелка.

— Седете спокойно, гражданко — каза твърдо кевларът. — Чакаме пояснения.

Минутата се обтегна като струна. После и втора.

Вързопчето, неутешено от неумелия си баща, вече премина към пицене. От дрезината раздражено насочиха към очите на всички милион свещи, търсейки източника на плача.

— Светнете си в задника! — извика таткото. — За нищо не стават! По-добре червените наистина да превземат всичко тук, може поне да въведат ред! Всеки ден спират тока!

— Какво чакаме? — подкрепиха го отзад.

— Далеч ли отиваш? — в гласа на пуловера се долавяше съчувствие.

— Парка на културата! Още половин метро път! А-а? Нани-на.

— Нека поне да тръгнем пеша!

— Ние нали не се движим с електричество! Подкарай! Да се доберем до станцията, а там вече...

— А ако е диверсия?

— И нашата СБ какво? Къде е тя, когато е необходима?! Как са го допуснали?

— Започна ли се вече, Господи?!

— Казвам ви, хайде пеша! Полека-лека...

— И за това ли плащаме данъци!

— Чакаме указания! — бърбореше в радиото боецът, но то само кашляше в отговор.

— Нима наистина е диверсия?

— А какво е това там? Я освети... — присви очи пуловерът, тикайки пръст в мрака.

Един от кевларените прицели фенера по неговото насочване — към една черна дупка. От тунела към земните недра се спускаше галерия, тясно коридорче.

— Това пък какво е? — изуми се пуловерът.

Кевлареният го рязна с лъча през очите.

— Не се врите, гражданино — отсече той, — че знае ли човек...

Пуловерът не се обиди. Направи си козирка от дланта си и стана неуязвим за светлината.

— Веднага си помислих за Невидимите наблюдатели... Чували ли сте историята?

— А?

— Ами... За Метро-2. Че правителството... Лидерите на онази Русия, която беше по-рано... Великата. Че не са се дянали никъде. Не са избягали. Не са загинали. Не са се спасявали в никакъв Урал.

— А аз съм чувал за Урал. Яманда или както там се нарича. Град под планината. И там всички заедно, накуп! Ние тук нека изгниваме, а първите лица всичките... Там и си живеят.

— Глупости! Изобщо не са ни изоставяли. Те не биха предали нас, народа. Тук са. В бункери, които са близо до нас. Около нас. Ние тях сме предали. Забравили сме ги. И ето, че те... се отвърнали от нас. Но някъде тук... Чакат. Все пак ни наглеждат. Пазят ни. Защото ние сме им като деца. Може би тези техни бункери са зад стените на нашите станции. А техните тунели, тайните — зад стените на нашия. Направо вървят около нас. Наблюдават ни. И ако заслужим... спасението... тогава ще си спомнят за нас. Ще ни спасят. Ще излязат от Метро-2 и ще ни спасят.

На дрезината притихнаха, вторачиха се в черната галерия, в безпросветната бездна и зашепнаха.

— Дявол знае как е...

— Всичко това са глупости — подхвърли злобно Артъом. — Безсмислици! Аз съм бил в това Метро-2.

— И какво?

— И нищо. Пустите тунели. Пустите тунели и шайка диваци, които се хранят с човешко месо. Това са всичките ваши Наблюдатели. Така че седете тук и чакайте. Ще ви спасят.

— Не знам — добродушно изхъмка пуловерът. — Аз не съм особено добър разказвач. Да беше чул онзи човек, който ми разказа всичко това. Направо ме омая!

— Наистина ли човекоядци? — обърна се таткото с вързопчето вече към Артъом.

Но в този момент осветлението се включи.

Охраната промърмори благословия на радиостанцията. Дрезината кихна. Колелата изскърцаха. Потеглиха.

Хората въздъгнаха, дори детето утихна. Когато минаваха потрай тъмната галерия, погледнаха с опасение.

Галерията се оказа складово помещение. Със задънен край.

* * *

Новослободска беше един безкраен строеж. На свободния коловоз стоеше керван, отрупан с чували — навярно пясък или цимент; мъкнеха тухли, забъркваха бетон, изсипваха изстиващ разтвор на пода, измазваха процепи, изпомпваха вода от коловозите. Шумяха намерени някъде на повърхността нагреватели, запращаха с вентилаторите си горещ въздух към влажната мазилка. Към всеки от тях беше прикрепен охранител в сиво.

— Тече — обясни пуловерът.

Новослободска се беше изменила. Някога тук имаше цветни витражи и държаха станцията леко сумрачна, за да сияе по-ярко живописта върху стъклата. А по по-горните витражи по-рано минаваше двоен златен кант, очертаващ заоблените арки; и подът също беше в черно-бели квадрати, сякаш пътникът стъпваше на скъпоценна шахматна дъска, подарена на руския цар от персийския шах... Сега навсякъде имаше само цимент.

— Крехко нещо — промърмори Омир.

— А? — обърна се към него Артъом; старецът от толкова време вече мълчеше, че беше даже странно да го чуе човек.

— Имах един познат. Веднъж ми каза, че на Новосибирска витражите са се изпонапукали отдавна, крехко нещо. А аз бях забравил. И сега, докато идвахме, все си мислех, че ще ги видя.

— Нищо. Ще издържим — рече уверено пуловерът. — Ще спасим станцията. Бащите ни са могли, и ние ще успеем. Ако няма война, всичко ще издържим.

— Навярно — съгласи се Омир. — Просто чувството е странно. Аз тези витражи никога не съм ги обичал, а и Новослободска не я обичах заради тези витражи. Мислих си, че е кич. Но сега, когато идвах, въпреки това очаквах да ги видя.

— Може и витражите да ги възстановим!

— Това едва ли — поклати глава Артъом.

— Ами щом ги няма, голяма работа! — усмихна се троснато Лъоха. — Животът продължава и без тях. А къде тук ви е изходът?

— Всичко ще възстановим! Важното е да няма война! — повтори пуловерът, тупайки Лъоха по гърба.

Той ги поведе към стълбата, над коловозите, през прохода — към Менделеевска. Преминаха през един кордон в камуфлажни униформи, през втори и едва тогава се мярна границата — с кафявия кръг на Ханза върху знамената, с картечното гнездо.

Лъоха се въртеше, кой знае защо все се обръщаше назад. Артъом знаеше, че веселието му е пресилено, не е истинско. Омир беше стиснал устни и гледаше някъде под черепа си, в невидим екран. Пуловерът продължаваше да дрънка всякакви жизнеутвърждаващи неща.

На последния блокпост се мотаеха освен сивите граничари още и двама други, облечени като работници — със зацапани униформи и заваръчни очила на челата. В краката им беше багажът на Артъом: куфарът с противохимическата защита и раницата с радиостанцията.

Поздравиха, разтегнаха ципа, поканиха го да се увери, че и автоматът, и патронките са на мястото си, ето — ако иска, да брой. Артъом се отказа да брой. Сега просто искаше да се махне оттук, да се махне жив и нищо друго не му беше нужно.

Не беше възможно да се бори сам с цялата им служба за безопасност. С цялата Ханза. А там, в стаята, зад завесата... Не, там нямаше нищо. Параноя.

— Е! — пуловерът потупа енергично Лъохините зацапани лопатки и подаде ръка на Артъом. — На добър час!

Отстрани изглеждаше, сякаш четирима стари приятели се прощават, без да знаят кога ще се видят отново.

* * *

Едва когато преминаха вече в Менделеевска, когато хората в цивилни дрехи със сигурност вече не можеха да ги чуят, Омир хвана Артъом за ръкава и зашепна:

— Вие много правилно се държахте там с него. Защото можехме и да не излезем оттам.

Артъом сви рамене.

— Не мога да спра да мисля за едно нещо — продължи Омир. — Когато влизахме в кабинета му, той прибра едни разхвърлени чехли, помните ли?

— И?

— Та това нали не бяха негови чехли. Обърнахте ли внимание. Женски. Бяха женски. А драскотините...

— Глупости! — изръмжа срещу него Артъом. — Безсмислици!

— Да бяхме хапнали нещо — обади се Лъоха. — Че сега кой знае кога ще попаднем вкъщи.

[1] В оригинала — пересадочные станции. Две станции с еднакви имена от различни линии, свързани помежду си чрез проход. — Б.пр. ↑

[2] Игра на думи с думата „водач“, която е „проводник“ на руски. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 6

ОСЕМ МЕТРА

— Тук, при нас, пътят е само в една посока — каза им на прощаване командирът на граничната застава, човъркайки с пръсти узряла върху шията му сочна пъпка.

И тогава им стана интересно къде ги е отвял вятърът.

Меңделеевска се оказа полутъмна, мъглива от парата и напълно подгизнала. Стълбичката на прохода със съседната Новослободска се спускаше не върху гранитен под, а в езеро — тук хората живееха до глезените в студена мътна вода. Артъом разкопча куфара си — там лежаха неговите гумени ботуши. Използва случая да окачи върху себе си и автомата. Омир също беше в гума, веднага си личеше опитният пътешественик.

— Не знам какво е протекло — промърмори Лъоха настръхнало.

Тук-там във водата лежаха сковани от изгнило дърво рамки, с помощта на които човек можеше да се издигне малко над дъното. Бяха нахвърлени, както дойде, и никой не се опитваше да ги събира в острови или пътеки.

— Палети — досети се Омир, нагазвайки в студената мътилка, за да се добере до дървения мост. — По-рано използваша такива във фургоните. И цялото Подмосковие беше в рекламни табла: купувам палети! Продавам палети! Цял черен пазар за тези палети! И си мислиш: за какъв дявол изобщо му трябват на някого тези палети? Оказва се, че са ги трупали за Потопа.

Но и палетите отдавна бяха подгизнали и бяха затънали с няколко сантиметра. Можеха да се видят през мръсотията само съвсем отблизо, и то като си гледаш право в краката; а отстрани наистина изглеждаше, че тук има само едно размътено библейско море.

— Те всички тук са като пророци, разхождат си се право по водата — усмихна се Омир, гледайки джапащите местни.

Брокерът също го оцени:

— Сякаш е залято с лайна!

Скоро зениците забравиха колко ярко е сияела Ханза, и местната оскъдна светлина им стана повече от достатъчна. В светилниците гореше мас — у когото се намираще; понякога зад паравани от найлонови пазарски торбички — избледнели, но не докрай.

— Като китайските хартиени фенери — посочи Омир. — Красиво, а?

Артъом не мислеше така.

През арките, които в началото изглеждаха плътни и черни, започнаха да се виждат коловози. Но не обичайните, като на останалите станции. На Менделеевска нямаше граница между платформата и коловозите, мътната вода изравняваше всичко. Трябваше да се отгатва къде може да се стои и къде се налага да отстъпиш и да нагазиш.

Но главният въпрос беше: как от тук изобщо може да се върви нататък?

Изходът нагоре беше затрупан, проходът — отрязан. Тунелът — до шията залят със студена и мръсна вода. И на всичко отгоре тя излъчваше — иди се къпи в такава. Ще се сгърчиш, тя ще ти погълне фенера и ще се носиш с лице надолу, докато не ти се напълнят дробовете с вода.

Покрай невидимите коловози седяха местните, почесваха се, ловяха в дълбините с някакви кепчета разни неща — по-добре изобщо да не мислиш какви — и веднага ги поглъщаха сурови.

— Открадна ми глиста! Върни ми глиста, гадняр! — вкопчи се един от рибарите в къдриците на друг.

Нямаха нито лодки, нито салове. Нямаше къде да се дянат от Менделеевска, а и нямаха никакви намерения да се махат. А Артъом и Омир какво щяха да правят?

— Защо всичко е потопено? Тя какво, по-ниско ли е от Новослободска? — попита на глас Артъом.

— С осем метра по-дълбока — извлече от паметта си информацията Омир. — Така че водата оттам всичката тече насам.

Веднага щом се отдалечиха от стъпалата на прохода, в краката им се вкопчиха хилави деца. Те не смееха да се доближават до ханзейския кордон; някак успяваха да ги пропъдят оттам.

— Чичко, патронка. Чичко, патронка. Чичко, патронка.

Хилави, но жилави. Опа! — улавяш чужда ръка в джоба. Хлъзгава, бърза, ловка. Уж току-що си я хванал — а ръката ти празна. И не можеш да разбереш кое от тези дяволчета е било.

Подземните реки течаха из цялото метро, чегъртаха бетона, напиреха да се спуснат на дълбоките станции. Който можеше, ги изтребваше: укрепваше стените, изпомпваше кишата, изсушаваше влагата. Който не можеше — затъваше мълчаливо.

На Менделеевска народът го мързеше и да гребе, и да затъва. За момента се справяха криво-ляво. Бяха откраднали отнякъде строителни тръби, преградили бяха с тях залата, бяха си направили от тях джунгла, изкатерили се бяха нависоко, под тавана, и бяха увиснали там, на тези железни лиани. По-стеснителните бяха омотали около гнездото си найлонови пликчета, за да не зяпат външни хора живота им. По-простодушните си вършеха работата направо от горните етажи във водата — шумно и пред всички.

По-рано залата на Менделеевска, тържествена, в бял мрамор и с просторни закръглени арки, е била подходяща например за бракосъчетания. Но потоците с мръсотия бяха отлепили от стените мраморните плочи, бяха направили късо съединение в електрическата мрежа и бяха изгасили изящно извитите метални полилеи, а хората бяха превърнали в земноводни. Едва ли тук някой все още се женеше — просто се покатерваха по-нависоко, за да не си намокрят задниците, и се съвкупяваха на бърза ръка.

Тези, които не ловяха глисти, седяха на своите етажи нарове безучастно и съкрушено; взираха се в тъмнината, бърбореха безсмислици и глупаво се кикотеха. Изглежда, тук нямаше други занимания.

— Какво да хапнем? — повтори объркано Лъоха, докато се измъкваше от мокро на сухо, отпъждаше просячетата и гледаше скръбно обувките си.

От неговата настойчивост стомахът на Артъом също се сви. Трябваше да хапнат още на Проспекта: там и свински шишчета се печеха, и чиния гъби можеха да им задушат. А тук...

— Патронка, чичко!

Артъом подхвана куфара си по-здраво, прогони дребосъците. В джоба му отново зашумоля нечия лапа. Намери нещо, дръпна се — но

този път Артъом вече беше нащрек. Оказа се момиченце, на около шест години. Сплъстени коси, зъбите — през един.

— Пипнах те, бръмбарче! Дай, какво държиш там?!

Разтваряше пръстите ѝ един след друг, стремейки се да изглежда ядосан. Момиченцето като че ли се уплаши, но се опитваше да наглее. Предложи на Артъом да го целуне, ако я пусне. В ръката ѝ имаше гъба. Откъде се беше взела тази гъба в джоба на Артъом? Влажна гъба, от леха. Що за безумие?

— Ама ти к'во, давай гъбката! К'во, свиди ли ти се?

Досети се: Аня я е сложила.

Пъхнала му беше гъба на прощаване: ето те, Артъом. Ето кой си, ето я твоята природа и твоята същност и помни за това в героичните си странствания. Помни за себе си и помни за мен.

— Няма да ти я дам — каза твърдо Артъом, стискайки детската ръка по-силно, отколкото беше възнамерявал.

— Боли! Боли! Изверг! — заврещя тя.

Артъом отпусна пръсти, освободи вълчето.

— Постой. Почакай.

Тя вече се канеше да замахне към него с някакво желязо от разстояние, но застина, съгласи се да потърпи. Значи, все още вярваше мъничко в хората.

— На! — той ѝ подаде два патрона.

— Хвърли ги! — нареди момичето на Артъом. — Изверг. Няма да се приближа към теб. Освен ако не е мъничко.

— А как да се измъкнем оттук? До Цветния булевард?

— Никак! — тя се изсекна в ръката си. — Трябва сами да ви вземат!

— Кой!

— Който трябва!

Артъом подхвърли в дланта ѝ един патрон, после втори. Тя улови първия, но вторият ѝ се изплъзна и веднага подир него в студената мътилка се хвърлиха едновременно трима дребосъци. Момиченцето веднага ги започна с токчето по носа, по ушите — на ти, на ти, мое си е! Но вече беше провървяло на някого друго. То не заплака от обида, а каза на щастливеца решително:

— Добре, гадино, ще ми паднеш в ръцете!

— Чуй, приятелко — повика я Лъоха, — тук някой има ли изобщо лавчица? Ама такава, че да не се отровим? Отведи ни, ще ти дам още една патронка.

Тя се вторачи в него недоверчиво, после подсмъркна.

— Искаш ли яйце?

— Кокоше?

— Не, мамка му! Разбира се, че кокоше! Един в онзи край на селото има.

Лъоха се зарадва и Артъом изведнъж също повярва в това яйце: варено, с белтък като човешко око и с жълтък като слънцето на детските рисунки, свежо и меко. И самият той пожела такава яйце, а най-добре три, изпържени със свинска мас. На ВДНХ не отглеждаха кокошки и за последен път беше ял бъркани яйца в Полиса преди повече от година. Когато всичко между тях двамата с Аня тепърва се разгаряше.

Артъом скри гъбата поздрав във вътрешния си джоб.

— Аз съм „за“ — каза той на Лъоха.

— Ще нагъват яйца! — провъзгласи момичето.

Тази новина доведе дребосъците до състояние на възбуда. Всички, които се опитваха да изкрънкат от Артъом патронче, отложиха мечтите си, престанаха да просят милостиня; струпаха се мълчаливо около пришълците с опулени очи.

Наложи се цялата делегация да подскача по палетите като ято пиленца до противоположния край на платформата, при скрития някъде там кокошарник. Децата се мъкнеха подире им из гората от скелета, тичаха по горните нива, изпреварвайки ги, като от време на време падаха с врясъци в блатото.

Полудремещите на наровете гледаха тъпо и безсилно подире им, вяло разплитайки сплетените си мисли:

— Дали да не идем на солянка^[1] днес? На афиша четох, че е дошъл някакъв страхотен швед. Специалист по електроника.

— За теб е дошъл. Те в тази Швеция всички са педераста. Вчера по телевизията го казаха.

— Насмукали са се с глисти — каза за тях момичето, докато ги отминаваха.

На един от палетите, отделен от другите, подпухваше труп.

Артъом видя как към него, държейки муцунката си по-нависоко, плава, за да се угости, някакъв плъх, и си помисли на глас:

— Разликата е само осем метра, а сякаш сме се спуснали в ада.

— Не се бой! — ободри го Лъоха. — Значи, и в ада са наши! И не са забравили руския, браво!

Доскачаха до другия край на това тяхно проклето село. До самата задънена улица.

— Те! — изплю се момичето. — Той е тук. Давай патрона!

— Ей, стопанинът! — извика брокерът нагоре. — Разправят, че търгуваш с яйца?

— Има такова нещо — отгоре се надвеси сплетена брада.

— Давай ми патрона! Давай патрона, изверг! — обезпокои се момичето.

Лъоха въздъхна горчиво и алчно, но се разплати с водачката. От околните нарове наблюдаваха това със завист.

— На каква цена?

— Два! — настоя брадата. — Два патрона!

— За мен две и още... И още за другарите ми — три броя. Сделката на века, братко, ще се прочуеш!

Отгоре се размърдаха, запъшкаха. След минута пред гостите се представи мъж в сако, облечено на голо. Слабините му бяха прикрити с бяла пола, направена от срязан отдолу широк пакет с изтрит надпис „Аша“; брадата беше зацапана и сплъстена, очите — пламнали и мазни.

В едната си ръка мъжът носеше уверено, като кралски скиптър, символа на властта си — зацапано с курешки кокоше яйце. С другата нежно, но надеждно прегръщаше измършавяла кокошка с наплашен поглед.

— Олег — представи се с достойнство брадатият.

— А отстъпка ще има ли, Олежка? — попазари се брокерът.

— Всичко си има своята цена — каза твърдо Олег. — Яйцето е два патрона.

— Добре... От мен да мине. Давай го тук. Варено ли е? И още четири. Ето ти. Един, два... Пет. Десет.

— Няма нужда! — поклати глава Олег.

— От кое няма нужда?

— Яйцето е само едно. Дайте два патрона. От останалото няма нужда.

— Как така едно? — обърка се Артъом.

— На цялата станция е едно. Днес. Вземайте, докато другите не са го купили. И е сурово. Тук няма на какво да се вари.

— И как ще се яде? — намръщи се Лъоха.

— Ами ще го пиеш, как. Ето тук го пробий и пий — Олег му показва как. — Но първо парите.

— Добре. Ето ти патроните. Мен ме е страх от суровото. Веднъж цял месец бях на легло, за малко не пукнах. Ще го сваря сам някъде.

— Не! — Олег не пусна яйцето и не взе патроните. — Пий тук! Пред мен! Иначе няма да го продам!

— А това пък защо? — изуми се брокерът.

— Затова. На Ряба ѝ е нужен калций. Тя според вас от какво ги прави тези черупки?

Увълченото момиче стоеше отстрани и наблюдаваше. Учеше се на ум и разум. Останалите наизлизаха от сумрака, готвейки се за нещо. Не само децата — и възрастните, онези, които живееха наблизко, също се придвижваха.

— К'во? — попита Лъоха.

— Черупката се състои от калций. Не си ли учил в училище? За да снесе ново яйце, ѝ е нужен калций. Откъде ще го взема тук? Така че хайде, пий. И черупката — тук. Ще я изяде и утре можете да дойдете за още едно.

— И за това два патрона?

— Всичко си има своята цена! — Олег беше непреклонен. — Аз не забогатявам на гърба на хората! За единия патрон ще купя гъби за Ряба, за другия — за себе си. За един ден. А утре — ново яйце. Всичко е изчислено. Като швейцарски часовник. Ако ти не искаш — ще го продам на зондеркомандата^[2]. Те ценят гогол-могол^[3]. Е? Ще го вземеш ли?

— За кого? — попита Омир.

— Давай тук своя гогол-могол — изсумтя Лъоха. — Само внимателно го счупи, за да не попадне вътре черупка.

— Не учи учения!

Чук.

— Майсторски го проби! — прошепна с уважение някой в събралата се наоколо тълпа.

— Вкусно, а? — попита със завист дребосък с издут корем.

— Ти не го пий толкова бързо! Задръж, почувствай го! — посъветва го една жена, едва различима от мъж.

— Жълтъчето, жълтъчето вече тръгна ли, вижда ли някой?

— Той сякаш всеки ден яде яйца!

Кибиците не пречеа на Льоха. Той не ги забелязваше.

— Че и да го вари иска! Яйцето е хубаво сурово. Белтъкът е като течно стъкло. Човешката душа сигурно изглежда по този начин — каза Олег, почесвайки се по брадата.

— Слушай, чичо — каза му Артъм, — а как да се измъкнем оттук?

— Къде? Защо?

— Какво е нататък след вас? На Цветен булевард.

— Какво може да се прави там? Нищо! — заяви категорично Олег.

— А ако, да речем... — замисли се на глас брокерът, любувайки се на вкуса на размазаното яйце. — Ако отидеш да вадиш червеи и всеки ден спестяваш по едно яйце, а после продадеш наведнъж на Ханза двайсет и с печалбата си купиш втора кокошка? Тогава нали ще престанеш да работиш без печалба. За един месец ще излезеш в плюс, а?

— И нея с глисти ли ще я храня? Кокошката е деликатно животно, тя ще пукне от глистите! Какъв учен се извъди, а!

— А ако изчакаш пиленца? Ето, ако например ти дам един патрон кредит за петле? — Льоха подрънка с останалите патрони. — Или даже инвестирам в този петел срещу петдесет процента в нашето бъдещо акционерно дружество. А?

В този момент увълченото момиче, следило всичко това, без да откъсва поглед, реши, че не може да понася повече скуката на честния живот, метна се, подскочи и удари брокера отдолу по ръката; острият месингови патрони се пръскаха и изпопадаха през дъските на палета, през мътилката — на дъното. Почитателите на яйцата се развълнуваха.

— Ах ти, дребна гадино! — зарева брокерът. — Мамка му, ще те пребия! Веднага давайте всичко обратно!

— Ето го твоя кредит! — зарадва се Олег. — Притрябвало ми е да ставам роб! За какво ми е?

— Я се разкарай! — Льоха се отпусна на колене, започна да шари през мътилката в студената вода, търсейки потъналите си патрони; държеше недопитото яйце високо в свободната си ръка.

Момичето се отдръпна някъде в безопасност, притаи се сред разкъсаните пакети и навярно там се молеше на безпризорния си бог брокерът да не извади всичките си патронки от дъното. Останалите, давайки си сметка за автомата на Артъом, се побояха да ритат срещу ръжена.

— Парите носят нещастие! — нареждаше Олег. — На човек не му трябва много. Колко ми е нужно, едно яйце или десет? Едно ми е напълно достатъчно. А от десет може да ми се преплетат червата! Винаги съм живял така и ще продължа.

Но в този момент подлият бог на клошарите взе под внимание момичешкия шепот, откъсна косъм от сплъстената си брада, произнесе абракадабра и брокерът Льоха вместо патрон улови с гребящата си длан парче от шише. Измъкна я — разрезът беше като отворена бебешка уста, повръщаща черна кръв.

— Мръсници! Ама че мръсници сте всички тук! — Льоха направо заплака от яд, смачка проклетото яйце и го захвърли в тъмнината.

Хората слисано млъкнаха.

— Гад! Гадина! Ти какво... Ти какво... — Олег направо изгуби ума и дума от това как бързо и свирепо изхрущя черупката и как мигновено потъна. — Ти си гад! Крастава гадина! Ти си говедо!

Той нагази заедно с Ряба в противната вода с боси крака, за да търси къде е потънала черупката — ето, стори му се, че се белее — но пръв до нея се добра някакъв гладен плъх, ухапа я, помъкна я с врясъци към някое по-спокойно място и изчезна.

Това докара Олег до отчаяние.

Той остави кокошката на един прът и налетя на брокера, нелепо размахвайки ръце. Толкова години беше преживял в метрото, а не се беше научил да се бие. Брокерът му вкара един къс ляв в брадичката и веднага го просна. От палета, потопил брада във водата през надупчените дъски, Олег мърмореше отчаяно и унижено:

— Целия ми живот... Говедо... Целия ми живот... Стъпка... Проклет търгаш... Учен... Защо? Защо ти така с мен?

Хората от вълнение пристъпиха напред. Артъом за всеки случай щракна с предпазителя на автомата, хвана го по-удобно. Но никой не бързаше да се застъпва за клетника.

— Ето че и Олежка си го получи — шепнеха наоколо.

— Дреме ми.

— Стига се е ояждал.

— Нека сега бъде като всичките.

Олег заплака.

— На Ханза има пясък! На Новослободска правят ремонт. Нека покълве пясък... — опита се да го успокои Омир. — Може и да ѝ се получи още едно така, от вътрешните резерви...

— Умник! Разбира ти главата от кокоши резерви! А на Ханза иди сам! Ще ви дадат там един пясък!

Льоха, объркан, стискаше със здравата си ръка китката на срязаната, страховитата уста в дланта му не се беше затворила и на всички им беше ясно, че брокерът се нуждае спешно, още сега, от поливане със спирт, защото в тази проклета плитка вода имаше такива неща, че само след ден Льоха непременно щеше да има гангрена.

— Някой тук има ли водка? — извика Артъом към съдраната джунгла. — Да го изплакнем!

В отговор му се изхилиха по маймунски ехидно. Водка, ей сега. Ще го изплакнем.

— Та при вас е смрад! Половината станция е в боклуци! Не варите ли нещо?

— Дори и да е от лайна! — помоли Льоха.

— Та те нали смучат глисти! — обясни някой със съчувстващ глас. — Глистът им показва филмчета. Но в него няма спирт!

— За нищо не стават! — разлюти се брокерът. — Сакатници!

— Ходи да помолиш войниците — посъветваха го.

— Да, да, при войниците — засмя се друга.

— Наистина! — Артъом хвана Льоха за рамото. — Да идем при граничарите. Ще се върнеш на Ханза. Визите нали си стоят. А онзи с пуловера отдавна вече си е отишъл. Ще те зашият и там ще се разделим.

— Къде?! — развика се Олег. — Вие накъде сте се запътили? А аз?! Аз какво да правя?!

— Аз при онези не се връщам! — заинати се брокерът.

— Къде сте тръгнали? — не чу Олег. — Вие ми разказахте играта!

— Така, чичо... — Артъом се хвана за пълнителя, за да измъкне оттам утеха за Олег, но онзи разбра всичко по друг начин.

— Палач! Екзекутор! Ще ме убиеш ли?! Хайде, стреляй! — той се надигна от коленичилата си поза, хвана дулото и го тикна в корема си.

Чу се гръм.

Кокошката, пърхайки с проскубаните си криле, политна и задрапа полубезумно по палета. Хората се слисаха, зашеметени. Зазвънтя безкрайно ехо, отдалечавайки се по подземната река.

— Ти какво? — попита Артъом.

Олег седна.

— Ето така на — отговори той.

Сакото на корема на Олег подгизваше с нещо лъскаво, което при стичането си надолу върху бялата найлонова пола вече изглеждаше като оранжева кръв.

Глупост някаква.

— Ти какво, чичо? — попита го Артъом. — Защо?

Олег потърси с поглед кокошката.

— На кого да оставя Ряба? — попита той тъжно и тихо. — На кого да я оставя? Ще я изядат.

— Защо го направи, идиот такъв?! А, тъпако?! — Артъом крещеше заради своята безполезност и тази на Олег, и на всичките.

— Не викай така — помоли го Олег. — Искам да умра спокойно. Ела, Рябушка... Ела при мен...

— Ах ти, гадино! Ах ти, идиот! Хващай го! Хващай го бързо за краката! Да вървим на Ханза! — крещеше брокерът на Артъом, улавяйки Олег под мишниците.

Но Лъоха не можеше да държи нищо с разпорената си ръка. Тогавя Артъом връчи на Омир куфара, нарами раницата на брокера, а самият той взе Олег — лек, омекнал — и го понесе на гръб към прохода.

— Дотук беше Олержка — казаха в тълпата.

— Да, замина си.

— И яйцето не го спаси.

Омир закрачи след тях; и Льоха също, глупаво гледайки в дланта си. Съвзелата се от шока кокошка закръжа и се понесе след стопанина си, прелитайки от палет на палет. И всички кибици се понесоха след процесията, като се кикотеха и потриваха ръце.

Всички с изключение на един.

Веднага щом се отдалечиха, от джунглата се плъзна надолу половинчата сянка, притисна лице към дъските, пъхна ръчичка в мръсотията, в разбитото стъкло — няма страшно, на бездомниците всичко само им нараства, на тях кръвта им сама ще смели всякаква гангрена, а смъртта прибира само изнежените домашни деца, тя не иска да си хаби в тях костеливите зъби.

Докато се върнат в центъра на залата, при стъпалата, които се издигаха от подземното море до същите тези осем метра в далечните небеса, джунглите наоколо вече бяха окичени с менделеевци. Врявата беше утихнала, всички чакаха нещо.

Артъом излезе на брега, стъпи с гумените си ботуши върху гранита и продължи да се изкачва нагоре, като оставяше подире си мръсни локви.

— Ей, мъжаги! — извика той на граничарите, пристъпвайки тежко. — При нас тук има извънредно произшествие! Трябва в лазарета! Чувате ли?

Менделеевците се бяха скупчили, жадно гледаха и шушукаха.

От онази страна не последва никакъв отговор. Цареше мъртва тишина.

— Мъжаги! Чувате ли ме?

По стъпалата шуртеше ручейче и преливаше заразена кръв от оздравяващата Новослободска към трескавата Менделеевска; и това шуртене беше ясно и отчетливо. Артъом се изкачи още едно стъпало, изшътка през рамо, повика при себе си застаналите в самото начало на небесната стълбица Льоха и Омир.

— Няма да отида! — упорито заклати глава брокерът.

— Ами както щеш!

А как се получава така, помисли си Артъом, че ето, Ханза е сита, умита, сресана на път, а до нея, на осем метра дълбочина, е пещера с пещерни хора? Нали съдовете са скачени, как е възможно да...

Всички те бяха на мястото си. Командирът имаше озадачен вид: постоянно се пипаше по шията, после поглеждаше ръката си. Други двама пушеха; и това, кой знае защо, успокои Артъом. Пушат — значи са хора.

— Раненият в лазарета... Огнестрелна рана... Случайно се получи... — запъхтя той, мъкнейки Олег към чувалените бруствери.

И наистина, я колко пясък, мислеше си Артъом. И за какво Олег да умира?

— Входът към станция Новослободска е затворен — каза му. — Карантина. Нали предупреждавахме.

Артъом се приближи още повече, доколкото можеше, но бойците, без да изпускат цигарите от зъбите, вдигнаха дулата си.

— Стооой — произнесе командирът.

И какво го е ядосало? Артъом се вгледа.

Оттук вече беше ясно: командирът все пак беше успял да спуска пъпката. И сега от нея се точеше по капка кръв; веднага щом той я избършеше, тя отново започваше да набира, да набъбва. И отново трябваше да я дои.

— Ние имаме визи! Визи! Току-що излязохме от вас!

— Къде е моята Ряба?

— Отстъпи!

Той дори не поглеждаше нито Артъом, нито простреляния Олежка. Само пръстите си, червените капки. И смешно извиваше очи настрани, сякаш се надяваше да види разчоплената си шия.

— Може би ще се договорим? Само до лазарета... Ще платим. Аз ще платя.

На бойците им беше все едно: цигарите ги успокояваха. Те чакаха търпеливо какво ще нареди началникът им — да стрелят или не. Олежек не ги трогваше.

— Ти кого мъкнеш там, дивак ли? — раздражено попита командирът пъпката си.

— Рябушка.

— Гледайте, това е онзи, с яйцето! По килта го познах! — зарадва се най-накрая един от бойците.

Кокошката, хваната от Омир, биеше с глупавите си слаби криле. Искаше при стопанина си — на небето.

— Дивак? Как така дивак?

— Отстъпи!

— Та той сега ще умре тук!

— Той има ли виза? — Командирът си спомни нещо; извади от джоба си парче хартиена салфетка, затъкна с нея раната си.

— Няма виза. Не знам!

— Отстъпи! Едно. Броя до три.

— Него поне временно! Колкото да му зашият дупката!

— Две — командирът вдигна салфетката, погледна — много ли кръв е изтекло? — и остана недоволен.

— Колко жалко. За яйцето. Жалко.

— Пуснете ни, гадове!

— Слушай, Дон Кихот! Та те там като мухи... — каза на Артър един от бойците.

— Ти тях всичките ли се каниш да ги спасяваш? Няма да ти е по силите! — изсумтя друг, изплювайки изтлялата угарка.

— Моля ви! А? Моля ви!

— Три. Нарушаване на държавната граница. — Командирът се намръщи — пъпката никак не искаше да се затваря.

И погледна за пръв път към Олег, за да се прицели в него.

Нещо драсна като кремък, изщрака — автомати със заглушители, на Ханза пазят слуха на войниците — и куршумите нащърбиха стената, клъвнаха тавана. Надолу се спусна прах като завеса.

Спаси го само службата при Мелник. Науката на тялото се справя и без ума. Всеки усеща къде автоматното дуло ще посее бъдещата гибел, и пада, хвърля се на земята, изплъзва се от гибелта, преди главата още да е разбрала.

Падна, смъкна от себе си живия чувал, запълзя, помъкнал Олешка след себе си. Продължиха да стрелят по тях, опитвайки се да ги уцелят, но прахта пречеше.

— Гадини сте вие!

Шибна още един куршум — по посока на гласа. Откърти малко бетон.

Маймуните отзад избухнаха във възторжени подигравки.

— А така, виж как ни е на нас!

— Пясък ли ти сипаха!

— Мислеше, че си бял човек, а?

— Хайде, опитай още веднъж!

Тук можеше само безполезно да се умре. Нищо друго не можеше да се направи.

Артъом се спусна едно стъпало по-надолу и още едно. Придърпа Олег. Онзи дишаше напрегнато и се стараеше да не кърви много, но ставаше все по-блед.

— Чуваш ли, чичо! Дори не си го помисляй, ясно? Как да се измъкнем от вас?! На Цветен булевард трябва да има нещо... Трябва да има нещо, нали, чичо?!

— Там имаше бордей — спомни си Омир.

— Ето! В бордея може да има лекар. Може, нали? Да отплаваме дотам. Не ми заспивай, гадино! Аз теб сега... Не заспивай!

Но до бордея не можеше да се доплава. Нито Олег, нито никой. Нямаше на какво. Двата канала по краищата на платформата бяха с пусти брегове.

— Напразно. Той е пътник за онзи свят — сънено осъди брокерът Олежка.

— Ей сега — каза Артъом. — Ей сега.

— Искам да умра — потвърди Олег. — И яйцето ми разбиха. Много се уморих да живея.

— Затваряй си устата! — Артъом сръчка с цевта застиналия брокер. — Да беше намерил как да се ометем оттук! А ти си покажи тумбака!

Ами какво: мръсна кожа, в кожата — дупка, от вътре навън прелива рядка водица, всичко е размазано. Омир също погледна, сви рамене. Един Бог знае дали ще умре, или не. Навярно ще умре.

Льоха се хвана за своя Христос като за парашутно въже, размърда се и тръгна, като се плъзгаше и привеждаше, да търси спасение. Да търси изход от вълчата яма.

Кой е виновен за това, опитваше се да определи Артъом. Той сам си е виновен, този човек с яйцето. Аз не съм стрелял в него. Когато умре, сам ще си бъде виновен.

— Между другото, той ми обеща кокошката, ако умре — каза току над ухото му едра жена с издута гръд и подуто око. — Много неща ни свързваха с него.

— Махай се — помоли тихо Олежек. — Вещице.

— Не си вземай грях на душата. Там кокошката няма да ти трябва. Кажу им, че ми я даваш. Докато още можеш.

— Махай се. Остави ме да си помисля за Бог.

— Завещай ми кокошката и си мисли. А най-добре веднага ми я...

Кокошката скри очи под дланта на Омир. На нея вече ѝ беше все едно.

— Как да се измъкнем оттук, лельо? — попита Артъом насинената.

— Къде си тръгнал, сладур? И защо? Тук нали също хора живеят. Кокошката може и заедно да я държим. Ето, Олег ще издъхне... А ние с теб ще се договорим! — тя му намигна с онова око, с което все още можеше да намига.

Не го убих аз, реши Артъом.

— Ей, ей!

Чуваше се някаква песен, носеше се отдалеч.

Марш.

— Ей! Там!

— Какво?!

— Там някой плава! От тунела плава!

Льоха стоеше, втрещен смаяно в задействиата се Исус.

Артъом подхвана Олежка, който, като изсъхваше, ставаше все по-лек и всички се затичаха към канала коловоз.

Там наистина се показва нещо. Сал? Сал!

Светеше закачен на нечие чело фенер, пляскаха весла, звучеше нестроен хор. Гребяха откъм Савеловска и отиваха точно към Цветен.

Артъом изскочи насреща им, като за малко не пропадна заедно с ранения в канала, за да потънат идиотски в последния момент.

— Стойте! Ей! Стойте!

Веслата престанаха да бързат. Но още не можеше да се разбере какво има там. Кой е там.

— Не стреляйте! Не стреляйте! Вземете ни! До Цветен! Имаме пари!

Салът се плъзна по-близо. Беше настръхнал от дула. На него имаше петима души, въоръжени. И сега можеше да се види — оставаше място за още няколко.

Всички се събраха на края: Артъом с умирация, Омир с кокошката и Льоха със своята ръка. Осветиха ги поред с широк лъч.

— Като че ли не са изроди!

— За един пълнител ще ви закараме! Намествайте се...

— Слава на тебе... — Артъом дори не довърши изрече; искаше му се да пее.

Чувствайки се така, сякаш са помилвали родния му брат, той положи Олежка върху сала — непотопим, съставен от хиляди завързани пластмасови бутилки, пълни с пустота. И сам се просна до него.

— Погледни ме, само да си пукнал преди Цветен! — ободри той Олежка.

— Аз не отивам никъде — възрази той. — Къде да ходя? Какъв смисъл?

— Не го откарвай! Не разбивай женското сърце! — занарежда жената със синината.

— Къде ще го караш? — изказаха се в нейна подкрепа от джунглата. — Не мъчи човека, остави го тук. Тук е живял, нека тук да предаде Богу дух.

— Та вие ще го изядете, преди да се вкочани!

— Обиждаш ни!

Нямаше време да се препират; трябваше да отплават.

— Кокошката! Кокошката остави! Да ослепееш и с двете очи дано!

* * *

Станция Менделеевска отиде в миналото. Напред беше плаването по помийната тръба до другия край на света, откъдето като фар блещукаше животът.

— А вие самите накъде сте, братя? — обърна се брокерът към гребците на сала от шишета.

— Плаваме към Четвъртия райх — отговори му. — Доброволци сме.

[1] Гъста руска супа с парчета месо, зеленчуци и подправки. — Б.пр. ↑

[2] нем. Sonderkommando (специален отряд) — наименование на редица различни формирования със специално предназначение в

нацистка Германия. — Б.пр. ↑

[3] рус. Гоголь-моголь — десерт от разбито яйце със захар. —
Б.пр. ↑

ГЛАВА 7

ЦВЕТЕН

В борда се удари удавник. Носеше се с гръб нагоре, ръцете му се влачеха по дъното. Сигурно беше изгубил нещо там. Жалко за него, за малко не беше доплавал до Цветен. Или не беше успял да избяга далеч от него?

— А при вас как е с изродите?

Артьом се направи, че сякаш не се обръщат към него. Премълча. Но онези не се отказваха.

— Ей, приятел! Ти, да! Питам как е при вас, на Алексеевска, с изродите?

— Нормално.

— Нормално — това означава, че има или всичките ваши сте ги избили?

— При нас няма никакви изроди.

— Има. Тях, приятел, навсякъде ги има. Те са като плъховете. И при вас трябва да ги има. Крят се, гадовете.

— Ще го имам предвид.

— Но не могат да се крят вечно. Ще ги издирим. Всички до един ще ги издирим, тварите. До последния... Нали, Беляш?

— Точно. В метрото няма място за изроди. Та то за самите нас не стига въздух.

— Та нали не просто ядат гъби, те ядат нашите гъби, нашите гъби ядат, схващаш ли? Моите и твоите! В метрото няма достатъчно място за нашите, защото техните ще заемат всичко! Или ние тях, или те...

— Ние, нормалните, трябва да се държим заедно. Защото те, тварите, се гълпят...

Сложиха ръка върху рамото на Артьом. По приятелски...

Единият беше подпухнал, с торби под очите, клиновидна брада, ръцете подути от излишна вода. Другият — целият в барутни дантели, муцуната в белези от вариола, челото два пръста високо. Третият:

мутра с бръсната глава и сраснали се вежди; този със сигурност не беше ариец. Още двама се бяха стаили в тъмнината.

— Хората са като свине, чуваш ли? Мушналия са лапа в коритото и грухтят. Докато там им наливат помия, на всичко са доволни. Никой не иска да мисли. С какво ме привлече фюрерът? Казва: мисли със собствената си глава. Ако за всичко има готови отговори, значи някой ги е приготвил за теб! Трябва да се задават въпроси, разбра ли?

— А вие самите били ли сте по-рано в Райха? — попита Артъом.

— Аз съм бил — каза вариолният. — Транзит. Запалих се. Защото всичко е правилно. Всичко си застава на мястото. Мислиш си: мамка му, къде съм бил по-рано?

— Точно — потвърди бръснатият.

— Всеки трябва да започне със себе си. Със своята станция. С малко, трябва да се започне с малко. Ето, поне да вземеш да провериш съседите. Героите не се раждат.

— Има ги. Навсякъде ги има. Имат си един вид своя мафия. Подкрепят се взаимно. Не допускат нормални.

— При нас на Рижска е точно така. Колкото и да се бориш, все едно удриаш с чело стената! — отбеляза Лъоха. — Това заради тях ли е? Те поне как изглеждат?

— Те, ако ги надушиш, другия път така ще се скрият, че не можеш да ги отличиш от човека. Ще се наложи да ги чегърташ.

— Жалко, че не всички вдяват! — подкрепи подпухналият бръснатия. — Започнах да разкривам изродите на нашата станция... Общо взето, хората още не са готови. — Той потърка челюстта си. — Някои се кръстосват с тях, представяш ли си каква гадост?

— Главното е да запомняш всичките. Всички, които са вдигали ръка срещу нашите. Които са душили нашите братя. Ще ни дойде времето.

— Казвам ви, хайде с нас! — вариолният изобщо не махаше ръката си от рамото на Артъом. — Като доброволец! В Железния легион! Та ти си наш! Нали си наш?

— Не, мъжаги. Не сме много навътре в политиката. Ние сме за бордея.

Гърлото му се стегна. А ръката пареше през пуловера — още малко и ще замирише на изгоряло. Искаше му да се извърти като змиорка, да се измъкне от тази хватка. Но къде?

— А не е ли обидно? Него го викат да спасява метрото — а той отстъпва обратно в коритото си. Ти изобщо мислил ли си защо сме се оказали в такова положение? Как ще оцелеем ние, хората, мислил ли си въобще? Със своята глава? Мислил си друг път. Само за курви си мислил. Те са ти интересни, а бъдещето на нацията не те вълнува.

— Слушай, Броня, зарежи го! Може би той там чука някоя изродка? Хххи! А?

— Ъъъ, дядо, може би ти поне! На стари години е време и за душата! Та ти трябва да си нормален! Или си с рак? Фюрерът, казват, ги приравнява...

— Нищо! Ще съберат Железния легион и тогава... Сега ще потренираме... А после ще се върнем и ще напомним на всички... Твари. Тепърва ще минем през метрото. С маршова стъпка.

— Какъв е този Железен легион? — не издържа Лъоха.

— Доброволчески. За свои. Които не дават на изродите да живеят.

— Моят случай!

— О! Ето там... Тихо... Пристигнахме, глей.

На Цветен булевард ги посрещна прожектор, така че се наложи да се приближат към станцията примижали, почти на сляпо. Вместо патрулни тук стояха горили; нито визите, нито паспортите ги интересуваха. Само патроните: да харчите ли сте дошли тук, или да пускате лиги?

— Трябва ни лекар! Има ли лекар?! — Едва акостираха, и Артъом изскочи на платформата, дърпайки за яката брокера.

Олежек вече се беше предал и повече не бълнуваше нищо. От устата му излизаха червени мехури. Вярната му кокошка се беше сгушила върху пробития му корем, сякаш за да не даде на душата му да се измъкне през дупката.

— Лекар или медицинска сестра? — закряка разрешеният охранител: сплескан нос и завъртулки вместо уши.

— Ами човекът умира!

— А при нас ще се намерят и ангели.

Все пак му показаха — добре, ето нататък е лекарката.

— Тя всъщност е по срамните болести. Така че за куршума извинявайте, но пък трипера ще го определи за нула време.

— Хващай го — нареди Артъом на брокера.

— За последен път — предупреди онзи. — Всъщност не аз го подредих така.

— Никому не си нужен — каза на изпадналия в безсъзнание Олежка Омир, хващайки го за единия крак. — Само на кокошката.

— Точно! Кокошката! — каза Льоха.

Придвижваха се през станцията. Тя, по изчисленията на Омир, трябваше да е още по-дълбоко разположена от Менделеевска; но водата тук беше точно толкова, че да превърне коловозите в канали, а самата платформа си оставаше суха. За учудване на Омир Льоха беше този, който обясни защо е така: ами тя просто не потъва, това е.

Вече не можеше да се разбере каква е била Цветен булевард по-рано. Сега цялата се беше превърнала в един вертеп. Разбит на кабинки, стаички, залички, разделен от шперплат, дървени прегради, картон от кутии, подвижни паравани, пердета, завеси — Цветен се беше превърнала в непроходим лабиринт, всичките измерения на който са нарушени. На тази станция нямаше нито под, нито таван. Някъде под покрива можеха да се вмъкват два етажа, другаде — три. Някои вратички водеха от виещи се тесни коридорчета в стаи с размерите на легло, а други — в подплатформени помещения с размерите на цялата станция, а трети — изобщо неизвестно къде.

Беше ужасно шумно: всяка стая звучеше в своя тоналност, а стаите бяха хиляди. Някъде плачеха, някъде стенеха, някъде се смееха, някъде се опитваха да заглушат виковете с музика от латерна, някъде пееха пиянски песни, а другаде виеха от ужас. Ето какъв беше общият глас на Цветен: като дяволски хор.

Е, и разбира се, жените.

И ангелски развратни, и строги в пагони, и във фатални мрежести чорапогачи, и медицински сестри с голи задници; и просто вулгарни уличници без измишльотини — цяла дивизия. Колкото можеха да се съберат — толкова се бяха събрали. Всички крещят, призовават, преувеличават прелестите си, ловят окото за краткото време, с което разполагат — колкото един змийски поглед, докато някой измине половин метър край тях. Ако не захаят, не уцелят, не пръснат в раната любовна отрова — край, онзи отминава.

Който не работи, той не яде.

Льоха веднага спря да го боли, дори раната му започна да се затваря. А Омир тук не беше в свои води; още в самото начало, когато

се гмурнаха в извития безкраен коридор, той изведнъж извъртя схванатата си шия така, както не беше възможно да я извърти, назад — и после все се оглеждаше, оглеждаше се през рамо.

— Какво, дядо? — попита го Артъом.

— Привижда ми се... През цялото време ми се привижда... Навсякъде... — отговори Омир. — Една девойка... С която... Която...

Голият крак на Олежка започна да се изплъзва от Омир.

— Бива си го дядото, а? — изсумтя Льоха.

— Дръж по-здраво. Ето. Ето тази врата!

Занесоха умирация вътре. Там имаше опашка от опустошени души и от сърбящи тела. Само жени. Влезе лекарката — с дебели очила и с цигара, дрезгава и грубовата.

— Пътник за оня свят! — уведоми я брокерът за всеки случай.

За да не цапа Олежек приемната с последните си капки кръв, се съгласиха да го приемат веднага. Сложиха го на раздрънкан гинекологичен стол, взеха пълнител от автомата като аванс, ако все пак пукне, и им казаха да не го чакат.

На Льоха му дадоха спирт, за да си промие ръката, но той все пак остана на опашката.

— Те тук стоят като хора, а не като професионалистки — обясни той на Артъом с шепот, кимайки към тъжните дами. — Току-виж намеря единствената.

Току-виж. Е, сбогуваха се.

Каквото можах, направих, каза си Артъом. Този път направих каквото можах.

Тръгвай смело.

* * *

— Ето: или натам, или насам.

Седяха в някаква стаичка. До тях се извиваше на пилон грозновата и недохранена девойка на около четиринайсет години; гърди изобщо нямаше и ребрата ѝ жално стърчаха, опъвайки захабеното трико. Тя все напираше с кокалите си към паницата със супа на Артъом, а него го беше страх да не я обиди, като съвсем я изгони, защото нямаше други клиенти, и той просто се правеше, че тук

няма нито пилон, нито девойка. Или така беше още по-обидно за нея? Къде е гордостта у проститутката, на кое място? Неизвестно. Затова пък супата беше евтина, а вече се налагаше да се пести. Патроните си отидоха бързо — и за нищо.

На стената висеше карта на метрото. За нея и говореха.

От Цветен булевард тръгваха два пътя. Единият — директен — към Чеховска. Другият — през преход — към Трубна и после към Сретенски булевард. И по първия можеше да се попадне на Тетрална, ако се вярва на картата, и по втория. Но и по двата не ставаше. Картата беше рисувана отдавна.

Възелът Чеховска, Пушкинска, Тверска сега се наричаше по друг начин — Четвърти райх, и се явяваше уж наследник на Третия. Може би му беше подправил завещанието, а може и да се беше превъплътил.

Режимите могат да се убият, империите грохнат и умират, а идеите са като чумните бацили. Те ще засъхнат и ще заспят в мъртвците, които са погубили, и поне пет века ще изчакат така. Като копаяш тунел, ще се натъкнеш на чумно гробище... Ще докоснеш старите кости... И няма значение на какъв език си говорил по-рано, в какво си вярвал. Бацила всичко го устройва.

А бившата Соколническа линия, разсичаща метрото на две, отдавна е станала Червена линия. Наречена така не по цвета, а по вярванията. Уникален експеримент: построяване на комунизма на отделно взета линия на метрото. Формулата е същата — всеобща електрификация плюс съветска власт. Е, и останалите променливи на това уравнение, които всъщност изобщо не са променливи колкото и време да е изминало.

Другаде и мъртвците биха били по-бодри.

— Аз не мога на Райха — поклати глава Артъом. — Не става. Задраскай Чеховска.

Омир го погледна въпросително.

— Все пак е най-краткият път. От Чеховска на Тверска, а там Театрална вече е следващата.

— Задраскай я! Мен там...

— Ти нали си руснак? Бял.

— Не е там работата. Мен там... — Артъом повика с пръст подскачащата в отчаяние девойка. — Ходи да хапнеш супа. За моя сметка. Недей да висиш тук.

Някак не можеше да откровеничи на глас след ханзийските разговори. Навсякъде му се привиждаше пуловерът.

— Не е важно защо. Няма да мина през Райха. Аз, знаеш ли, тези мръсници... На сала, докато плавахме насам... Едва се сдържах. Ако не бяха петима... С петима е някак... неудобно. А и този наш пътник за оня свят... С яйцето...

— Глупава ситуация... — Омир погали дремецата на коленете му кокошка. — Жалко за човека.

— Някак си много дълъг се оказа днешният ден. — Артъом се избърса. — Ей! Ей, келнер!

— А? — Келнерът беше възрастен, размъкнат, равнодушен.

— Какво има? Водка има ли?

— Гъбена. Четирийсет и осем градуса.

— Да. Ще пиеш ли, дядо?

— Само петдесет грама. И салам. Че ще ме хване.

— А на мен сто.

Донесоха им.

— Някакъв такъв безкраен ден. Хайде за този идиот, а? За Олежка. Да оцелее. Да не ми се присънва със своето яйце.

— Добре. Абсолютно глупава история. Нелепа.

— И мен нали за малко да ме нацелят. Знаеш — ето, не чувстваш нищо. Бум. А сега си мисля: вече можеше всичко да е свършило. И то по не най-лошия начин. На тебе щеше ли да ти свърши работа за твоята книга? Точно! И такъв край, а? Случаен куршум.

— Ти наистина ли мислиш, че там можеха да те убият?

— Можеше и щеше да е за добро, а?

— На три станции от Театрална?

— На три станции... — Артъом си пийна още; погледна към вгълбилата се в супата си танцьорка, към киселия келнер. — А онзи радист наистина ли е там, а, дядо? Каж ми истината. Къде отивам изобщо? Защо?

— Има го. Пьотър. Умбах му е фамилията, струва ми се. Пьотър Сергеевич. Запознахме се. Връстник ми е.

— Умбах. Това прозвище ли е? Сякаш е избягал от Райха. От тези мерзавци.

— Искате ли още?

— Не. Не, не! Е, да допуснем. Благодаря. Не мисля, че е от Райха. Просто...

— Та мен там веднъж едва не ме обесиха, дядо.

— А? Но ти нали не... Или?

— Застрелях техен офицер. Така се получи. И после още... Накратко, свалиха ме от примката.

— Може ли? Ето дотук. Стига, стига! Но нали те свалиха, а? Аз, знаеш ли, си мислех... Как и кой умира. Докъде се стига в живота. Тоест аз, разбира се, съм романтичен стар глупак, но... Ти нали не умря нито днес, нито си умрял тогава. Може би такава ти е съдбата? Не ти е дошло времето?

— И какво? А момчетата, с които ние... С които ние бункера от червените... Момчетата от Ордена. От моето звено само Летягата^[1] остана. И то едва жив. А колко паднаха там? Улман, Шапката, Десетия... Те например какво? Защо им е било писано да умрат тогава? Лошо ли са се държали?

— Боже мой, не!

— Ето. Ето, дядо. Ей, чичка! Донеси още от своята отрова! Действай, действай!

— Това... Това, тази история, която ти в кабинета на Свинолуп? — попита предпазливо Омир, след като изчака да наляят и да се отдалечат. — Това е за Корбут, нали? Началника на контраразузнаването на червените? Той хвърли всичките си бойци срещу Мелник... Нали? Без санкция на партийното ръководство?

По обратната страна на шперплатовата стена започнаха да почукват равномерно — или с таблата на креват, или с глава — и колкото повече се разпалваха, толкова по-гръмка охкаха.

Артъм и Омир помълчаха, послушаха, опулиха се, намигнаха си. Артъм се наведе към Омир през масичката и въздъхна:

— Контраразузнаване... Той беше председател на КГБ. На Червената линия. А със санкция или без санкция... Помисли си сам: председател! Накратко, аз бях заедно с момчетата в онзи бункер. Целият Орден. Колко бяхме? Петдесет? Срещу батальон. И то не обикновен батальон. А ако червените се бяха докопали до бункера... Там имаше склад.

— Чух нещо за това. Консерви или лекарства.

— Консерви, аха. Но такива, които, ако ги отвориш... Мислиш ли, че на червените им беше нужна кльопачка? Винаги са живеели без нея и щяха да продължат да живеят. Химическо оръжие. Консерви! Отблъснахме ги. Изнесохме твоите консерви на повърхността. Погребахме половината от нашите. Ето я цялата история. Хайде, без да се чукваме!^[2]

— Без да се чукваме!

— И Мелник... Ти си го виждал вече в инвалидния стол. А преди това срещали ли сте се?

— Да. Но той и в стола... Един такъв боен...

— Това е човек, който сам — сам! — е събирал Ордена човек по човек. Най-добрите. Двайсет години. И ето, един ден... Аз прослужих с него само една година. А семейството му? А на него как му е? И инвалид! Без дясна ръка! Краката — безчувствени. Представи си. Той — в инвалиден стол!

— А ти, както разбирам, си служил в Ордена точно от онова време, когато черните с ракетите... Вие заедно с Мелник сте намерили тези ракети, нали? И ако не ги бяхте намерили, черните щяха да изядат цялото метро. И после той те е приел в Ордена. Като герой.

— Давай още по едно, дядо.

Зад стената крещяха така, че даже кокошката се стресна. Същата ципа се смъкна от очите ѝ и Ряба се опита да хвъркне.

— Пооолетя душата към рая — каза Артъом, опитвайки се да сграбчи кокошката с пияната си ръка. — И ето кое е интересното. Този маршрут. Виж. А сега отгук накъде да тръгнем? Само към Трубна. И оттам — до Сретенски булевард. На Червената линия, извинявай, също не искам. Такъв спътник ти се е паднал. И тогава се получава, че пътят е един — към Тургеневска. После по нашата линия... до Китай-город. Там имаше опасен тунел... зъл. И до Третьковска. Преди две години минах по този маршрут... По дяволите. Колко неща станаха за две години. А от Третьковска — към Театрална. Наистина тогава отивах към Полиса...

— Това същият този поход? Тогава с черните?

— Да, тогава с черните. Слушай, приятелко, ходи по-добре хапни още супа. Наистина. Аз съм женен. Струва ми се.

— Не, не... Аз също нямам нужда, благодаря... А какво? Защо... Дъщерята на Мелник... Тя нали ти е жена?

— Жена ми е. Жена ми по-рано е била снайперист. Татко ѝ я е обучил. А сега — гъби... Къде тук имах... гъба...

— А Мелник? За какво той теб?...

— Той мен, защото тя мен... По-добре кажи ти, дядо... Що за история е това? С теб и блондинките?

— Аз... Не разбирам.

— Ти говореше за някаква девойка. Имал си някаква история. Все ме разпитваш, тормозиш ме. Дай и аз да те разпитам.

— Не съм имал. Нищо... Тя... Като дъщеря ми беше. Миналата година. Аз самият съм бездетен. И... Млада девойка. Привързах се. Като баща или като дядо наистина... А не като... И тя загина.

— Как се казваше?

— Саша. Саша се казваше. Александра. Станцията... Потъна. И всички. Добре. Хайде... без да се чукуваме пак.

— Чичка! Ъ! Още, и салам!

— Свърши саламът. Има Маринован глист. Но от него... Той е за ценители.

— А можем ли да останем тук при вас? За нощувка?

— Стая се дава само с жена.

— С жена... С тази, така ли? Вземам я. Ей! Днес почивка. Върви. Върви.

— И нали... Казвам си, че е загинала. Че я няма. И въпреки това я виждам навсякъде. Срецам я. С онази ужасна кранта я сбърках... Как можах? Тя... Саша... Беше такава нежна... Една такава светла девойка. И току-що се беше измъкнала от станцията си... През целия си живот, представяш ли си? На една станция. Седеше ето на такъв велосипед без колела... Заради електричеството. Въобразяваше си нещо. И още у нея имаше пакетче от чай. С рисунка. Някакви там планини... Зелени. Китай ли, нещо такова. Щампа. И целият свят, представяш ли си, целият свят за нея беше това пакетче. А такова... А кой е този Женя?

— Кой Женя?

— Да де, кой? Ти, когато се забравиш, започваш да разговаряш с някакъв Женя.

— Мой приятел. Приятел от детството.

— А той какво? Къде е? Винаги с теб? Чува ли те?

— Къде? Там, където и твоята Саша. С него по друг начин не може и да се поговори.

— И-иизвинявай. Не исках.

— Аз не исках. Тези неща да ги слуша кой ли не. Няма повече. Всичко разбирам: Женя го няма, Артъом. Точка.

— Ще ми простиш ли?

— Край, дотук с Женя. Приключихме. Сервит'ор! Нави ме! Давай тук глиста си. Нарези го само... на по-ситно. За да не си личи. Жалко за твоята Сашка.

— Сашенка.

— Може би е трябвало да си остане на своята станция? Може би всички ние просто е трябвало да си останем на своите станции, а? Не си ли го мислил? А аз понякога си го мисля. Да си седиш вкъщи и никъде да не ходиш. Да отглеждаш гъби. Макар че... Женка нали остана и какво?

— Аз. Аз ето какво казвам... Нали по-рано бях машинист. В метрото. Истински машинист в метрото, да. И... Ето каква теория имам... Един вид сравнение. Че животът е като линия... Като релси. И на него има стрелки, които превключват тези релси. И крайна спирка — само че не една, а няколко. За някой — просто от тук до там, и това е. За друг — в депото за почивка. А трети — през тайна теснолинейка се прехвърля на друга линия. Тоест... Може да има много крайни спирки. Но всеки си има само едно местоназначение! И то си е неговото! И трябва всички стрелки по пътя да се превключат правилно, за да попадне именно на местоназначението си! Да направи това, заради което изобщо се е появил на бял свят. Ясно ли го излагам? И ето, разприказвах се, може би съм стар глупак и всичко това е глупава романтика... Но да умреш от случаен куршум... Или изобщо да не ходиш никъде... Това изобщо не е за теб, Артъом. Така ми се струва. Не е твоето местоназначение. Твоето е друго. Някъде.

— От твоите уста... — Артъом издиша. — А ти на каква линия служеше? Твоето местоназначение къде беше?

— Аз? — Омир махна за още чашка. — Аз — на Околовръстната.

Артъом изкриви лице. Намигна на стареца.

— Смешно. А глистът става. Ако не знаеш какво ядеш... А?

— Аз няма.

— А аз ще. Виж какво, дядка: срещал съм вече хора, дето са ми говорили за живота, за съдбата... За предопределението. Г-глупости. Дрънканици. Разбра ли? Нищо няма. Има пусти тунели. И из тях духа вятър. Това е всичко!

Той натъпка в свития си стомах остатъците от глиста и се изправи на въздушните си, несигурни нозе.

— О-отивам да п-пикая.

Изтърси се от едната стаичка в другата — зад шперплата — и всичко се промени. Беше бар с пилон и клетница в трико, таван два метра, а стана гише, коридор с нахвърляни в него дюшеци, върху които голи хора правеха секс, някои без да бързат, други яростно, блъскайки се помежду си, търсеха опорна точка, изпънали голите си пети в опит да напипат с тях твърд; стените — облепени със страници от порносписания, стари и избледнели. Ниско — не можеш да се изпънеш. Заклатушка се нататък...

Огромен корем с къдрави косъмчета, а на главата съвсем не са останали коси; тиранти на райета, седи на продънен диван, на всяко от колената — по нимфа, а стените с тапети, такива домашни, каквито се срещат горе, в изоставените апартаменти... Гали девойките по голите гърбове, те се извиват като котки... Целуват се една друга... Тлъстината се колебае, тресе се... Той хваща за тила едната по друг начин, грубо. Светлината угасва... По-нататък — опипом.

— Къде тук е клозетът?

— По-нататък!

Дрънка разбит роял, истински роял! И право върху капака му се е разположила пълна мадам, единият бут — наляво, другият — надясно, мадам пищи тънко, между тях усърдно се труди човек с дънково яке; кльощавият му задник с ямички е потънал в месестия разкош... Таванът плува... Какво е това, дето е нарисувано на тавана? Не... Трябва по-нататък.

Трима в черна униформа; разправят, че в стария свят са шиели такава за железопътните служители, но тя си беше намерила нови стопани; на ръкавите — трикраки паяци, черни в бял кръг: триумвиратът Чеховска, Тверска и... Пушкинска. Точно. Та тук има само един преход до тях. Те сигурно са тук всеки ден... нощ. Единият — застанал прав, вдигнал ѝ е дрехата, а своята е свалил... Тя си хапе устните, търпи... Другите двама чакат на опашка, приготвят се.

Дисциплина. Роялът все още се чува тук и този, черният, сякаш следва ритъма... Два изхода — надясно и наляво.

— Къде...

И отново всичко е простичко. Никакви декори, телата — едно върху друго като в ров с разстреляни, и се движат така вяло, сякаш са недоубити... Димът се кълби, плъзга се в процепите извън стаята — да гъделичка ноздрите на съседите. Този дим прониква в очите, в белите дробове, в главата, в сърцето. По-нататък, по-нататък... А откъде беше тръгнал? Как щеше да се връща?

Надясно или наляво?

Ето един дявол с напляскан задник и над него се труди някаква такава широкоплещеста... Откъде го взимат това бельо, Господи? Нима го свалят от труповете горе... Някакво такава качествено бельо, вносно...

Насреща — момче, облечено като девойка, бърше устните си с ръкава на роклята, има мустаци като изродите в цирка — брадата жена... Тук нали по-рано е имало цирк, точно над тази станция... Знаменитият стар цирк на Цветен булевард...

И още една врата. Може би тук? Нали все пак трябва да имат тоалетна някъде тук...

Някаква трапеза. Хората са в маскарадни маски. Поне са искали да са маскарадни... Те какво, сами ли са ги рисували? Дали онзи не е оттук... Избягал?

Насреща се изправя една такава крехка, изящна и съвсем... Само че си крие ръката... В ръката... И шията... Към шията... Чувства, че шията... Че там...

— Сядай. Сядай. Не си тръгвай. Сядай. Поостани.

— Аз имам... Гъба. Аня... — той напипа гъбата в джоба си, хвана се за нея като за амулет.

— Смешник.

— Къде ви е тук?... Аз трябва... Трябва!

— Ето. А после при мен. Моля.

Но не, повече не се върна там. Изгуби се.

А после се умори и някаква маса, а около масата — хора, а под масата — девойки. И му се повдига, а няма сили да върви по-нататък. Седна. Таванът се върти, върти се, доказателство за това, че цялата

вселена се върти около Земята. Извеждат една, гола — и я шибват с пръчка по завързаните ръце. Останалите се споглеждат, аплодират.

— Не смей! Те! — Артъом се надигна, доколкото успя.

— Ти пък кой си? А?!

— Не смейте! Да я унижавате! — Скочи да ги разбутва, те го хванаха, задържаха го.

— Тя сама! Кой нея? Ние я храним!

— Откачалка! — това му го изкрещя девойката. — Разкарай се! Аз работя!

— Плесни я!

— Хайде, не ме жали! — Това е тя; тя ги моли така.

— И ти... И ти да не си посмяла! Та ти! Нали! Ти не сама! Тя не сама! Тя просто няма къде да се дене! Къде да се дене?!

— Умник! А всички ние — къде? Плесни, плесни! А сега по зърната!

— Аай!

— Оп! Дай, аз по-добре ще уцеля!

— Сядай! Сядай, пийни! Пийни с нас! Сталкер? Сталкер ли си?

— Няма със... С вас! Няма! Не пипайте! Озверели! Край! Къде да се дене? Аз знам къде!

— И къде? А?!

— Ще търся! Ще търся къде другаде са оцелели хора! Ще търся! Да се махаме от това проклето място. Ние тук... Ставаме какви? Говеда! Та мен сега от вас...

— Сталкер! Фантазър! Чухте ли! На повърхността! Ти виждал ли си си тила? Оплешивяваш, братко! И ние след теб ли? Аха!

— Ааай!

— Ах, добре! Ах, сладко. А, к-кучко?

— А ние тук, метрото, какво?! Ще се изродим! Двуглави... ще се родят! Безпръсти ще се родят! Гърбави! Безоки ще се родят! С лигавица вместо очи! Рак у всеки трети! Гуша! Ето, пребройте колко с гуша! Докато умеете да броите! Вашите деца нищо няма да умеят! А вие тук биете момичето за развлечение! А на съседната... На Мендел... Менделеевска... Там край! Там са дотук! Пещери! За двайсет години! Пе-ще-ри!

— Почакай... Почакай, сталкер! Ти правилно всичко говориш. Правилно говори, а? Наш човек!

— А Менделеевска е славна станция! Този бордей срещу нея — пфу...

— Но той правилно говори всичко! Израждаме се! Гените... Гените са замърсени. Да пием, сталкер! Как се казваш? Нали, мъжаги?

— Омърсени са гените! Няма чистота! Налейте му... Ние тук имаме нещо специално, сталкер. За теб! За чистотата на гените!

— А? Какво?

— По друг начин няма да се спасим. Тежка работа. Мръсна работа. Но някой трябва да я върши. За нас!

— За нас!

— За Райха!

— За Райха!

— Я се разкарайте! Аз фашистите... Воювали са... Дедите ми...

— Виж го ти сталкера, а? Развоюва се! Фашисти! Не следиш речите на фюрера. От сто години вече не са фашисти. Смяна на генералната линия! И чернокожите... Така! Всички хора са братя, разбираш ли? Ако гените не са повредени! Хората трябва да се държат заедно. Против изродите! Защото спасението от метрото е едно... И? И?

— Чистота На Гените — Спасение На Народа! — обадиха се в хор.

— Дарвин наистина е бил стабияга!

Никъде не можеше да отиде с тези крака.

— И трябва! Трябва да се прочиства, сталкер! Ти се катери там, катери се! Търси къде можем да живеем! Наздраве! Ххха-ха! А ние засега тук ще... чистим. Всеки има своя! Работа! Нормален си ти! Нормален! Не се бой! Удари едно!

Събра сили да отпълзи, строполи се под масата. А там — голи девойки, заседнали между краката на ораторите. Повърна.

Изпълзя на четири крака навън. Зад гърба му — аплодисменти.

— Говеда... Оскотили се... И аз с вас... се оскотих...

И после вече се завъртяха стаи-стайчки-стайченца, странни, съществуващи или не, боядисани, картонени, облепени с голо, голо, голо, и голите се бутат в лицето му, и някой гол се опитва отгоре да премине през него, и още през цялото време, през цялото време някой върви подире му прокрадва се догонва го дявола ли е или кой или онези гуляйджии са изпратили убиец тях така би ги на бесилката да

повисят не бяха ли сред тях тези които тогава го осъдиха преди две години може и да са били а отзад все крачки и трябва по-бързо а на четири крака как това навярно не е убиец все пак а дявол а сатана зад него да вземе да вземе иска да го замъкне още осем метра надолу на следващия кръг а там какво махай се махай се не те искам къде е гъбата ми къде е гъбата ми която тя ми е пъхнала къде ми е амулетът от тези зли сили господи спаси!

— Ето тук. Тук. Ето. Имаме и удобно диванче тук.

Странна зала каква странна зала и този полилей и таванът тук колко метра четири таван това няма може такава нещо и откъде толкова светлина това какво той ми предлага що за човек е това сили нямам нямам сили защо на вратите охрана кой? Извинявайте, аз тук без да искам подслушах. Стана ми интересно. Сталкер, нали? Мечтаете да намерите други оцелели? Не вярвате, че сме останали тук съвсем сами? Тежко е, разбирам. Тежко е дори да си представиш, че никъде, съвсем никъде освен в нашето метро не се е спасил никой.

— Кой? Кой си ти?

А как ще ви стори, ако изведнъж се изясни, че всъщност светът изобщо не е унищожен? Какво, мислите си, че хората биха излезли от метрото? Биха изоставили всичко тук? Биха започнали да си устройват нов живот в някое друго място? Я стига.

— Веднага! Нашата беда... Нещастие... Няма къде да се денем... Всичките... Седим... В каторга... В подземие...

Но как, простете, никъде? Какъв избор имаме! Ето ви фашисти, ето ви комунисти, ето ви всякакви сектанти, само си изберете бог, е, или сами си изобретете по свой вкус, а ако щете, и към ада копайте стълбище и изобщо заселвайте се, където искате, станциите са много, ако искате — книги спасявайте, ако искате, с човешко месо лудувайте, ако ви се воюва — моля! Какво още? Мислите, че на хората тук не им достига нещо? И какво, интересно? Ето на вас например? Смешно. А и с жените — отново какво искате, те никъде няма да се дянат. Ето, между другото, и ние днес сме предвидили. Саша, Сашенка, влез. Ето, имаме гост. Да, той е немит и див, но ти нали знаеш, знаеш, че аз точно такива обичам да ощастливявам. Хайде, хлапе, по-нежно с него, този човек, нали виждаш с какви корички е покрит, той също като Кай има парче лед в сърцето, трябва да му се подиша в сърцето, да се сгрее с ръце, иначе няма да се разтопи. Да, искам да гледам как ти него, как

той теб, но можеш да не бързаш, имаме време. Целувай го. А така. И за мен не забравяй, хлапе. Не почакай не бива ето аз имам гъба и тя ще ме защити разбира се ти дявол дявол но трябва да се боиш от гъбите в тях тя е цялата святост ти Саша къде съм чувал това твоё име Саша Саша Саша Саша Саша Саша.

* * *

— Ей, чуваш ли ме? Е-ей! Та той диша ли изобщо?

— Като че ли дишаше. Ти му запуши носа, ако е жив — ще зине с уста.

— Ей! Братко! Как си? Със сигурност ли е той?

Нещо бяло. Бяло и напукано. Черна пукнатина. Като река Москва, размразяваща се между все още снежните брегове. И боли, както реката я боли, когато ледът се разкъсва. Размразяваща се вода. Навярно е пролет.

— Обърни го. Какво е забил муцуна в плочките?

Картината се смени: не се вижда нито сняг, нито река. А болката продължава да тече по нея, странно. Парене по бузата. Ръката е изтръпнала. В пустотата се появи нечие око. Гледа вътре в Артъом, пъха се където не са го канили.

— Той е! Ставай, Артъом! Какво сте му направили?

— Ние пък какво общо имаме? Той вече си беше такъв.

— А дрехите му къде са? Якето къде е? Фланелката? А какво е това, на ръката? По дяволите...

— Това със сигурност не съм го направил аз. Кълна се в мама.

— В мама... Добре, вдигай го. Вдигай го, казвам! Ето така, сложи го с гръб към стената. И донеси вода.

Далечината се разтвори. Коридор, врати, врати и светлина в края. Може би трябва да отиде там? Не го ли чака там мама?

— Мамо... — обади се Артъом.

— Чува всичко той. Добре е. Връща се от космоса. Омешал си глист с водка, а? Омешал си, камикадзе! И си добавил още нещо. Отдавна ли го изгубихте?

— Онзи ден се разделихме.

— Добре, навреме сте се сетили. Тук е такава бърлога... Той тук и за седмица е можел да пропадне. И за половин година.

— Ние не изоставяме приятели в беда. Дръж си трите патрона. Е, Артъомич! Добре, приключи се. Да тръгваме. Тръбата зове.

Нещо изщрака, болката леко избледня. Смениха лещите. Отначало сложиха едната пред света, после другата, подбирайки нужната. Най-накрая се получи: контурите станаха по-ясни. Добавиха контраст.

— Ти кой си?

— Хигиенист в кожено палто! Льоха, кой!

— Защо? Защо ти?

Странно. Странно, с усилие си помисли Артъом. И което беше още по-странно: това не беше техният Льоха. Нещо липсваше. Липсваше.

Вонята.

* * *

Защото Омир не успя сам да намери пропадналия в Цветен булевард Артъом. Но срещна Льоха в лабиринта, призна му и получи помощ, за което беше благодарен. Откриха го на третия ден в неработеща съблекалня, от дрехите му бяха останали само панталоните.

— Какво се случи?

Неизвестно.

Опипваш с ръце паметта, а те не улавят нищо. Чернота като в тунел. Дали има нещо там, или няма нищо — не можеш да разбереш. Може би е пусто. А може би някой стои право зад гърба ти, диша ти в тила — и се усмихва. Или това не е усмивка, а се е озъбил. Тъмно е като в рог.

— Ръката? Какво ти е на ръката?

Артъом я докосна, смръщи се.

— И това ли не помниш? — Омир беше разтревожен.

— Нищичко.

— Татуировката ти.

— Какво за нея?

Отпред на ръката над сгъвката на лакътя бе имал надпис: „Ако не ние, то кой?“. От него не беше останала нито една буква. Всички бяха покрити с овъглена и подута кожа, изпод която напираше червено и бяло. Върху всяка буква — малко кръгло клеймо.

— Горили са ги с цигари — определи Льоха. — А какво имаше там? „Люся, аз съм ваш навеки“? Натъкнал си се на някоя ревнива?

Спартанска татуировка. Всички в Ордена имат такава. Направиха му я, когато го приемаха. Напомняне: това е завинаги, в Ордена няма бивши. И Артъом, ето: година, откакто е напуснал, но по-скоро би се удавил, отколкото да заличи тези думи.

— Кой може да го е направил? — попита Омир.

Артъом мълчаливо опипваше изгорените буцички. Сърбеше го, но не толкова силно, колкото му се искаше. Не един ден беше минал. Вече бяха започнали да се трупат корички. Корички?

Във водката плаваше като спасителен сал една маса, около масата — някакви физиономии и той, Артъом, качил се временно на този сал; но там не го изтезаваха, не го изгаряха, само му ръкопляскаха за нещо... А по-нататък беше изобщо някаква глупост. Дали не беше просто трескав сън? Сънят не можеше по никакъв начин да се отдели от реалността.

— Не знам. Не помня.

— Излекувай си махмурлука — предложи Льоха. — Ще възкръснеш. И ето, намерих ти яке вместо старото.

Артъом се загърна. Якето беше два пъти неговия размер.

Не можеше да се разбере дали сега на Цветен булевард е нощ или ден. В канчето беше същата супа, по същия начин стенеха или клатеха вехтите стени неуморните съседи, в мътния въздух бълбукаше лепкава музика, по същия начин се въртеше на полирания пилон друга девойка. Артъом сърбаше горещата течност — същата както във ВДНХ, същата както навсякъде в метрото, и бавно си мислеше: защо е това клеймо? Кой е могъл? Кой е посмял?

Орденът никога не се бъркаше в свадите между линиите. Винаги стоеше над схватките. Мелник се гнусеше от политиката. Не търпеше началници над себе си, не слушаше ничии заповеди и не живееше на ничия издръжка. Преди двайсет години той пръв беше изрекъл клетва: да не застава на ничия страна. Да защитава — без да прави изключение за никого — всички хора в метрото. От такива заплахи, на

които никой друг не може да се противопостави, или такива, които още никой не разбира. Малцина бяха посвещаваните в Ордена, и то след дълги изпитания — на Мелник не му беше нужна армия. Бивши бойци от спецслужбите и сталкери, агентите на Ордена блуждаеха из метрото невидими, разузнаваха, запомняха, докладваха. Мелник ги изслушваше. И ако се появеше заплаха — истинска, неминуема заплаха за цялото метро — Ордена нанасяше премерен, смъртоносен удар. Заради своята малобройност той не можеше да води открити войни; затова Мелник се стараше да унищожи врага тайно, внезапно, в зародиш, в люлката. В резултат на това малцина знаеха за Ордена, но всички, които знаеха, се страхуваха.

Но ето че някой не се беше уплашил.

Защо не бяха довели работата докрай?

— Докато те търсех, стигнах до задънена улица. И гледам — витражи. На Новослободска са се пръснали, а тук са оцелели! — Омир помълча и добави: — Гадна станция.

— Трябва да се махаме. — Артър остави празното канче.

— Аз си тръгвам след час! — съобщи Лъоха.

— Обратно? Мислиш ли, че на Ханза ще те пуснат?

— Не. Помислих си и осъзнах: надраснал съм лайната. Ще отида в Железния легион.

— А? — Артър обърна към брокера очите си: червени, напрегнати.

Ето защо Лъоха се беше измил.

— Послушах момчетата: това е идея! Докато ние, нормалните, не изхвърлим изродите на повърхността, няма живот за нас тук. Общо взето, отивам в доброволческия взвод на Райха. Не ме запомняй с лошо!

Омир само примигна влажно — изглежда, той вече беше в течение.

— Ти какво, дебил ли си? — попита Артър Лъоха. — Ти дебил ли си, какво?

— Я се разкарай! Какво знаеш ти за изродите? Разбираш ли каква дива мафия имат из цялото метро? И всички тези гадини на Рижска... Точно така! Ще се върна при тях с подковани ботуши. Те там раздават жестоки ботуши!

— Знаем нещичко за изродите — отговори Артър.

— Зарежи! — каза Лъоха така, сякаш това беше краят на разговора.

— Е — каза Артър, — значи, ще се срещнем някога.

— Непременно — откликна радостно Лъоха. — Непременно ще се срещнем.

Той стана, изпука щастливо ръце: беше време да сграбчи в тях новия си живот. В този момент погледът му попадна върху кълвящата пода кокошка.

— Може би да си я поделим? — предложи той.

— А какво стана с Олечка, между другото? — спомни си Артър.

— Опна петалата! — обяви бодро брокерът. — Както и очаквах.

* * *

Още се олюляваше. Но не му се искаше да се задържа на Цветен булевард дори една излишна секунда.

Да си проправи път през Гомора с раницата и куфара, беше още по-сложно, отколкото чисто гол.

Лабиринтът оживя, калейдоскопът от гадини подскочи, нареди се нова шарка и правилният път навън остаря.

И вместо към прохода към Трубна ги тласна към коловоза канал.

— О! Вижте. Та това е нашият съратник! Сталкерът!

Казаха му го в гръб.

Артър дори не си помисли, че това се отнася за него. Но го тупнаха по рамото, накараха го да се обърне.

Там стояха четирима в черна униформа, с трипръстите свастики на ръкавите; Артър отначало не ги позна, а после сякаш се вгледа в трилитров буркан с мариновани гъби и в мътната марината към него се обърнаха лицата. От онзи ден. Този... Този като че ли седеше на масата, приветстваше Артър, наливаше му отрова. Бенката му в основата на носа. В бенката му се вираше Артър, докато те... А за какво говореха? Защо след този разговор те му се радваха? Нали би трябвало да му резнат гърлото.

— Помните ли, другари, сталкера, а? Който е наш човек! Дето отпъзля от нас като луноход.

— Хохо! Какви хора! — Артъом отдавна не беше виждал по-искрена усмивка.

— Може би с нас? Трябват ни идейни! — покани го онзи с бенката.

Яките им бяха с унтерофицерски илици, а отзад в редици по трима се беше строила колона паплач; някъде в опашката ѝ Артъом зърна и бившия брокер. Досети се: доброволците. Железният легион. За чистотата на гените. А нали и той беше пил за това? Поне повърна тогава.

— Вървете на майната си.

И закрачи по-надалеч от тях, от греха.

Сега му се струваше, че всичките жители на славното градче Гомора го гледат с присвити очи, с разпознаване, намигат му: как така, как така, срещаме те тук на четири крака и без панталони, защо не поздравяваш?

Спомни си: повърна.

И още нещо си спомни: как след него вървеше някой, преследваше го, не отстъпваше, трезвен, надменен, възрастен, докато Артъом като едногодишно дете, подхлъзвайки се, бягаше на четири крака от позора.

Лепкаво като кошмар, но кошмар ли беше?

А нали в Гомора, като се замислиш, местните са малко. Всичките са приходящи. Фашистите са ясни — те, глупаците, са в униформа; а кой е още тук, в цивилни дрехи? От Трубна може да се попадне и в Ханза, и в Червената линия, и към бандитските сборища на Китай-город, а оттам — където си поискат. И дотук може да доплува който си иска — всякаква изгладняла гад.

Може би даже се беше отървал леко. Само да знаеше с какво точно.

Някак си се измъкнаха и се озоваха на прохода към Трубна. Артъом — с багажа, Омир — с кокошката; старецът се запъна и не пожела да я погубва, за да даде половината на брокера доброволец. Кокошката, както беше предсказал Олег, вече не снасяше.

И тук ги очакваше изненада: паспортен контрол. Артъом не помнеше с какво се изхранва Трубна, но явно не с делата на Цветен, след като капризничеше. Не искаха визи, но не пускаха без документи. Омир извади зелената книжка с орел с корона: Николай Иванович

Николаев, роден 1973 г., Архангелска област, станция Севастополска, женен и зачеркнато. На ламинирана снимка — без брада и още непобелял; няма и четирийсет. Но се разпознава, разпознава се.

Артъом остави товара си, опипа джобовете си.

В панталоните — нищо. Той изстина.

Нали не е в якето, а? Нали не е в якето, което беше изчезнало, нали не е заедно с изгубената гъба, която трябваше да съхранява, спасява и приземява Артъом? Отвори куфара и покривайки се с глутен — от страх изпитата отрова потече през порите — заопипва, заопипва, пъхайки ръка ту тук, ту там, после се паникьоса, измъкна костюма си, пред всички разгъна втората си кожа на пода, забърка из джобовете на куфара, сложил автомата си под себе си, изсипа всичко, надзърна във всички ъгълчета. Не! Никъде!

— Да не съм го оставил? — попита примряло той Омир. — Да не е паднал на масата?

Онзи разпери ръце.

Без паспорт.

В метрото не може без паспорт. Нито в Ханза, нито в Полиса, нито на Червената линия. Нито на Алексеевска, нито на някоя от другите станции, където хората поне се опитват да мислят за утрешния ден. Че може и да умреш от глад на някоя дива спирка или да бъдеш изяден в тунела.

Събра се народ. Зяпат — наполовина с подозрение, наполовина със съчувствие. Майната им на зяпльовците. Нямаше време да се крие — трябваше да научи истината. Бръкна в раницата пред всички. Показа се зелената кутия на радиостанцията. Граничарите я забелязаха, навъсиха се. Извади и нея, и динамо машината.

— Няма го. Няма го, мамка му!

Омир вече беше далеч — махна с ръка, пристъпи странично към граничарите, започна да ги съблазнява; макар че с какво там вече да ги съблазнява? Бяха останали най-много пълнител и половина патрони. Не дай бог да се наложи да се стреля.

— Няма начин! — ръмжи дебелият началник-застава. — Ще ви пуснем, а после червените живи ще ни одерат! Вие и без това няма да стигнете по-далеч от Сретенски булевард.

— Това пък защо?

— Червената линия вчера го отцепи. Излязоха на Сретенски, проверяват документите на всички. На самата Линия вход няма, изход също. Нещо се е омазало там при тях, но какво — никой не знае. Така че... излязоха на Сретенска. А от Сретенска до нас тук... По-добре да не ги провокираме.

— Говорят, че червените ще превземат Театрална.

— Кой го говори?

— Хората го говорят. За да не падне в ръцете на Райха. Страх ги е, че фашагите първи ще я прилапат. Подготвят се. Отсичат всички станции, граничещи с Райха.

— И кога? — Артъом така и беше застинал над разбишканата раница.

— Кога, кога. Иди ги питай тях. Могат всеки момент. Щом вече се е почнало...

— Трябва... — Артъом яростно, нервно започна да напъхва обратно динамо машината, радиостанцията, всичките си проклети вехтории. — Трябва... Ела тук, дядо. Ще тръгнеш сам натам през Сретенски. Имаш паспорт, имаш добри очи и брада като на Дядо Мраз, имаш идиотска кокошка, няма да те пипнат. Аз по повърхността... Ще мина по повърхността. Ще се срещнем там. На Театрална. Ако червените не я превземат преди това. А ако я превземат...

Омир го наблюдаваше объркано; кимаше — а какво друго му оставаше да направи?

— А нали... Нали, ако не бях решил тогава... За Олежка... За здравето му... — мърмореше Артъом, поглеждайки с омраза кокошката, докато прибираше последните неща в куфара. — А всичко беше напразно, мамка му! Покойник, мамка му!

Метна на рамо своя ездач и се върна при граничарите — изпотен, разгневен и като че ли дори излекувал се благодарение на този гняв.

— Къде тук при тях е пътят нагоре? Какво имат — стълби, ескалатор?

Началникът на заставата поклати плешивата си тиква почти със съжаление:

— Сталкер, нали? Няма тук път нагоре. Затрупан е вече от сто години. Кой тук ще тръгне да се шляе горе? Курвите им?

— А при вас? На Трубна? Има ли?

— Запечатано е.

— Ама що за хора сте вие! — извика Артъом ядосано. — На вас какво, изобщо ли не ви трябва повърхността?!

Старшият дори не му отговори. Обърна към Артъом охранения си задник — панталоните се пръскаха по шевовете — я се разкарай, още имаш да се учиш.

Артъом дишаше с пълни гърди и се опитваше да се успокои.

Бягал беше из лабиринта, бягал беше и вече му се струваше, че изходът е отпред, и изведнъж всички коридори се оказваха задънени. А зад гърба му мостовете, по които беше скачал — всичките бяха рухнали в пропастта; къде да се дене сега? Бяха го притиснали до стената.

— Артъом — старецът го разтърси. — А ако ние все пак през Райха? А? До Чеховска... Оттам само да попаднем на Тверска... И ето, вече сме на Театрална. Може даже още днес да успеем, ако всичко мине гладко... Другаде ти отникъде...

Артъом не отговаряше нищо, сякаш устата му бе пълна с вода. Само търкаше и търкаше шията си — в гърлото му пареше.

* * *

— Нали не сме закъснели?

Унтерът с бенката се усмихна приветливо.

— Вас чакахме!

Артъом пристъпи от крак на крак, оглеждайки колоната: сега в опашката ѝ ли да се тикне?

— Аз... — той понижи глас — нямам документи. Без документи взимате ли в този ваш легион? И веднага ви казвам — това е сталкерско снаряжение. Плюс радио. За да няма въпроси после.

— Прекрасно взимаме без документи — увери го унтерът. — Така или иначе биографията започва от нулата. Кого го интересува какви са били по-рано героите на Райха?

[1] Прякорът идва от фамилното име на героя; „летяга“ означава още и „летяща катерица“. — Б.пр. ↑

[2] Руснаците по традиция пият за умрелите, без да си чукват чашите. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 8

HEIL

Напуснаха Цветен булевард с последния бутилков баркас: Омир и Артъом, зарадваният от скорошната им среща Лъоха и унтерът с бенката между очите, който се представи на Артъом като Дитмар. Други двама, безименни, в черни униформи, налегнаха греблата и скоро от Цветен остана само една медна копейка в дъното на тунела. След това потъна и тя. Миришеше на плесен. Греблата пляскаха по водата, разкъсваха проблясващата във всички цветове на дъгата бензинова ципа, разблъскваха плаващите боклуци. Долу, под тинята и ципата, се движеха смътни, извиващи се сенки, мяркаха се някакви чевръсти гадина с дебелината на човешка ръка; по-рано ги е нямало и не е можело да ги има. Радиацията се беше натрупала и беше натворила някакви си свои същества, нелепи и зловещи.

— А знаете ли кой е в авангарда на червените? — говореше унтерът. — Там изпращат изродите. Набират изроди за революционните отряди. Въръжават ги. Обучават ги. Триръки. Двуглави. Болни от рак, които няма какво да губят. И после към нашите граници. По-близо... По-близо. Знаят колко ни мразят тези твари. Вербуват ги из цялото метро. От разузнаването казват, че на Сретенска са направили блокпост, от Трубна са отсекли линията. А старшият на поста целият е покрит с люспи. Как да го разбираш това... Червените ли командват изродите... Или изродите — червените? Мисля си, че е второто. Затова и искат да ни прогонят. Готви се нещо... Нещо се готви...

Артъом слушаше и не чуваше. Мислеше си за друго: важното е там, в Райха, никой да не го разпознае. Никой да не си спомни за младежа, когото бяха обещали на ентузиазираният тълпа на Пушкинска да обесят на ешафода. Да не го разпознаят затворниците от тъмницата в Тверска. Рядко се случва да избяга някой, осъден на обесване. Забравя ли се такова нещо?

— А, сталкер? — Дитмар го хвана за ръката и го стисна през ръкава право по изгореното.

— Какво?

— Кои са твоите райони, питам? Къде работиш? Там, горе?

— Аз... Библиотеката. Арбат. Носех отгоре книги на брамините.

Омир зяпаше настрани и разсеяно почесваше кокошката по гребена: не бяха успели да я дадат на никого във вертепа, нито пък да я изядат, така че продължаваше да си живее.

— Хубав район. — Унтерът продължаваше да гледа Артъом; пречупените отблясъци от фенерите върху гнилата вода се лепяха върху лицето му. — Всичко ли познаваш там? И Охотний ряд^[1]? А оттам далеч ли е до Большой^[2]?

— Ходил съм — предпазливо отвърна Артъом.

— А защо си работил за брамините?

— Обичам да чета.

— Браво! — похвали го Дитмар. — Браво. Такива хора като теб са нужни на Райха.

— А такива като мен? — попита Лъоха.

— На Райха са му нужни всякакви хора — намигна му унтерът. — Особено сега.

* * *

Доплаваха.

Подземната река беше препречена с бент. Между бреговете бяха натрупани чували, пълни с пръст или нещо друго, и бутилковата лодка се блъсна в тях. Зад чувалите вече се издигаше истинската стена, с тунела в средата. Жужеше електрическа помпа, която изпомпваше събиращата се от другата страна на бента локва. Висяха окачени щандарти: червено поле, бял кръг, трипръста свастика. Триумвиратът на Чеховска, Тверска и Пушкинска. Разбира се, всичките отдавна бяха преименувани: Чеховска на Вагнерска, Пушкинска на Шилерска, Тверска също на нещо друго. Райхът си имаше своите кумири.

Скочиха на брега, унтерът и патрулът се поздравиха със зиг хайл. Всички бяха униформени, с иглици. Явно бяха намерили горе на

повърхността централата на железниците — тяхната униформа е била такава, черно-сребриста.

Претърсиха багажа и веднага намериха всичко, разбира се: ето я радиостанцията, а ето го и автомата. Спаси ги унтерът: зашепна нещо, усмихвайки се на Артъм иззад черното рамо, и граничарите се смекчиха.

Само че не ги пуснаха на самата станция.

Намериха в тунела преграден с решетка страничен проход, пред който стоеше охрана.

— Първо медицински преглед — бодро съобщи Дитмар. — В Железния легион не приемат кекави. Ще се наложи да предадете за известно време снаряжението... и кокошката.

Оставиха всичко при охраната.

Стая. Стени с бели плочки. Мирише на фенол. Кушетка, докторът носи санитарна маска и шапка, само рунтавите му вежди се подават. По-нататък — някакви врати. Унтерът влезе заедно с тях и седна на едно столче в ъгъла. Лекарят се усмихна с прошарените си вежди, погледна ги влажно с маслинените си очи. Заговори напевно, с недодялан акцент.

— И така, кой ще е пръв?

— Нека да съм аз, а? — напери се брокерът.

— Събличайте се по гащета. Минавали ли сте пред медицинска комисия?

Лекарят го огледа, почука, опипа го с гумените ръкавици, погледна му гърлото, помоли го да се озъби. Сложи си слушалката, каза му да диша.

— А сега да свалим гащетата. Надолу, надолу. А така. Ще позволите ли? Аха. А това тук какво е?

— Кое? — напрегна се Лъоха.

— Ами левият тестис ми се струва... Не усещате ли?

— Така... Така да, разбира се... Усещам.

— Достатъчно занемарен. За-не-ма-рен.

— Ами... докторе... Аз съм добър танцьор — озъби се брокерът.
— Така че си е нормално, не ми пречи.

— Ами щом не пречи — хубаво. Обличайте се, уважаеми. Свободен сте. Оттам, през дясната врата.

Льоха се облече, закопча се, а лекарят написа нещо на едно листче. Унтерът го прочете и кимна.

— Добре дошъл.

Брокерът намигна на Омир и Артъом: и вие дано сте здрави, и се шмугна в посочената врата. Оттам надолу се спускаха някакви стъпала.

— Сега може би вие, уважаеми.

Говореше на Омир.

Старецът пристъпи напред. Погледна към Артъом: кой да знае, че тук си имат и медицински комисии. Артъом не го изпускаше от поглед, не изоставяше дядката. Изведнъж го връхлетя *дежавю*, той се сепна смаяно. Закашля се от дразненето в гърлото. Лекарят го погледна внимателно.

Омир сгъна на четири зацапания шлифер и го постави на кушетката, в края, откъм краката; съблече през глава пуловера, под него — мръсна тениска с петна на подмишниците. Изправи се — гол, с хлътнали гърди, бял корем, рехави снопчета къдриви косъмчета по раменете.

— Така... Дайте да видим шията... Щитовидната жлеза... Под брадичката... — Докторът потопа ръцете на Омир в сребърен нитрат. — Така... Няма гуша. Сега ще проверим и останалото...

Поразмачка корема на напрегнатия и навъсен Омир, накара и него да си свали панталона, провери всичко и там.

— Не напипвам никакви тумори. Пазите се, а? Не излизате на повърхността, купувате филтрирана вода, нали? — с уважение и дори с изненада нареждаше лекарят. — Поздравявам ви. Не бих имал нищо против и аз да съм в такава форма, когато стана на вашата възраст... Обличайте се.

Надраска нещо на лист хартия и я тикна в ръката на стареца.

— Лявата врата.

Омир се поколеба. Не бързаше да си облича шлифера, помайваше се. Погледва въпросително към унтера, към началството.

— А дядото защо през лявата? — попита вместо него Артъом.

— Защото, уважаеми, с вашия дядо всичко е наред — отвърна лекарят. — Погледнете в бележката.

— „Нормален. Годен за служба и имиграция“ — прочете Омир, след като с опасение поотдалечи листчето от очите си.

Годен за имиграция. Тумори търсят. Ами ако намерят?

— А дясната врата накъде води?

Дитмар, към когото се беше обърнал, само се усмихна.

— А! Младия човек го пратиha за допълнителни изследвания.

При него все още не е сигурно. Трябва да го погледнат специалистите. Вървете, дядо, не се бавете. Трябва да прегледам и внука — обясни лекарят с нетърпелив тон, но не грубо.

Омир плахо натисна бравата, не му се щеше да се отдели от Артъом. А той сви устни, мислейки си: а сега какво? Ще се справя ли сега? Ще мога ли да се застъпя за стареца, както можах тогава?

През разширяващата се цепнатина се разнесе жужене.

Зад лявата врата започваше каменен коридор, боядисан в зелено; той беше претъпкан с голи до кръста доброволци. Всички минаваха по ред през мустакат мъж в униформа, който им остригваше до кожа косата с трещяща електрическа машинка.

— Няма никакви причини за безпокойство! — заяви унтерът. Омир въздъхна с облекчение. Премина отгатък, при нормалните. И се скри зад вратата. Артъом леко се поотпусна.

— А сега да се заемем с вас, млади човече. Сталкер, както виждам?

— Сталкер — Артъом плъзна ръка по тила си, който преждевременно бе започнал да оплешивява: предател.

— Рискувате, рискувате, уважаеми! Така. Мъчи ви кашлица, чух. Обърнете се с гръб. Не ви ли е студено? От туберкулоза нали не боледувате? Дишайте. По-дълбоко.

— Как мислите, ще се надишам ли? — усмихна се накриво Артъом.

— Спокойно. Няма нищо страшно. Само някакви хрипове... Сега да проверим за тумори. — Той надникна в коридора. — Ще ни правите ли компания?

Вътре нахълтаха две горили.

— А това за какво?!

— Ами... Сталкер. Фонът не пада, сам знаете. Вашите хора често не изкарват и до четирийсет... Но не се притеснявайте, не се притеснявайте толкова. Момчета, подръжете го. Така. Ето, легнете. Сталкер. Шията. Така. Гърлото. А? Ааа...

Шията: на онези, които имат рак на щитовидната жлеза, причиняван най-често от облъчванията, понякога най-напред им се появява гуша. Но се случва и човек без гуша да си отиде за месец, а други и с гушата успяват някак да докретат до старостта...

А ако ей сега напипа нещо? Ще каже: остава ви половин година. Прав е докторът, при сталкерите това се среща по-често.

— А какви са допълнителните изследвания? Рентген?

— След като така или иначе питате — рентген! Така... Я чакайте... Не, сторило ми се е. Сега на хълбок. Аха. Така, засега няма нищо. Дайте корема... Не се стягайте, не е необходимо.

Гумените пръсти — меки, хладни — сякаш преминаха през кожата и мускулите и достигнаха черния дроб, погъделичкаха изплашените черва.

— На пръв допир нищо не се напипва. Да проверим половите органи. Как е, ползвате ли го още?

— По-често, отколкото вие своя.

— Е, вие сте сталкер, затова питам. Ама и занаят сте си избрали. Добре. Не откривам никакви особени патологични изменения. Изправете се. Да си бяхте седели, уважаеми, в метрото, както всички останали. Не ви свърта! Току-виж следващия път и на допълнителни изследвания да не се наложи да ви...

— А колко... Колко ще го... онзи... колко ще го доизследват?

Артьом се послуша против волята си: какви ги вършат там, зад дясната врата? Тишина.

А вътре в него, в Артьом, какво ли става? Важно ли е сега дали на брокера му правят рентген, или не? Също тишина.

Сега трябва да действа ловко, да хване Омир за яката и да го измъкне жив оттук. И да стигнат до Театрална, докато червените не са се добрали дотам. Това е само един преход. Една крачка до целта. А Льоха... Нали искаше да се бие с изродите. Първо сам да докаже, че не е такъв. Идиот.

— Колко, колко... Колкото трябва, толкова ще го изследват — замислено промърмори лекарят, докато пишеше направлението на Артьом. — В тази работа, уважаеми, нищо не се знае предварително.

* * *

Дитмар се оглеждаше с гордост.

— Ето, добре дошли! Станция Дарвинска, бившата Тверска. Били си сте тук преди?

— Не. Никога.

Отново нещо го подразни в гърлото.

— Жалко. Няма да познаете станцията!

И Артъом наистина не можа да познае Тверска.

Две години по-рано ниските арки бяха преградени с решетки и превърнати в клетки. И в тези клетки клечаха в собствените си фекалии изловените в съюзените станции не-руснаци. Преди две години Артъом беше прекарал цяла нощ в една от клетките, като броеше минутите до сутрешната екзекуция и се опитваше да се надиша и намисли.

— Напълно е реконструирана!

Клетките бяха изчезнали. Таванът не беше окаден от факлите, по пода не се виждаха ръждивите петна от изтеклите човешки течности. Всичко беше изчистено, измито, дезинфекцирано и забравено. И вместо килии имаше търговски сергии, спретнати, боядисани, с номерца. Празничен пазар. Из него снове тълпа: щастлива, спокойна, ленива. Разхождат се семейства. Дечицата седят на раменете на бащите си и размахват крачетата. Избират си нещо от сергиите. Свири музичка.

Искаше му се да разтърка очите си.

Потърси мястото, където искаха да го обесят... Не можа да го открие.

— Целия Райх няма да го познаете! — каза унтерът. — След като генералната линия на партията се промени... започнаха реформи. Ставаме съвременна държава. Без ексцесии.

Черните униформи в тълпата бяха само капка, не дразнеха погледа. Нямаше ги ръчно изрисуваните плакати на тема превъзходството на бялата раса, изчезнали бяха банерите „Метрото — за руснаците!“. А от предишните лозунги беше останал само един: „Здрав дух в здраво тяло!“. И наистина: наоколо се виждаха всякакви лица, а не само чипоноси и млечно луничави. И най-важното — всички хора изглеждаха спретнати и поддържани, както и на Чеховска-Вагнерска, на която бяха попаднали първоначално. Не се чуваше мъчителната кашлица, задължителна за ВДНХ, нямаше гушави

облъчени, а дечурлигата бяха като подбрани: две ръце — два крака, бузките — като домати от Севастополска.

Спомни си за Кирюха, който чакаше експедицията на север.

— Направо като твоите Полярни зори — обърна се Артъом към Омир. Той тътреше крака след него, въртеше брада и попиваше всичко, което виждаше — за книжката си, не за друго. Кокошката поклащаше глава под мишницата му, тетрадката стърчеше, сгъната на две, от задния джоб. Всичко останало, включително снаряжението на Артъом, унтерът засега беше отказал да го върне.

— А там, зад ъгъла, в служебните помещения, се помещава болницата. Безплатна, разбира се. Два пъти в годината провеждат диспансеризация на населението. Децата — на всяко тримесечие! Ще отидете ли да разгледате?

— Не, благодаря — отвърна Артъом. — Тъкмо идвам от лекаря.

— Разбирам! Добре, тогава знаете ли какво... Ето какво!

Надолу по пътя се бяха разперили подемните си стрели товарни кранове и се бяха струпали дрезини. Отидоха да им се повъзхищават.

— Сега Дарвинска е главният ни търговски шлюз! — обясни с гордост Дитмар. — Особено голям е товарооборотът с Ханза и непрекъснато нараства. Смятам, че в тези трудни, тревожни времена всички цивилизовани сили в метрото трябва да се сплотят!

Артъом кимна.

Какво искаше от него Дитмар? Защо го беше отървал от мобилизацията и строевата подготовка, към които бяха подкарали останалите доброволци? Защо беше отстъпил, когато Артъом поиска да му доведат Омир? Защо оказваше на редовия доброволец честта да го разведе из станцията — първо на Чеховска, а сега и тук?

В тези трудни времена. Тревожни.

— А ето го и тунела към Театрална.

Да захвърли всичко и да хукне натам.

— Най-неспокойният участък от границата. Укрепяваме го. Готвим се. Така че и мишка да не може да се промуши. Затова извинете, обаче сега няма да отидем там.

А как тогава? Как сега ще стигне до Театрална? Кокошката закудкудяка, запляска с криле — явно Омир я беше стиснал твърде силно, едва не я беше задушил. Но тя не успя да се измъкне; старецът я държеше здраво. Артъом се чувстваше като нея. А сега какво?

— А вижте тук, в ей този край — производство на лоени свеци, едно от малкото в метрото, колкото и да е странно, а ей там се намира тъкачният ни колектив, ударници! Чорапите им са просто вълшебни, всички, които страдат от ревматизъм, са готови да платят за тях каквато и да е цена! Така... Какво още? Дайте да се спуснем в прохода. Там е жилищният ни сектор.

До прохода към Пушкинска-Шилерска водеха два ескалатора, гмурващи се директно до гранитния под на залата. Спуснаха се по ръбестите черни стъпала и се озоваха на истински булевард — проходът беше застроен от двете страни с къщи кабинки, бронзовите светилници факли, разположени между тях, галеха мрамора. В една от къщичките имаше дори училище и щом се раздрънка звънецът за междучасието, децата — измити, живи и здрави — се изляха през вратата върху Артюм, право срещу гърдите му.

— Ще влезем ли?

Вдигнаха замислилия се над дневника учител Иля Степанович, той им показва учебната стая: портрет на фюрера с молив — младолик сериозен човек с набола брада, карта на Райха, карикатури на червените, призови да се прави физзарядка.

— Артюм е наш съмишленик, постъпи като доброволец в Железния легион! — препоръча го Дитмар. — А това е...

— Омир.

— Какво интересно име! — Слабият Иля Степанович свали очилата си и се почеса по носа. — Руснак ли сте?

— Ил-я Сте-панович! — провлачи с упрек Дитмар. — Нима вече има значение?

— Това е прозвище — отвърна Омир. — И Дитмар сигурно се е казвал Дмитрий, нали?

— Бях някога — усмихна се унтерът. — А вие как станяхте Омир?

— Хората се майтапят с мен. Опитвах се да пиша книги. История на нашето време.

— Какво говорите! — Иля Степанович подръпна брадичката си. — А дали ще бъдете така любезен да ни дойдете на гости, на чай? Интересно ще бъде! Жена ми дори ще ви нагости с обяд, ако сте огладнели.

— Ще дойдем, ще дойдем! — зарадва се Дитмар. — А чаят колко е силен?

— Силен е като любовта към Родината! — усмихна се Иля Степанович, разкривайки пожълтелите си конски зъби. — Живеем в самия край на прохода, точно срещу циганското семейство.

— Социално жилище! — вдигна пръст към небето върху мазилката Дитмар. — Грижете на фюрера!

* * *

Жилищната сграда се оказа като излязла от някаква фантазия — подът беше покрит с уютни дървени дъсчици, точещи се по целия безкраен коридор; на стените висяха репродукции на всякакви тържествени старини и календари с котки и цветя. По пътя срещаха ту жени в престилки, ту мъже с тиранти на голо, течението носеше от нечия кухня миризмата на гъбено рагу, а иззад завоя внезапно изскочи някакъв дебеланчо на триколесен велосипед и се понесе по булеварда, примижал и кикотещ се.

— Оказва се, че и на Марс има живот — рече Артъом.

— Виждате ли? А ни демонизират — усмихна му се през рамо унтерът.

Проходът на Шилерска стигаше до тухлена стена; Дитмар обясни, че станцията се реконструира, така че изобщо няма да могат да отидат там. Побродиха още наоколо, където можеше. Докато обикаляха, брояха всяка мъчително бавна секунда. И в нито една от тези секунди унтерът не се отделяше от тях, не ги оставяше насаме. Налагаше се да гадаят безмълвно.

А в уречения час почукаха на вратата.

На прага ги посрещна тъмнокоса кафявоока млада жена с огромен закръглен корем.

— Нарине — представи се тя.

Дитмар измъкна от ръката си неизвестно кога купена бутилка от шампанско, пълна с някаква загадъчна течност, и галантно я връчи на стопанката.

— Жалко, че няма да можете сама да го опитате! — намигна ѝ той. — Готов съм да се обзаложа, че ще имате момче! Мама си имаше

начин да отгатва — ако коремът е кръгъл, значи, ще бъде момче. А ако е момиче — прилича на круша.

— Добре ще е да е момче — леко се усмихна тя. — Ще ни храни.

— Ще защитава! — засмя се Дитмар.

— Влезте. Иля ще дойде ей сега. Тук можете да си измиете ръцете... тоалетната.

Те наистина си имаха своя собствена мъничка тоалетна. Отделна, като в изоставените апартаменти на повърхността. Човешка тоалетна вместо дупка в пода и порцеланова тоалетна чиния, и райбер на дървената врата, а на една от стените дори беше окачен дебел килим.

— Красота! — каза Дитмар.

— Много духа студено оттам... — тихо обясни стопанката, докато му подаваше кърпа за ръце. — Топлим се, както можем.

Решиха да затворят кокошката на Омир в тоалетната; даже трохички ѝ сипаха. Стопанинът също се върна от работа и започна да заглежда Омир алчно и любопитно. Покани ги в приятна стаичка, настани ги на сгъваем диван и наля в малки чистички стъклени чашки от своя чай с тайнствени съставки.

— Е, как ви се струва тук, при нас? В Райха?

— Изумително — призна си Омир.

— А хората в голямото метро продължават да плашат децата с нас, а? — Иля Степанович се смръщи смешно и пресуши чашката си. — А тук толкова неща се промениха! Особено след новогодишната реч на фюрера! — той се обърна към нарисования с молив портрет, съвсем същия като в класната стая. — Нищо. Нека да дойдат и сами да видят. Такава система за социална защита на гражданите като в Райха дори и в Ханза няма! И между другото, сега програмата за прием на имигранти се разгръща! Ето, реконструират Шилерска...

— Имате предвид в Железния легион?

— И там също. Между другото, не можете да си представите колко доброволци се стичат от цялото метро! Много идват със семействата си. При нас, в училище, само този месец имаме две новички. Трябва да призная — отказът от национализма е абсолютно гениална идея! А каква смелост! Представяте ли си каква смелост е нужна, за да си признаеш публично, на партийния конгрес, че политическият курс през последните години — какви ти години, столетия — е погрешен? Какво мъжество! Да го заявиш право в лицето

на всички делегати! Смятате, че Партията се състои от слабохарактерни марионетки? Не! Нека ви уверя, че там има опозиция, и то напълно сериозна! Някои са в Партията по-дълго от самия фюрер! И просто така да отпратиш предизвикателство към тези патриарси? Вие както щете, обаче аз бих искал да вдигна тост за него.

— За фюрера! — енергично се надигна Дитмар.

Дори Нарине сръбна малко от чашата си.

Неудобно беше да не пият. И Артъом, и Омир отпиха.

— Защо да си слагам грях на душата? На нас с Нарине... и на нас фюрерът даде шанс. — Иля Степанович нежно докосна ръката на съпругата си. — Като разреши смесените бракове. И то не просто шанс. Този апартамент... Преди Нарине живееше на Павелецка-радиална. Разлика от земята до небето! Просто от земята до небето!

— Ходил съм там — избоботи Артъом, отвърщайки смутено на пламенния му поглед. — Херметичната им врата е счупена, нали? От повърхността бяха навлезли всякакви гадости, помня. И... Имаше много болни... Заради радиацията.

— При нас. Никога. Не е имало. Никакви. Болни — рязко и с неочаквана ярост изрече дребничката Нарине. — Глупости говорите.

Артъом се сепна и си затряя.

— Така че историята се променя право пред очите ни! — със звънтящ от радост глас изрече Иля Степанович, като погали успокоително ръката на жена си. — И вие сте дяволски прав, като сте решили да пишете точно сега! Аз и сам, сецате се... Е, нали преподавам на моите ученици историята на Райха. От Хитлерова Германия до наши дни. И покой не ми дава една мисъл: дали да не напиша учебник? Дали да не пиша за цялото ни метро? И ето — конкуренция! — той се засмя. — Да пием, а, колега? За всички онези глупаци, които питат защо е нужно да се пишат исторически учебници! За всички онези глупаци, които ни се присмиват! И чиито деца ще научат кое как е било от нашите книги!

Омир примигна, но се съгласи да пие.

А Артъом поглеждаше крадешком към Нарине. Тя не се хранеше; не слушаше разговора. Ръцете ѝ обгръщаха, пазеха големия кръгъл корем, в който лежеше момчето със смесена кръв.

— Какво пък, напишете истината, Иля Степанович! — възкликна Дитмар, заразен от ентусиазма на учителя. — Искате ли да поговоря с

началството? Та ние и печатна машина имаме! Издаваме военния „Железен юмрук“, защо не и книга?

— Сериозно ли говорите? — изчерви се учителят.

— Разбира се! Възпитанието на децата е най-важната задача!

— Най-важната!

— Но е много важно и как и какво да се включи, нали?

— Принципно! Принципно важно!

— Например конфликтът ни с червените. Тяхната пропаганда, знаете, ни обвинява във всички смъртни грехове... А ето че сами можяхте да се убедите. — Дитмар се обърна към Омир: — Но нали има доста хора, които вярват! Вярват и се боят дори носа да си покажат тук!

— Само си представете! — продължи Иля Степанович. — Представете си, че се захванете да пишете за Райха, без дори да сте стъпвали тук! И какво бихте разказали на нашите потомци? Страшни приказки! Глупост някоя!

— А вие какво ще разкажете? — не издържа Омир.

— Истината! Истината, разбира се.

— Но всъщност всеки си има своята истина, нали? — попита старецът. — Дори вероятно червените. Щом толкова хора вярват...

— При червените пропагандата успешно заменя истината! — намеси се Дитмар. — Тази уравниловка... Казвам ви, при тях изродите тайно са завзели властта и промиват мозъците на нормалните! Настройват ги, насъскват ги срещу нас! Готвят ги за война! Къде е тук истината?!

— Гладни, бедни хора! Нима си мислите, че е трудно да ги накарат да повярват в каквото и да било? Мислите си, че те дори ще се опитат да различат истината от лъжата, да отделят зърното от плевата? — подкрепи го Иля Степанович. — Та те нали не могат да признаят, че тук, в Райха, е създаден социален модел, на който няма равен в цялото метро? Не могат! Те ще ви плашат с концлагери и разни крематориуми!

Нарине притисна длан към устата си, сякаш се беше уплашила, че оттам ще излети някоя непозволена дума, после бързо стана и излезе навън. Иля Степанович дори не забеляза, но Артъом видя.

— А за изродите какво ще пишете във вашия учебник? — попита Омир.

— А какво да пиша за тях?

— Ами... Ако правилно съм разбрал, сега те са... Сега Райхът се бори срещу тях, нали? Вместо...

— С тях — потвърди Иля Степанович.

— И как? Как се бори?

— Безпощадно! — подсказа Дитмар.

— А какво правите с тях? Онези, които намирате?

— Какво значение има? Ами изпращат ги на изправителна работа — намръщи се учителят.

— Тоест физическите недостатъци могат да се оправят с такава работа? А ракът?

— Какво?!

— Ракът. Чувал съм, че фюрерът приравнява рака към генетичните недостатъци. Интересно каква е тази работа.

— Ами, щом ви е толкова интересно — усмихна се Дитмар, — можем и да ви покажем. Но представете си, че ръцете ви свикнат с кирката. Няма да можете да държите писалка в пръстите си.

— Значи, добър учебник ще ви се получи!

— Дали пък не долових някакво съчувствие към изродите? — попита Иля Степанович. — Във вашата книга какво, като светлоруси ангели ли ще ги представите? По отношение на тях фюрерът всичко обясни ясно: ако позволим на тези твари да се размножават, още следващото ни поколение вече ще бъде нежизнеспособно! Вие какво, да не искате да разреждат нашата кръв със своята? За да се раждат децата ни двуглави?! Това ли искате?!

— Двуглави деца могат да се родят на всеки в нашето проклето метро! На всеки! — извика Омир, скачайки на крака. — Горките болни деца! А вие тук какво правите с вашите двуглави?

Иля Степанович мълчеше.

И Омир не каза нищо повече, само дишаше тежко. Артъом, който не се беше включил в разговора, изведнъж разбра, че старецът се беше оказал по-смел от него. И му се прииска да убие някого заради този старец, за да бъде такъв смелчага като него.

— А я да видим какво пише многоуважаемият писател историк в своята книга? — Дитмар се пресегна през масата, забърсвайки със сакото си салатата, и ловко измъкна тетрадката на Омир.

Артъом скочи, но Дитмар отпусна ръка върху кобура.

— Сядай!

— Престанете! — каза старецът.

В стаята се втурна Нарине; лицето ѝ беше смръщено, очите блестяха. В тази мъничка стая беше опасно да се бори човек с Дитмар; ако случайно гръмнеше, куршумът можеше да попадне във всеки. Нарине се притисна уплашена към мъжа си.

— Всичко е наред, любима.

— Иля Степанович, преценете! — Без да сваля ръка от кобура, Дитмар предаде тетрадката на учителя.

— С удоволствие! — усмихна се онзи. — Така. Да речем, че това е началото. Аха. Те не се върнаха нито във вторник, нито в сряда, нито даже в четвъртък, който беше уговорен като краен срок... Ахъм. Почеркът, разбира се... Първият блокпост... де-жу-ри. А това какво е? А, денонощно. Слушайте, а вие запетаи какво, никъде ли не слагате? Така, засега белетристиката е горе-долу. Да вземем средата... Скучно... Скучно... О! Омир — митотворец и живописец — като ярка пеперуда едnodневка тъкмо се появяваше на бял свят! И представете си, „митотворец“ — с тире! Мито-тире-творец! А защо не и живо-тире-писец? И отново пунктуацията... Направо да те хване скомина! И за себе си ли пишете това, колега? Или ето още... Сама против легион убийци... Тя упорито му каза: искам чудо! Охо! Това се вика патос! И какво? Зашуртяха струи... Зашуртяха, аха. Пробив, изкрещя някой. Та това е дъжд, крещеше тя. А! Тоест дъжд с пробив. Романтично.

Омир сякаш си беше глътнал езика. Артъом не сваляше очи от кобура.

— Е, да видим и края, макар че и без това всичко за вашата история е ясно, мисля. Тихо като приспивна... Тук изобщо дявол знае какво се има предвид... Аха... Омир... така и не намери на Тулска... тялото на Саша. Какво още? Край. И отново за себе си в трето лице. Ами прелест, прелест! Дръжте! — Учителят плесна тетрадката върху мократа мушама. — Никакви заговори няма тук. Само претенциозни глупости.

— Вървете на майната си — каза Омир, като избърса тетрадката в панталоните си и я прибра във вътрешния джоб.

— Я зарежете! Първо се научете да пишете без грешки! А после ще извайвате своята „Илиада“! Май сам сте се нарекли Омир, а не са други?

— На майната си — упорито повтори Омир, мръщейки се.

— Та там половината книга е за вас! Каква история, по дяволите? За историята не е оставено място!

— Това е старата. Новата ще бъде друга.

— Е, дано новата се получи по-добре! — Дитмар изведнъж махна ръка от кобура си, за да вземе чашата. — Покарахме се, поспорихме, достатъчно. За новата ви книга! А, Иля Степанович? Ние тука с гостите... Извинете ни. Че и жена ви, красавица, разстрои се. Между другото, на мен дори ми харесаха откъсите, които Иля Степанович прочете, онези откъси. И аз не съм голям специалист по запетаите, а останалото си е добре. Простете ми, Омир Иванович, ние така се разгорещихме, защото темата е чувствителна. За всички.

— За всички — потвърди учителят, поставяйки ръка върху корема на жена си. — А за двуглавите деца от ваша страна... Беше просто нетактично!

— Мисля, че и сам разбирате, Омир Иванович. Разбирате, нали? — рече строго Дитмар. — И ние нетактично се държахме, но и вие. Хайде да смятаме, че с това инцидентът е приключил, а?

— Да. Добре.

Омир грабна чашката от масата и я пресуши на един дъх. Артъом го последва.

— Дали има тютюн? — обърна се той към останалите, пренебрегвайки Дитмар.

— Ще почерпя.

— Моля, пушете в тоалетната — помоли ги Нарине. Артъом извади навън кокошката, затвори се в клозета, седна на истинската човешка тоалетна чиния, сви си цигара от вражеския тютюн, драсна кибритена клечка, поднесе пламъка към цигарата, дръпна и бавно изпусна от себе си злите бесове. Искаше му се да си охлади главата.

Спомни си за стената, топлена от килимената красота.

Опипа власинките с ръка — поне по-прохладни ли са? А защо тогава този килим е тук? Плъзна пръсти под него. Най-обикновена стена, изобщо не беше студена. Защо им трябваше да лъжат за килима?

Артъом допуши набързо цигарата, пусна угарката във водата и се послуша — дали не убиват някого в стаята? Засега не. Дитмар се кикоти, веселяк.

Стъпи върху клозетната чиния, опипа с ръка върху какво е закачен килимът, повдигна го с усилие — и го свали.

Какво си мислеше, че ще намери там?

Вратичка с ключалка за златно ключе? За днешните буратиновци вълшебната страна започваше от тази страна на килима, а от другата — какво?

Нямаше нищо. Обикновена гола стена. Тухли, покрити с мазилка. Просто с килима беше по-весело.

Сега трябваше да закачи обратно тежкия безполезен килим, да напасне прорезите върху гвоздеите. Никак не му се искаше.

Артъом все пак се притисна към глупавата грапава стена — първо челото, после бузата. Не му помогна да се охлади. Цигарата помагаше по-добре.

Но...

Нещо... Счуло му се беше, нали?

Той извърна глава и притисна ухо към мазилката.

Зад стената, от онази, обратната ѝ страна, се чуваше тих вой.

Виеха и крещяха тихо, едва чуто, защото стената беше дебела, но крещяха диво, зловещо. Млъкваха за кратко, за секунда, колкото да си поемат дъх, и отново започваха да крещят. Плачеха, умоляваха неразбрано, после пак виеха. Спираха, давеха се, но после пак закрепваха. Сякаш там варяха някого във вряло масло — такива вопли се разнасяха. Артъом се отдръпна от мазилката.

Какво има там?

Станция Шилерска. Та това е проходът към Шилерска. И се стига до задънена улица, защото Шилерска се реконструира. Махнали са килиите от Тверска, пренесли са ги на Пушкинска. Това са им реформите.

— Ей, сталкер? — разнесе се зад вратата гласът на Дитмар.

— Сви ме коремът! Ей сега идвам.

Артъом се напрегна, вдигна от пода трийсетина килограмовия килим — само да не се счупи клозетната чиния... — и едва успя да напипа с вече почти безсилните си ръце къде да го окачи.

Тихо, внимателно слезе на пода.

В клозета отново се възцари глуха тишина.

Сега в него отново човек можеше да се изходи спокойно.

* * *

— Е, как ти се струва апартаментчето? — Дитмар продължаваше да виси отвън, явно и него го беше присвило.

— Луксозно.

— Ще ти кажа под секрет — тук наблизо има още едно такова. Свободно.

Артъом се вторачи в него.

— Социално жилище. Довършват ремонта. По квота ни го дават, на военните. Искаш ли да живееш в такова? А?

— Мечтая си.

— Е, можем да наградим героя на Легиона. За пример на другите. За подвига.

— Какъв ти подвиг?

Дитмар запали цигара и се усмихна.

— Още се ядосваш, че натрихме носа на твоето старче? Не се ядосвай. Това беше проверчица. За адекватност. Добре се справи.

— Какъв подвиг?

— Апартаментче с отделна тоалетна. А? Как звучи! И военна пенсия. Ще можеш да се откажеш от излизанията горе. Докторът ти каза, а ти...

— Какво трябва да направя?

Унтерът тръсна пепелта на пода. Огледа още веднъж Артъом — студено. Усмивката му се стопи и черната бенка заприлича на дупка от куршум върху безстрастното му лице.

— Червените ще завземат Театрална. Тя е неутрална станция, винаги е била. Като кост в гърлото им е. В техни ръце са Охотний ряд и Площада на революцията, а до тях няма пряк проход. Само през Театрална се стига до тях. Разузнавачите казват, че са решили да се съединят. Не можем да допуснем това. Театрална е на един преход оттук. Следващият им удар ще бъде по Райха. Слушаш ли ме?

— Слушам.

— Имаме готова операция, за да спасим Театрална от тях. Трябва да отсечем достъпа от Театрална до Охотний ряд на Червената линия. За да не могат да прехвърлят оттам войски. Галериите са три. На теб се пада горната, през вестибюла. Ще минеш отгоре, по улица Тверска. Ще

влезеш във вестибюла. Ще заложиш мина. Ще включиш своята радиостанция. Ще докладваш. И ще чакаш сигнал от нас.

Артъом вдъхна с пълни гърди чуждия дим.

— А защо не изпратите някой от своите? Вие какво, нямате ли си сталкери?

— Свършиха. Преди два дни група от четирима бойци отиде горе със същата задача и изчезна. Няма време да подготвяме други. Трябва да се действа бързо. Останалите на Театрална могат да ги разкрият. Червените могат да атакуват всеки момент.

— А вестибюлът на Театрална... Отворен ли е? Не е ли повреден?

— Не знаеш ли? Нали е твоят район?

— Моят е.

— Ще го направиш ли?

— Ако старецът дойде с мен. Нужен ми е.

— А, не! — усмихна се унтерът. Дупката от куршум отново се превърна в бенка. — На мен ми е по-нужен. По ми е нужен, защото ако не се свържеш с нас навреме или не срутиш навреме шибания преход, или не се върнеш навреме, ще ми е нужен някой, който да... доизследвам.

Артъом пристъпи към него.

Дитмар подсвирна, вратата веднага зейна с трясък и в апартамента се озоваха трима в черни униформи с вдигнати къси автомати, вече знаещи къде ще направят дупки в Артъом.

— Съгласи се — каза унтерът. — Голямо дело ще извършиш. Хубаво, нужно дело.

[1] Улица в централната част на Москва, на нея има и метростанция със същото име. — Б.пр. ↑

[2] Большой театър. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 9

ТЕАТЪРЪТ

Плю в стъклата на противогаза и ги потърка с пръсти. За да не се запотяват. Щракна тумблера на радиостанцията, послуша шума. Намери нужната честота.

— Приемам.

— Връзка след час. Вече всичко трябва да е монтирано.

— Тук е повърхността. Не мога да ти гарантирам цял час.

— Ако след един час не се свържеш с нас, значи или си избягал, или си пукнал. И в двата случая — край със старчето.

— С вашите трети ден не можете да се свържете, а аз...

— Късмет.

Отново бял шум.

Поседя още минутка. Послуша, повъртя ръчката — за да чуе какво? После стегна раницата. Пъхна предпазливо ръце в презрамките ѝ, изправи се и я понесе нежно, като ранено дете. Десет кила взрив имаше вътре.

Бутна изподрасканата прозрачна врата и се озова в покрита зала. Редици от търговски павилиони без начало и край, витрините — изпотрошени, навсякъде мръсотия, навсякъде покрито с рисунки. Не включи фенерчето; светлината им се вижда отдалеч. Интересно, къде ли тук са пропаднали четирима сталкери? Четирима. Всичките въоръжени. С радиостанция. И нито един от тях не бе успял да каже и една дума по нея.

Тръгна напред, покрай стената, като заобиколи павилионите. Кой знае какво бяха продавали тук. Книги. Е, и смартфони сигурно. Толкова много ги има из метрото, тези смартфони... На всички битаци гъмжи от тях, на килограм ги продават; и всичките почти са сдали багажа. Всичките отнякъде са ги купували. Купували са ги, за да звънят на роднините си. Притискаш към ухото малката плоска кутийка... И оттам се чува гласът на мама. Още като малък Артъм беше успял да накара Сухия да купи един такъв на Проспекта. Той

беше открил работещ. Артъом половин година си игра на него — нощем звънеше на майка си, скрит под одеялото, докато накрая батерията не се окисли.

А след това още три години звъня със счупения.

А сега, ето... Ако искаш да поговориш — мъкни на гърба си ей такава грамада. Ако можеше поне до оня свят да се позвъни... Щеше ли да се обади тя от оня свят, а?

Изкачи се по стъпалата, вирайки се с присвити очи. Сумрак.

Здравей, Москва.

Светът се разгърна пред него. Огромен площад, десететажни каменни сгради се издигат като клисури, улица Тверска е задръстена със сблъскали се ръждясали автомобили с разтворени врати, сякаш са се опитали с тези свои четири вратички да махат с криле като водни кончета, за да се измъкнат от задръстването и да се спасят. Всичко е изпотрошено — седалките са изтърбушени, багажниците са разбити. А през Тверска минават булевардите — черен гъсталак, възлестите оголени корени се протягат от двете им страни, искат да се сключат помежду си, разместват нетърпеливо автомобилните скелети.

Над сградите — огромни рекламни билбордове. Без някой от старите няма как да се разбере какво продават: часовници? Газирана вода? Дрехи? Наклонените латински букви, всяка една с човешки размери, не му говорят нищо; Артъом нямаше дори да знае, че това са реклами, ако не му го бяха обяснили по-старите. Абракадабра. Спомените на склеротици. Нека сега да я купуват тая абракадабра оголените корени и черните клони, и скитащите кучета, и подмятаните по улиците изсъхнали плевели, и разсъблечените от мародерите кости.

Вгледа се в гъсталака — никого ли няма? По-добре да не се доближава. Градът изглежда мъртъв, но нали някой тук е излял четирима бойци в пълна екипировка. Разстоянието до Театрална не е голямо: само петнайсет минути пеша. Те също са мислели така. Ако не им се е случило нещо тук, на булеварда, значи, е било някъде по-напред.

Покрай сградите ли да върви, или по средата? Ако е направо по пътя, между колите, ще бъде твърде забележимо. Ако е по тротоара, може да слуша и да гледа през цялото време — сградите може само да изглеждат пусти. Само у дома, на ВДНХ, Артъом знаеше всичко; а тук...

Увеси автомата си по-удобно, хвана се за приклада, закрачи по тротоара покрай високите два етажа търговски витрини. До улицата всичко беше засипано с дреболии, със стъклени пръски от разбитото стъкло, всички манекени лежаха убити; най-различни манекени — някои, приличащи на хора, други на черни — от блестяща тъмна пластмаса, а още и безлики, безноси, без уста. Всички лежаха тук заедно. Никой не си беше отишъл.

Магазин за украшения — разграбен, магазин за дрехи — разграбен, магазин за дявол знае какво — разграбен и изгорял. И от онази страна на улицата — същото. Хубава улица беше Тверска. Лакома. Провървяло им беше на живеещите на околните станции. Жалко само, че не е имало хранителни стоки.

Сградите се издигаха като плътна стена, а вечерното небе лежеше върху тях като тлъст търбух, подшит с памук. Поради това Тверска приличаше на огромен тунел и пътят — желязна замръзнала река — приличаше на Артъом на релси.

В светлия край на тунела сякаш в паст се мяркаха като зъби кулите на Музея на революцията, а отстрани — и Кремълските. Звездите по тях бяха угаснали, секнала беше цялата им магическа сила, останали бяха само неясни силуети от черна хартия на фона на зацапаните облаци. Беше потискащо да се гледа към тях: все пак ходещият мъртвец е по-весел от обикновения.

И още — беше тихо.

Толкова тихо, колкото никога не е в метрото.

— Как мислиш, Жен? По-рано навярно градът е шумял, трябва да е шумял. Всички тези коли са бръмчали, сигнализирали са една на друга! И хората са гълчали в хор. Защото на всеки му е било по-важно да си каже думата, отколкото да чуе останалите; а още и ехото от тези сгради като от скали... А сега ето че са млъкнали всичките. Оказало се е, че няма нищо важно. Обидно е само, че не са успели да се сбогуват. А за останалото е можело и изобщо да не говорят.

И в този момент Артъом видя нещо отпред.

На тротоара.

Не манекен. Манекените не умеят да лежат така — меко. Те винаги са вдървени, ръцете им не се прегъват, краката им стърчат, гърбовете им са като палки. А ето този се е примъкнал, свил се е като малко дете. И е умрял.

Артъом се огледа бързо. Нямаше никого.

В черна фирмена униформа за противохимическа защита. Автомат в ръцете. Каската е съборена, захвърлена наблизко. Гледа в асфалта, в засъхналата кръв. В тила му има дупка. Вгледа се — и от корема му е текло, по земята се точи ивица. Значи, са го ранили, а после са се приближили и са доубили пълзящия. А на него явно му е било съвсем зле — бил е зает с борбата да не умре, да попълзи още, много е бил съсредоточен върху това. Дори не се е обърнал, не е погледнал в лицето онзи, който е стрелял. А и това не му е било интересно.

Ето го първия.

Значи, никой не ги е изяждал.

И автомата не са го взели, погнусили са се. Ето това е странно.

Артъом приклепна до трупа, опита се да вземе оръжието. Но ръцете на убития се бяха вкочанили, ако щеш — чупи пръстите. Добре, дръж си автомата.

Измъкна само пълнителя, намери и резервния. Даже му се вдигна настроението. Сякаш Дитмар му беше платил аванс за операцията. Сталкерите не вярват в мародерството. Сталкерите вярват в следното: вземеш ли на покойника снаряжението, смятай, че си го почел. На него така или иначе му е безсмислено и тъжно да си лежи със снаряжението. Ще му е по-приятно, ако то е от полза за някой добър човек.

Искаше му се да продължи по-бързо нататък.

Откъде му беше дошъл куршумът на този клетник? Защо другарите му не се бяха спрели, не го бяха вдигнали, защо не бяха понесли и тримата ранения към някое укритие?

Нали не е възможно те самите да са убили свой? А защо тогава са зарязали автомата, който се води на отчет? Бързали ли са? Да можеше да ги разпита.

Но не му се удаде да ги разпита.

Вторият лежеше триста метра по-нататък. Проснат като звезда, по гръб. Искал е за последно да погледне в небето, макар че едва ли е видял нещо: единият окуляр на противогаза му беше прострелян, другият беше целият залят в кафеникаво от вътрешната страна. И под гърба — локва. Същата работа, тоест първо са го повалили, после са се приближили — и контролен изстрел.

Нещо му се счу в далечината.

Порив на вятъра донесе бучене. Като че ли на двигател. Не можеше да се разбере добре — твърде силно свистеше въздухът във филтрите, а гумата на противогаза затискаше ушите му.

Артьом чевръсто свали пълнителя на мъртвия, приближи се все пак до стената и забърза, като се озърташе. До Охотний ряд имаше само половин километър. Стига само той самият да не се търкулне някъде.

Не забеляза веднага третия — само с периферното зрение. Този беше хитър, бе свърнал от улицата и се беше скрил в ресторанта на хотел. Но как да се скриеш, като всички стени са стъклени? Бяха го намерили и го бяха направили на решето. Бил е човек, станал бе чувал. Навярно са го измъкнали изпод масата и са го довършили.

А ето това сега беше шум. Със сигурност.

Рев на двигател.

Артьом затаи дъх. Не, не помогна. Тогава смъкна противогаза — има ли значение какво там ще стане след година — обърна ухото си срещу вятъра, за да не му пречи той да чува. И се повтори — примамлив рев. Дадоха газ някъде далеч, зад сградите.

Кола. Работеща. Чия?

Артьом вече закрочи с всички сили.

Така, значи.

Ето защо са бягали и ето защо не са успели да избягат.

Догонвали са ги, един по един, и са ги убивали — останалите са получавали временно преднина от двеста-триста метра, но после са застигали и следващия. Но защо сталкерите не са отвърнали на стрелбата? Защо не са се барикадирали зад някоя витрина и не са дали отпор?

Надявали са се все пак да успеят да се доберат до Театрална?

Отначало не му се искаше да тресе раницата, но изведнъж ревят се чу съвсем ясно — вече директно, по уличния тунел, зад гърба му. И Артьом се понесе със скокове, без да се оглежда, без да се спира — напред, напред; ако от друсането раницата се скъса, не е толкова страшно, колкото ако първо го прострелят, а после дойдат да го доубият... Даже по-добре да се скъса...

А после звукът се разслои: двигателите бяха два, не един. Право отзад и още отстрани... като че ли. От едната страна на улицата и от

другата. Обграждат ли го?

Кой може да е това? Кой?

Да се скрие? Да се шмугне в някоя сграда? Да изтича, да се укрие в някой апартамент? Не... Откъм фасадата на тази улица нямаше жилищни входове. Само аквариумите на магазини — изгорели, пусти, без изход.

Ето, има още съвсем малко до завоя.

Там е Охотний ряд... После да заобиколи Думата^[1]... И готово.

Четвъртия сталкер го нямаше никъде на Тверска; значи, беше успял да завие; значи, и Артъом можеше да успее, длъжен беше да успее.

Видя сянката си отпред — дълга, течна. И пътека от светлина.

Зад гърба му бяха пуснали фарове. Или прожектор?

През гърлото му бяха вкарали в белите му дробове бодлива тел. Бяха я вкарали и я дърпаха насам-натам, чистеха бронхите на Артъом като с четка за бутилки.

Не успя да се стърпи и се огледа в движение.

Там имаше офроудър. Широк подъл офроудър. Носеше се по тротоара — пътят целият беше задръстен с ръжда, не го пускаше. После изсвистя със спирачки и се спря — нещо му пречеше да премине.

Артъом си пое глътка от хладния въздух и зави зад ъгъла.

И веднага чу отстрани втория двигател — накъсан, жужащ, дрънчащ.

Мотор.

Държавната Дума стоеше тежка и солидна, наподобяваща грамаден надробен камък — първият етаж от сумрачен гранит; върхът — сивокаменен. Кого бяха погребали отдолу?

Моторът се носеше напред, приближаваше странично. Шофьорът, без да се отвлича от пътя, вдигна лявата си ръка и стреля напосоки; куршумите рикошираха от гробищните стени. Полъхът им помилва Артъом.

И тогава той също — без да спира, без да намалява скорост — обърна подскачащия автомат и запрати откос някъде натам, по мотора. Не уцели. Но онзи даде газ, за да не се подлага на слепите куршуми, откъсна се напред, отиде да завива някъде далеч.

Отзад отново се чу рев. Офроудърът се беше измъкнал.

А на Артъом вече му оставаше съвсем малко, само сто метра до Театрална, до входа ѝ. Дали входът е отключен, Господи? Господи Исусе, дали е отключен?

Ако те има, трябва да е отключен. Има ли те?!

Последният, четвърти боец беше проснат при самата врата; дори не беше проснат, а седеше, облегнал гръб на затворените дървени крила. Седеше унило, гледаше простреляния си корем, дланите си, измъкналия се през пръстите му живот.

Артъом скочи към вратите, дръпна първата, втората, третата.

Истеричният мотор се връщаше от виража си, звучеше все по-силно. После изскочи иззад наноса и квадратния офроудър; той да не беше брониран? Артъом никога не беше виждал такива. Такива не можеше да има никой в метрото. Никоя от дрипавите подземни империи нямаше подобни.

Притисна гръб към вратата, вдигна автомата. Опита се да улови ниското странично стъкло с подскачащата мушка. По такова нещо нямаше никакъв смисъл да стреля. На покрива на офроудъра се появи дребна фигурка като мишена в стрелбище, дяволче от табакера^[2]. Извънтя куршум, направи идеално кръгла дупка в стъклото до главата на Артъом. Снайпер. Това е, капут.

Той изстреля един хаотичен откос.

На покрива на офроудъра се запали цяла рамка от прожектори. Прорязаха очите му, заслепиха го. Сега дори не можеше да се прицели. Само да стреля във въздуха.

Сега всичко ще свърши. Сега всичко ще свърши.

Само снайперът да го хване на мушката. Артъом замижа.

Едно.

Две.

Три.

Четири.

Долетя моторът, приближи се на по-удобно разстояние и изведнъж заглъхна. Артъом се опита да погледне, заслони се с ръка. Не, и двете превозни средства си бяха цели. Стояха неподвижно, а Артъом беше в пресечната точка на лъчите им.

— Ей! Не стреляйте! — помоли ги той, дерейки гърло. — Вдигна ръце. — Вземете ме в плен, моля ви.

На тях не им пукаше какво той кукурига там. Имаха някакво свое си безсловесно съвещание. И не искаха да го взимат в плен.

— Кой? Кои сте вие?!

Шейсет и седем. Шейсет и осем. Шейсет и девет.

И изведнъж моторът се откъсна от мястото си, изпъхтя със синкав дим и се понесе към далечината. После и бронираният — изгаси прожекторите, даде на заден, обърна се и се скри в сумрака.

Има те все пак, а? Има те?! Или какво беше това, мамка му?

Неспособен да повярва, той изрита от радост последния, четвъртия клетник — а на теб не ти провървя, а? Онзи се наклони, свлече се. На хълбока му имаше сак със стърчащи проводници. Мината. Сега бих могъл да те накажа за това, каза той на Артъом. Не ме ядосвай.

Артъом се извини, но не се разкая.

Спомни си нещо, пребърка покойника.

Разтича се наоколо, по-бързо, по-бързо, докато онези, с бронираната кола, не са размислили. Пробва всички врати — трябваше да има поне една отключена! И намери, от обратната страна. Щом влезе вътре, веднага се затича по хлъзгавите стъпала надолу и едва там приседна да си отдъхне. Едва там повярва, че няма да умре. Че няма да умре сега.

Стълбата го отведе в зала с турникети и билетни каси.

Оттам имаше два пътя. По пустия разбит ескалатор надолу — към Охотний ряд, и по някаква галерия — към Театрална. Артъом се боеше най-много, че червените са сложили тук патрул, който да довърши онова, което не бяха сторили хората от офроудъра. Но проходът не се охраняваше — явно просто бяха запечатали херметичната врата долу, на станцията, а горе също не се качваха, за да не се тровят — точно като при тях, вкъщи, на ВДНХ.

Артъом измъкна мината. Погледна я. Как се задействат те? Мината беше тъпа и страшна като властта. Тя и беше властта, дадена на Артъом — над неизмерим все още брой хора.

Какво да прави с нея?

* * *

В тръс по галерията — към входа на Театрална. Там също е затворено, застроено, зазидано. Но е оставена врата — за сталкерите, за да се изкачват. Артъом се вмъкна в противогаза си и заблъска по тази врата с всичка сила. Пет минути по-късно отдолу, от станцията, някой се заизкачва нагоре. После все още не искаха да отворят, разпитваха го иззад прикритието, не вярваха, че Артъом е сам. Най-накрая отвориха процеп — за документи — и Артъом пъкна в него конфискувания от покойника паспорт.

— Отваряй по-живо! Отваряй или ще се оплача на посланика! Отваряй, ти казвам, чуваш ли?! Мен тук едва не ме пречукаха! Боен офицер! На Райха! Ще тежа на твоята съвест! Отваряй, гадино!

Отвориха; и дори не го накараха да свали противогаза, за да го сверят с документите. Добре е, когато зад гърба ти е цяла една човекоядска държава! Добре е, когато крачиш, а в крачка с теб марширува някакъв Железен легион! Можеш да живееш уверено!

Артъом не даде на патрулните да се опомнят, не им даде да претърсят раницата му, изтръгна паспорта си и се понесе надолу; само им извика през рамо, че това е важно поръчение и достатъчно, повече не ви трябва да знаете, селяци.

Веднага щом се озова долу, свърна зад ъгъла и се скри, полиня като змия, смени зелената кожа на противохимическата защита със своята обикновена, напъха временно някъде гумата, но не изостави радиостанцията.

След само четирийсет минути трябваше да се свърже с Дитмар. Значи, за четирийсет минути трябваше да намери тук Пьотър Сергеевич Умбах, човека, който беше чул в радиоефира, че хората са оцелели още някъде. И да измъкне този Пьотър Сергеевич от станцията, преди тук да са нахлули червените — или кафявите.

Артъом се огледа — дали не го преследват? Не. Не го преследваха. Вече бяха забравили за него, бяха се върнали към своите си дела. Които навярно бяха по-важни от това да се арестуват диверсанти. Интересно какви точно?

И тогава си спомни какво изобщо представлява Театрална.

Централната зала на станцията — мъничка, уютна, ниска, с таван, обшит с ромбове като одеяло — беше зрителна зала на театър; почти цялата беше запълнена със столове, а отпред, близо към забулената с кадифени завеси сцена — и с масички. Арките също бяха

със завеси, но вече не от кадифе, а от каквото дойде. От тавана висяха правоъгълни указатели, светещи мътно, приглушено, но вместо списък със станции — превзет надпис: „Добре дошли в Большой театър!“.

А тук живееха в мотриси, разположени и на двата колОВОза; единият е бил точно на станцията, когато токът в целия свят е спрял, а другият е бил успял вече да се шумгне в тунела и да тръгне към Новокузнецка. Нищо, уютно се беше получило. По-добре, отколкото при джунглата от скелета над водата. По-добре и от социално жилище, разделено с една стена от ада.

Макар че тези влакове не пътуваха доникъде и през прозорците им винаги имаше един и същи изглед — към камъните, към почвата — на местните жители все пак им беше весело; смееха се, шегуваха се, щипеха се един друг по задниците и не се обиждаха. Сякаш просто чакаха в купето си всеки момент машинистът да се извини по гръмката информационна система за двайсетгодишното забавяне, и композицията щеше да потегли, и щеше да стигне, няма къде да се дене, до следващата станция, и то, разбира се, в същия този ден, от който бяха потеглили — последния ден преди края на света. А засега се бяха приспособили и към живота тук.

Децата се носеха наоколо мърляви и всяко със своя измишльотина: биеха се с пластмасови изолационни тръби като с мечове, замеряха се с превзети фрази, извадени от някакви полуизтлели пиеси, бореха се ожесточено за откраднати, оцветени с боя картонени реквизити, кикотеха се и пищяха.

Хората тук, колкото и да бяха, всичките се хранеха от театъра. Едни играеха, други рисуваха декори, трети хранеха гостите, четвърти изпровождаха пияните. По платформите бродеха очилати бабки, хванали билетни ветрила и нареждащи пресипнало: „За днешния спектакъл! За днешния спектакъл! Последни места!“. Стигаха до края, надзъртаха в прохода към Новокузнецка: колко ли глупаци още ще дойдат оттам?

А на Артъом му се искаше да погледне през другия край, обратния.

В другия край и двата тунела отиваха към Тверска. Към Райха. Някъде там, в тъмнината, навярно бяха строени за марш колони с черни униформи и чакаха. Със строеви марш трябваше да вървят петнайсет минути. А ако летят на бензинова дрезина — само две. Две

минути щяха да минат, след като Артъом каже на Дитмар в радиото „готово“, и щурмовият авангард щеше да е тук.

Насред залата в две противоположни посоки тръгваха нагоре, над коловозите, две стълбища; и двете бяха проходи към станции на Червената линия. Едната — към Охотний ряд, на която комунистите бяха върнали старото име — Проспект Маркс. А другата — към Площад на революцията; по-рано тя всъщност беше от Арбатско-Покровската линия, но след първата война с Ханза червените я бяха разменили за Библиотека Ленин.

И двата прохода бяха оградени с преносими метални оградки. Зад оградките стояха червеноармейци в прани-препрани зелени униформи и по един офицер с фуражка и кокарди с емайлови звезди, станали малинени на цвят с течение на годините. Стояха едни срещу други на десетина крачки, шушукаха си. Но тези десет крачки бяха територия на неутрална станция, над която нямаха власт. И освен това тя беше част, макар и галерийна, от зрителна зала — на Большой театър.

Ето така живееше Театрална — притисната между двата аванпоста на Червената линия и Райха. Между чука и наковалнята. Но някак все ѝ се удаваше да се изплъзва от съдбата, да увърта, да надхитрява желязото, да се измъква от войната, да поддържа неутралитета. Дълго ѝ се беше удавало — чак до самия този ден.

Е, в днешния въздух, изглежда, само Артъом чувстваше буреносното електричество — останалите не разбираха и не виждаха скорошната непредотвратима касапница. На пътеките покрай заседналите мотриси се разхождаха с госпожици железопътни офицери отпускарни със свастики на ръкавите и напълно спокойно се разминаваха с препрано зелени офицери отпускарни с малинови звезди, които веднага, още в крачка, вдигаха в театралния бюфет тостове за здравето на господин Москвин, генералния секретар на Комунистическата партия на Метро Ленин. На всичките по един и същ начин от джобовете им стърчаха билети. Всички се готвеха да отидат на спектакъла.

Всички, но не съвсем, някои се готвеха и за друго — по сигнал да отрежатходите към Охотний ряд и да режат човешки гърла. Освен централния проход имаше още два — един откъм тила на станцията, в самия край на платформата, а другия — нагоре, през вестибюла.

Трудно беше да се блокират и трите едновременно. Нагла операция беше измислил Дитмар.

А задачата на Артъом беше двойно по-трудна.

От момента на онзи разговор при клозета Дитмар повече не беше позволил на Артъом да се окаже нито за секунда насаме с Омир. Старецът не беше успял да му предаде нито как изглежда радистът, нито като какъв работи, нито къде живее. Иди го намери, Артъом — този, който не знаеш кой е. За вече само половин час.

— Извинявайте — навря се той в купе с непознати. — Пьотър Сергеевич дали не живее тук? Умбах?

— Кой? Тук такива никога...

— Извинете...

Вмъкна се в съседното.

— Пьотър Сергеевич? Умбах? Аз съм му племенник...

— А аз сега ще викна охраната... На хората у дома... Танка, лъжиците заключени ли са...

— Абе, напъхайте си ги тази лъжици... Глупачка...

Мина, оглеждайки се за всеки случай, през още две врати.

— Дали не знаете как да намеря Пьотър Сергеевич?

— Ъххм... К'во?

— Умбах, Пьотър Сергеевич. Техничар. Чичо ми.

— Техничар? Чичо? А?

— Радист, струва ми се. Не живее ли тук?

— Не познавам радист. Ъххм! Има Пьотър Сергеевич, който работи в театъра като инженер. Който сцената, такава... Е?! Какво, не разбираш ли?

— Къде да го намеря, можете ли да ми подскажете?

— Там го търси. Попитай там. Какво? Ами директора, господи. Ти какво, тъп ли си?

— Всичко хубаво.

— Заври си го отзад. Нищо не могат сами. Младежта, бля...

От залата заскрибуцаха музиканти, задряваха. Артъом се шмугна във входа — касиерката за малко не го одраска по ръката:

— Тук всички гледат безплатно да се намърдат! Нищо свято не остана! Нахалник! Та това е Болшой! Театър!

Наложил му се да бяга обратно, да си купува билет, да плаща с патроните, които му бяха заели покойниците. Докато купуваше, все се

оглеждаше — та нали някъде тук, някъде сред разхождащите се, сред дошлите на спектакъл от Новокузнецка или откъдето и да е, от цялото метро, са се разпръснали две диверсанти групи. Някъде, престорили се на театрални подривници. Някъде може би и камикадзета, преструващи се например на бащи на семейства, а всъщност опасани с взривни устройства. Ще получат сигнал, че е време да умрат за Райха, ще отидат, облени в пот, към пограничните кордони на Червената линия, ще погледнат часовниците си и едновременно ще се хвърлят напред. А след още петнайсет минути от двата тунела едновременно ще нахлуят щурмовите бригади на Железния легион.

Погледна часовника си.

Осъзна: ако успее да изпълни всичко навреме, ще бъде наистина спектакъл. Това не го беше изчислил Артъм; беше го изчислил Дитмар. Артъм просто беше съумял да не умре там, горе, за да може всичко на Дитмар да му се получи по план.

А ако Артъм реши да не прави нищо, Омир щяха да го обесят. И на Театрална вместо фашистите щяха да дойдат червените, и вместо днешния ден — утре. Като че ли един човек наистина може да промени света, но само съвсем мъничко; светът е тежък като влаковете на метрото, не можеш да го отместиш много.

Отново се метна към церберката, пъкна ѝ билета в зъбите и още ѝ сипа патронки в джоба. От патронките погледът ѝ се замъгли и не видя, че той влезе в залата пръв, преди цялата публика. Премина покрай двата червеноармейски поста делово, без да поглежда бойците в очите, за да не го запомнят. Качи се на сцената, пъкна лице в кадифето.

Зад завесата беше тъмно; в меката дълбина на сцената се различаваше силуетът на някаква беседка или бледо боядисан античен храм... Артъм го докосна — шперплат. Иззад шперплата, сякаш в него можеше да се влезе и да се живее вътре, се дочуваха гласове.

— Ами и аз, повярвай ми, също бих искал да поставя нещо друго. Нима си мислиш, че ме устройва сегашният ни репертоар! Но разбери, че в нашето положение...

— Нищо не искам да разбирам, Аркадий. Уморих се от тази галиматия. Ако в този метрополитен, в този свят имаше още един театър, щях да отида в него, без да се замислям! И Бог ми е свидетел, днес изобщо не ме влече да играя!

— Не говори така! Какво мога да направя? Исках да поставя „Носорог“ на Йонеско. Отвсякъде хубава пиеса! Най-важното — костюмите са само носорогски глави, могат да се направят дори от хартия. А после разбрах — не бива! Защото за какво е пиесата? За това как нормалните хора стават като животни под въздействието на идеологията. Но как да поставя такова нещо? Райхът ще реши, че е насочено против него, Червената линия — също. И край! В най-добрия случай — бойкот! А в най-лошия... И при това тези хора с носорогските глави... В Райха със сигурност ще видят паралел с изродите. Ще решат, че осмиваме страховете им по повод мутациите...

— Господи, Аркадий... Това е параноя.

Артъом пристъпи предпазливо напред. Появиха се няколко стаички: гримьорна, склад с реквизити и още нещо затворено.

— Мислиш ли, че не търся материал? През цялото време! Постоянно! Но ето, отваряш класиката, например „Хамлет“, и какво виждаш там?

— Аз ли? Въпросът е какво виждаш ти!

— Въпросът е в това какво виждат зрителите ни от Червената линия! А сюжетчето е такова: Хамлет узнава, че баща му е убит от собствения си брат! Тоест чичото на Хамлет! Нищо ли не ти напомня?

Караха се в затворената стая; а до нея, в склада, седеше, наведен над масата, и запояваше нещо прошарен мъж с увиснали мустаци и сълзящи от дима очи. Някак по тази начин си беше представял Артъом човека с фамилия Умбах.

— Нямам никаква представа...

— А смъртта на предишния генерален секретар на Линията? В разцвета на силите си! На който Москвин му се пада какъв? Първи братовчед! Тук само сляп идиот няма да види намека. Искаме ли това ние? Чуй ме, Олга, ние просто нямаме право да ги провокираме! Те само това и чакат. И едните, и другите!

Артъом застана на прага на склада, където седеше онзи с увисналите мустаци. Човекът го усети и го погледна въпросително.

— Пьотър Сергеевич?

И изведнъж се разнесоха крачки — ситни, зли, скърцащи; подковани ботуши драскаха пода — някъде откъм залата. Няколко души. Безмълвни. Артъом се притаи, обърна ухото си така, че да чува през кадифето.

— Ти си просто страхливец, Аркаша.

— Страхливец?!

— За теб всички пиеси са твърде рисковани, за която и да се хванеш! Напомни ми например защо не можем да поставим жалката „Чайка“? Жалката, най-невинна „Чайка“! В нея щеше да се намери по-прилична роля за мен!

— Защото нея я е написал Чехов! Чехов! Както и „Вишнева градина“!

— И какво?!

— Това, че е Чехов! Чехов, а не Вагнер! Сто процента съм сигурен, че нашите съседи от Вагнерска ще решат, че това е камък в тяхната градина! Че ние злонамерено сме избрали именно Чехов, за да ги уязвим!

Крачките се разпръснаха из залата.

— Двама да поемат залата, четирима зад сцената! — прошепна някой. — Радистът трябва да е тук!

Артъом притисна умолително пръст към устните си, спусна се на пода, завъртя се и запълзя нанякъде на сляпо и случайно намери пролука под сцената.

Търсят радиста. Него, Артъом. Караулните не са тръгнали да го преследват веднага, а са доложили на някого. На службата за безопасност. Само мустакатият да не го издаде!

Двамата, каращи се зад затворената врата, не чуваха крачките.

— „Трамвай «Желание»“? Аз бих могла да изиграя Стела!

— Там цялата история се държи на това, че Бланш се срамува заради външността си и седи в полумрака!

— Не разбирам...

— А не си ли чувала за жената на фюрера?!

— Празни клюки!

— Скъпа! Оленка. Чуй ме. Нали хората ще дойдат да те гледат... Дошли са... Билетите са разпродадени... Мога ли да те прегърна?

— Страхливец... Селяндур...

— Ние изнасяме неутрален, разбираш ли, неутрален спектакъл! Спектакъл, който не може да засегне ничии чувства! Изкуството не бива да оскърбява хората! То им е дадено за утеха! То трябва да пробуди в тях най-доброто!

Ръцете му се вдървиха, гърбът започваше да го боли. Много предпазливо Артъом приближи китката си с часовника към ивицата светлина. Погледна циферблата: след десет минути трябваше да се свърже, да каже на Дитмар, че мината е сложена, и да изпълни следващата му заповед.

Женският глас зазвънтя:

— И какво аз според теб будя в тях? А?!

— Разбирам какво имаш предвид, но нали и в „Лебедово езеро“ балерините са излизали на сцената с голи крака! Ах, ако можехме само да поставим „Лебедово езеро“... Но ясно ни беше казано: „Лебедово езеро“ се възприема от народа като намек за пучове и дворцови преврати. Ситуацията и без това е напрегната, не бива да нервираме нито едните, нито другите! И освен това твоите крачета... тези твои крачета...

— Животно. Носорог.

— Хайде, кажи, че ще излезеш днес... Кажи, че ще играеш... Сега ще дойдат и момичетата от кордебалета...

— Чукаш ли някоя от тях, а? Зинка чукал ли си я?

— Боже, какви глупости! Аз на нея за изкуството, а тя на мен... Защо да се пиляя по нищожни курвички, когато съм влюбен в примата?

— И какво ти на мен за изкуството, а, носорогище смотано? Истината ми говори!

— Знаеш ли как самият аз съм се уморил от този... От този неутралитет... От това, че изкуството... Бла-бла-бла... Вече на самия мен ми се иска да се подчиня на някого... Разбираш ли ме? На когото и да е.

— Не започвай. До спектакъла остават само...

— Дори да са червените, дори да са кафявите, но на някого...

— Много добре те разбирам... Не трябва.

— Трябва.

— Няма да успеем.

Над ухото на Артъом някой изшътка и се чу непохватно шумолене и пъшкане. Който и да беше и за когото и да беше дошъл, той сега стоеше пред затворената врата и жадно подслушваше. Оставаха шест минути до ефира.

— Ще успеем. Някой, който и да е. Кой е измислил, господи, че изкуството трябва да е независимо?

— Гъделичкаш ми ухото, Аркаша.

— Кой е измислил, че артистът трябва да е гладен? Някой идиот го е измислил.

— Съгласна съм. И на мен, знаеш ли... Вече ми се иска яснота. Еднозначност. Сигурност. Иска ми се.

— Разбираш ме, нали? Ако ще дори да ни притежават, но да ни дадат ясен кодекс, правила, дори цензура да ни сложат — но да е някой, един. Тогава бихме могли например да поставим „Трамвая“ или „Чайката“... Или обратното, „Хамлет“ и...

— Да, да...

— За утеха, разбираш ли? Изкуството на нас... С теб...

— Тихо... Ето така...

Почукване на вратата.

— Добър вечер! Аркадий Павлович! — Гласът беше дрезгав, нисък — и странно познат на Артъом.

— Кой е? Кой е там?!

— Господи...

— Да, и Олга Константиновна е там. Ще отворите ли?

— А... О! Господин майор! Глеб Иванович! Какво ви води насам? На какво дължим... Отваряме. Ние тук... Разкрасяваме... Олга Константиновна. Преди спектакъла. Отварям вече.

Артъом видя през процепа: четири чифта подковани ботуши и кубинки. Вратата се отвори.

— О... Какво става? Вие нима имате право тук... С въоръжени хора... Глеб Иванович! Това е неутрална станция! Ние, разбира се, винаги се радваме да ви... Като гост... Но какво става?!

— В изключителни случаи. А сега е точно изключителен. При нас постъпи сигнал. На станцията се крие шпионин. Ето документа. Всичко е официално, от Комитета за държавна сигурност. Известно е, че той осъществява незаконен радиообмен с врага. Подготвя диверсия.

Артъом съвсем престана да диша. Кой знае защо си помисли, че нито един от четирите застреляни горе сталкери нямаше радиостанция. Мина се намери, но радиостанцията беше изчезнала.

— Имате ли хора, притежаващи радиооборудване?

— Къде? Стой! Документите! — прогърмя от съседната стая. — Дръж го!

— А кой е там?

— Наш сътрудник. По техническата част. Пьотър Сергеевич.

— Къде отивате, Пьотър Сергеевич?

Чуха се гърмежи, стонове. В процепа се показа сваления на колене Умбах с увисналите мустаци; единият, щръкнал, му го залепиха с ритник на кубинка. Артъом се помоли Умбах да не погледне в мрака под сцената. И от страх да забрави да продаде на Артъом ботушите, за да си откупи живота с тях.

— И момчета, вижте какво има тук зад вехториите на Пьотър Сергеевич...

— Това... Това е професионално... Аз съм инженер...

— Знаем вече какъв сте. Насочиха ни към вас. Атентати ли готвехте?

— Опази... Опази! Аз съм инженер! Аз съм по техническата поддръжка! В театъра!

— Взимайте го този заплес. Отива на Лубянка!

— Протестирам! — Гласът на Аркадий от решителност прозвуча пискливо.

— Взимайте го, взимайте го. Елате тук, Аркадий Палич. За секунда. — Гласовете се изместиха нататък по сцената и оттам вече тихо и съвсем разбираемо зашептяха: — Слушай, нищожество! Ти кого си приютил тук? Да не мислиш, че ще ни е трудно сега и теб да те приберем заедно с него? Ще отпътуваш по Червената линия до крайната спирка и никой тук няма да се застъпи за теб. И твоята Оленка... Твоята... Докоснеш ли я още веднъж, ще ти отрежа оная работа. И топките. Сам. Умея го това. Герой, бля, любовник. Ходи да мушкаш своя кордебалет, а Олга дори не я поглеждай. Разбра ли? Разбра ли ме, лайно?

— Аз... ррр...

— Кажы: тъй вярно! Тъй вярно, господин майор!

— Тъй вярно. Г-глеб Иванович.

— Това. Тръгвай. Разходи се.

— Къде?

— Където искаш. Марш!

Сцената над главата му заскърца: объркани, несигурни крачки. Аркадий Павлович не знаеше къде да иде. После скочи на земята, изруга. Затътри се сломено. Стана тихо: Умбах вече го бяха вдигнали и отвели и подкованите ботуши изчезваха от хоризонта.

Освен това беше отминал моментът, в който трябваше да се свърже с Дитмар.

Отново почукване по врата. Сега вече друго — грубо, властно, без преструвки.

— Олга.

— А... Глеб. Глеб, толкова се радвам...

— Стоях пред вратата. Радвала се била, кучка.

— Но, Глеб! Той ме шантажира. Не ми дава нормални роли. Ту едно, ту друго... Държи ме на каишка, дава ми обещания!

— Замълчи. Ела.

Зацелуваха се шумно и сочно. Откъснаха се един от друг с явно усилие.

— Значи, така. Ще дойда тази нощ. Тази вечер имам разстрели. Ще разчистваме предатели. А аз след такова нещо... Винаги съм възбуден. Чак ми иде да вия. Така че стой тук и чакай. Ясно ли е? И да си с костюма. Балетния.

— Разбрах. Ще бъда.

— И да няма никакви други — твоя Аркаша или...

— Разбира се, разбира се, Глеб... А какво... Какви предатели?

— Хванахме един поп. Проповядваше. А останалите — изменници. Има проблеми с гъбите на Линията. Някаква болест. И тези взели, че побягнаха. Помнят как миналата година дебелееха. Нищо. Няма да избягат далеч. Сега за назидание ще очистим десетина, останалите веднага ще се успокоят. Добре. Не е твой проблем. Ти по-добре се изкъпи, а не задавай въпроси. И да не забравиш костюма.

— Тъй вярно.

Плеснаха я сочно по задника, изтропаха през сцената с ботушите, тежко скочиха върху гранита и изчезнаха в нищото — в същата бездна, от която се бяха изтърсили.

Артъом все лежеше, все чакаше — ще се разплаче ли тя? Ще изпадне ли в истерия, в гърчове, ще повика ли обратно своя Аркадий?

Тя запя.

„Тореадор... смел... в битка...“

* * *

— Дами и господа! И! Позволете! Да ви представя! Суперзвездата! На Болшой! Теааааатъъър... Олга Айзенберг!

Музиката на някаква тръба — печална и прекрасна — утихна и Олга Айзенберг излезе с дългите си и съвсем неподходящи за живота в катакомбите крака на сцената — при пилона. Лицето не се виждаше от задната страна на кулисите, само сянката ѝ, очертана с туш — но и сянката беше невероятна.

Излезе на сцената в дълга рокля и първата ѝ работа още преди да обхване с чудесните си крака пилона, беше да се освободи от дрехата.

Артъом сложи върху пода от метални тръби антената и я насочи нататък, където според неговите представи трябваше да се намира Тверска. Нахлузи слушалките, щракна тумблера. Нямаше време, нямаше кураж да си пробива път с радиостанцията на раменете си през претъпканата зала, да се ругае с караулните, да пълзи нагоре през ескалатора. Дано сигналът се добере по тунела до Тверска-Дарвинска. Пък после, ако ще, да умре.

— Приемам... Приемам...

В главата му изшумоля, прокашля се и се смили:

— О! Сталкер! А ние тук на твоя дядо вече му вземаме мярка за вратовръзка. Закъсняваш.

— Отменете операцията! Приемам! Отменяйте! Те не се готвят да завземат Театрална! Приемам! При тях там има глад... На линията. Те тези блокпостове... ги слагат... за да ловят бегълци...

Дитмар издаде някакъв непонятен звук — или се изхрачи, или изгрухтя.

— Ти какво, да не мислиш, че сега ме светна?

— Какво?

— Къде е мината, кретен? Заложил ли мината?

— Ти не ме ли чу? Няма да има никакво нахлуване на Театрална!

— Как така... — В този момент осъзна — Дитмар се смееше. — Как няма да има? Непременно ще има!

[1] Сградата на долната камара на руския парламент. — Б.пр. ↑

[2] Старинна играчка във вид на табакера, при отварянето на която е изскачало дяволче на пружина. Понастоящем изразът се е превърнал в идиом, изразяващ случването на нещо неочаквано. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 10

ЧЕРВЕНО

— Ей, момче! Какво търсиш?

Артьом погледна към онзи, който питаше: в мътилката плаваше малинова звезда. Сви рамене.

При арката стърчаха наклонени уморени дръжки с посърнали червени знамена. Сводовете ѝ бяха окичени на височината на човешки ръст с табелки: „Червена линия. Държавна граница“.

— Хайде, разкарай се. Стига си зяпал.

Офицерът не откъсваше поглед от ръцете му. Червеноармейците зад гърба му очакваха команди.

Какво търся, запитва се Артьом.

Не бива в никакъв случай да вдига ръце и да пристъпва напред. Не бива да тръгва подир този нещастен Умбах натам, където на Пьотър Сергеевич сега щяха да му навиват червата на палка. Не трябва да си признава, че радистът диверсант, когото са търсели, не е Умбах, а самият той, Артьом. Защото така или иначе него нямаше да го пуснат при Умбах, затова пък Артьомовите черва щяха да са следващите.

Тогава какво?

Тогава да забрави за Умбах, за чутото или не от него в туберкулозния московски ефир, да забрави за Омир, който някъде там, на Пушкинска, го чака с примка около врата, за Дитмар и неговата задача, за хората, които седят зад гърба му в момента и се любуват на този боклук и които скоро ще ги кълцат с щиковете, да се прости с малиновата звездичка и да тръгне пешком към Новокузнецка. А зад гърба му да става каквото ще — той няма очи на тила си.

А там, на Новокузнецка, какво?

Нищо.

Същото като на ВДНХ.

Пустота. Задух. Гъби. Животът, който на Артьом му беше съдено да влачи, без да възразява, до края на дните си. Ще опише кръг, ще се върне при Аня. Някой ден, с чуждите документи на мъртвеца.

Документите ще са чужди, но животът ще си е неговият, предишният — черен, сгърчен и сух като изгоряла кибритена клечка. Искате ли такъв живот? Може ли да го живее?

Олга Айзенберг свали корсажа си. Проекторите, осиротели без ръцете на Пьотър Сергеевич, се прицелваха в нея неумело — твърде рязко, заслепяващо, хвърляйки върху стената ярката чернота на сянката ѝ.

Тръбата свиреше твърде бързо, твърде тънко, предизвикваше гадене, свиване в червата и под нея, на пилона, женският силует се тресеше, въртеше се бавно като побит на кол.

— Оглуша ли? Хайде, махай се!

А нали Артjom, докато търсеше Умбах, докато вървеше насам заедно с Омир, беше забравил за кратко какво е това — да нямаш къде да отидеш. Старецът му беше дал нещо. Най-малкото посока. Прости, дядо.

Как да те спася? Да направя, както дяволът иска? Да му помогна да устрои касапница? И какво, няма ще те пуснат тогава? Няма да те пуснат, дядка.

Ама че избор: накъдето и да поемеш, все безнадеждност.

— Я го обискирайте този!

Краката му сами отстъпиха крачка назад. Краката му още не бяха решили нищо.

В залата се заобръщаха, зашъткаха.

Някой от почиващите, в железничарска униформа, се вкопчи в Артjom. Не беше ли чакал всъщност него, докато отегчено е наблюдавал актрисата, извиваща се на пилона?

Краката му знаеха, че ако тръгнеш в другата посока, напред, няма да се върнеш обратно. На тялото му беше още рано да умира. А душата му не можеше да се върне обратно в стария живот.

Не искам деца от нея, осъзна Артjom. Осъзна го простичко и завинаги.

Какво има там, във ВДНХ? Там няма нищо. Там е всичко, което Артjom не е станал. И всичко, което той по-добре да умре, отколкото да стане.

Застави се с разума си да вдигне ръце — едната се плъзна малко по-бързо. По слепоочията му се стичаше пот, влизаше в очите му,

щипеше. Ето че дойдох. И сега няма къде да отида. Хайде, нали не са те убили?

— Имам информация.

— Какви ги дрънкаш?

С кожата си Артъом чувстваше паяковия поглед от залата върху себе си. Затова повтори също толкова приглушено:

— Имам важна информация. За готвеца се диверсия. От страна на Райха. Искам да поговоря. С офицер. От Държавна сигурност.

— Не чувам!

Артъом избърса потта си и пристъпи напред.

* * *

Преходът до Охотний ряд беше дълъг, безкраен, сякаш специално устроен тук заради Артъом, за да може той да помисли по пътя.

Външната граница на Червената линия беше тънка — преносимо заграждение и двама задрямали бойци. Затова пък навътре, където не достигаха погледите на чужденците, имаше три реда укрепления. Чували, бодлива тел, картечници. Дулата им бяха насочени към стената, не навън и не навътре; още не знаеха от коя посока ще настъпи врагът.

На стените с боя беше изрисуван по шаблон сдвоен профил: оплешивяващи навъсени хора с големи бузи, които си приличаха страшно много, като релефните щамповки върху медалите; единият или прикриваше, или засланяше другия. Братя Москвини, знаеше Артъом. Този на преден план беше Максим. Настоящият генерален секретар. Онзи, върху когото бяха отпечатали Максим, бе предишният, починалият.

С всяка крачка по очуканата тръба — по-надалеч от Тетрална, Болшой се чуваше все по-слабо, защото от обратната посока, от Проспект Маркс, все по-гърмко и по-гърмко се носеше по тунела — право в челото — енергично, маршово, бодро многогласие, произвеждано от цял духов оркестър. Оркестровият марш се сблъскваше с тъжната тръба още там, където в тунела започваше втората третина — и я изблъскваше назад, към Театъра.

Осветлението беше противно, бледо; покрай бодливата тел — само ров от светлина, а по-нататък — налят сумрак като кисел. До следващата бодлива тел. Не срещнаха живи хора по пътя си, само мрачна военщина. Артъом напираше напред, искаше вече да изясни съдбата си, а конвоиращите не възнамеряваха да бързат, тяхната съдба беше напълно определена.

Едва издържа до Проспект на Маркс — Охотний ряд. До най-последния кордон, който изглеждаше също като първия — хилаво, духнеш ли го по-силно, ще го отнесеш. Останалото от него не се виждаше, беше скрито зад стълбите и затова изглеждаше, сякаш Театрална не се е предала на никого тук, на Червената линия.

А оркестърът беше съвсем истински — и стоеше право на входа, до границата, и с всички сили надуваше, звънтеше, барабанеше. Караше човек против волята си да изпъчи гърди; и разбира се, през него не можеха да преминат никакви тръби и други театрални звуци.

Станцията — уютна, домашна, мъничка като всичките първи станции на метрото, беше изпълнена с едноцветен народ. Тук не беше мръсно и не течеше вода от тавана, и лампите светеха; накратко — всичко беше изрядно.

Но в секундите, когато оркестърът млъкна за малко, за да смени единия марш с друг, се чу вторият глас на станцията. Непривичен — вместо глъчката, свойствена за хората, на Охотний ряд се носеше шумолене. Хората шумоляха, озъртайки се, в извити опашки, в които на дланта на всеки беше записан номер; шумоляха в пролуките на арките — зад масички, докато извършваха някаква непонятна за Артъом бюрократщина, шумоляха жени и деца. И изведнъж — докато барабаните и литаврите си поемаха дъх — на станцията престана да достига светлина и чистота. А после пуснаха оркестровия конвейер отново и прииждащото от него веселие пак подмени станцията. Лампичките засветиха по-ярко, устните на преминаващите се изопваха, а мраморът взе да блести.

За настроение имаше още и лозунги — печатани също по шаблон: „Да пресечем нищетата, капитализма, неграмотността на Червената линия!“, „Не на ограбването на бедните! Да — на всеобщото равенство!“, „Техните олигарси ядат гъбите на нашите деца!“, „На всеки — пълна дажба!“ и „Ленин, Сталин, Москвин, Москвин“. Плешивият Ленин и мустакатият Сталин бяха окачени на

стената в златни рамки. До тях стоеше караул от бледи момчета с червени кърпи на вратовете; бяха положени и цветя — пластмасови.

Артъом, конвоирания, местните сякаш не го забелязваха; на всички, покрай които преминаваше, по някакъв начин им се намираха по-интересни занимания — не успя да срещне погледа на никого. Но веднага щом се разминеха, тилът започваше да го сърби — разсеяните погледи моментално се събираха на сноп върху него.

Той крачеше и се молеше Пьотър Сергеевич да не умира още малко и да не тръгва наникъде, да изчака Артъом. Беше минал само час, имаше шансове.

КГБ се намираще от опаката страна на станцията; под пода, по който тъпчеха на едно място едноцветните граждани, имаше още един етаж, нисък и никому неизвестен, и входът към него приличаше на шкаф — от онези, в които се държат метлите и кофите.

Но вътре всичко си беше привично като навсякъде, като в целия свят: коридорът — боядисан в маслено, от кръста нагоре зелен, заради влагата мазилката е станала кафява и се е издула, мяркат се вечните лампички и върволица от стаи.

Конвоирацията отвори една от тях и набута вътре Артъом.

— Спешно е! Спешно донесение!

— Донесенията са в армията — намигнаха му. — Тук са доноси.

Щракането на ключалката отвън проряза слуха му, оголените му нерви.

Погледна съседите си: жена с гримирани очи и оцветен в жълто перчем, останалото — събрано на топка на тила. И навъсен дребен мъж с бели вежди и ресници, остригани, както му е паднало. Кожата му беше щавена и потъмняла като на алкохолиците.

Умбах го нямаше в килията.

— Сядай — каза жената. — Какво стърчиш?

Мъжът се изсекна.

Артъом измери пейката с поглед и продължи да си стои, сякаш така щяха да го приемат по-бързо, да го изслушат и да се съгласят да пуснат радиста по живо, по здраво.

— Ти също си мислиш, че сега веднага тук ще разрешат всичко, а? — въздъхна жената. — Ние вече трети ден, откакто сме тук. И пак добре навярно. Те тук така разрешават нещата... по-добре изобщо да не ги разрешаваха.

— Помълчи малко — изстена мъжът. — Поне сега помълчи.

— Тук преди мен не доведоха ли един чичко? — попита Артъом жената. — С ей такива мустаци? — той показа с ръце как безсилно висят мустаците на Умбах.

— Не, не са довеждали. И без мустаци — също не. Сами си изкукваме тук. Гризем се един-друг.

Мъжът се извърна към стената и с омраза я зачовърка с нокти.

— А ти какви си ги натворил?

— Никакви не съм ги натворил. Трябва да измъкна чичкото.

— А чичкото какви ги е забъркал?

Артъом погледна чорапогащите ѝ в телесен цвят, целите кърпени; на ръцете — тече синя кръв съвсем близо под кожата, изпъва я. Очите иззад черната линия в първия момент изглеждат едри и страстни като за последно, но всъщност са съвсем обикновени. Усмивката — набръчкана. Бръчките — уморени.

— Чичкото също нищо. Ние изобщо сме от Театрална. Живеехме си и това е.

— И как е там, на Театрална? Гадно като че ли? — попита тя със съчувствие.

— Нормално.

— А на нас тук ни разправят, че вие там почти сте се изяли взаимно. Какво, лъжат ли?

— Юлка! Ама не си ли глупачка! — възкликна мъжът ѝ.

— Ние тук си живеем добре — спомни си Юлка. — На нас по принцип не ни дреме как е там, при вас. — Тя се замисли, засъмнява се. — За гъби по-дълго ли стоите?

— Как така — стоим?

— Ами например застанал си на края на опашката. Кой ти е номерът?

— Каква опашка? Имам ли пари — купувам си.

— Тоест как пари? Купони ли?

— На нас тук — намеси се мъжът — не са ни нужни никакви пари. При нас който работи — той и яде. А не като при вас, на вашата Театрална. При нас трудовият човек е защитен.

— Добре — каза Артъом.

— Яжте си ги сами вашите пари — добави мъжът.

— Но ти какво, Андрюша, какво го нападна? — застъпи се Юлка.

— Затворили са тук някакъв тип и ти още малко ще му покажеш и циците си! — Андрюша се изплю в краката си, но като че ли сякаш и в Артъом.

— Че какво, току-виж и на теб ти потрябвали циците ми — усмихна се тя на мъжа.

— Аз не съм провокатор — съобщи сам на себе си Артъом.

— Аз изобщо нищо не искам да знам — каза Андрюша. — Всичко това не е моя работа.

Помълчаха.

Артъом притисна ухо към вратата. Беше тихо.

Погледна часовника си. Дитмар там какво? Вярва ли му още? И докога ще се съгласи да му вярва?

— Какво, изобщо ли няма там опашки за гъби? — попита Юлка. — А колко дават наведнъж?

— За колкото ти стигнат парите. Патроните... — поясни за всеки случай Артъом.

— Ама че работа! — възкликна възхитено Юлка. — А ако дойдем двама?

— Какво?

— Тогава и на двамата ли ще им дадат за колкото имат?

— Ами да.

— Ояли се, гадове — каза Андрюша. — Какво си мислиш, чии гъби ядат? Нашите! На нас децата ни ще пукат от глад, а те набиват!

— Как така ще пукнат! — уплаши се Юлка. — А и ние нямаме деца.

— Аз конфигурално. Образно, тоест.

Той се вторачи в Артъом с тъга и с чувство на извършена току-що непоправима грешка; обля се в руменина.

— Той не е казвал такова нещо — помоли Юля Артъом. — Става ли?

Артъом сви рамене. Кимна.

— Ти гледай себе си! — изрева Андрюша на жена си. — Овца! Ако не беше дрънкала, щяхме да сме си вкъщи! Нищо не си научила от случката с Ефимови!

— Ефимови нали мълчаха, Андрюша — прошепна тя. — И пак ги взеха. Нито думичка от тях против... Против.

— Значи е имало за какво! Имало е, значи! — възкликна той шепнешком. — Как така, ни в клин, ни в ръкав, хората ще ги вземат и... — той изхриптя. — И цялото семейство.

— Какво — цялото семейство? — попита Артъом.

— Нищо! Каквото трябва!

— А аз какво толкова казах? Че гъбите не стигат за тази година. Че реколтата е слаба заради болестта... Заради бялата гнилоч. Ще гладуваме. Но това си е така! Нали не съм си го измислила! А те — клевета... Такова... Пропаганда...

— На кого си го казала? Глупачке смотана! На Светка Дементиева си го казала! Ти какво, не знаеш ли за Дементиеви?

— Дашка на Дементиеви е в консервния цех, като че ли тя сама не разбира!

— Значи, стои и си трае! Хората и за по-дребни неща ги прибират! Василиева за какво? Че се е прекръстила за „Господи помилуй“! А Игор там от сто и пети за какво го прибраха? В почивката на по цигара разправял, че на Черкизовска хората са дошли отвън.

— Къде отвън? И какво?

— Не от Москва. Някъде от повърхността. Демек от друг град. И уж дошли без противохимическа защита. Е, и какво? Какво толкова има? Ясно е, че това е измишльотина. Тоест нали всички тези от другите градове до един са измрели в онзи ден... — той прекара пръст през гърлото си.

— Не го показвай върху себе си! — изплаши се Юлка.

— Измишльотина, е и? Защото е глупаво! Американосите, гадовете, са ни обрулили напълно, това и малките деца го знаят, че само Москва си стои. Какъв ти друг град! А Игорка Зуев на следващия ден го прибраха. Юдин там го е слушал, а Юдин също... Трябва да си голям тъпак, за да говориш пред Юдин...

— От кой град? — Артъом се напрегна. — От кой град са дошли? Онези, от Черкизовска?

— Аха — отвърна му Андрюша. — Ей сега ще ти кажа.

Артъом се откъсна от вратата, пристъпи към мъжа, наведе се към него.

— Но той нали го е приказвал? Приказвал го е? Този Игор?

— И се наприказва.

— Кажи! Кажи, важно е!

— Ти още не си предал доноса срещу своя чичо! Къде така напираш? — усмихна се Андрюша лошо.

— Ти си пълен идиот! Просто ми кажи! Откъде са?! — Артър хвана мъжа за яката, нави плата на юмруците си, притисна го към стената.

— Махни се от него! Остави го! — изписка тънко Юлка. — Той нищо не знае, нищо! Охрана! Хора!

— Глупости са всичко това.

— А ако не са?!

— И какво? И какво, ако не са?!

— Всичко! Тогава можем да се махнем оттук! От това метро!

Откъснатият от пода Андрюша поклати глава. Изкриви физиономия.

— Ако беше толкова хубаво, щяха ли да идват при нас?

Артър се опита да събере сили, за да спори — и не успя.

— Остави ме. Остави ме, където си стоях, гнидо — рече Андрюша.

Артър го остави. Извърна се и отиде при вратата.

Искаше да облегне чело на нея — а тя се отвори.

— Онзи, дето е от Театрална. На изхода!

— Напрасно ти така — каза Артър на Андрюша.

— Ами попитай си ги сам — изграчи онзи.

* * *

— Ето, другарю майор. Този, който за диверсията...

— А гривните? Давай в гривни.

Белезниците изцракаха.

— Ето така, когато сами си признават... Винаги трябва в белезници — обясни на Артър другарят майор, докато го посрещаше на прага. — Викай ми Глеб Иванич. А ти кой си?

А Артър вече знаеше, че това е Глеб Иванич. Познаваше дрезгавия му и нисък глас. И кубинките му.

— Фьодор Колесников.

Като в паспорта, който му беше издал Дитмар.

— Ами докладвай, Фьодор.

Глеб Иванич беше набит, як; месеста порода. Главата му с голямо чело оплешивяваше, тлъстите му устни руменееха. Беше на ръст колкото Артъом — значи, не много висок, но двойно по-широк и четворно по-як. Мундирът не му ставаше, вратът му беше по-широк от шията на бик и панталоните му бяха издути.

Самият Глеб Иванич седна зад масата, а Артъом остана да стърчи.

— Не сте хванали този, когото трябва.

— Кой този? — настръхна майорът.

— Умбах. На Театрална. Той не е виновен за нищо. Сбъркали сте.

— А кого е трябвало да хванем?

— Друг.

— А! Аха. И ти си дошъл да го отървеш?

Майорът веднага се отегчи.

— Той не е никакъв диверсант. Инженер от театъра е — съобщи Артъом.

— Ами призна си, че е диверсант.

— Ами така... Наклеветил се е. Наклеветил е себе си.

— Тогава проблемът си е негов. Ние имаме всичко подписано.

И сега какво?

Стаята беше просторна, но семпла до строгост. Балатумът на пода се беше свил, в ъгъла имаше сейф във формата на черен куб, само дето бюрото беше пищно, трофейно — и сдвоенният портрет на стената. И това беше всичко.

Не, не всичко.

Нещо тиктакаше. Артъом се огледа — отзад, над входа, висеше часовник. Същият като неотдавна видения от него на друго място. Обикновен часовник — стъкло и синя пластмаса. На циферблата е изобразен щит, в него — втъкнат меч, и още букви в редица — всичките главни, с тирета: „ВЧЕК-НКВД-МГБ-КГБ“. Беше десет без десет.

— Бързаш ли за някъде, Фьодор? — попита го майорът. Усмихна се. — Да не закъсняваш?

— Часовникът е интересен.

— Часовник като часовник. И по него виждам, че ме чака работа. Това ли е всичко, Фьодор? Бих продължил с теб по-късно.

— Трябва да поговоря с него.

— А, виж, това изобщо няма да се получи. Какъв ти се пада той? Роднина? Или колега?

— За какво си е признал? Той не е диверсант. Никога не е бил на Райха. Не сте търсили него. А друг.

— Не, Фьодор. Търсехме него. Пьотър Сергеевич. И Райхът тук няма нищо общо. Ето — майорът размаха някаква мазна бележка. — Ориентировка. От централния апарат. Централният апарат не може да сгреша.

Значи, не са идвали за него, за Артъом? Умбах сам си е виновен?

— Това ли е всичко? — Глеб Иванич се изправи. — Защото имам ангажимент за десет.

Той се наведе към сейфа, направи някакви магии, щракна капака и измъкна черно-сив, помътнял от драскотини револвер.

В този момент Артъом си спомни какъв точно ангажимент има майорът.

— И какво... Какво ще стане сега с него, с Пьотър Сергеевич? — попита той с пресъхнало гърло.

— Най-тежкото наказание — отсъди майорът. — Добре, Фьодор. Дочакай утрешния ден. Утре пак ще разговаряме с теб. Чувствам, че разговорът ни няма да е кратък. Ти искаш да ми кажеш нещо, а се помайваш. Трябва да те накарам да се размърдаш някак, а за беда времето днес е кът. Работа.

Той порови още там, в сейфа, извади от една кутия шепа медни фигурки, разстла ги върху бюрото. Извади барабана на револвера, започна да го пълни. Едно, две, три, четири, пет, шест, седем. И останаха още.

— Него не бива да го застрелвате! — извика Артъом. — Умбах!

— Защо?

— Той има сведения... Той е радист. И знае нещо...

— Всичко, което знае, го знаем и ние — успокои го майорът. — Не може да има тайни от нас. Това е. Иди и се наспи. Мен тук... хората ме чакат.

Глеб Иванич се почеса, погали се по изпънатия цип, сладко се протегна.

— Та вие нямате никаква представа! Той има информация! Ценна... Той... — Артъом се прехапа по устната, за последен път претегли нещата. — Намерил е оцелели! Свързал се е! С други! Разбирате ли? С други оцелели! Не в Москва! — Той погледна майора в широкото плоско лице.

Там нищо не се измени, не трепна.

— Глупост някаква.

После като сянка по устните му се плъзна усмивка. Глеб Иванич поглади с ръка косите си. Видът му беше замечтан. Той очакваше, очакваше вечерта, очакваше десет часа, очакваше и онова, което ще стане после — уговорената среща с красивата си кучка в балетен костюм. Ето за това му се искаше да мисли.

Артъом вдигна напред вдървените си ръце.

— А ако има още някакви места, където може да се живее? Ако не сме длъжни тук, в метрото... до края... А? И той — той! — може да знае това!

Майорът измери с ръка револвера, замижа с едното око, погледна бюрото през мушката.

— Това се вика качество — изрече замислено. — От него навярно са стреляли още преди сто години. И въпреки това... Няма понадеждна машинка от нагана. Особено за тази работа. Няма да засече, няма да се прегрее.

— Ти какво, не ме ли слушаш?! — побесня Артъом. — Или знаеш нещо по въпроса?!

— Добре, достатъчно. Конвой!

— Не, не е достатъчно! Ако го разстреляш сега, ние никога, нищо... Никога!

— Конвой, бе! — изрева майорът към вратата.

— Никога! Той е единственият, разбираш ли ти? На никой друг не се е удавало! Да ги намери, да се свърже... Не бива да бъде убиван!

— Не трябва все пак?

— Не трябва!

— Ценна информация?

— Да!

— Оцелели!

— Оцелели!

— Добре, да вървим.

Майорът сграбчи Артъом за рамото с ръчището си като хидравлична преса, ритна вратата, изведе го в коридора. Конвоят дотича, виновен и уплашен, допушващ цигарата си, но майорът само му тикна гарваново черното дуло в муцуната и го блъсна.

Измъкна от джоба си връзка ключове, раздрънка я пред някаква врата. Отключи я, избута Артъом в килията. Там седяха седем души, бледи и потни.

— Умбах!

— Аз.

Пьотър Сергеевич с увисналите мустаци се надигна, озъртайки се с неспокойно лице. Целият беше омазан в кафеникаво, засъхващо; основата на носа му беше разкъсана и устата му беше нащърбена. Беше отметнал глава леко назад, за да не му тече кръв от носа.

През лицето му преминава ту сянка, ту петънце светлина: какво да очаква?

Майорът вдигна пистолета към челото му и веднага се чу режещ слуха пукот, връза се като удар с чук и наоколо пръснаха червени капчици — на ръката му, на лицето, на мундира. Умбах се отпусна и се свлече на пода като чувал с пясък. Останалите, пребледнели, стиснаха ушите си, една жена изпищя. Цялата стена беше в мокри лъскави пръски. В килията пъкна глава един надзирател, изруга едва чуто, попита нещо неразбираемо. В ушите на Артъом кънтеше.

Майорът хвана Артъом за рамото и го измъкна в коридора, хлопна вратата. Закрещя през къntenето:

— Кой не бива? Аз? Аз ли не бива? Ти, дребен кучи син! Аз ли не бива?!

Гадеше му се, виеше му се свят. Артъом преглъщаше, сдържаше се. Повърне ли — ще покаже слабост.

— Извеждайте ги за разстрел! Колкото можете! — изкрещя майорът на надзирателите, като едва надвика къntenето. — Колко са там, при нас?

— Бяха седем с Умбах.

— Точно, значи барабанът ще стигне. И измийте килията!

Майорът пристъпи и застана право пред очите на Артъом. Каза на дотичалите от караулката:

— Него — при мен.

Върнаха се в кабинета.

— Не трябва, казваш. Трябва! Трябва да ви разстрелваме. И то публично. Полезно нещо е разстрелът. Че всеки боклук си мисли, че е главният герой, че този филм е сниман за него. А виж как хората стават като чували с лайна. Щрак! И готово. И няма да си въобразяваш толкова много за себе си!

Той взе един патрон, останал на масата, и го пхна под носа на Артъм.

— Виж. Това е за теб. Искан утре да се разбере с теб, без да бързам. С твоите бълнувания. Но ти направо риташ срещу ръжена.

Извади барабана, пхна в него патрона за Артъм.

— Този — при останалите!

— Не. — Артъм заклати бодящата го глава. — Не!

— Марш!

— Днес... Сега... Райхът... ще влезе... на Театрална.

— Марш, твар!

— Умбах... Той е техен... агент. Беше. Аз трябваше да... Да го измъкна. Оттук. Аз също съм... дивер... сант.

— Дрънкало си ти.

— Стой. Стой. Всичко излъгах за радиста. Не ме убивайте. Наистина. Кълна се... Там сега има две... групи. Минират проходите.

Глеб Иванич най-накрая се обърна към него.

— Защо?

— Ще превземат Театрална.

— Е?

— В тунелите имат две щурмови бригади. Пригответни. И две диверсантски групи на Театрална. Ще взривят проходите към вас тук. И когато отрежат Театрална... След пет минути... ще бъдат там.

— А Умбах какво? Защо той?

— Той е радист. Трябваше да получи сигнала за началото.

— А ти?

— Аз съм към него. Свръзка.

— Кой даде задачата? На теб — кой?

— Дитмар.

— Познаваме се.

Майорът се вкамени. Часовникът над главата на Артъм отброяваше: цък, цък, цък. Същият часовник като при майора от

Ханза. Само че завършекът на абривиатурната история на ВЧК беше по-различен, от предишно време.

— Но нали ти си тук. При нас. И Умбах е при нас. Значи те засега чакат. Колко ще чакат?

— Би трябвало да ударят след края на спектакъла. Ако се забави... Ще изпратят някого да провери. И пак ще нахлуят.

Цък. Цък. Веждите на майора се събираха.

— Останалите познаваш ли ги по лице? От тези две групи?

— Познавам ги. Водачите.

— Ще помогнеш ли?

Той кимна веднъж ръждясало, натегнато.

— Толкова бързо няма да успеем да съберем хора... — каза майорът на глас. — Трябва да спечелим време. Трябва да спечелим време.

Артъом искаше да подсказе на майора, но се боеше — току-виж онзи направи тъкмо обратното. Трябваше да се сети сам. Мисли, мисли, майоре. Е?!

— А ако ги дезинформираме? Че групите вече са неутрализирани?

— Как? Няма да успеем.

На Артъом му се искаше да зажуми, да се скрие, да загърне вътрешностите си, така че майорът да не разбере молбата му, намека му; но се застави да държи очите си опулени, сякаш самият той канеше Глеб Иванич в себе си. И онзи влезе в Артъом през зениците, разчовърка роговицата му, поизбърса се и омаза всичко там с дребни пръски от Пьотър Сергеевич.

— Имаш ли парола, отговор за радиообмена? — реши най-накрая той.

Артъом безмълвно наведе глава. После предпазливо я върна в старото ѝ положение. Боеше се да не подплаши решението на майора — единственото спасително за него.

— Да вървим.

През коридора, покрай отворената вече килия — където стояха осъдените на смърт и се вираха в пода, в стените, сякаш бързаха да скрият и да предпазят душите си в процепите между плочките, под свивките на балатума — отидоха в друга стая с надпис на вратата „Свързка“.

Уморен свързочник със заешка устна беше застинал в стойка „мирно“. Маса с телефон, зелени кутии с тумблери и стрелки, слушалки.

Конвоиращият застана до вратата, а Артъом с ритник го подканиха към апарата. Но преди това Глеб Иванич свали телефонната слушалка, поскъря с клавишите.

— Ало. Свинолуп е. Да, Свинолуп. Дайте ми Анциферов.

Артъом се изпоти. Часовниците близнаци се наложиха върху глупавата и нещастна фамилия. Не можеше да има такова съвпадение. Не можеше да е съвпадение.

Онзи беше Борис Иванович. Този — Глеб. Едно и също бащино име. Не си приличаха много. Но все пак повярва веднага, макар да изглеждаше фантастика.

— Да, другарю полковник. Тук при мен има един осъзнал се активист. Казва, че Райхът възнамерява да превземе Театрална. Още сега.

Гласът. Артъом разпозна гласа — там, докато лежеше под сцената, защото гласът на братята беше един и същ. С този глас те произнасяха различни думи и сглобяваха от тях различни изречения; и мундирите им бяха различни, и часовниците им бяха спрели в различни времена. Но въпреки това гласът беше един и същ.

Глеб навярно беше по-големият. Изглеждаше по-възрастен. А Борис следователно се издигаше по-бързо в службата. Как се е случило това с тях, помисли си Артъом кой знае защо. Вместо да се чуди дали няма да се скъса бялата нишка, по която възнамеряваше да върви над пропастта. Как се беше случило така, че двамата братя са се оказали от двете страни на фронта с едно и също звание? Знаят ли те един за друг? Би трябвало. Не можеше да не знаят. Воюват ли? Мразят ли се взаимно? Опитват ли се да се убият? Игрят ли? Какво?

— Давайте зелена светлина? Слушам. И тъкмо ще успеете тогава да ни пратите подкрепление... Да. Съгласен съм. Не започнахме ние това. И аз също не виждам друг... Слушам. Прието.

Артъом чакаше тихо, вече даже не мислеше, да не би шумът от мислите му да уплаши кацналата на рамото му вълшебна жар-птица, късмета. Шансът беше едно на хиляда.

— Каква е честотата?

Кривоустият радист седна пред радиото; Артъом му каза честотата. Започнаха да претърсват ефира. Нахлузиха слушалките върху Артъом накриво: едната — покрила ухото, другата — обърната към хората.

— Изкарали ли сте антените на повърхността? — попита той. — Как ги ловите оттук?

— Ти по-добре си мисли за своята работа — посъветва го Свинолуп. — За нашата.

— А вие... На вас никога ли не ви се е удавало... Да чуете други градове?

Свързочникът поклати глава, сякаш въпросът беше към него.

— Няма никакви други градове, момче — каза майорът. — Забрави.

— Но нали идват хора... Нали са идвали хора от други градове? Идвали са в метрото.

— Измишльотини.

— А тях са ги отстранявали. Вашите.

— Също измишльотини.

— И тези, които са дрънкали за това...

Глеб Иванович се навъси. Почука с дулото по железния сандък.

— Няма защо да се преразказват лъжи! Седим си тук — и това е! Защо да се объркват душите на хората? Нека да си мечтаят за това, за което е казано да мечтаят. За това, че ще победим Ханза, ще изправим всички буржоа до стената и тогава ще настъпи комунизъм в метрото. И ще има за всички пълна дажба гъби. Тук ще бъде хубаво. Тук. При нас. Родината трябва да се обича, разбра ли? Където си се родил, там ще си от полза.

— Аз съм се родил горе.

— А ще умреш долу!

Свинолуп го тупна по рамото и се изкикоти. Това беше първата му шега.

От кашата в ефира се измъкна някакъв глас. Майорът кимна на Артъом, допря дулото до главата му, за да го поощри и наставлява.

— Дитмар.

— Сталкерът е.

— О! Сталкер. Е, как е?

— Момините сълзи цъфнаха.

— Значи е пролет.

Дулото влезе в свободното ухо на Артъом — студено, желязно. Право в слуховия канал. Вълнуваше се, искаше да разбере дали не го мамят.

— А на мен повече ми харесваше зимата.

— Ами ходи и се скрий.

Опита се да погледне накриво Свинолуп, но револверът не му позволи. Трябваше да брои, а не се получаваше. Дулото го одраска, притисна се към отвора; запуши ухото му.

— Що за глупост? — изскърца през дулото майорът право в мозъка му.

— Отменяме операцията — каза Артъом. — Дитмар, отменяме...

И тогава — стана за миг.

Изгърмя!!!

Всичко подскочи, таванът се разпадна, заваля прах, увисна във въздуха, светлината примигна и изчезна, всичко ослепя, оглуша.

Само Артъом очакваше това. Единствено това очакваше.

Гмурна се странично, с окованите си ръце хвана пистолета за дулото и го изтръгна от отслабилите хватката си дебели пръсти, отскочи встрани.

Светлината замъждука.

Конвоирацията лежеше на пода, притиснат към бетона. Свинолуп, посечен от дребни камъни, окървавен, опипваше наоколо. Свързочникът така и си седеше над апаратурата си, без да осъзнава какво става.

Виковете проникнаха през памука в ушите... Тропот.

Свинолуп най-накрая видя Артъом.

— Ръцете! Ръцете!!!

Майорът ги вдигна лениво. Очите му шареха. Вече търсеше начин как да се добере до него по-ловко.

— Стани! Към изхода! По-живо! Какво?!

Наганът стоеше в ръката му неудобно, зле, като чужд.

— Какво беше това? — попита го Свинолуп, като едва помръдна.

Напук му прави, гадината.

Артъом леко натисна спусъка; задвижи се тегаво. Петлето се отдръпна, замахна.

— Ставай!!! Тръгвааай!!!

— Къде така се разбърза?

Донатисна: изгърмя още веднъж, но вече не толкова болезнено, колкото в камерата, когато убиваха Умбах. Ушите вече се бяха запушили. Свинолуп са хвана с лявата ръка за петното на дясното рамо. Най-накрая го послуша, изправи се. Прекрачи през конвоирация, надникна в коридора.

Там се мотаеше още един надзирател, контузен; понечи да вдигне автомата си. Артъом стреля напосоки някъде в корема му, изрита автомата настрани.

— В кого са ключовете?! В кого са ключовете от килиите?!

— Аз имам.

— Отваряй! Отваряй всичките! Къде е тук този... Който е лъгал за оцелелите? Зуев! Къде е той?!

— Няма го. Изпратихме го на Лубянка. Поискаха го. Няма го!

— Ела тук. Тук. Къде е моята килия? Това ли е? Отваряй!

Майорът си поигра с беззвучната ключалка, отвори. Гримираната Юлка и навъсенният плювач бяха живи и здрави.

— Излизайте! Да бягаме оттук!

Свинолуп изкриви физиономия.

— Къде да бягаме? — попита Андрюша.

— Къде?! На свобода оттук!

— Те никъде няма да избягат с теб — каза Свинолуп.

— От Линията! Ще ви измъкна оттук!

Юлка мълчеше. Мъжът примигна с напрашените си очи. Съобразяваше нещо и си поемаше дъх. А после дори не закрещя, а зарева.

— Разкарай се, мерзавец! Мерзавец, провокатор! Махай се! Никъде няма да отидем. Ние живеем тук! Тук!

— Загря ли? — попита Свинолуп, усмихвайки се. — Ето това е любовта към Родината.

— Та вас тук ще ви изправят до стената! Той ще ви изправи! Ето този! Свинолуп!

— Върви на майната си! Сядай, Юлка, какво скочи като глупачка?!

— Правилно — каза Свинолуп. — Ето, всичко е правилно. А ти, кучи сине...

Артъом озверя.

— Влизай в килията! Влизай! Тях ги е страх от теб! Ключовете тук! Хвърли ги! Той никъде няма да се дене оттук, ясно! Край, ето го! Да вървим! Как се казваше ти? Андрей. Аз ще ви измъкна оттук! Ще ви измъкна, а? По-бързо! Няма време!

— Няма да тръгнем — каза след мъжа си и Юлка.

— Глупак си ти, Фьодор — засмя се Свинолуп. — Наивно нищожество... Та това са зайци! Кротки! Къде ще избягат?!

— Какви ти зайци?!

— Кротки! Ето, виж!

Свинолуп вдигна полата на Юлка, свали закърпените ѝ чорапогачи заедно с гащетата, показва рижия ѝ пух. Тя само покри устата си с длани.

— Е?! — извика той на Андрюша. — Е?! Какво стоиш?!

И стисна с ръчището си мършавия задник на Юлка. Пъхна длан между краката ѝ, стисна я и там.

— Какво?! Стоиш?!

Андрюша се изплю в пода.

— Лайно! — Свинолуп му заби с лявата ръка шамар, с който го свали на пода. — Върви, лайно! Бягай! Хвани този боклук, жена ти, и бягай! А?!

Андрюша отпълзя към пейката, седна, хвана се за бузата.

Юлка тихо виеше. Тушът ѝ течеше.

— Никой няма да тръгне с теб!

— Лъжеш, гадино. Лъжеш!

Някой тичаше по коридора, трополеше с ботушите си. Нима подкреплението вече беше пристигнало? Артъом стреля нататък, в прахта. Там се свиха, скриха се, а може и да умряха.

Къде тук бяха осъдените на смърт?

Скочи, намери килията. Вратата — отворена. Няма конвоираци. Всички седят вътре. Шестима. Две жени и четирима мъже.

— Бягайте! Да бягаме! След мен! Ще ви измъкна!

Никой не вярва. Никой не помръдва.

— Та вас ще ви разстрелят... Всички ще ви сложат до стената! Е! Е?! Какво се боите? Какво губите?!

Дори не му отговаряха.

Поклащайки се, към него по коридора се движеше Свинолуп. Душеше ръката си. Усмиваше се.

— Зайци. Зай-ци. Тези веднъж вече се опитаха. Знаят как ще приключи.

— Ти си гадина.

— Ти отиди, отвори всички килии. Давай, момче. Освободи ги. Ето, има ключове, оръжие. Ти си господарят. Е?

— Млъкни.

Свинолуп се приближи плътно — страшен, зловец, як — и Артър отстъпи от него, и още веднъж.

— Никой няма да тръгне след теб. Свобода, мамка му. Герой, мамка му, освободител.

— Той вас ви водеше на разстрел! — извика Артър на осъдените. — Още сега!

— А сега може да ни простят? — измънка някой. — Ето, ние сме тук, ние никъде...

— Може! — подкрепи го Свинолуп. — Всичко може! Разбра ли, лайно! Разбра ли?! Разбра ли всичко?!

Артър стреля в гърдите му, стреля в центъра на този човек и куршумът потъна в него, и той отстъпи, и пак се засмя. Тогава Артър му вкара още един куршум от чуждия, неверния пистолет — в корема. Не можеше да стреля в лицето му, не можеше да погледне в очите Свинолуп. В неговите уверени, нагли, господарски очи.

Онзи все пак падна неохотно.

— Е?! — повтори Артър на осъдените. — Край! Край с него! Да вървим!

— Край с този. Има и други — измънкаха му. — Къде да бягаме? Няма къде.

Отгоре крещяха, лаеха команди. Ей сега ще се спуснат.

— Ами оставайте! Вие! — закрещя им Артър. — Ами пукнете тук! Като искате да умрете — умирайте! Като лайна!

Той пхна дулото на нагана в панталоните си, вдигна автомата на простреляния надзирател, потърси ключове за белезниците, но не успя да ги свали — вече тичаха насреща му. Пусна един откос с автомата, притича през коридора, изкачи се по стълбите, изскочи в залата.

Там имаше дим, мръсотия, тъпканица.

Оркестърът продължаваше да гърми и да весели като на „Титаник“.

Мината беше гръмнала там, където я беше сложил Артър — в долния край на ескалатора, от обратната страна на преградата, точно над килиите. Но не ги беше съборила — напротив, беше изтръгнала портите, както се беше надявал.

Добре че станцията не беше дълбока, сигналът беше достигнал. И добре че Дитмар не се беше доверил на наемника — беше му връчил мина не с таймер, а радиоуправляема.

Добра се до пробива, разбута суетящите се, бели от прахта спасители и хукна нагоре по стъпалата. Освен на него на никого друго не му хрумна тази мисъл.

ГЛАВА 11

ВАЛЕЖИ

Докато тичаше по ескалатора, му крещяха нещо. Но Артъом не се обърна назад нито веднъж. Току-виж се побоят да стрелят в гърба му, а стрелят в лицето?

Озова се при турникетите, при касите; там, където си беше избрал пътя към Театъра.

Отдолу гърмеше приглушено. Сякаш някъде по-надълбоко, отколкото е метрото, скърцаше надупчената от хората земя, сякаш лава разяждаше тънката ѝ кора, за да забърше станциите и тунелите. Сякаш. А всъщност на Театрална бушуваше война. Войната, за чието начало Артъом бе дал команда. Може би сега там загиваха онзи глупак режисьор и неговата звезда блудница — в същата тази секунда. А ето, че той, Артъом, пак беше жив.

Той седеше и седеше, свил се върху студените стъпала, макар че трябваше да тръгва, да се маха оттук, докато войната не се е издигнала, не е изригнала през ескалаторните кратери и не го е попарила.

Но за момента просто не можеше да върви нататък. Трябваше... Трябваше да почака малко. След Умбах. След цялото това подземие. След Свинолуп. След осъдените на смърт в килиите. Отново след Умбах. Просто да постои малко тук, да поседи върху студеното. Да послуша ехото на онова, което се твореше там, долу, вече не с него. Спомни си за белезниците, почовърка в тях с ключето, смъкна ги.

Тресеше го. После го поотпусна.

Надигна се от турникетите и тръгна към изхода. Блъсна вратата.

И едва когато вятърът го погали по гърдите, по краката, по бузите, осъзна: беше излязъл без противохимическа защита. На повърхността — без скафандър!

Не биваше. Не биваше. И без това вече се беше надишал с гадости.

Той заобиколи сградата, разчитайки да се срещне с истинския Фьодор Колесников. На Фьодор му оставаха още много полезни неща

— костюмът например.

Но там, където преди седеше Фьодор, сега нямаше нищо. Някой беше отмъкнал Фьодор заедно с всичките му принадлежности. А Артъом стоеше на земната повърхност по панталони и яке; без ризница, гол.

И тогава той тръгна гол.

Странно беше това чувство.

Кога за последен път се беше оказвал на повърхността без противохимическа защита? Когато е бил на четири години. Когато майка му си е пробивала път към метрото, носейки го в ръце. Но той не помнеше този ден. Помнеше друг: със сладоледа, с патиците в езерцето, с асфалта, изрисуван с цветни тебешери. По същия начин — или по друг — тогава майският вятър закачливо е духал в лицето му, гъделичкал го е под коленцата?

И сега ето този вятър се надигаше. Спускаше се от небето към Артъом, бягаше, припявайки, по пресечките, скрити зад парадните фасади, летеше насреща му, измиваше лицето му. Какво носеше той със себе си?

Нещо тежко пропълзя в панталоните му, одраска крака му, вкопчи се в крачола му и се задържа за Артъом като паразит за приемника си; най-накрая падна на паважа с дрънчене.

Черният револвер.

Артъом се наведе, вдигна го. Огледа го, опипа го. Странно оръжие. Сякаш направено от магнит — трудно му беше да го пусне. А да го държи, беше болезнено.

Той замахна и го запрати някъде към Кремъл. Едва тогава го отпусна. Започна да го отпуска.

Полазиха го тръпки.

Трябваше по-скоро да се затича, придържайки се към сградите, да стигне до ресторанта, където под масата беше паднал един от четиримата сталкери, онзи, който се беше досетил да свърне от улицата и да се скрие от преследвачите. Трябваше да го разсъблече, както е подпухнал, бързо да намъкне разтегнатия му екип, да диша въздуха, който онзи не е доиздишал, и да погледне към Тверска през окулярите на противогаза му. Трябваше, за да оцелее още веднъж, за да живее.

Но сега Артър не можеше, нямаше право да гледа града през зацапаното и протрито стъкло. И да диша прахта през филтрите.

Да „живее“, сега за него беше започнало да означава: поне за кратко, поне за половин час, поне за десет минути — да крачи ей така, в обикновените си дрехи, без тясната гума, по среднощната улица, както е крачил ръка за ръка с майка си преди двайсет години; както преди двайсет години са ходели всички хора.

Или както преди двайсет и седем години може би също така нощем и може би дори по същата тази улица майка му се е разхождала, млада и непременно красива, прегърната с безименния баща на още несбъдналия се Артър. Кой е бил той? Какво ѝ е говорил? Защо си е отишъл? Какъв би израснал Артър, ако баща му беше останал?

Артър някак беше свикнал да го ненавижда, защото обожаваше майка си безусловно. Обаче ето например Сухия не можа да израсте на мястото на откъртения баща. А друг нямаше и кой да се опита.

Но ето сега...

Сега Артър можеше да си представи как този човек е вървял до майка му. Най-нормално: подхванал я е под топлатата жива ръка и е тръгнал, бърборейки за всякакви дреболии. И е дишал така, както Артър сега: не през нагънатия хобот и дори не през носа, а с цялото си тяло, с всяка пора. И я е слушал тази девойка с цялото си тяло едновременно, както слушат в самото начало, когато се разбират един друг само с предпазливо докосване.

Баща му е бил жив човек и майка му е била жив човек, осъзна сега Артър. Такива живи хора като него самия.

А той сега беше много жив.

Само че смъртта му беше неизбежна и дори беше видял точно онзи патрон, който бяха определили да прекъсне живота му, и чуждата смърт го беше опръскала в доказателство на това, че хората съвсем спокойно могат да умрат, и то мигновено, глупаво и без никакъв смисъл.

А сега живееше. И никога не се беше чувствал по-жив и по-истински от сега. Вътре в Артър нещо се отпусна; сякаш досега сърцето му е било стиснато като юмрук. А сега леко се разтваряше.

Полека-лека го освобождаваше.

Нали беше успял да си представи как баща му е вървял до майка му; и не му се искаше да се намесва, да се вклинява между тях, да го

отблъсква от нея.

Нека да си крачат преди двайсет и седем години, нека да си дишат, както той диша сега. Нека да се радват един на друг, доколкото могат. И нека той да се появи на бял свят. Тук, на повърхността.

Сякаш там, под земята, всичко е било бълнуване, дълго тифозно бълнуване, лепкаво, блатисто и едва сега започва истинското, действителното.

Вятърът му подсказваше, че там, напред, има нещо удивително. Всичко най-разтърсващо тепърва му предстои.

Артъом отмина Тверска. Продължи нататък.

Право по средата на улицата, между Сцилите и Харибдите на всякакви Кремъли, дворци, Държавни думи — безгрижно; без да му пука, че отвсякъде могат да изскочат, да се наведат над него и да го изядат — разхождаше се, просто се разхождаше. Изхвърлил беше от главата си и онези, които го преследваха по Тверска — първия път се беше случило чудо, бяха го пощадили и сега щеше да се случи.

Навярно на Артъом крайната му спирка не беше тук, на Театрална; не беше тук местоназначението му.

Правителствените сгради — надменни, построени да траят с векове — вече не му изглеждаха като гранитни надгробни камъни, вятърът беше разсеял гробищния дух. От тях му ставаше не зловещо, а жалостиво. Ето, стоят си те в нощта пусти; навярно съжеляват, че са проживели повече от всички онези, за които са ги строили. Като старци, на които им е болно за децата им и страшно се измъчват.

Нещо го лизна по ръката.

И пак. Сега и по носа.

Дъжд.

Започваше да вали.

Дъждът беше също толкова измамен и отровен като въздуха тук, на повърхността: на вкус — вода, но и въздухът на вкус беше живот, а толкова хора беше погубил. Разбира се, под този дъжд не биваше да върви разсъблечен. Но Артъом продължаваше да си върви и кой знае защо, се радваше на това. Даже закрачи по-бавно — прииска му се да подгизне.

Дъжд...

Артъом се спря, отметна глава, подложи му лицето си.

И изведнъж си представи.

Улици, по които се разхождат, без да бързат, удивителни гиганти с ярки, пъстри дрехи. Тумбести бели самолети, летящи ниско, над самите покриви на сградите — не самоделни самолети, а измислени от някого; вместо плоските алуминиеви обтегачи, с които се вкопчваха в небето истинските самолети, тези имаха прозрачни, трепкащи криле — като на водни кончета? И не се носеха, а се рееха. Колите: не тези ръждясали консерви, в които мъртвците са като копърки, и не такива, каквито са били по-рано; а смешни дребни вагончета точно като вагоните на метрото, само че с четири места.

И там, в този странен свят, също валеше дъжд. Топъл и нежен.

Откъде му се яви това? Спомен? Не, този свят никога не беше съществувал. Тогава какво? Заболя го в гърдите, започна да го души. Артър ом избърса капките от лицето си.

Сякаш му се беше присънило. Като че отломка от сън беше излязла наяве; и там, откъдето беше излязла, бе възпалила тъканите му. Какво е това? На кого е? Артър застина, притеснен да не го подплаши.

Това не бяха негови мечти. И за какво са му такива сънища? На кого изобщо би могло да се присъни това? На майка му? Не. Не. Нещо друго е.

Отметна автоматата си на рамото, подложи дланите си като черпак под облаците, те изплакаха нещичко в тях; той изми очите си с отровата, за да ослепее отвън и да прозре отвътре.

Не. Не можеше да си спомни. Колко странно.

Артър закрачи нататък — покрай „Национал“, покрай онемелите университетски факултети, покрай паметниците на хора, които някой едва ли ще помни след половин поколение, покрай безсмислените, вече неозначаващи нищо кули, покрай стените, които никой никога вече няма да щурмува — там, напред, към Великата Библиотека. Към онова, което е под нея.

Към Полиса.

От тази дума сега би могло да нахлуе, да се върне собственото му минало. Но пред очите му продължаваше да стои тази невъзможна безсмислица, тази красива глупост — самолетите водни кончета и великаните в смешните вагончета.

И вече никак не можеше да се отърве от това чуждо нещо, да се откъсне от него.

Какво е това?

* * *

На портата Артъом позвъни с особения, таен сигнал. Така звъняха на връщане сталкерите, наети да разграбват Великата Библиотека. Понякога те стояха пред тази порта и звъняха с лявата ръка, защото с дясната придържаха разпорените си черва. Понякога можеше да звъни само един от групата, домъкнал дотук, до портата, останалите — още само ранени или вече успели да умрат по пътя. Понякога силите и кръвта във вътрешностите стигаха единствено за един хитър звън. Защото на тези, които го знаеха, веднага им отваряха на Боровицка.

Отвориха и на Артъом.

Дори онези, които дърпаха резето на херметичната врата с намерението да се покажат във вестибюла на Боровицка само за минута, бяха загърнати в брезент и гума. Знаеха какво рискуват.

И гледаха Артъом — измокрен от дъжда, с панталони и яке, тъмни и залепнали за тялото — през илюминаторите на противопогазите си като към чудо, като към дивак, като към самоубиец. Насочиха дулата си към него, обискираха го. Взеха му автомата. Поднесоха дозиметъра, дадоха му да подуши Артъом. Дозиметърът изпадна в истерия.

Артъом стоеше, вдигнал ръце, и се усмихваше.

— Умееш ли да говориш? — попитаха го.

Той хвана в кадър онзи, който задаваше въпроса: зелено слонче със запотени от учудване кръгли очички.

— Умееш ли? Да говориш? — повтори бавно слончето.

Стана му смешно, но Артъом си прехапа езика. Хората нервничат — кой ли не идва при тях тук.

— Позвънете на Мелник. На Арбатска. Кажете му — Артъом.

— Имаш ли документи?

— Кажете на Мелник. Кажете му — Артъом. Той знае.

А те знаеха Мелник — всички тук.

Като се стараеха да се държат по-надалеч от Артъом, сякаш беше чумав, те го въведоха вътре. Обляха го със струя от маркуч, като

измиха цялата гадост. Взеха му отровеното облекло. Самите те също се разсъблякоха. Отведоха го гол до караулката долу, а там му дадоха нечия униформа. Започнаха да звънят на Арбатска, без да изпускат Артър от поглед.

— Ама че смърди тук, при вас — каза им той.

— Я се разкарай — промърмори един от посрещачите му. — Нормално мирише. Никак.

— Работата е ясна — усмихна му се Артър.

— Ти какво, пиян ли си?

Онзи, който чакаше със слушалка на ухото, го погледна със съмнение: струваше ли си да повярва, нужно ли беше да тревожи Мелник, не беше ли по-добре да хвърлят този подозрителния в карцера, докато не се изяснят нещата? Но от онази страна на линията вече му отговаряха.

— Да. Полковник Мелников. Застава „Бор-Врѣх“. Знаем, че е късно. Не, спешно е.

Както тогава, помисли си Артър.

Както онзи път, първия. Когато той отиваше в Полиса, за да предупреди за черните. За зловещата заплаха над ВДНХ, цялото метро и цялото човечество. Глупак. Също Мелников и също „Бор“. Както вчера и както преди век. За тези непълни три години той беше изживял повече, отколкото за предишните двайсет и четири.

— Мелник — отсякоха в слушалката.

И приповдигнатото настроение на Артър веднага си отиде. И отново нещо го присви, притисна червата му. А ако Мелник не го познаеше?

— Тук има някакъв чудак. Дойде гол от повърхността. Ами без противохимическа защита, как. Да! Разправя, че е Артър. Просто Артър. Да. Вашият Артър. Ами вашият, тѣй вярно, господин полковник. Така каза.

В слушалката престанаха да стържат, замълчаха.

А ако той се откажеше от Артър? Нали той не го беше викал тук. За тези две години нито веднѣж не беше изпращал някого за него. Не се беше поинтересувал дори как там е неговата Анечка. Сякаш го преряза нещо. Напразно се бе надявал.

— Зает съм. — На другия край на линията все едно се превъртя шипесто зѣбно колело.

— Може ли слушалката? — не издържа Артъом.

Караулният неохотно го допусна до телефона.

— Святослав Константинович. Артъом е. Съпругът на Ана.

— Артъом — повтори след него ръждивият, накъсан глас. —
Защо си дошъл?

— Кажете им да ме пуснат, Святослав Константинович. Аз съм без гума, без документи.

— При мен тук има извънредно произшествие. Не мога да разговарям. Трябва да тръгвам.

— Аз какво, да се качвам обратно на повърхността?

Слушалката опустя. Караулните я слушаха заедно с Артъом, но там съскаше тишина. Същата като през последните две години. Мелник не искаше да му отговаря. Началникът на заставата стискаше и отпускаше с пръстите невидимо акумулиращо фенерче, настоявайки Артъом да му върне телефона. В караулката стана малко по-тъмно.

— Извънредното произшествие е на Театрална, нали? — попита Артъом.

В телефона неохотно се събудиха.

— Какво общо има тук Театрална? На Охотний ряд има взрив. Само на един преход от Полиса. Трябва да се изясни какво...

— Охотний ряд е дреболия. Тъкмо оттам идвам.

— Какво, по дяволите, ти там...

— А вие... Вие още нищо ли не знаете за Театрална? За нахлуването? Не са ли ви доложили още?

— Какво нахлуване? Какви ги дрънкаш?

— Кажете им да ме пуснат. Няма да говоря по телефона. Ще ви разкажа лично.

Изщракване — Мелник сложи слушалката върху масата. Разнесе се подхвърленото встрани: „Анзор! Какво става там със Смоленка? Придвижиха ли се? Да, тръгваме! Вземи Летягата. При мен след минута!“.

Артъом се вкопчи в затоплената пластмаса.

— Свято...

— Добре. Дай да говоря със старшия. След десет минути на Библиотеката.

* * *

Полисът.

В московското метро имаше станции, където хората бяха сити. Не бяха много, но ги имаше. В сравнение с бедните, диви или изоставени станции те изглеждаха като рай. Но в сравнение с Полиса бяха свинска кочина — наистина сити.

Ако метрото имаше сърце, то беше точно тук: ето тези четири станции, Боровицка, Александровска градина, Библиотека „Ленин“ и Арбатска, свързани чрез артериите на преходите.

Само тук хората не искаха да се отказват от това, което са били по-рано. Надути университетски професори, академици по изчезнали науки, отнесени книжни хора, всякакви артисти освен площадните — на всички станции те бяха осъдени на мизерия. Те, разглезените лентяи, не бяха нужни на никого. Техните науки не обясняваха нищо в новия свят, никой нямаше търпение за тяхното изкуство. Или ходи да чистиш гъби, или пази тунелите. Можеш още да въртиш педалите, защото светлината в метрото си е просто светлина, а тук на всекиго му стигат знания и без теб. И не говори твърде сложно, не се надувай, ако не искаш да отнесеш един.

И така е навсякъде освен в Полиса.

А в Полиса точно тях ги приветстваха. Подхранваха ги. Караха ги да се почувстват хора: да се измият, да си излекуват синините. В метрото много от старите думи губеха смисъла си, ставаха орехова черупка с изгнило, почерняло ядро — например културата. Думата я има, а като я опиташ — на езика само гнилоч и горчицина. И във ВДНХ е така, и на Червената линия, и в Ханза.

Но не и в Полиса. Там тази дума още даваше сладост. Тук я и смучеха, и гризяха, и пълнеха хамбари със запаси от нея. Не единствено с гъби всъщност.

Метростанцията Библиотека „Ленин“ имаше изходи отгоре направо в самата сграда на Великата Библиотека, наричана някога Руска държавна; и за да не проникне някой оттам в метрото, тези изходи отдавна бяха здраво зазидани и там можеше да се попадне само през вестибюла на Бойцовска. Съвсем наблизо — затова и Артъом и

съпровождащите го се явиха на Библиотека „Ленин“ още преди да са изтекли десетте минути на Мелник.

Библиотека „Ленин“ беше съвсем старинна; сякаш не я бяха издигнали строителите на метрото, а при прокарването на тунелите се бяха натъкнали на нечия древна гробница, бяха я разкопали и я бяха приспособили за нуждите на метрото. Залата тук беше неподходяща за метрото: високи тавани, широки сводове, твърде много въздух за пътниците на метрото; бяха я строили, без да се боят, че глинената маса ще задави тези сводове, ще ги разруши. Новите станции почти всичките бяха скрити в тесни и ниски тунели, в броня от тубинги, за да може почвата, като се слегне върху тях, да не им пречупи гръбнаците. За да не ги достигнат бомбите отгоре. А тук, когато са строили, са мислели и за красотата; сякаш тя е можела да спаси света.

Тук гореше ярка светлина — пламтяха всички лампи до една, бели кълба под таваните с двуетажна височина. Пилеене, пир по време на чума: толкова светлина на хората, без да има необходимост. Но тук я изгаряха, без да съжаляват — вълшебството на Полиса беше в това, че позволяваше на новодошлите да се почувстват поне за ден, поне за час сякаш са в стария, пропадналия свят.

И Артьом също, както всички, за секунда зажумя и за секунда се подведе.

А после пред очите му се мярна същата онази картина от чуждия сън, несбъдналия се град на повърхността, кой знае защо си я спомни. Отърси се от нея, отърси се от самолетите с криле на водни кончета. Стига толкова.

На станцията цареше суматоха.

Немарливи старчета и старици с очила, дебели като лупи, четирийсетгодишни студенти от загинали институти, женствени артисти от всякакви раси, брамини с халати и книги под мишницата — цялата тази измираща сбирщина — се рояха тревожно покрай коловозите, протягаха шиите си, за да виждат по-добре черния квадрат на тунела, който водеше към Охотний ряд. А вече беше време да спят — часовникът показваше полунощ.

Квадратът димеше.

На границата му стояха часовете от Червената линия: до Библиотеката и веднага след нея се простираше нейната територия, всичките преходи ѝ принадлежаха. Самата Библиотека „Ленин“

червените я бяха сменили за Площад на революцията след войната с Ханза.

— Какво има? Какво се е случило при вас? — досаждаха зяпачите на червеноармейците. — Какво гръмна? Да не е атентат?

— Нищо не е гръмнало. Ситуацията си е нормална. Сторило ви се е — лъжеха часовете, макар че димът от черния квадрат им разяждаше дробовете, така че се налагаше да лъжат през кашлица.

— Сигурно се е започнало и при тях. Най-накрая и техният народ ще бъде свободен — убедено обясни един очилатко на друг, след като остави калаените червеноармейци на мира.

— Трябва да ги подкрепим. Това е наш дълг! — разправяше възбудена дама с циганска пола, намъкната небрежно върху широкия ѝ задник. — Ще отида да рисувам плакат за солидарност. Не искате ли да се присъедините, Захар?

— Знаех си, знаех си, че това ще стане. Но че ще бъде толкова скоро! Свърши му търпението на руския човек! — тресеше показалеца си дългобрад старец.

— Ето ви го равенството. Ето ви и братството.

— Виждате ли? Неслучайно най-напред става именно на Охотний ряд! Това е, защото ние сме тук близо. Полисът. Меката сила в действие, така да се каже! Просто ето го нашето присъствие, нашето културно влияние! Нашият пример! Демократичните ценности не можеш да ги занесеш на върха на щика! А нашият... дух на свободата, моля за извинение за патоса...

— Мисля, че сме длъжни да им подадем ръка. Да отворим границата за бежанците. Да организираме раздаване на храна! — държеше реч жена с тупирана коса и драматично деколте. — При тях там има гладна смърт, чувала съм. Какъв ужас! Ще донеса от вкъщи сладкиш за всеки случай, сякаш чувствах, когато вчера го пекох.

— Няма да има бежанци тук — каза на всички им Артъом. — И въстание там няма да има. Нищо няма да има. Ще подими и ще отmine.

— Откъде тази увереност? — попитаха го обидено.

Артъом сви рамене: как да обясни?

Но вече бяха забравили за него; всички се бяха извърнали от димящия квадрат и гледаха към мостика, издигащ се под самия таван над един от коловозите.

Оттам, от този мостик, като беззвучна лавина се изсипваха загърнати в черно хора. На лицата им — маски, на гърдите — кевлар, и гарваново черни каски със забрала, вдигнати на главите; а в ръцете — АК-47 със заглушители.

— Орденът! — забуча над главите, в главите.

— Орденът — повтори Артъом шепнешком.

Сърцето му се разтуптя. Засърбяха го цигарените дупки, направени на мястото на всяка от буквите „Ако не ние, то кой?“.

Както винаги. Няма кой друг.

Те потекоха в колона към входа на тунела, строиха се. Артъом си проби път по-близо до тях, придърпа и придружителите си. Преброи ги — петдесет души. Множко някак. Значи, за изминалото време Мелник беше успял да възстанови загубите...

Артъом се вгледа в прорезите на маските, в обрамчените черни очи и основите на носовете. Имаше ли тук негови другари? Чу фамилията на Летягин. А Сам? Стъопа? Тимур? Княза? Но него никой не го забелязваше, всички гледаха, застинали, в точката на тунела.

Нали не може Мелник да ги е заменил всичките? Такива не могат и да се заменят с никого.

Самият Мелник не беше с тях. Това навярно беше отрядът, дошъл от Смоленска, от базата на Ордена. Сега чакаха командира си. Той се намираще на друго място, на Арбатска.

Десетте минути, които Мелник си беше определил сам, изтекоха. После и петнайсет. И двайсет. По колоната плъзна вълна: хората пристъпваха от крак на крак, изпъваха гърбовете си. Все пак бяха хора, а не истукани.

Най-накрая се показа.

Един човек носеше инвалидния стол по стъпалата. Други двама — горили — мъкнеха на ръце самия Мелник. Настаниха го, наместиха го, подкараха го.

Върху широките му рамене беше наметната петниста куртка — почти естествено, сякаш просто му беше студено. Но върху коленете му лежеше само една ръка, лявата. Дясната я нямаше до рамото, заради нея беше и куртката. Вече бяха минали две години, а той продължаваше да крие чукана. Не искаше да свиква. Сякаш ръката му щеше да порасне отново и трябваше просто да потърпи.

Бойците синхронно се завъртяха на пети, с лице към командира си. Общият спазъм изтегли всички във фронтови строй. Артъом осъзна, че също го тегли нататък — но го разбра едва когато гърбът му непривично се сви.

— Свободно — изскърца им Мелник.

Той целият беше изсъхнал, пожълтял. Руменината му беше изчезнала, косите му, някога черни с бели нишки, се бяха обезцветили, излинали; бяха станали напълно сиви. Но сега, когато го докараха поблизо, стана ясно, че от това не е изгубил своята твърдост, бръчките и гънките му само я подчертаваха още по-добре; и очите му не бяха избледнели. Напротив — бяха се разгорели.

Артъом започна да си пробива път в тълпата към него.

— Пропуснете ме. Трябва да отида при полковника...

Веднага го отрязаха, обградиха го черни ръце. Една от двете горили, без да го пуска, се учуди:

— Артъом? Ти ли си?

— Летяга!

Стана им неловко да се прегърнат, но тихомълком си намигнаха. Летягата почука с пръст по нашивката на рамото си: „A(II)Rh-“ — втора кръвна група с отрицателен резус-фактор. Както при Артъом.

Мелник леко се обърна през рамо, също го призна.

— Давайте го тук.

— Другарю подполковник — обърна се пред хората към тъста си Артъом, ръката му сама излетя към слепоочието.

— Към празната глава — каза му Мелник.

— Тъй вярно — усмихна се Артъом, а Мелник не му се усмихна в отговор.

— Докладвай. Какво има там? Атенатат? Диверсия?

— Не там е най-важното. А на Театрална.

— Питам те за Охотний ряд...

— На Театрална, Святослав Константинович. Фашистите атакуваха. Превземат Театрална. А взривът... Той не е един. Три са. С тях отсичат Линията, за да не дойде подкрепление.

— Ти откъде всичко това? Откъде за фашистите?

— Бях... Бях на Театрална. Бяхах.

— Анзор! — Мелник махна с ръка на адютанта си; от движението куртката се плъзна и падна върху гранита.

В тълпата започнаха да въздишат, да сочат чукачето, да го обсъждат увлечено.

— Разкарай тези... — ядосано кимна към тълпата Мелник.

Строят мигом се разпадна, превърна се във верига и веригата тръгна в разширяващ се кръг да изтласква недоволните кибици по-надалеч от Мелник и от тунела.

— Проклетата военщина! — обиждаха се в тълпата.

— Сигурен ли си, че те искат да превземат станцията? — попита Мелник без доверие в гласа. — Това нали е против договора.

— Казват, че ако не я превземат, червените ще ги изпреварят.

— Ти какво направи там? — Мелник го гледаше от долу нагоре, но изглеждаше, сякаш е от горе надолу.

— Аз... може ли после да ви кажа? Лично на вас?

— Лично на мен... — той докосна острото си коляно; краката му бяха мършави, безсилни, безполезни. — Лично на мен, а? Анзор! — каза той тихо, неприятно. — А ние и сами можехме да се досетим, а? За фашистите. Не можехме ли?

Най-накрая някои от отцеплението започнаха да се обръщат към Артъом, да го разпознават. Артъом почувства как се стопля. Може би се усмихваха под маските си. Две години не се беше появявал все пак. Но можеха да са и сто и две — все пак не забравяш онези, с които си воювал заедно. Напразно се беше съмнявал.

— Бихме могли, другарю полковник.

— Почакай. А ако те отсекаат Охотний ряд... Тогава Площад на революцията ще остане без поддръжка. Та нали единствения преход към Червената линия е през Театрална?

— Тъй вярно — потвърди рижият Анзор.

— Ако всичко това е истина. — Мелник завъртя лявото колело, направи замислено полукръг. — Аз на тяхно място веднага бих заграбил и Площада. Където е една станция в повече, там са и две.

Точно така, осъзна Артъом. Взимай каквото можеш. Така или иначе се пролива кръв. Разбира се, че Дитмар ще опита.

— Въпросът е не е ли твърде голяма лъжица за тяхната уста. А какво, успяха ли да отсекаат преходите?

— Единият със сигурност не — отговори Артъом, съобразявайки.

— Значи, червените ще прехвърлят сили и ще се бият. А какво означава това? Че голямата война е на крачка от нас. От Полиса. От три посоки едновременно. — Той вдигна лявата си ръка, започна да свива пръстите си един след друг: — Площад на революцията е на едно междугарие от нашата Арбатска. Охотний ряд — оттук, от Библиотеката. И Боровицка — от Райха, от Чеховска. Ще ни засегне. Въпросът е: кога? Утре, вдругиден или след седмица?

Мелник огледа бойците си; бяха достатъчно, за да изчистят половината платформа.

— Половината остават тук — каза той на Анзор. — Другата половина — на Площад на революцията.

И потегли сам, клатушкайки се, към стълбата.

— Светослав Константинович... Искях да поговоря с вас...

— Тръгвай. — Мелник продължаваше да кара нататък, без да спира.

* * *

Докараха го до Арбатска, където полковникът си имаше свое помещение. По пътя не разговаряха. Артър не искаше пред свидетели, а Мелник изобщо не искаше. Остави Артър в преддверието с Летягата; чуждият и на двама им Анзор изтича по някакви задачи и едва тогава русият Летягата прегърна Артър така, че едва не му строши кокалите, и му намигна под око.

— Как си? — прошепна той.

— Домъчняло ми е — призна си Артър.

— Няма ли да те вземе обратно? — Летягата кимна към вратата. — За какво се надува?

— Заради Аня.

— Ама и ти... Ягодката му откъсна! — Летягата се изкикоти тихо, блъсна Артър в гърдите, разтърси го. — Мислиш ли, че я е отглеждал за такива нехранимайковци?

— А вие тук как сте?

— Много нови взеха. След бункера...

Спогледаха се, помълчаха.

— Да. Не отговаря. Изключил се е. Излязъл е от свързка. Ще се доберем, Алексей Феликсович. Ще връчим. Прието. Тъй вярно! — промъкна се тихо изпод вратата на кабинета на Мелник.

Артъом съобрази — на кого рапортува Мелник? На някакъв Феликсович? Мелник! За да заглади ситуацията, за да не помислят, че подслушва, той попита, кимайки към затворената врата:

— Как е той?

— Ами как... — Летягата се поколеба; съвсем премина в шепот: — Преди да тръгнем за Библиотеката, реши по нужда... Присви го. И в клозета падна от този клет стол на пода. Ние, разбира се, бяхме там... Отвън. Искахме да влезем, да го вдигнем... Нали краката не го слушат и ръката му е само една. А той като се разкрещя — марш навън! Десет минути се мъчи върху пода... Докато сам не се качи обратно... И дявол знае как успя да се качи... С една ръка. Само за да не го видим на пода без гащи. Та така.

— Да...

— Това е положението. Е, добре. А ти... Ти тук по каква работа?

— Ами аз...

Артъом измери Летягата, прецени го; в бункера Летягата беше застанал на пътя на куршумите към Артъом, когато той беше на пода със заял предпазител — бе изскочил от укритието и бе поел огъня върху себе си. А Артъом беше мъкнал надупченото му от олово тяло върху рамене си към санитаря. Санитарят беше отписал Летягата заради загубата на кръв, но Артъом беше близък с него по кръвна група и резус-фактор и изцеди литър и половина кръв от себе си; оказа се достатъчно за Летягата. Извадиха оловото от него на сплескани парчета — всички куршуми се бяха смазали в твърдото месо на Летягата. Така че оттогава в него бълбукаше литър и половина заета от Артъом кръв. Готов беше да я върне цялата.

— Търсех един радист. На Театрална.

— Какъв радист? — напрегна се Летягата.

— Имаше там... един. Разправял, че е намерил оцелели. Освен нас. Някъде на север. Странна история. Аз самият... Знаеш... Колко пъти се опитвах? Да хвана сигнал. Всеки път... Пустота. А този... Е, и аз...

Летягата му кимна. Някак със съчувствие.

— О, я се разкарай! — Артъом се усмихна и го блъсна в каменния корем.

— Артъом! — извикаха иззад вратата.

— Направи се на нормален — каза Летягата. — Може и да те вземе обратно. На нас тук също ни е домъчняло за теб.

* * *

Стаята беше голяма, точно по размер като за стопанина си. Мелник се подаде иззад широката дъбова маса, отрупана с книжа. Подаде се, пооправи куртката си — и инвалидната количка престана да се вижда. Все едно замръзнал човек седи на стол. Не отопляват кабинета — и това е.

— Летяга! — изрева Мелник в отвора на вратата. — Трябват ми трима души, доброволци. Да доставят плик за фюрера. Единият си ти! Потърси другите!

Всичките стени бяха в карти, някакви флагчета, стрелки. Поименни списъци, срещу всеки от тях — отметка; дежурствата.

А на една от стените — друг списък, особен. Дълъг. А под него — полица, а върху нея — фасетирана чашка, напълнена до средата с белезникава мътна течност. Сякаш някой е отпил със сумтене от нея домашнярка; някой от този особен списък.

Но не. Мелник така им правеше помен. Първата му работа всеки ден, чудак човек. Само че така или иначе ръкавът на куртката си оставаше празен.

В гърлото на Артъом заседна буца.

— Благодаря. Че ме приехте. Святослав Константинович.

Интересно, има ли го там, в този списък, Хънтър? Той нали не беше загинал в бункера...

— Затвори вратата. Защо дойде, Артъом? — Сега, когато бяха на четири очи, той стана суров, нетърпелив. — Какво правиш тук и какво правеше там, на Театрална?

— Тук — При вас. С такова нещо не мога да отида при друг навярно. А там...

Мелник не го гледаше — неумело си свиваше цигара с една ръка. Артъом се побоя да предложи помощта си.

— Тук... получава се една такава странна история. Общо взето, съм почти сигурен, че... — Артъом си пое дъх. — Почти съм сигурен, че ние не сме единствените оцелели.

— Тоест?

— Намерих на Театрална човек, който е успял да улови радиосигнали от друг град. Като че ли Полярни зори. Някъде под Мурманск май. Разговарял е. При тях там... Може да се живее. А после... Има информация, че в Москва са пристигнали хора... Отвън. Оттам навярно. От Полярни зори. Попаднали са на Черкизовска, на Червената линия. Там са разказали откъде са... Но ето кое е интересното — веднага са ги прибрали. Поне такива слухове се носят — направи той уговорка.

— Кой ги е прибрал?

— Комитетът. А после са започнали да арестуват онези, които са ги видели. А също дори онези, които са преразказвали историята им. При това са ги изпращали като че ли на Лубянка. Тоест всичко е сериозно. Разбирате ли?

— Не.

Артъом кой знае защо, приглади стърчащия си перчем.

— Не! — повтори Мелник.

— А на вас... На вас нищо ли не са ви докладвали? За хората от Полярни зори? По вашата линия? Може би онази група, която се е добрала до Черкизовска, не е била единствената?

— Къде е този твой радист? Къде е той сега? — прекъсна го Мелник.

— Него... Няма го. Разстреляха го. Червените. Появиха се на Театрална и го задържаха. Чекисти. И... — Артъом замълча, съпоставяйки всичко. — А всъщност те нали са отишли за него. За него, а не за мен. Той каза ориентировка от централния апарат... За него. Нали тогава те за мен изобщо, нито наяве, нито насън...

— Кой? Какво?

Мелник запуши; димът влизаше в очите му, но те не сълзяха. Тежко му беше да се качва към тавана, и беше увиснал в облак над главата на полковника.

— Ами ако им е известно за Полярни зори? Ами ако Червената линия е в течение? И се старая да скрие тази информация. Премахва...

Премахва всеки, който узнае... Онези, които са общували с тях... С едните, с другите... Търси ги, намира ги и...

— Значи така — Мелник разгони дима и веднага издиша нов. — Значи. Червената линия сега ме интересува много. Защото те всеки момент ще се вкопчат, вече са се вкопчили в Райха. Можеш ли да си представиш какво ще стане? Сега цялото метро ще затъне в тази Театрална като в касапница. Ето за това, Артъом, ето за това трябва да се мисли. Аз трябва да мисля. Като командир на Ордена. За това как да не позволя на тези говеда да си прегризат гърлата. Как да защитя Полиса от тях. Цялата наша очилата интелигенция, облечена в халати за баня. А в същото време... — той посочи с брадичката си нагоре, където над станция Арбатска притискаше града бялата грамада на Генералния щаб. — В същото време и всички тези пенсионери, убедени, че те са победители от Последната война и единствени защитници на нашата Родина. На целия ни вълшебен резерват. Цялото ни метро. Аз съм против Райха и съм против Червената линия. Знаеш ли колко народ има в Железния легион? А в Червената армия? А знаеш ли колко е при мен? Сто и осем бойци. Включително ординарците.

— Аз съм готов... Разрешете да се върна в строя.

— Но аз не съм готов, Артъом. За какво ми е тук човек, който се шляе само по риза под дъжда? За какво ми е човек, който различава някакви фантастични заговори? А с марсианците никой ли не се е свързвал?

— Святослав Константинович...

— Или може би с твоите черни? А?

— Та на вас какво, не ви ли пука?! — избухна Артъом. — Всичките тези подземни разпавии! Хайде! Така или иначе едните гадини ще прегризват гърлата на другите! На тях тук не им стига мястото! Водата! Въздухът! Гъбите! Няма да ги спрете! Ще пратите на смърт половината от нашите момчета! Всичките ще ги пратите на смърт! Каква полза от това? Какво ще реши това? — Артъом махна към недопитата от мъртъвците чаша.

— А момчетата са давали клетва. И аз съм давал. И ти си давал, Артъом. Ако трябва да си дадем живота, за да се спаси това шибано метро — значи, ще си го дадем. И ти тях не ми ги тикай в лицето, пале. Аз излязох от бункера еднорък червей. А ти си си здрав и за какво? За да можеш сега да се погубваш с тези твои излизания? А за деца

мислил ли си? За това какво ще се роди след този дъжд мислил ли си? За това какво ще роди дъщеря ми?!

— Мислил съм!

— Друг път си мислил!

— А вие — вие мислили ли сте? Ако може да си отидем някъде оттук?! Да се върнем на повърхността? Да изведем всички тези. Навън. Ако има поне едно годно място горе? Наше място — там, на повърхността! Аз днес под този дъжд... почувствах се човек. Там! Дори и да умра след това! А се спуснах... в тази наша воня... И напротив. Не само червените и фашистите са се оскотили! Всички ние! Та това са пещери! Ние се превръщаме в пещерни хора! Вие си оставихте ръката и краката в бункера! А в следващата война може и главата да си оставите! И кой ще ви замени? Има ли кой? Няма! Ако има къде — където и да е — трябва да си тръгнем! И ето, казвам ви: като че ли има! И може би червените знаят къде е...

— Знаеш ли какво, Артъом... — Мелник изгуби гласа си, захриптя. — Аз те изслушах. А сега ме изслушай ти. Не се излагай. Не излагай и мен. Хората знаят за чия дъщеря си се оженил. И цялото това бълнуване... Всичко това после ще е за моя сметка, разбираш ли? Да не си посмял още на някого...

— Бълнуване?! Защо тогава премахват всички, които са чули и видели тези хора... Другите...

— Артъом. Артъом! Господи, мамка му! Какво е намерила тя в теб?! Нима тя не го е забелязала?

— Не е забелязала какво? — пипита Артъом тихо, защото не стигаше въздух да попита силно.

— Че ти си шизоид! Започна се с черните, ето сега заговорът продължава. На теб са ти изпили мозъка твоите черни! Ти на нея за черните изповяда ли се? Че не е трябвало да ги... С ракетите. Че те са добрички. Като ангели на земята. Че са божи пратеници. Че са последният шанс на човечеството да оцелее. Че е трябвало просто да говорим с тях. Да допуснем тези твари в черепите си. Да се отпуснем и да се наслаждаваме. Като теб. Като теб!

— Ето какво — рече Артъом. — Да, аз ви разказах всичко това и ще ви го кажа още веднъж. Да, като унищожихме черните, ние направихме най-страшната възможна грешка. Аз я извърших. Не знам за ангели, но те със сигурност не бяха демони. Както и да

изглеждаха... И да, те искаха контакт с нас. И да, избраха мен. Защото... Защото аз ги намерих. Като бях дете. Пръв. Както вече съм разказвал... И да, те мен... Един вид ме осиновиха, нещо такова. А аз се противях на това. Боях се, че ще ме надянат на ръцете си като кукла... И ще ме превърнат в нещо... свое. Защото бях идиот и страхливец. Такъв страхливец бях, че за всеки случай тях всичките... Всички до един... С тези ваши ракети... Само за да не проверя какво ще стане, когато заговорят с мен. Бях такъв страхливец, че вече разбирах: току-що съм унищожил нов вид разумен живот! И нашия... последен!... шанс!... да оцелеем! А мен всичките ме потупваха по рамото, точно заради това нещо ме потупваха — жени, деца, мъже — мислеха, че съм ги спасил от чудовища! Идиоти нещастни! А аз! Аз! Аз всичките ги обрекох! Обрекох да висят под земята — винаги — докато не пукнат всичките! И жените! И дечицата им! И тези, които ще се родят на тях! Ако изобщо се родят!

Мелник го гледаше студено, безстрастно. Артъом не можеше да го зарази с нищо — нито вина, нито отчаяние, нито надежда.

— Ние не биваше да правим това! Ние просто така сме озверели тук, под земята, че на всеки се нахвърляме; на всеки, който се приближи твърде много до нас, му се впиваме в гърлото... Черните... Те ни търсеха. Симбиоза с нас. Ние бихме могли да се върнем на повърхността, ако се обединим... Те ни бяха дадени... изпратени... за спасение... Да ни проверят. Заслужаваме ли опрощаване... За това, което направихме... Със земята... Със себе си.

— Вече си ми проповядвал това.

— Да. И на вашата Аня. Само на вас двамата съм го разказвал. На никой друг. А на останалите... Срам ме е сега дори да си призная. Бях страхливец, страхливец си останах.

— И хубаво. Хубаво, че си страхливец! Затова пък се разхождаш на свобода, а не си биеш главата в стената в лудница, в усмирителна риза... Аз я предупреждавах. Глупачка. Та ти си буйствац! Погледни се в огледалото! Ако зависеше от мен...

Артъом поклати глава.

— С тях — край... Свършено е. Но... Но нали... Нали ако има друго място, където може да се живее... Където живеят... Тогава... Тогава все още не всичко е изгубено.

— Тогава като че ли няма да е толкова страшно всичко, което ти устрои на тези свои братя по разум, а? Ти нали затова се шляеш по повърхността? За индулгенция?

Стиснал цигарата в зъби, той завъртя с лявата си ръка колелото на количката си, измъкна се ловко иззад масата. Приблужи се.

— Мога ли да запаля цигара? — попита Артъом.

— Ти изщрака, Артъом! Не разбираш ли? Тогава, на кулата! И това, което правиш сега... Всичко това е заради твоето въображение. Това е шизо. Не, не можеш да запалиш. Край, Артъом. На мен на две станции ми започва война, а ти... Иди си, Артъом. Тръгвай си. Ти дъщеря ми там сама ли я остави?

— Аз... Да.

— Как е тя?

— Добре. Нормално. Всичко е наред с нея.

— Много се надявам, Артъом, че тя ще те изостави. Че ще си намери нормален мъж. Тя заслужава повече от обсебен психопат, който се разхожда разсъблечен по повърхността. Е, заради какво беше това тогава? Остави я, Артъом. Пусни я. Нека да се върне. Аз ще ѝ простя. Предай ѝ, нека да се върне.

— Ще ѝ предам. При едно условие.

Мелник изпусна пара и огън през цигарата.

— И какво е то? Срещу какво ще смениш жена си?

— Онези тримата, които ще отидат на Райха с плика. Аз ще бъда четвъртият.

ГЛАВА 12

ОРДЕНЪТ

Напускаха Боровицка.

Тухленочервена, уютна, подобна на читалня на средновековен университет. Отрупана със стелажи с книги, откраднати отгоре, от Великата библиотека, и дъсчени маси, около които тези книги се изучаваха и обсъждаха; населена от книжници чудаци, които наричаха себе си брамини, пазители на знанията.

Ниско над масите висяха лампи с платнени абажури, които хвърляха мека, добра светлина — и в Средновековието, каквото Артъом го беше виждал в историческите книжки с картинки за деца, проникваше духът на московските апартаменти, какъвто го помнеше от картинките, откъснати от книжките на своето кратко — само четиригодишно — детство.

Арките бяха преправени на жилищни стаи; Артъом преминаваше покрай една от тях, когато го застигна картина от миналото, от първото му появяване в Полиса — нощуване при добър човек, разговори до късна нощ, странна книга, която все го убеждаваше, че в рубинените кремълски звезди са заточени демони и че във всяка октомврийска звездичка седи малък демон... Смешна книга. Истината винаги е и по-проста, и по-зловеща, отколкото хората могат да предположат.

Няма го вече този добър човек и звездите са угаснали.

И този Мелник, когото беше срещнал тук Артъом, метналия „Печенег“ на рамо, окичения с картечни ленти сталкер Мелник, бойния командир, който винаги беше начело на отряда, който винаги се хвърляше пръв във всеки пъкъл, вече го няма.

И онзи Артъом — също. И двамата са се овъглили.

А Летягата си беше същият: криви очи, гърбище, което може да запуши тунел, и такава усмивка, сякаш ти е вързал обувките една за друга и само чака кога ще се спънеш; самият той е на двайсет и седем, а усмивката му е на десетгодишен. Неизгарящ човек е Летягата.

— Е? — разтегли той усмивка. — Значи, мога да те поздравя?
Върна те старецът?

Артъом поклати глава.

— А какво... Задача изпитание?

— Лебедова песен. Само до Райха съм с вас.

Летягата престана да се хили.

— Какво си забравил там?

— Трябва да измъкна един човек. Много трябва да измъкна оттам един добър човек. Ако не се върна за него, ще го обесят.

— Опасен си ти. Поне жена ли е? — намигна му Летягата.

— Възрастен мъж. С брада.

— Е... — изсумтя Летягата. — Ваша си работа, но... Тъъ...

— Ама че си идиот. Помълчи — помоли го Артъом, сдържайки усмивката си — неловко му беше пред Омир.

Но не успя да сдържи смеха си. Той изригна от него навън — ненавременен, лепкав, разяждащ; превиваше се от смях, мъчителен, опустошителен смях — и Артъом се отпусна на пейката, за да не падне на четири крака. Чрез смеха от устата му излизаше смляно всичко, което метрото го беше накарало да преглътне през последните дни. Смя се, докато очите му не се насълзиха, докато не започна да заеква. Пое си дъх — и започна отново. Летягата се смееше заедно с него — може би за свои си неща; а може би просто така.

После им мина.

— Секретна мисия със сигурност! — уверено и вече напълно сериозно обобщи Летягата. — Такива като теб, братко, не ги отписват.

Не ги отписват.

— Отдавна исках да те питам — каза му Артъом. — Ти как изобщо се прицелваш? — той изкриви очи към носа си, имитирайки Летягата. — Всичко би трябвало да ти се вижда двойно.

— Двойно ми се вижда — призна си Летягата. — Затова изразходвам много боеприпаси. Всички нормални хора имат една мишена, а аз — две. И стрелям във всяка от тях. Старецът ненапразно ме изпраща в Райха. Иска да се избави от мен, скръндзата.

— Мислиш, че това е еднопосочен билет? — изхъмка Артъом.

— Аз пътувам с жетони — намигна му Летягата, дрънкайки с нокти по жетона за разпознаване с името му, който беше увесен на бичия му врат вместо кръстче.

— За какво ти е? Теб и без това с никой не могат да те сбъркат.

— Ще ви се — изсумтя Летягата. — Това е за друго. Нали знаеш как понякога се събуждаш и се питаш: кой съм аз? И какво съм пил? И после отново: добре, де, поне кой съм аз?

— Знаем — въздъхна Артъом.

Приблжиха се другите двама. Единият беше скулест и с подстрижка като таралеж, с дръпнати очи, а другият — с боксьорска круша вместо нос, пъргав и небрежен.

— Какво се гласите като мацки за среща? Но си личи, че сте бързали — не сте успели да си начервите устните — каза им Летягата. — Да поемаме тогава, а?

— Това кой е? — небрежният бутна в движение Артъом.

— Ти да беше го поздравил вместо това — поклати глава Летягата — Не той кой е, а ти кой си, Юрец. Артъом беше с нас още в бункера. Той е жива легенда, ето кой е. Ти там, на Ханза, още си гонел плъховете с кречетало, а Артъом вече заедно с полковника е затривал черните с ракети.

— А после къде е пропаднал? — попита вторият.

— Трупал е сили за нови подвизи, Нигматулин. Нали, Артъом?

— Не е натрупал много — отбеляза Нигматулин, скептично оглеждайки Артъом.

— При мен всеки ден е подвиг — отвърна Артъом. — Нищо не оставям по себе си.

— И отново в бой. А мацките само ни се присънват — подкрепи го Летягата. — Добре, момчета, хайде. Фюрерът чака. А фюрерът не чака!

Той сурово козирува на меланхоличните граничари на Боровицка и четиримата се спуснаха по подвижната стълбичка на релсите. Приблжи се тунелът — първо осветен, после сумрачен, накрая съвсем безпросветен. Онези двамата се позабавиха, пропускайки Артъом и Летягата напред.

— Този е от Ханза, нали? — попита Артъом.

— И двамата са от Ханза. Нигматулин е от Комсомолска, а Юрец — от Парк на културата, поне така мисля. Нормални момчета, между другото, и двамата. Надеждни — Летягата се замисли. — Те почти всичките са от Ханза.

— Кои „те“?

— Всичките ни нови попълнения.

— И защо така?

— Е, а откъде другаде да се вземат обучени? Няма да ги търсим по тъмните станции. Или като фашагите с техния легион... Всякаква сбирщина. Това не е за нас. Мелник някак се е договорил с Ханза. И те се съгласили... Да ни комплектуват.

Артъом го погледна въпросително.

— И той се е съгласил? Та той ги проклинаше. Помниш ли? Та ние тогава... В бункера. Те нали обещаха тогава да ни помогнат. И ни зарязаха. Ако бяха дошли тогава... Ако тогава ни бяха дали хора... Можеха да ни комплектуват... И толкова от нашите момчета... Накратко.

— Накратко — каза Летягата. — Накратко, тогава не дадоха, а после дадоха. Дадоха, когато са могли. Освен това ни подхвърлиха всякаква техника, боеприпаси. Ханза, както разбираш, има куп пари. Сами ни предложиха. Е, и... Старецът поскърби, поскърби, попиянства със списъка ни за компания... Но нямаше какво друго да се направи. Няма откъде да се вземат петдесет души. Посъветва се с народа. Народът и сам всичко разбира. Започнаха полека-лека да набират хора. С изпитания, то се знае, със събеседване. Веднага отсяваха плявата. Накрая се получи. Спецчастите на Ханза най-вече. И така... Всичко е наред с тях. Не е като да сме си ние отделно и те отделно. Всички са заедно.

— Аха — изхъмка Артъом, кимайки към изостаналите. — Заедно.

— Всички на едно място — потвърди Летягата.

— Не вярвам — каза Артъом след кратък размисъл.

— В какво?

— Не вярвам, че Ханза просто така, за да заглади вината си, ни е отпуснала петдесет бойци и още техника. При тях нищо не е даром.

— Ами то не е даром. Старецът се ангажира да им обучава специалните части. Защото — Летягата цъкна със зъби — те не са и толкова специални. Особено що се отнася до повърхността. Те горе се лутат като котета. Деца на подземията, мамка му.

Последната крушка остана да виси някъде отзад. Летягата извади от раницата си подобен на палка фенер. Онези двамата отзад се приближиха, изщракаха с автоматите — междугарието е кратко и като

че ли известно на всички, но въпреки това не е голямо удоволствие. По-добре да се придържат заедно.

Фенерът веднага проникна в тъмнината на тунела, наля в нея мляко, разбърка го.

— Подземя... А ти нали си на моята възраст — спомни си Артъом. — Значи, тогава също си бил на четири години, нали? Когато е била Последната война...

— Не, малкият — каза Летягата. — Аз съм с една година по-голям от теб. Това вече сме го изяснявали. Така че аз съм бил на пет.

Артъом искаше да си представи своята Москва, а в главата му отново влетяха тумбестите апарати с криле на водни кончета, нахлуха, подрънквайки, колите вагончета, заръмя топъл дъждец. Той тръсна глава и прогони тези натрапчиви безсмислици, тези небивалици.

— А ти какво си спомняш? Родителите... Апартамента ви?

— Помня телевизора. Помня как по телевизора — нашият беше един такъв голям — показват президента. И президентът казва: ние нямаме друг избор. Нас ни принудиха. Притиснаха ни в ъгъла. Не биваше да ни притискат в ъгъла. Така че аз реших... В този момент майка ми излиза от кухнята, а в ръката ѝ — чиния с пилешка супа за мен. Казваше се фиде. Казва ми: какво гледаш всякакви ужасии. Дай да ти пусна анимационни филми. А аз на нея: не искам фиде. Навярно съм запомнил точно онзи момент. Самото начало. Е, или края. А после вече нямаше нито анимационни филми, нито фиде.

— А родителите си помниш ли ги?

— Помня ги. Но по-добре да ги бях забравил.

— Слушай, Летяга — прекъсна го небрежният Юрец. — Те първи удариха по нас. Не ние, а те. Предателски. И първия залп ние го прехванахме, а едва след това и ние ударихме. Казвам ти, сигурен съм. Тогава бях на седем.

— А аз ти казвам — фиде! Фиде и в ъгъла, и принудиха ни. Тогава си казах: ето, президент, а и него някой го слага в ъгъла.

— Какво значение има сега? — каза Артъом. — Ние или те?

— Има значение — възрази Нигматулин. — Ние не бихме започнали. Ние имаме разумен народ. Ние винаги сме били за мир. Тези гадове ни обсадиха, вкараха ни в надпревара на въоръжаването, за да ни изтощят. Искане да раздробят страната. Да я разкъсат на парчета. Заради нефта и газа. Защото нашата държава им беше

застанала като кост в гърлото. На тях изобщо не им трябваша независими държави. Всички им бяха налягали, разтворили крака. Само ние... Им се озъбвахме. И тези гниди, те ни нападаха... Те просто не очакваха, че ще стигнем докрай. Мислеха, че ще се напикаем от страх. А ние... За да ни разчленят, аха. Ние не се предаваме на врага. На ви сега нефт. Ще ни колонизирате. И ето че те сами се оакаха, капутите. Когато по телевизорите им са показали какво лети към тях. Давайте при нас с мечовете. Ние и под земята няма да измрем.

— А ти на колко години си бил?

— Какво значение има? На минутка. Хората са ми разказвали. И к'во?

— Нищо — отвърна Артъом. — И от онази страна на океана нищо, и от тази.

Летягата примирително се изкашля. Повече не говориха нищо.

* * *

— Стой! Изгаси фенера!

Нигматулин и Юрец отстъпиха встрани, притиснаха се към стените, леко надигнаха автоматите си; Артъом и Летягата останаха по средата. Чу се изщракването на бутона, светлината изчезна. Настана нощ.

— Границата е затворена! Обръщайте се и тръгвайте обратно!

— Ние сме от Ордена! — извика в кълтящия кладенец Летягата.
— С послание до вашето ръководство!

— Обръщайте се! И откъдето сте дошли! — повториха от кладенеца.

— Казвам ви, че имаме писмо за фюрера! Лично! От полковник Мелников!

От тъмнината изскочиха червените зайчета на лазерни прицели, замятаха се, скочиха на челото на Летягата и на гърдите на Артъом.

— Назад! Имаме заповед да стреляме на месо!

— Ето ти цялата дипломация, мамка му — обобщи Летягата.

— Няма да ни пуснат — прошепна Юрец.

— Нямаме заповед да си пробиваме път — отговори Нигматулин.

— Но ни е казано да доставим плика — възрази Летягата. — Старецът иначе ще ми откъсне главата. Не знам каква точно е работата... но каза така: ако не му връчиш плика — край на всичко.

Миришеше сладникаво и отвратително на прясна урина — явно на поста не бяха предвидени удобства и часовете, когато са на зор, влизаха в тъмнината на тунела, на ничия територия.

Артъом гледаше рубиненото петънце, осветяващо сърцето му. Помисли си за Мелник. За последната си неизпълнена мисия: да отиде у дома при Аня и да ѝ заяви, че я изоставя. Да ѝ го заяви в лицето, а не да избяга тайно, с подвита опашка, заради велики дела.

Той и без това беше забъркал големи каши заради велики дела. Ето, Олежка го беше оставил на лекарката: направи каквото можа. Остави надупченото тяло, изтупа ръце и отиде да пие водка. Позволи Льоха да слезе по стълбата в нищото, подсвирквайки си, реши да не се намесва, да не го връща. Някои вдясно, други вляво, всекиму своето. Осъдените на смърт не ги погна с нагана на Свинолупов. Не попита за женските пантофи в кабинета на майора. Нито пък дръпна завесата. Нищо не направи и не видя има ли някой там, или няма. А щом не е видял, значи, не е имало никого: може да си каже това и да си живее спокойно с него. И за Омир можеше да си обясни нещо, за незначителния старец, за неграмотния драскач. Всички лъжат за мъките на съвестта — човекът е силен, той може да се справи с всичко. Великите дела извиняват всичко.

Той се опита да прикрие трепкащото зайче с дланта си, а то подскочи върху ръката му.

— Последно предупреждение! — извикаха от кладенеца.

— Какво, да си тръгваме ли? — попита себе си Летягата.

Остави стареца. Остави всичките си трупове, махни се от този кладенец и затвори капака след себе си. Ти имаш по-важна задача, Артъом: да спасиш света. Не бива да се разпиляваш по гъбите.

— Намерете Дитмар! — извика пискливо Артъом към дълбината.

— Кого?!

— Дитмар! Кажете му, че стalkerът се е върнал!

— Това пък какво е? — обърна се Летягата. — Що за история?

— Същата онази история. За възрастния мъж с брадата — на Артъом му се искаше да се усмихне. — И още за един идиот. Секретната ми задача.

И в този момент в нищожния им космос светна свръхнова.

* * *

Дитмар излезе към първия блокпост, към картечното гнездо. Навярно погледна към скрилите се зад дланите си храбри бойци на ордена и навярно се усмихна по своя си начин. Но не изгаси прожектора.

— Кой ме е викал?

Артъом видя само силует в морето от ослепителна светлина; наложи се да го разпознава по гласа.

— Аз! Артъом!

— Артъом? — Дитмар сякаш го беше забравил. — Какъв Артъом?

— Така си и знаех! — изпъшка Нигматулин.

— Сталкерът! Послание! За фюрера! Лично в ръцете! От Мелник! От водача на Ордена! По повод ситуацията!

— По повод каква ситуация? — Дитмар не искаше да го разбере.

— На Театрална! По повод вашето нахлуване!

— Нашето нахлуване? От Мелник? — Дитмар звучеше учудено. — Няма никакво нахлуване. На Театрална има безредици. Към нас тече река от бежанци. Фюрерът нареди да се започне миротворческа мисия на станцията с цел предотвратяване на човешките жертви. А сега е три след полунощ. Той спи. И не очаква писма от гражданина Мелников. Но вие, ако искате, можете да връчите посланието на мен. Сутринта ще го предам в секретариата му.

— Изключено — подсказа Летягата шепнешком. — Разпореждането е лично в ръцете му или да се унищожи документът.

— Изключено! — повтори с вик Артъом. — Само на фюрера, лично!

— Много жалко! — въздъхна Дитмар. — Фюрерът не приема никого. Особено пък професионални главорези. При всички случаи преди връчването пликът ще бъде отворен и огледан, за да се избегнат опити за отравяне.

— Имам информация — рече Артъом, окопитвайки се. — Че това на Театрална не са безредици. А планирана диверсия. С цел

завземането на станцията.

— Ние имаме друга информация относно Театрална — отговори равнодушно Дитмар. — И тя няма да се хареса на всички, господин сталкер. Например на вашите другари. Довиждане.

Той им отдаде чест, обърна се и закрачи към станцията.

— Почакай! — извика Летягата. — Стой! Пликът не е от Мелник!

На Дитмар му беше все едно. Картечарят размърда дългото жило, набелязвайки пътечка за оловото. Снайперистите пуснаха зайчетата си; те се промъкнаха дори през светлината на прожекторите, бяла и ярка като първата секунда на смъртта.

— Чуваш ли?! — изрева Летягата. — Пликът не е от Мелник! От Бессолов е!

Черната фигура, вече почти разтворила се в бялото, застина.

— Повтори.

— От Бессолов е! За фюрера! Лично! Спешно!

Артъом се обърна към Летягата. Тук ставаше нещо, което той не можеше да разбере. Нигматулин и Юрец си шепнеха възбудено непознатата фамилия. Дитмар мълчеше; но вече не можеше да помръдне от мястото си.

— Добре. Един човек ще бъде допуснат на станцията. Останалите могат да почакаат.

Летягата изпъна свитите си рамене, приемайки условието. Пристъпи напред.

— Не ти! — спря го Дитмар. — Дай посланието на онова момче. Артъом.

— Аз имам заповед...

— И аз имам заповед. Ще пропусна само него. И едва след претърсване.

— Защо него?! Артъом, това що за...

— Дай плика — каза му Артъом. — Дай го, Летяга. Ти ме разкри. Секретна задача. Мелник заради това ме изпрати. Ако не ви пуснат... Аз тук си имам своя история. Ти не бива. Как си мислиш, че узнах за Театрална?

— Тук всеки си има своя история, бля! — оригна се Летягата. — Един от друг... Стар параноик...

— Не му го давай, ти какво? — изсъска Нигматулин. — Той изобщо кой е. Полковникът каза ти... Или ние...

— Затваряй си устата, Русланчик — помоли го Летягата. — Това е Артъом, ясно ли е? Той е наш! Наш човек! Ясно ли е?

— Както искате! — охладня Дитмар. — Нямам повече време за това. Вече трябваше да съм на Театрална и да раздавам на населението хуманитарна помощ.

Летягата го прокле, изплю се с досада и извади от джоба на гърдите си плътния, непроницаем плик — неголям, кафяв. Връчи го на Артъом.

— Това е наш човек, ясно?! — извика той на картечаря, снайперските винтовки, лазерните зайчета, черните щампи, опикания космос и ослепителната звезда. — Ще го чакаме тук!

— Със здраве — отговори Дитмар. — Но фюрерът може да спи и до пладне. Чакайте го.

— Ще те чакаме, ще бъдем тук, Артъом — зашепна разпалено Летягата. — Ти ще се върнеш. Ако той и косъмче от главата ти... Старецът ти се репчи, разбира се, но за своите планини ще обърне... Ние нали сме една кръв с теб, ти и аз... Нали?

— Да — каза Артъом. Той вече малко неща чуваше. — Да, Летяга. Благодаря. Не знам.

И долепил проклетия плик към кожата си, препъвайки се в траверсите, той полетя към свръхновата, право в нея самата; в милиардите градуси.

* * *

— ВРАГОВЕ НА РАЙХА! ВРАГОВЕ НА ЧОВЕЧЕСТВОТО! НА НАШИЯ ПРАГ! СТОИ ОРДА ИЗРОДИ!

Дикторът беше един, но вещаеше от десетки леко изоставаци един от друг мегафони и от това се надробяваше, повтаряше сам себе си като ехо; и този хор от един човек звучеше като глас на хидра — зловещо и омайващо. От този глас капеше отрова.

— АКО НЕ СЕ БИЕМ ДОКРАЙ! НИ ЗАПЛАШВА ПЪЛНО ИЗТРЕБЛЕНИЕ!

Той посрещна Артъом по-рано, отколкото светлината на Чеховска-Вагнерска; светлината не умееше да се отразява от извитите и огънати стени на тунела, а гласът можеше.

— СЛЕД КАТО УЗНАХ ЗА ПРЕДАТЕЛСКИТЕ ПЛАНОВЕ НА ЧЕРВЕНАТА ЛИНИЯ! В НАРУШЕНИЕ НА МИРНИЯ ДОГОВОР! ДА ПРЕВЗЕМЕ СТАНЦИЯ ТЕАТРАЛНА! АЗ! РЕШИХ ДА НАНЕСА ИЗПРЕВАРВАЩ УДАР!

— Фюрерът? А ти разправяше, че той спи... — каза Артъом на Дитмар.

— Сега никой в Райха не спи — отговори онзи.

На Чеховска-Вагнерска Артъом беше посрещнат от транспарант: „Добре дошли, драги гости от Полиса!“; насред залата се беше строила редица от мъже на най-различна възраст — облечени както им падне, опулили червените си сънени очи, шушукащи си неуверено. Покрай редиците сновяха приличащи на пастири прапоршчици, които подвикваха, потупваха, поплясваха. Редяха маси с табли, трупаха върху тях планини от камуфлажни парцали; караха дрънчащи колички с оръжие. В противоположния край на платформата разпъваха палатка с червен кръст, която непрекъснато привличаше погледите от редицата.

— НО ЧЕРВЕНАТА ЛИНИЯ НЯМА ДА СЕ СПРЕ ПРЕД НИЩО! ЗА ДА ЛИШИ ГРАЖДАНИТЕ НА ТЕАТРАЛНА! ОТ ТЯХНОТО ЗАКОННО ПРАВО! ДА ЖИВЕЯТ СПОКОЕН И ЩАСТЛИВ ЖИВОТ!

Станцията беше странна — с кръгъл свод като тунел и с арки, приличащи на пробити в стените бойници. Белият ѝ мрамор блещукаше; бяха изчистени и светилниците — стари, истински. Те изглеждаха забавно — не отделени един от друг като на останалите станции, не сдвоени и не свързани в съцветие, а подредени в две редици по двайсет; сякаш тях също са ги събудили посред нощ и са ги накарали да се строят. А още приличаха на робски души, които гребат на летящи галери по удивително белия тунел към честно заработения си рай.

— Къде заложи мината?

Дитмар вървеше бързо, Артъом едвам успяваше да не изостава; лицата в редицата се мяркаха набързо и нито едно не можеше да се оформи. Зад гърба му скърцаха в гранита подкованите ботуши на охраната.

— Надолу, спуснах се по ескалатора — доложи Артъом. — При херметичните врати.

— Добре ли се срути?

— Сериозно.

— Виж. На Театрална засега всичко е под наш контрол, така че ми се иска да ти вярвам. Но ще проверя, разбира се. Ако си изпълнил всичко, те чака награда... Орден! — Дитмар се усмихна. — За това ти се полага орден.

Изведнъж някой от редицата изскочи на пътя им; охраната се хвърли напред, вдигна калашниците. Но това беше някакъв дребен, глупаво изглеждащ, безобиден човечец: малка брада, запотени очила...

— Простете! Простете! Гражданино офицер... Господин Дитмар... В името на всичко свято! Тук им грешка. Мен ме мобилизираха по погрешка. Аз имам жена... Нарине... Вие нали току-що при нас... От нас...

Дитмар си спомни, застана, отпрати охраната.

— Иля Степанович. А ние тук сме с вашия познат. В какво е грешката?

— ДА НАВОДНЯТ СТАНЦИЯТА С ИЗРОДИ! ЕТО КАКВО ИСКАТ ТЕ! ТЕ СА БЕСНИ! ОТ НАШАТА СЪПРОТИВА! И ТАЗИ ОРДА ВЕЧЕ! Е НА НАШИТЕ! ГРАНИЦИ!

— Моята Нарине... Започнаха ѝ болките. След тези взривове на Театрална... Нея я взеха. В родилното. Казаха всеки момент водите могат... А на нея срокът все още... Не е дошъл, разбирате ли? Може би ще е под наблюдение... Ние имаме толкова прекрасно родилно! Но ако ме призват... Или нещо се случи там... Как ли е тя? Сега? С кого? А ако започне да ражда? Трябва да съм там... Аз трябва да знам... Какво ще се роди... Момче или...

— ТОЧНО ЗАТОВА! АЗ ОБЯВЯВАМ! ВСЕОБЩА! МОБИЛИЗАЦИЯ!

Унтерът се усмихна на учителя, положи ръка на рамото му.

— Така да се каже, роди царицата в нощта... Не съвсем син... Нали, Иля Степанович? Не съвсем дъщеря.

— Защо вие... Защо вие така?

— О, господи, шегичка. Помня нашия разговор. Помня го. Нека да се разходим.

Той даде знак на овчарите прапоршчици, прегърна Иля Степанович и го повлече със себе си. Артъом крачеше до тях и мачкаше плика в джоба си. Какво има там? Пликът беше твърд, в него имаше нещо... На какво приличаше? Не писмо, не листа... Главата го цепеше. Енергията му свършваше.

— Вие нали се канехте да пишете учебник по история, а? — казваше Дитмар на учителя.

— Господин офицер... А ако... Ако нещо при раждането...

— Та ето — сядайте и пишете! Започнете още веднага! Историята се случва право пред очите ви! — той се спря, свали очилата на Иля Степанович, подиша в тях, избърса ги и ги заби на мястото им. — Ще ви отделя тъгълче при мен в щаба. Че да не вземат да ви убият...

— ДА ЗАЩИТИМ ОТ ЧЕРВЕНАТА ОРДА НЕУТРАЛНАТА СТАНЦИЯ. ТОВА Е НАШ ДЪЛГ! ПОМОЛИХА НИ ЗА ПОМОЩ! И НИЕ ИДВАМЕ!

— Благодаря. Благодарен съм ви. Господин... Дитмар... Но... Позволете ми при жена ми... Сега... Да я подкрепя... Тя беше толкова преbledняла... Да знае, че всичко е наред... Че вие сте се застъпили... И ако започне да ражда...

— А защо? — попита го Дитмар. — Там вече нито вие ще промените нещо, нито аз. Ако се роди здраво дете — добре. В родилното има кой да поздрави майката от името на Партията.

— Но... Ако изведнъж... Пу-пу-пу... Ако не дай си боже...

— А ако е изрод... Тихо, тихо. Ние имаме прекрасно родилно, вие сам казахте. Наркоза. Когато тя се събуди, всичко ще е свършило. А детето нищо няма да почувства, повярвайте ми. Та там нали всички са професионалисти. Същата наркоза, само че друга доза. Всичко е хуманно. Щрак и готово.

— Разбира се... Да, аз разбирам... — Иля Степанович беше преbledнял. — Просто това се случи толкова бързо. Болките й. Тя така се вълнуваше. Моят Нарине... Мислех си, че ще има още време...

— И ще има време, Иля Степанович! — стисна го по-здраво унтерът. — Какво хубаво време ще бъде! Така че няма какво да правите в родилното. Това е. Ще ви дадат хартия и молив. Ще ви стискам палци! — той побутна сащисания учител към един от охранителите. — Разпредели гражданина при мен.

— НИКОЙ НЯМА ДА НИ СПРЕ! КОГАТО ИЗПЪЛНЯВАМЕ!
НАШИЯ! СВЕЩЕН! ДЪЛГ!

— Къде отиваме? — разтревожи се Артъом, когато почти цялата станция вече беше зад гърба им — тя свършваше със стъпалата на прехода, до които стоеше караул.

— Нали трябва да връчиш това ваше послание? — погледна го Дитмар. — Какво има там, между другото? Ултиматум? Молба? Предложение за подялба на Театрална между заинтересованите страни?

— Не знам — каза Артъом.

— Орденът, а? Трябваше да се досетя аз, глупакът, какво именно си правил в Полиса, сталкер.

— НИЕ НИКОГА НЯМА ДА ПОЗВОЛИМ ДА НАВРЕДЯТ НА
МИРНИ ЖИТЕЛИ! ПОЕМАМЕ ТЕАТРАЛНА ПОД СВОЯ ОПЕКА!
ЩЕ Я ЗАЩИТИМ ОТ ПЪЛЧИЦАТА ИЗРОДИ!

— Кой е Бессолов?

— Тоест ти наистина нямаш никаква представа какво искаш да връчиш на фюрера.

— Това не е моя работа. Аз просто изпълнявам заповед.

— Ти ми харесваш все повече и повече! Бих казал, че си моят идеал — усмихна се Дитмар. — Казва му се на човек да взриви прехода — взривява прехода. Казва му се: връчи плик с дявол знае какво и дявол знае от кого — прави и това. Казва му се: пъхни си топките под пресата — и там няма да откаже! Да имаше повече такива като теб!

— И НИЕ СМЕ ГОТОВИ ДА ПЛАТИМ ВСЯКАКВА ЦЕНА ЗА
ПРАВОТО ДА СЕ НАРИЧАМЕ ХОРА!

— Омир жив ли е? — попита го Артъом. — Какво става с моя старец? Къде е той?

— Жив е. Чака те — успокои го Дитмар.

— Искам първо да го взема.

— Предсказуемо. Затова и отиваме при него. Ето другото, което е хубаво у теб, сталкер — твоята предсказуемост. Истинско удоволствие е да се работи с такива хора.

Караулните изскърцаха с токове, старшият вдигна ръка; побоя се дори да погледне в очите Дитмар. Започнаха да се изкачват по тесни стъпала.

— Ти... За какво са ти тези пагони? Та ти не си никакъв унтер, нали? Кой си ти?

— Аз ли? Инженер на човешките души! — намигна му Дитмар. — И малко вълшебник.

Преходът беше даден на казармите, предишния път Артъом и Омир не ги пуснаха тук. Точеха се редици с нарове. Дневалните козируваха. От плакатите се мръщеше фюрерът. От тавана висяха щандарти на Железния легион: сив юмрук, черна трипръста свастика. Високоговорителите израстваха от стените като гъби и се надвикваха:

— **НЯМА ВРЪЩАНЕ НАЗАД! И НИЕ НЕ ВЪЗНАМЕРЯВАМЕ ДА ОТСТЪПВАМЕ! ЗАРАДИ ВАШЕТО, ЗАРАДИ НАШЕТО БЪДЕЩЕ! ЗАРАДИ БЪДЕЩЕТО НА НАШИТЕ ДЕЦА! ЗАРАДИ БЪДЕЩЕТО НА ЧОВЕЧЕСТВОТО!**

— На какво разчитате с този плик? — изсумтя Дитмар. — Влакът вече е тръгнал, не можеш да го спреш, ако щеш да се хвърлиш на пътя му. Театрална ще бъде наша. И Площад на революцията. Червените няма да успеят да направят нищо. Те трябва да потушават и гладните си бунтове. Половината гъби се скапаха заради тази суха гнилоч. Разпространява се като пожар.

— Кой е този Бессолов? — повтори Артъом. Мислеше си: от кого ще тръгне Мелник да приема заповеди?

— Нямам никаква представа.

— Защо тогава писмото от него е по-важно от писмото от Мелников?

— За мен не е важно писмото от някакъв си Бессолов, сталкер. За мен си важен ти.

Казармите свършиха, по-нататък се издигаха укрепления с бодлива тел, чернееха се картечници, обърнати с дулата напред — нататък, накъдето Дитмар водеше Артъом; залаяха кучета пазачи, надвиквайки фюрера, а после в тяхното накъсано пееие се вля протяжен мъжки стон, с който навярно от някого си отиваше животът. Пушкинска, осъзна Артъом. Дитмар го водеше на Пушкинска.

— Той там ли е? На Пушкинска? Ти обеща да не го закачаш!

Спряха се при тухлена стена до тавана с желязна врата. Дитмар отпъди охраната с показалеца си. Измъкна кесия, извади от джоба си разкъсан вестник, засипа чудноватите дебели букви със сушена трева, лизна го, сви цигара.

— На, попуши и ти.

Артьом не се погнуси. Душата му молеше за отровата още там, при Мелник; но Мелник се поскъпи за последната цигара, преди завинаги да отблъсне Артьом от себе си, а Дитмар го почерпи.

Унтерът се облегна с гръб към стената, опря на нея тила си, погледна в тавана.

— Как мислиш, ако на неговата арменка ѝ се роди изрод, учителят ще ни напише ли книжка?

— Ако вие го убиете? Детето?

— Ако го приспим. Какво, няма да ни възхвалява в книгите?

— Няма — отговори Артьом. — Не може да е такава гадина.

— Ами ето — Дитмар зажумя, изпускайки дима. — А аз мисля, че напротив. Арменката ще се терзае, ще кълне нашия Иля Степанович, но той после ще я убеди, че така е хубаво и правилно. Че просто трябва да опитат пак. И ще напише книга за Райха, а после ние ще я издадем в тираж десет хиляди. За да я прочете всеки в метрото, който може да чете. А останалите ще се научат да четат по нея. И всеки ще знае фамилията Иля Степанович. И ето затова Иля Степанович ще ни прости, че сме приспали детето му.

— За десет хиляди книги? Той тепърва ще те изненада — усмихна се Артьом накриво на Дитмар. — Ще избяга от станцията, а може да извърши и покушение. Такова нещо не може да се прости.

— Да се прости не може, но да се забрави — може. Всички се договарят със себе си. Хората рядко ме изненадват, сталкер. Човекът е устроен просто. Зъбните колела в главите на всички са еднакви. Ето тук е желанието да живееш по-добре, ето тук — страхът, ето тук — чувството за вина. А други зъбни колела в човека няма. Алчните ги съблазняваш, безстрашните ги мориш с вина, безсъвестните ги плашиш. А ти какво, за какъв дявол се върна обратно? Нали знаеше, че си рискуваш главата. Не, ти си съвестен. Измъчваш се за своя старец. Взриви прехода, защото си съвестен. Помогна за войната, защото си съвестен. А сега вече ето я кукичката, стърчи оттук — Дитмар докосна с вмирисаните от цигарата пръсти бузата на Артьом; той се отдръпна.

— Налапа я. И къде ще се измъкнеш от мен? Та ти нали предаде своя Орден. Сдуши се с врага. Ето, твоите приятелчета стоят там, чакат те. Мислят, че си техен човек. Но не, ти си мой.

Артьом забрави да пуши. Цигарата угасна.

— Тютюнът ти е лайно — каза той на Дитмар.

— Затова пък, когато Райхът победи в цялото метро, всички ще имат отличен тютюн! — обеща му Дитмар. — Добре. Да отидем при Омир Иванич.

Намигна на охраната, тръгна към еднометрово резе с огромна ключалка и ги пуснаха на станция Шилерска.

* * *

Артъом я помнеше като Пушкинска; също толкова бяла, също толкова мраморна като съседната Чеховска, макар и оцапана с омраза към не-руснаците. На Пушкинска го показваха на тълпата, обясняваха за какво са го осъдили на обесване: за убийството на фашистки офицер. Офицера Артъом го уби ей така — насочи към него автомата и напипа спусъка; спазъм сви пръста му. Сви го, когато този офицер пробиваше с куршуми главата на юноша със синдром на Даун. Разбираемо е: Артъом беше млад, впечатлителен. Сега навярно би изтърпял, би се извърнал. Примката прекалено дразни гърлото.

Обаче този път се озоваха не на Пушкинска и не на Шилерска.

Озоваха се никъде.

Цялата станция беше разбита, разглобена. От мрамора не беше останала нито плочка, бяха го откъртили всичкия и го бяха отнесли някъде. Имаше само оголен бетон, планини от пръст, реки от кал, грохнали дървени подпори; вместо въздух имаше влажна прах, смесена с циментен прахоляк, и от нея въздухът ставаше също бетонен. През парата се вираха прожектори и лъчите им се виждаха от край до край като огромни тояги.

Тези тояги удряха по гърбовете и муцуните зловеци голи хора — кой прикрил слабините си с парцал, кой вече и за това не си правеше труда да се погрижи; всичките бяха омазани в черно, всичките кървяха. Онези, които са били мъже, бяха обрасли до очите. Онези, които са били жени, изобщо бяха станали безоки заради сплъстените коси. Но всички бяха нормални, двуръки и двуноги. Само юношите бяха деформирани. Изкривени гърбове, сраснали се пръсти, сплескани глави; и циклопи, и двуглави, и с козина като зверове. Изроди.

Никой тук нямаше облекло; бяха голи и това им беше униформата.

Охраната освен автомати носеше и респиратори — в противен случай би било вредно за здравето. Респираторите изглеждаха като намордници, сякаш без тях охраната можеше да се нахвърли върху голите и да започне да ги гризе със зъби. А заради намордниците се налагаше да общуват с изродите иначе — с вериги и бичове от бодлива тел. От тях се раждаше и онзи рев, който Артъом беше чул иззад стената, от тоалетната на учителя.

А най-страшното в станцията беше това, че тя никъде не свършваше. Тези голи зверочовеци ровеха в нея от всички посоки — с кирки, лопати, чукове, нокти; отчаяно човъркаха земята, камъка, прогризваха пустотата наляво и надясно, и нагоре, и надолу. Шилерска беше станала по-голяма и от най-просторната от станциите, които на Артъом му се беше налагало да посещава; и с всяка изминала минута тя продължаваше да се раздува.

— Вие тях като роби?! — попита Артъом.

— Че какво? По-хуманно е, отколкото просто да ги елиминираме, нали? Нека да принасят полза! Разширяваме жизненото пространство! Такъв приток на доброволци от цялото метро, няма къде да ги настаняваме! — обясняваше му Дитмар, надвиквайки рева на изродите. — Когато завърши реконструкцията, тук ще бъде град градина! Най-голямата станция на метрото! Столицата на Райха! Кино, спортна зала, библиотека и болница!

— Значи, това е измислил за изродите вашият фюрер? Заради робството? От тези тук дори една четвърт не са изроди!

— А това кой е изрод и кой не, не го решаваш ти, сталкер! Фюрерът е гений! — засмя се Дитмар. — Глупаво е да изтребваш хората заради това, че са арменци! Или евреи! Ефектът е нулев. Ако човек се е родил евреин, вече нищо не може да се направи. На някои дори на лицето им е изписано: евреин. Чеченец. Казах. И това е! Той е твоя мишена, той е твой враг и никога няма да ти стане верен. А този, който е руснак, той сега какво, имунитет ли има? Той какво, по рождение ли е избран? На него всичко ли му е позволено? Той може би вече не бива да се бои от нищо? Безсмислица! А уродливостта?! Съвсем друго нещо! Уродливостта е тънка работа! Мутация! Раждаш се здрав, а после започва да ти расте тумор! Или гуша! Или

отклонения! А може би това изобщо не се вижда с просто око! Само лекарят може да каже със сигурност! И затова всяка гадина трябва да се тресе от страх, когато отива на преглед при лекаря. И лекарят сам трябва да трепери. И вече с нас, в консилиум, да решава кой е изрод и кой — не. И никой не може да бъде сигурен в нищо. Никога. И цял живот трябва да се оправдава. И да оправдава и нас. Това се вика красота! А? Красотище!

Той положи ръка върху рамото на Артъом. Бенката на основата на носа му изглеждаше като трето око, полагащо му се като на демон, за да вижда по-добре гнилите и меки човешки вътрешности.

— Къде е той? Къде е Омир?! — извика му Артъом.

— Дай плика!

— Какво?!

— Дай тук плика!

— Имахме уговорка!

Разлетяха се искри, зъбите му изхрушиха, пещерата се наклони: Дитмар млатеше Артъом с дръжката на пистолета по бузата, по скулата. После хвана оръжието по човешки и опря дулото му в челото на Артъом: боен пистолет, „Стечкин“.

— Искаш да го взема от трупа ти ли?

Артъом отстъпи назад, трескаво чудейки се как да унищожи посланието, а отзад вече дебнеше охраната. Извиха ръцете му, събориха го, притиснаха го към калта, изтръгнаха плика от ръцете му. Предадоха го грижливо на Дитмар. Той го повъртя в пръстите си, опита се да го сгъне, погледна го на светлината на прожектор.

— Снимки, струва ми се — каза той и приклепна до Артъом. — Много любопитно. Снимките, които спрели войната. Красиво, а?

Прибра го във вътрешния си джоб.

— Дяволски хубави трябва да са тези снимки. И много трябва да се харесат именно на фюрера, след като никой друг не бива да ги вижда. Нали така? Е, кой ще се откаже от съблазънта да ги погледне поне с крайчеца на окото? Ето на теб — не ти ли е интересно?

— Къде е Омир?

— Тук някъде. Потърси го. Аз нямам време. Трябва да тръгвам към Театрална. Хуманитарна помощ, разкриване на агентура... Ти засега остани тук. Посвикни... Поработи.

— Те няма да ме изоставят! Летягата! Ордена! Те ме чакат! Край с всички вас тук! Чува ли ме, гадино?! Твар?! Чу ли, гнидо?!

Артъом се хвърли напред, но охранителите бяха охранени, опитни, държаха го здраво; така и си остана на колене, забил муцуна в калта.

Дитмар, преди да се изправи, погали Артъом по главата.

— Чакат. Да, със сигурност чакат. А аз ще отида и ще им разкажа чий човек си ти.

И нежно потупа Артъом по задника.

ГЛАВА 13

ЖИЗНЕНО ПРОСТРАНСТВО

Мислеше, че ще настъпи денят, в който нощната работа ще свърши; но тук нямаше нищо — нито нощ, нито ден, и смяната беше само една: от началото до края. Пиеха от маркуч, брояха глътките — не им разрешаваха да се запасяват с вода. Клозети нямаше; тунелите освен един бяха плътно преградени с бодлива тел като паяжина — нито можеш да избягаш, нито да пропълзиш. Зверочовеците се изхождаха прави, без да се откъсват от работата — мъжете пред жените, а жените пред мъжете; новодошлите се научаваха на това още в първото денонощие. Научаваха ги с бичовете от бодлива тел. Убиваха без съчувствие, рутинно: тези, които не искаха да работят, онези, които бяха пред умирање и не можеха да работят, и другите, които хитруваха, правейки се на умрели. Не жалеха работниците — докарваха нови два пъти дневно, те също трябваше да ядат, а количеството храна не се увеличаваше.

Всеки път, когато се отваряше желязната врата, когато изблъскваха вътре сащисаните новаци, изтърсваха ги в Шилерската безкрайна пещера, на Артъом му се свиваха червата: ето, сега ще влезе Дитмар. Измамата му всеки момент ще се разкрие: червените ще изпратят войници от Охотний ряд на Театрална през взривената херметична врата, през горния вестибюл, блицкригът ще се превърне в безкрайна позиционна война и Дитмар ще се върне, за да обеси Артъом за предателството.

Кога ще дойде той? Скоро?

Артъом го опипаха, определиха, че засега има много сили, и му дадоха да кара количка. Да взима от брадатите гризачи откъртеното, изровеното, да го товари в количката и да го кара в открития тунел, водещ към Кузнецки мост. Върху траверсите лежеше настилка от дъски. По нея трябваше да се тича може би триста метра и там да се изсипват пръстта и камъните на купчина, която вече се издигаше до тавана.

Работата на Артъом беше хубава, той веднага разбра това: не му оковаха краката и го задължаваха да не стои на място, а да обикаля в кръг всички останали и да гледа на кого са се натрупали най-много камънаци. Жалко, нямаше откъде да се избяга. Затова пък така щеше да успее да намери Омир.

Старецът беше прекарал тук само около половин денонощие и още беше с дрехи; но вече беше разбрал какво може да прави и какво не бива. Не биваше да кръшка. Не биваше да се скатава. Не биваше да гледа събеседника си в очите, който и да беше той. А когато говориш, без да гледаш в очите, това се прощава: в този завод от пръст и тела така или иначе не се чуваше нищо на повече от една крачка разстояние.

Омир, макар и стар, се държеше. Не стенеше, не плачеше. Млатеше скалата съсредоточено, не бързо и не бавно, не си даваше много зор. Целият мокър, омазан с кал, дрехата му скъсана на раменете и обагрена в кафеникаво, устните — изхапани.

— Дойдох за теб, Николай Иванович — каза Артъом на Омир. — А сега навярно и двамата ще останем тук.

— Благодаря. Напразно — въздъхна Омир между ударите. — Тази. Гадина. Лъжлива. Подла. Никого. Няма. Да пусне.

— Все някак ще се измъкнем — обеща му Артъом.

Разговорът им се получи накъсан; не биваше твърде често да се връща в едно и също кътче, надзирателите забелязваха такива неща и размахваха бичовете заради тях. Бичовете бяха еластични стоманени жици, шиповете им стърчаха от всички посоки — един ще те клъвне, като те ударят, друг — докато се отдръпват.

— Ти. Как. Беше. Ли. На. Театрална.

— Бях.

— Видя. Ли. Умбах.

— Червените го арестуваха. Нечий донос. За това, че е слушал радио. Прибраха го и го разстреляха. Пред мен. Не успяхме да поговорим.

— Колко. Жалко. Добър. Човек.

Натовари късовете на Омир. После взе товара от камънаци на гърбав мъж от другия край на станцията. След това помогна на една жена с увиснали гърди да се изправи на крака, докато надзирателят не можеше да го види през каменната мъгла. После се върна при Омир.

— Не е бил само той, Умбах. И други са се свързвали. Хора от друг град са идвали в Москва, вероятно от Полярни зори.

— Хора. Казваш. А къде са. Не съм срещал.

— Червените намират всички, всички премахват. Стрелят ги, на Лубянка ги откарват, в Комитета. Които са дошли, който ги е видял и който е чул за тях.

— Може. Да ги е страх. Че те. Ще помогнат. На Ханза. Срещу тях.

Взе от Омир новите камъни. После притича при един младеж — бавен, изкривен, едвам стои — да изгребе неговите огризки. После към кльошав кавказец, който беше натрупал цяла планина заради свирепото нежелание да умира. През маранята видя нещо познато, но нямаше повод да се приближава.

— Значи, ми вярваш? Аз разказах на Мелник, той не ми вярва. Разправя — бълнуване.

— Аз самият. Чух Умбах. Вярвам. Не разбирам. Но вярвам.

— Благодаря, дядка. Благодаря ти.

— Или. Шпиони. Нечии. Агенти. А?

— Не знам.

Изгреба всичко. Притича по-нататък; някой му помаха: давай, разтовари ме. И каква радост: брокерът Льоха. Изтощен, изтерзан, а се хили.

— И ти при нас!

— Жив си?! — и Артъом му се усмихна искрено; малко му олекна.

— Твърде ценен кадър съм! — изпуфтя брокерът. — За да ме съкращават!

— Не се получи с Легиона, а?

— Не се получи! — Льоха, крадешком оглеждайки се, помагаше на Артъом да товари рудата в количката. — Навярно не е за мен. Не можеш да си избягаш от призванието. — Той кимна към засъхналите купчини.

Притича надзирателят и цапардоса с веригата и Артъом, и Льоха заради разговора.

Артъом втъкна глава между раменете си, за да се предпази. Избяга в тунела, изсипа количката, върна се, огледа се: охраната го викаше. При същата онази жена, която Артъом беше вдигнал от земята,

за да поживее още малко. А тя не беше издържала кой знае колко и пак беше паднала. Светеха с фенер в очите ѝ, а тя въпреки това виждаше само мрак. Единият охранител загради Артъом с автомата, а другият хвана по-здраво арматурното си желязо, премери се и разби главата на жената като яйце. Антон забрави за автомата, хвърли се — и го удариха с арматурата по рамото, с автомата в челюстта, и го заритаха на земята с ботушите. Напъхаха в устата му желязното влажно дуло и мерникът му раздра небцето.

— Ще пробваш ли пак, гадино? Ще пробваш ли?! Ставай!

Изправиха го на крака, сложиха жената в количката му: карай я.

— Къде?

Загряха му врата, съпроводиха го в последния ѝ път. Мъртвите там, където и камъните. На жената ѝ беше неудобно в количката: краката ѝ висяха, разбитата ѝ глава се накланяше настрани. Потърпи още малко.

Като за първи път, му показаха какво да прави с такива. Мъртвите трябваше да се откарват по дъсчената настилка до планината от отломки, запушваща тунела към Кузнецки мост. И там да се стоварват върху насипа заедно с камъните. Насипът понякога се свличаше надолу, обличаше голите, натъпкваше им устата и ушите с глина и пясък. Това беше погребението им.

После на Артъом не му се ходеше нито при Омир, нито при Лъоха: надзирателите си го бяха набелязали. Вместо Омир бяха най-различни: още силни и вече износени, киргизи и руснаци, руснаци и азербайджанци, азербайджанци и таджики. Всеки даваше на Артъом камъни, всеки му отнемаше сила. Скоро престана да му стига минутата, през която товареше количката, за да си отпочиват краката му, и минутата, докато тичаше с количката, за да се възстановят ръцете му. Обръщаше се към тракащата входна врата: дали не е Дитмар? Дали не е дошъл за него?

Търпеше, докато не започна да пада. Тогава се върна при своя старец. Той го чакаше — също беше изнемощял.

— Защо. Червените. Защо. Никой. Не знае. Само. Те.

— Не позволяват никой да узнае? Мислиш ли, че те самите имат връзка със Зорите? И го държат в тайна от останалите?

— Лъжат. Водят. Преговори. Със Зорите. А?

— Преговори за какво?

— Дявол. Знае. Какво. Им трябва. На червените.

— При тях е глад... Гъбите изгниват. Може би за да им доставят продоволствия? А? Ако е така, там има земя... Плодородна!

— Е. Увлече се.

Покрай тях мина надзирател, подсвирна: ти и ти, и ти, и ти, поживо да ядете, ваш ред е. Домъкнаха леген с помия, наредиха им да гребат с ръце. Артъом все още дори не можеше да помирише това, а останалите жвакаха и сърбаха колкото успеят.

Затова пък Омир го хранеха в същата смяна, така че им се отвориха десет минути без кирки и колички.

— Бях горе. По улица Тверска, към Театрална. И там... Някой там ловува всички, които идват по Тверска. Истинска бронирана кола. И мотор. Убили са четирима от техните сталкери. Мен... Искаха. Но кой знае защо, не ме пипнаха. А ме намериха бързо.

Омир сви рамене; после събра ръцете си в шепа, загреба от буламача, поднесе го към устата си, помириша го, поразмисли се.

— А после вървах в обратна посока... И нямаше никого. Без противохимическа защита, разсъблечен. И знаеш ли какво? Попаднах под дъжд.

— Под дъжд? — вдигна поглед старецът.

— Под дъжд — изхъмка Артъом.

Наоколо, събрали се като свине около коритото, всички се блъскаха и лочеха един през друг. Артъом не виждаше това; вместо него виждаше високи и слаби хора с широкополи шапки, виждаше дъжд от безоблачно небе и още — летящи безшумни машини.

— Какъв идиот — каза той на себе си. — Можеш ли да си представиш? Вървя под дъжда и си въобразявам разни неща... Самолети... Като дирижабли, нещо такова. Само че с прозрачни криле. Като на мухи, но по-големи. Като на водни кончета. И всичко е толкова ярко... парадно. И също вали дъжд. Присънило ми се е. — Той сниши глас от притеснение; зверочовеците ядяха, не биваше да ги отвлича с такива глупости.

А на зверочовеците не им пукаше за сънищата на Артъом, буламачът им бързо намаляваше, а те трябваше да проживеят тук още известно време и без помията това нямаше как да стане.

Но Омир го слушаше. Слушаше и не ядеше.

— И вагончета... едни такива мънички... — той се изкашля, прочиствайки гърлото си. — Вместо коли... По пътищата...

— Да — потвърди Артъом, озадачен. — С четири места.

— Ти го видя? Ти видя това? Там? Горе?

— Видях го. Сякаш си спомних сън, знаеш ли? А ти... Ти откъде?

— Това е от моята книга. От тетрадката. В тетрадката е написано!

Омир оглеждаше Артъом с присвити очи, мигаше, опитвайки се да разбере: номер ли е това? Подигравка?

— Взимал ли си я? Тетрадката ми? Чел ли си я? Кога?

— Не съм я взимал. А къде е тя?

— Конфискуваха я. Веднага. Онзи Дитмар. Документите, тетрадката... Всичко. Как така не си я чел? Откъде го знаеш тогава?

— Нали ти казвам — сън!

— Това не е твой сън, Артъом. И не е сън.

— Какво?

— Разказвах ти за девойката. За Саша. Която на Тулска... се удави. На наводнената станция.

— Нещо... Нещо такова, да. Когато на Цветен булевард се напихме с теб?

— Да. Това е... Тази Саша... Така тя си представяше света на повърхността. Тя се е родила в метрото. Никога не е била горе. И ето така, глупаво... Наивно.

— Саша? С белите коси, за която разказваше? — Артъом се почувства замаян, светът затрептя като от вълни горещ въздух.

Той потри слепоочията си. Главата го цепеше.

— Яж, защо не ядеш? — му каза уморено чичко с издут корем, откъсвайки се от коритото; брадата му беше сплъстена и по нея струеше тъмна вода. — Стига сте дрънкали! Веднъж на ден дават ядене!

Той се напъна и протяжно се изпърдя. После легна по гръб и се загледа в тавана. Беше направил каквото може за спасението на Артъом. Но Артъом днес дори не можеше да погледне в това корито — веднага започваше да му се гади.

— С бели коси. Слабичка. На осемнайсет години е. Но как можеш да знаеш това? Откъде? — Омир също се изправи,

придържайки кръста си.

— Не разбирам. Не помня. Откъде. Но видях всичко това сам. Представям си го... със своите очи — Артъом вдигна ръка, сякаш искаше да хване прелитащ покрай него самолет играчка.

— Ти си я взимал. Тетрадката ми. Взимал си я — убедено и някак неприятно произнесе старецът. — Не е възможно да е иначе. Защо сега ме лъжеш?

— Не съм ти взимал шибаната тетрадка! — озлоби се Артъом. — Притрябвали сте ми и ти, и твоите летописи!

— Подиграваш ми се, а? Помияр!

Артъом, без да дочака дори изсвирването, хвана количката си.

После съжали. Оставаше му достатъчно време, за да съжали.

След това всичко му се сля в едно: натовари, тичай, разтовари. Камъни, пръст, мъртъв човек. Едно върху друго, едно под друго. Ръцете и краката му пламнаха от болка, после болката премина, после се отпуснаха от малели; след това в тях отнякъде се появи капчица живот и въпреки тъпата болка те се движеха, вдигаха се и се спускаха, крачеха, протакаха времето.

Започна да заспива в движение — цяло денонощие не беше спал; будеха го стоманените шипове. Опитваше се да помогне на онези, които падаха — прогонваха го с веригите. Престана да се обръща, когато тракаше вратата — вече беше забравил за Дитмар. Не искаше да знае за него, не искаше да слуша хленчеците, нещастни зверочовеци, да слуша историите им кой как е попаднал тук, кой за каква ненормалност е наказан; някои от тях продължаваха да дуднат — не специално към Артъом, а към всички, за да могат всички хора да научат поне нещо за тях и да го запомнят, когато дойде моментът да издъхнат и да легнат под издигащия се насип. Умът му вече не беше способен да изгражда връзките между разстреляния радист и чекиста Свинолуп, между разприказвалия се Зуев и Лубянка, между Мелник и онзи някой си Бессолов, между Бессолов и фюрера, между фюрера и Дитмар — вече нищо не се връзваше, нищо нямаше смисъл.

Вместо начертаните с невидим молив връзки, вместо прашните изкопи, вместо коритото с помия Артъом виждаше в бетонния въздух безшумните машини, строеше в пещерата високи до небето сгради. Точно тези самолети му позволиха да дочака отбоя, евакуираха го в

онзи свят, който си беше представяло удавеното момиче. Не, всъщност самият той го беше видял. Със собствените си очи. Но кога? Как?

Най-накрая отбоят все пак дойде.

Накараха ги да изтикат количките в ъгъла, наблъскаха ги един върху друг: спете. Артъом заспа с намерението да види онзи град, Сашиния. А видя килиите, надигналия се от праха Свинолуп и своето бягство. Само че в съня си бягаше не по правия коридор към свободата, а през лабиринт — криволичещ и без изход.

После сънят свърши и започна новата смяна.

Дойде и денят или може би беше нощ — денонощието, в което Артъом се научи, въпреки гаденето, да сърба помията заедно с останалите; в което не хукна пръв към един пребит старец; в което престана да брои количките с пръст и количките с трупове.

От ударите с бичовете дрехите му се разкъсаха, раните от шиповете не спираха да сълзят с червена течност и тя ставаше все по-прозрачна, все по-незначителна. Изтичаше неговата втора група, отрицателен резус, разреден компот. Нямахше кой да я допълни, да прелее от своята на Артъом: Летягата сигурно беше постоял, беше половил зайчета с ръце, после се бе обърнал и поел в обратна посока. Не можеше да направи нищо без заповеди. А заповедта на Мелник относно Артъом можеше да е само една: да бъде отстранен. И Дитмар не дойде за него. Не го поведе към бесилото. Сигурно беше зает на фронта.

Нито спасение очакваше Артъом, нито екзекуция.

Мина още едно денонощие.

Товареше мълчаливо камъните на Омир, а онзи мълчаливо отстъпваше. Николай Иванович изглеждаше зле; беше пожълтял, олюляваше се. Артъом можеше да му посъчувства, но старецът се дърпаше. Сърдеше се заради летописа и заради това, че Артъом му беше дал някаква надежда.

Едва намери сили да поговори с изнемощелия Лъоха: как изкопават тази зала, кой разпределя работниците, кой е наредил да разглобят тюбингите? Лъоха му посочи някакъв кривоглед тип. Ей този, Фарук, той е строил Москва-сити, има си свои хора, Абдулрахим и Али; на тях са им поверили всичко. Други специалисти не се намерили. Фарух обикаляше навсякъде със заместниците си, важен и без окови; но гребеше с ръце помията от общите корита. Ръководеше

уверено строежа: кой да копае, кой да бърка бетон, кой да слага подпорите.

— Трябва да бягаме — каза Артъом на брокера. — Иначе ще пукнем.

— Най-сигурният начин да избягаме е да пукнем — едва се усмихна брокерът.

— Давай ти тогава пръв — засмя се едва Артъом. — Да разузнаеш.

През четвъртото денонощие Дитмар още не се беше появил; нито пък Летягата. Артъом вече нямаше и сили да мисли за бягство. Но определено му се живееше и с всеки изминал час — все по-отчаяно. Не за да довърши делото, да отмъсти, да научи истината, да види близките си, а просто ей така — да поживее заради самия живот.

Затова Артъом се научи какво да прави, за да не получава нови рани от шиповете на камшиците. От гнусния вкус на помията му се гадеше, но той се насилваше да ходи при коритото, за да почерпи поне малко сили от нея. Научи се да работи така, че да не вижда около себе си нищо освен самолетите водни кончета.

Но слепотата си имаше цена. Когато пред очите ти трошат главите на лежащите хора, а ти мълчиш, неизреченото се трупа, вкисва и гние. Докато налагаха с шиповете, душевната гной изтичаше заедно с болката и кръвта. А когато раните започнаха да хващат корички, Артъом започна да забира отвътре.

Дадоха отбой, а той не можеше да заспи; въртеше се, чегърташе раните, белеше коричките... Коричките.

Коричките.

И от безсънието, от вонята, от прекалената телесна близост с други хора му се струваше, че сякаш плува в рова с труповете. Кой му беше говорил за корички? Кой искаше да ги отмие от тялото му? А?

Главата му лежеше на коленете на някаква жена. Виждаш ли този човек с какви корички е покрит? Хайде, хлапе, по-нежно с него... Виждаше всичко смътно, сякаш през мръсен найлон... Но не, не беше сън. Истина. Главата му лежеше на коленете на... Момиче. Той я гледаше в очите отдолу, а тя към него, отгоре, наведена. Отдолу малките й гърди приличат на бели полумесеци. Гола е. И Артъом е гол. Той извърща глава и я целува по мекия хълтнал корем... По него се виждат алени следи... Като точки... Прогорени от цигари... Стари.

Следи от лениви изтезания. Той я целува по изгарянията. Там е по-нежно, по-ранимо. Благодаря, Саша. Тя... Тя докосва косата му с пръсти, движи ръката си — приглажда я, а косата му е мека, но щом пръстите отминават, щръква. Усмивката ѝ е разсеяна. Пред погледа му всичко плува. Затвори очи. Знаеш ли как си представях света там, горе?...

При следващата смяна Артъом не спираше да поглежда кога на Омир ще му се съберат достатъчно камъни; нямаше търпение да му разкаже, да му сподели — да го зарадва и да се оправдае.

Но старецът работеше съвсем бавно, сякаш заникъде не бързаше. Беше отслабнал, кожата му висеше на тялото; погледът блуждаеше. Не удряше силно по стената и откъртваше малки парчета, в повечето случаи само я дялкаше.

А после, без да е откъртил достатъчно, просто взе, че седна на пода.

Облегна гръб, изпъна крака и затвори очи.

Артъом го забеляза пръв, преди надзирателите; хвърли камък по Лъоха: отвлечи им вниманието. А сам натовари стареца в количката си и го подкара, сякаш за да го погребва в тунела, а всъщност го изсипа при спящите. После отнесе шиповете заради това, че се мотае с празна количка — но не и заради стареца.

Артъом се помоли на Бога да не отписва още стареца. Много неща беше поискал за последната седмица, как щеше да се заплаща? Но и този път му отпуснаха — назаем. Омир не умря: събуди се от сигнала заедно с чуждата смяна.

Артъом успя да се срещне с него при коритото. Нямаше търпение да му разкаже.

— Дядо, чуваш ли ме? Спомних си. Спомних си откъде ми се появиха тези самолети в главата!

— А? — старецът все още беше замаян.

— Онзи път, на Цветен. Когато ти ме напи. Струва ми се, че я видях. Пред очите ми е още, знаеш ли... Привижда ми се. Ти само... Няма да ми се сърдиш, нали?

— Видял си я?

— Видях я. Там, на Цветен. Точно тя ми разказа всичко. Тетрадката ти няма нищо общо. Честна дума.

— Тя е на Цветен? Какво... Как изглежда...

— Момиче. С бели коси. Слабичка. Саша. Сашенка.

— Сега нали не ме лъжеш? — гласът му стана съвсем слаб; искаше да повярва на Артъом, опитваше се.

— Не лъжа. Не се подигравам — отвърна твърдо Артъом.

— Жива е? Та ти... Ти там яде оная гадост... От нея всякакви...

— Видях я. Разговарях с нея. Помня го. Спомних си.

— Почакай малко. Саша? Моятя? В онзи змиарник? В бардака? Тя? Какво... Какво правеше там? Ти си я видял — как? Тя — какво?

— Нищо, дядо. С нея всичко... Всичко беше наред. Преди седмица беше жива.

— Но как е успяла... Как се е измъкнала? Как е тя?

— От нея ми е това. Картините. Самолетите. Дъждът. Тя каза: затвори очи и си представи...

— Но в бардака... Защо тя е в бардака?

— Тихо... Тихо, дядо. Не трябва така... да се вълнуваш. Тя е в бардака, ние с теб — ето на... Виждаш къде. Може да има и по-лоши места от бардака.

— Трябва да я изкараме. Трябва да я измъкнем оттам.

— Ще я измъкнем, дядка. Непременно ще я измъкнем. Само да имаше и нас двамата с теб кой да измъкне. Ти седни, седни, какво скочи?

Саша даде сили на Омир, надеждата измами тялото му. Но измамата не стигна задълго. Старецът едва замахваше с кирката и вече не той командваше инструмента, а инструментът — него, караше го да залита. По-рано двамата просто нямаше къде да избягат от станцията; сега нямаше и как.

Да се застъпи за Омир пред охраната, би означавало веднага да го осъди на смърт. Само едно задържаеше екзекуцията: не достигаха нови работници и надзирателите започнаха да се отнасят по-снизходително към старите. Така Омир изкара още един ден.

А после дойдоха за него.

* * *

— Николаев! — изреваха от вратата по мегафон. — Николай Николаев!

Омир втъкна глава между раменете си, заудря по-бързо с кирката, за да успее да заработи нормата си преди разстрела.

Артъом дотика количката до входа, за да разузнае: в отвора, оглеждайки се гнусливо и уплашено, стоеше учителят Иля Степанович, придружаван от хора с автомати. Подпухнал, но цял; и в мундир. Поднесе мегафона към устата си и извика още веднъж:

— Николаев! Омир!

Изведнъж охраната си спомни, огледа се и завлече стареца при Иля Степанович. Учителят слезе — една крачка, втора — долу. Започна да говори нещо в мръсното му ухо, мръщейки се от вонята. Омир не го гледаше, а беше забил поглед в пода. Артъом отнесе един камшик заради разтакаването и любопитството и му се наложи да се отдалечи. Иля Степанович постоя, махна на Николай Николаев с чистата си ръка и си тръгна.

— Какво искаше? — попита Артъом стареца, когато успя да го хване при коритото.

— Искаше да ме отведе. Седнал да си пише книгата, а не върви. Осигурили му всички условия... Отделен кабинет. Специален порцион. Но не. Казва, че прочел тетрадката ми. Исква да му помогна. Подсказа ми. Да ме измъкне оттук напълно.

— Върви! Съгласи се!

— Какво да се съглася? Да му пиша книгата?

— Какво значение има? Тук ще пукнеш!

— Да му напиша книга за славата на Райха със свои думи?!

— А така никаква книга няма да има! Теб няма да те има! Няма да остане нищо!

Омир гребна от помията, преглътна; напълно нормален ѝ беше вкусът — като на живота например.

— Казах му, че без теб не отивам никъде.

— Ще отидеш, дядо! Върви!

— Той не може. Успял да си изпроси един за работа, казва, че двама няма да му позволят.

— А какво... А с Дитмар — какво?

— Дитмар са го убили. На Театрална. Червените някак си проникнали там и го убили. Както и много други. В същия ден. Сега учителят е при самия фюрер. На него му харесала идеята за книгата.

Дитмар убит.

Артъом увисна в тунелната празнота.

Сега никой не знае, че той е тук, никой няма да си спомни; от заложник, от пленник, от двоен агент се беше превърнал в безименен изрод, заменим роб. Повече нямаше смисъл да чака, нямаше от какво да се бои, нямаше за какво да се хване. Бяха го изгубили тук, в безкрайното жизнено пространство, и нямаше кой да го търси. Изцеждаше силите си и ги трупаше в тунела, който се тъпчеше с тях като черво, а Артъом се изтощаваше и ставаше все по-зле. Устата му беше като ръждясала, зальк не можеше да преглътне, главата му бучеше. Човекът, тази гадина, се изчерпва. Ето че и на Артъом започна да му се мярка краят на тунела.

— Върви, дядо. Въпреки това върви.

— Как да те оставя тук? Ти се върна за мен.

— Така поне остава някаква надежда. Аз повече не съм им нужен. Поне един от нас им е нужен. А ти ще умреш и след теб и аз със сигурност. Помоли да повикат обратно учителя. И се махай.

— Не мога така.

— Ако вземеш да пукнеш тук, как ще измъкнеш своето момиче? Извинявай, ама ти е останало само... Едва си стоиш на краката! Е?!

— Не мога.

Но през нощта малко преди да бият отбой, когато откараха с количката съседа на Омир с издутата гуша, за да го затрупат с камъни, старецът най-накрая успя да изкопае достатъчно, че Артъом да отиде и при него.

— Аз нали, ако се съглася... бих могъл да се устроя някак там и после да се опитам и теб да измъкна оттук.

— Разбира се! — каза Артъом. — Нали и аз това казвам!

— Мислиш ли, че мога да помоля...

— Помоли!

— А ти тук ще издържиш ли? Колко ще издържиш?

— Колкото трябва, дядо! — обеща Артъом възможно най-уверено. — Ти почакай, аз сам ще отида при охраната.

После, докато чакаха учителя — сега надзирателите внимаваха да не повредят нещо Омир и част от неуязвимостта му се прехвърли и върху Артъом — те успяха да си кажат още някои неща.

— Добре е, че излизаш оттук, дядо. Добре е, че ще пишеш. Та ти сигурно не само неговата книга ще напишеш, ами и своята ще

продължиш, а?

— Не знам.

— Ще я продължиш. Със сигурност. Редно е от хората да остава нещо на света. Правилно си го измислил.

— Престани.

— Не, слушай... Сега няма как да се разкаже всичко... Просто исках за черните, най-важното. Ти какво смяташе да пишеш за тях в книгата?

— А какво?

— Черните, дядо... Те не са такива, каквито ние ги... Те не бяха демони, не бяха заплаха за всички. Бяха единственото ни спасение. И още... Аз бях този, който им отвори входа към метрото. Бях още малък. Все не мога да забравя един ден от детството ми... И за това...

И за това, че когато подтикваше Виталик и Женка, същите такива момченца като него, да си поиграят на сталкери и да отидат в изоставената Ботаническа градина, макар на децата да им беше строго забранено да излизат в тунелите, и когато завъртя застопоряващия винт на херметическата врата, отваряйки пътя за нагоре, и когато първи се втурна по продънените ескалаторни стъпала — как да го обясни това? — той искаше да се види с майка си, с мама от онзи ден с патките и сладоледа; отиваше на среща с нея, защото тя много му липсваше. Останалите помъкна със себе си просто защото му беше страшно самотно.

А черните... Черните го видяха не отвън, а направо отвътре: самотник, сирак, който се беше изгубил в техния свят. Видяха го и го опитомиха? Не, осиновиха го. А той си мислеше, че са го опитомили; страхуваше се, че ще го вържат с верига, че ще го обучат да изпълнява заповедите им, че ще го насъскат срещу хората. Страхуваше се, че ще искат да му бъдат господари. А това не им беше нужно. Те просто го бяха съжалили и заради това го бяха спасили. И също от жалост бяха готови да спасят всички хора под земята. Само че хората вече бяха твърде озверели. На черните им беше нужен преводач. Ето, изборният от тях Артъом можеше да чувства езика им и щеше да се научи да го предава на руски. И неговото предназначение щеше да стане мост между новия и стария човек.

А Артъом се уплаши. Побоя се да се довери, уплаши се от гласовете в главата си, от сънищата, от образите. Не им вярваше, не

вярваше и на себе си; и се захвана със задачата да намери начин да изтреби черните само защото се страхуваше да ги пусне в себе си, да ги чуе и да ги изслуша. По-лесно се оказа да намери в района останалите неизползвани ракети и да унищожи всичките черни до един. Да изпепели с оранжев огън мястото, където се беше зародил новият разумен човек. Ботаническата градина. Същото онова място, където четиригодишният Артъом се е разхождал, хванал майка си за ръка.

Преди да разреши изстрелването на ракетите, преди да предаде координатите на Мелник, Артъом разполагаше с една секунда. И през тази секунда той все пак пусна черните; и те — не за да се спасят, а от жалост към него, защото вече знаеха, че Артъом така или иначе няма да отмени екзекуцията им — все пак му показаха на изпроводяк майка му. Усмехнатото ѝ лице. Казаха му — с нейния глас — че го обичат и му прощават.

Тогава все още можеше да оправи всичко. Да спре Мелник, да изключи радиото... Но пак се уплаши.

А когато ракетите започнаха да падат... Вече нямаше кого да обича. Нямаше кого да моли за прошка. И майчиното лице изчезна завинаги. И Ботаническата градина се превърна в разтопен асфалт и черни въглени; няколко квадратни километра въглени и сажди. Артъом вече нямаше къде да се върне.

Той се спусна от Останкинската кула, прибра се вкъщи, във ВДНХ — посрещнаха го като герой, като избавител. Като светец, успял да повали чудовищния змей. А той продължаваше да се страхува: не да не полудее, а да не започнат да го смятат за луд. И на никого освен на своята Аня и на Мелник не разказа какво всъщност се беше случило там. Не каза, че той може би е унищожил последната възможност на човечеството да си върне земята. На двама души си призна и никой от тях не му повярва.

И чак след това, след една година започна да си спомня: като че ли когато двамата с Улман бяха разпъвали антената на кулата в Останкино, в неговата радиостанция нещо се беше мярнало още преди Мелник. Нещо се беше обадило... Но слушалките не бяха у Артъом; можеше и да му се е причуло.

Но ако се беше причуло, значи...

Значи край. Безвъзвратно. Окончателно. Със собствените си непохватни, хлъзгави от гъбите пръсти беше удушил единствената надежда за себе си и за всички останали. Сам. Той. Той, Артъом, беше осъдил хората от станцията и от цялото метро на доживотен затвор. Тях, децата им и децата на децата им.

Но ако имаше поне още едно място на земята, където хората са оцелели...

Поне едно...

— Поне едно.

— Николаев! Николай Николаев!

— Върви. Да вървим, аз ще дойда с теб дотам... Току-виж пък не ме прогонят.

— Всичко това истина ли е? — Омир държеше Артъом за ръката, сякаш Артъом помагаше на стареца да върви; а всъщност старецът помагаше на Артъом.

— Истина е. Разказах ти го бързо... Колкото можах. За да успея.

— Когато те измъкна оттук, ще ми разкажеш всичко по-подробно, нали? По-обстоятелствено? — Омир го погледна в очите. — За да го има всичко в книгата, да не объркам нещо.

— Разбира се. Когато ме измъкнеш. Но това е главното. Просто... Прииска ми се да ти го кажа. Вярваш ли ми?

— Вярвам ти.

— И така ще го напишеш?

— Така ще го напиша.

— Добре — рече Артъом. — Правилно.

Иля Степанович стоеше нетърпеливо и оглеждаше зверочовеците; може би обмисляше как по-майсторски да ги изключи от учебника си. Зарадва се на Омир, заусмихва се, наметна на раменете му ватенка. Старецът протегна ръка на Артъом за прощаване.

— До после.

Лицето на учителя потрепна; той знаеше, че няма да има „после“, но не пожела да спори с Омир.

Артъом също знаеше и също не пожела.

— Иля Степанович! — повика той учителя, след като онзи вече беше повел стареца към живота.

Човекът неохотно се обърна през рамо. Охраната се пробуди, вдигна над Артъом бодливите бичове.

— А с жена ви какво стана, роди ли? — попита Артъом предпазливо. — С какво да ви поздравя?

Иля Степанович пребледня, изведнъж се състари.

— Роди се мъртво — произнесе беззвучно той, но Артъом въпреки това успя да го разбере по устните му.

Вратата се тресна и бичът сладко опари раменете му. Рукна кръв. Добре. Нека тече. Нека изкара всичко навън.

Когато докараха помията, Артъом яде не просто така.

Правеше помен на Дитмар.

* * *

Добре че успя да изкара стареца.

Добре че успя да го убеди, че и самият той може да бъде измъкнат оттук.

Добре че не си позволи сам да се убеди в това. Но поне вече не се обръщаше, когато входната врата дрънчеше. На нищо не се надяваше. Не броеше дните. Така, в безвремието, беше по-лесно.

Добре беше и че успя да разкаже на Омир най-важното за себе си и за черните. Че му стигнаха въздухът и времето. Сега вече не беше толкова страшно да остане тук, забравен.

На другите станции ставаше нещо: може би война; но това по никакъв начин не засягаше Шилерска. Тук всичко си вървеше по реда: жизненото пространство изяждаше рудата, тунелът към Кузнецки мост се хранеше със земя и хора, допълзваше все по-близо до станцията. Артъом слабееше, но все още се стараеше да съществува. Брокерът Лъоха заприлича на ходещ скелет, но все така искаше да се покаже по инат от Артъом.

Те вече не общуваха помежду си: нямаше за какво. Имаше хора, които се опитаха да избягат, хвърлиха се с кирките срещу бодливите бичове, срещу охраната — всичките ги разстреляха и за назидание разстреляха още няколко случайно подбрани. Оттогава всички се бояха от бягството, страх ги беше да говорят за бягство, дори да мислят за него.

Единствен Артъом се държеше: след отбоя, облегал се на нечие тяло в спалния ров, той затваряше очи и си представяше, че главата му

лежи върху коленете на момичето Саша, гола и прекрасна; и сам се галеше по косата, без да чувства тежестта на собствената си ръка. Представяше си как тя му показва града на повърхността. Без Саша просто щеше да умре.

Проспиваше отредените четири часа, ставаше и тичаше, и хвърляше, и вдигаше, и мяташе, и возеше, и разтоварваше. И вървеше, и пълзеше, и падаше. И отново ставаше. Колко дни? Колко нощи? Неизвестно. Вече пълнеше количката само до половината: повече не можеше. Добре че и изродите се бяха стопили от гадната храна, иначе нямаше да може да ги вдига, да ги зарива.

Денем имаше още едно тайно развлечение: онази там стена, знаеше Артъом, никой не я къртеше, защото близо зад нея започваше онзи същият проход със социалните жилища. Там, зад стената, по негови сметки се намираше уютното апартаментче на Иля Степанович и Нарине. Веднъж дневно Артъом крадешком се оглеждаше, притичваше до стената и чукаше по нея: чук-чук. Охраната не чуваше, Иля Степанович не чуваше, самият Артъом не чуваше чукането; но всеки път това го караше да избухва в безшумен див смях.

А после, наред вечността, се появи избавлението, което хората вече бяха забравили как да чакат. Страшно избавление.

Отвън в техния малък свят нахлу войната.

* * *

Вратата започна да се тряска начесто и Шилерска се напълни с охранени мъже в униформата на Железния легион. Изродите и зверочовеците спряха да ровят наоколо и застинаха, зяпайки тъпо гостите. Станаха непослушни, опитвайки се със закостенелите си мозъци да подредят мозайка от изтърваните от пришълците думи.

— Червените превзеха Кузнецки мост!

— Прехвърлиха войска от Лубянка! Ще се опитат да проникнат оттук!

— Всеки момент! Заповед за блокиране!

— Къде са подривниците? Защо се бавят подривниците?

— Тунелът към Моста е миниран! По-надалеч от станцията!

— Къде са взривовете? Къде са подривниците?

— Вече идват! Близо са! Авангардът! Техните картечари? Живо!
И какво?!

— Режете! Срежете кабела! Минирайте по-надалеч от станцията!

— По-надалеч! Сега!

Дотичаха потните подривници, довякоха тежките сандъци с взрив; зверочовеците все още нищо не разбираха. Артър наблюдаваше суетнята през обичайния издраскан и запарен найлон. Като че ли всичко това изобщо не го засягаше.

— Няма да успеем! Твърде близо! Трябва да спечелим време!
Време!

— Какво да направим?! Как?! Ще дойдат тук! Превъзхождащи ни сили! Ще изгубим станцията! Недопустимо!

В този момент някой се сети.

— Подкарайте изродите! В тунела!

— Какво?!

— Изродите в тунела! Да поемат удара! С кирките! Лопатите! Да задържат червените! Докато ги кълцат, ние ще успеем да минираме!

— Няма да се бият те! Погледни ги...

— Заградителен отряд, значи! Да ги погнем... Соловьев!
Борман! Зъб! Подкарвайте ги! Хайде! Размърдайте се, хлебарки! Поживо!

Охраната засвистя с бичовете, с веригите, започна да дърпа прилепените към стените вцепенени копачи, да ги събира в стадо, да ги насочва към тунелния отвор. Допреди малко тук имаше непреодолима преграда — три реда бодлива тел. А сега мрежата висеше на парцали и се оказа, че зад нея има преход. Още един преход към Кузнецки мост. И оттам, от дълбините му, се задаваше нещо лошо.

Зверочовеците се влачеха в тунела безчувствени, безпомощни и поглеждаха с неразбиране към надзирателите: какво искат от тях? Всеки държеше в ръцете си инструмента, с който бе работил винаги: кой с кирка, кой с чук. Артър тръгна с количката си, но тя пречеше на останалите, блъскаше ги под коленете, не можеше да минава през релсите и му наредиха да я захвърли. Той я заряза и продължи да крачи напред с празни ръце. На ръцете им беше неуютно, търсеха си инструмента. Пръстите му вече бяха задебелили, бяха се вдървили в кръг, в който точно да влизат дръжките на количката или дръжката на лопатата.

прикривате гърба ни! Те са по-добре въоръжени, но и вие имате оръжия! Няма какво да губите, затова няма от какво да се страхувате!

— Аз... Къде? Няма да отида! Няма! Не умея да се бия!

Разнесе се гръм. Ехото от изстрела погълна ехото от вика. И веднага, без да чакат всички от стадото да осъзнаят какво се е случило, автоматите загърмяха по гърбовете на изоставащите. Някой изпусна последния си дъх. Закрещя някой недоубит. Някаква жена нададе вой. Съседът на Артъом се огледа — нещо изсвистя — той избълбука с гърло и се праметна през глава на пода.

— Напред, нищожества!!! Не смейте!!! Не смейте да спирате!!!

— Убиват! Не спирайте! Стрелят! Бягайте!

Артъом блъсна нечий превит гръб, промъкна се между изостаналите, подаде ръка и издърпа изпод краката им паднало момче, забрави веднага за него и като не спираше да се обръща към преследвачите, започна да си проправя път към средата, към по-безопасно място.

— Напред! Напред!

Загиващите, падащи по лице върху релсите заблъскаха като плочки домино гърбовете на следващите — едни се спънаха, други се юрнаха вкупом напред, към неясното и страховито УРРРААААААА, което бучеше и се вихреше, и се носеше към тях през тунела като избила подземна река.

— Ние не сме овце! — изведнъж закрепця някой отпред, някой от изродите. — Няма да се дадем просто така!

— Да вървим!!! Няма да се дадем!!!

— Смърт за тях!!!

— Бой по тях! — закрепця още някой в тълпата. — Напред! Напрееееед!

И бавно — като маховото колело на парен локомотив, като пробуждащ се болник — се задвижи цялата тази дълга тълпа от голтаци: обраслите и пребити зверочовеци с кирки и чукове започнаха да ускоряват ход, да търсят в себе си сили, за да вдигнат инструментите над главите си, така че да убият някого, преди да загинат самите те.

— Смърт за тях! Няма да се предадем! Напред!

— НАПРЕЕЕЕЕЕД!

След минута всички тичаха с резове, с крясъци, с плач; и пастирите с автоматите също трябваше да тичат в крак с развълнуваното стадо, но ги мързеше и ги беше гнус. Светлините от фенерите в гърбовете избледняха; преследвачите изостанаха, защото не искаха да се смесват с пушечното месо. Тунелът стана сумрачен и мочурлив, сенките на тичащите се разтваряха в настъпващия мрак.

Ръцете на Артъм все още бяха празни, но той вече не можеше да се спре: ако някой понечеше да спре в средата на тази лавина, веднага щяха да го съборят и да го стъпчат. Изравни се с Льоха: онзи гледаше диво, безумно, не разпозна Артъм. После го изпревари.

— УРААААААА!

Червените се появиха внезапно.

Разкъсаха мъгливата пелена и веднага се озоваха лице в лице, муцуна в муцуна със зверочовеците. Едва се появиха от тунела и веднага се сблъскаха с онези насреща, врязаха чела в челата им.

— ААААААААААА!

И те нямаха фенери както стадото от Шилерска; вървяха напосоки в тъмното. Първите в стадото едва успяха да вдигнат кирките...

И веднага:

УУАААААААХХХХ!

Какъв рев се надигна отзад!

Как се разтърси цялата земя!

Колко смело последните редици бягащи се хвърлиха в горещия полъх на взрива, как забуча тунелът като йерихонска тръба, как изгаснаха в миг всички фенери и замлъкнаха всички автомати, и наоколо вече нямаше нищо, само черно, черно, непрогледно черно, сякаш целият свят беше изчезнал; изригна пълна абсолютна, безнадеждна тъмнина и погълна всичко.

Артъм ослепя и оглуша, и тичащите след него оглушаха, и тичащите отпред. Който паднеше, съборен и контузен, веднага започваше да се изправя на крака и да шари с ръце в тъмното за кирката си, за чука си...

Защото не с ушите си, а с кожата, с подкожието си чуваха как смъртта вършее, размахва сърпа си, млати на сляпо, опипом хората. И се налагаше да стават, да се предпазват от нея с кирката, а още по-добре — да замахват и да й разбиват празния череп, да забиват острие

в сухите ѝ очни кухини, да го измъкват, да замахват отново от рамото и пак да удрят.

Вече никой не ги гонеше напред, всички сами тичаха, защото смъртта ги зовеше, защото по-страшно беше да се скриеш и да чакаш, докато сама не те намери, защото ти се иска да удариш пръв, преди да са ударили теб.

Не се чу нито един изстрел: те, червените, също нямаха пистолети и автомати, хвърлиха се в ръкопашния бой с каквото им беше попаднало под ръка, в пълната тъмнина не можеше да се разбере с какво.

Артъом разпери ръце, докопа някаква дръжка, издърпа чуждата кирка и също се втурна напред, опиянен от страх и хъс — след голите хора, за да си навре главата между воденичните камъни, така че да бъде в тази касапница не сляпо добиче, а поне сляп касапин, след като нямаше друга възможност.

Там — вече близко — се колежа, сечаха, разбиваха си главите; ожесточено, нечовешки, без да знаят кого убиват и защо, и вече не крещяха нито „Смърт!“, нито „Ура!“, защото бяха забравили руския език, бяха забравили и всички други езици, а само охкаха и пъшкаха или просто ревяха, крещяха несвързано, безсмислено.

Чуваше се свистене, бучене, расичане на въздуха.

Звънтяха кирки, пропуснали месото и ударили бетона. Жвакаха, забивайки се напосоки.

В лицето на Артъом полъхна ръждив въздух: на една педя от него профуча остро желязо; той се отдръпна, удари в отговор — свой ли, чужд ли — а тук имаше ли свои? Кръвта миришеше на ръжда, а хората — на лайна.

Зверочовеците и човекозверовете от двете страни бързаха един към друг с всичките си, с последните си сили бързаха да се избият, за да свърши най-после всичко и да престанат да се страхуват.

Артъом замахна веднъж, втори, трети път — и няколко пъти улучи някого. Разнесе се жвакане, плисна нещо топло; кирката се заклеци, повлече го надолу и го спаси — над него профуча нещо тежко, за малко да му разбие главата.

После нещо избухна някъде в коленете му, отхвърли го върху релсите; не биваше повече да стои прав и той запълзя, искаше да се

скрие в мекото, но мекото риташе, докато можеше, отблъскваше го, зъбеше се безсловесно, цапаше го с нещо лепкаво, нещо горещо.

Измина безкрайно много време, а наоколо не се развиделяваше; и хората все се мелеха един-друг, преминаваха в плач, в стонове, замахваха наслуки, пропускаха, удряха с камбанен звън релсите. Артъом чуваше звъна, кръстеше се тихо и не издаваше нито звук. Облегна главата си върху някакъв мъртвец, престори се, че Сашенка е положила главата му върху коленете си. Придърпа върху себе си друго тяло, скри се в него.

Доста време мина, преди всичко да се успокои.

Спряха да убиват едва когато вече никой не можеше да стои на краката си.

Тогава се размърдаха недоумрелите, започнаха наново да се учат да разговарят. Придържайки осакатеното си коляно, Артъом се откъсна от Сашините колене и седна. Зашепна:

— Край... Край. Повече не искам. Повече никого няма да убивам. Ти кой си? — той зашари с ръце около себе си. — Кой е тук? От Шилерска ли си?

— Аз съм от Шилерска — обади се отнякъде.

— Ние сме от Лубянка — отвърнаха по-отблизо.

— От Лубянка?

— Вие фашистите ли сте? Железният легион? Човекоядците?

— Ние сме от Шилерска — каза Артъом. — Ние сме изроди, затворници. Подкараха ни напред. Заградителен отряд.

— Ние сме от Лубянка — повториха отгатык. — Затворници сме. Политически. Хвърлиха ни напред... На Пушкинска. Като пушечно месо ни хвърлиха... Пред истинските войски... Пред амбразуриите... За да поемем... Върху нас...

— За да поемем върху нас... Като пушечно месо... — повтори Артъом. — За да поемем върху нас! Ние сме изроди...

— Тук са всичките от Лубянка, всичките от килиите, все арестанти — продължаваха да му говорят. — Зад нас е заградителният отряд... Чекистите стреляха в гърбовете ни... За да...

— В нас... В нас стреляха... Охраната...

— Не тръгна след нас... Заградителният отряд остана назад...

— Взривиха тунела отзад. Там няма накъде... Ние няма накъде...

Те не тръгнаха след нас. Зарязаха ни...

— А вие защо... Вие защо нас?

— Вие защо нас?! Защо? А?!

Някой повлече с усилие строшените си крака към гласа на Артъом. Той го чу — но повече не можеше да бие. На човека му беше трудно да се приближи и Артъом също се насочи към него. Протегна се, улови ръцете на другия човек и го привлече към себе си.

— Вие защо нас, господи?

— Прости... прости... Господи, прости.

И те се притиснаха един към друг. Артъом го прегърна — като че ли беше възрастен човек; допряха челата си; мъжът се тресеше от ридания и Артъом също се сгърчи като от спазъм — разтресе се, потекоха му сълзи. След като се наплака, мъжът въздъхна и умря. И тогава Артъом също го пусна.

Полежа.

В главата му изщрака някаква пружинка, спомни си нещо.

— От Лубянка... Кой още е от Лубянка?

Тук-там оживяваха тела, опитваха се да мърдат счупените си ръце, да мислят с хлътналите си чела, пъшкаха, бълнуваха.

— Наташенка... Сложи чайничето, любов моя... Тортичка донесох.

— Като се върна от Турция, веднага ще се чуем!

— Аз строих Москва-сити! Строих!

— Защо е толкова тъмно? Страхувам се от тъмното! Светни лампата! Серьожка!

— Господи, бабче, ти защо си тук? Защо си дошла?

— Ще разширяваме жизненото пространство! За да има място за всички!

— Вода ми дай... Дай вода...

— Альонка! Альонка, немирнице!

— Аз съм от Лубянка. Аз.

На едно коляно и два лакътя Артъом запълзя натам, откъдето си бяха признали.

— Кой? Кой? Говори, не се бой! Ти? Къде си?

— Ти кой си? — жена някаква.

— Зуев. Зуев беше ли тук с вас?

— Какъв Зуев? Нямаше никакъв...

— Зуев! — закрепця Артџом. — Игор Зуев! Зуев, жив ли си?!
Зуев!

Изправи се на един крак, опря се на стената, заскача напред на сляпо, като се придържаше за тюбинга.

— Зуев! Игор Зуев! Кой е Игор Зуев от Охотний? От Проспект Маркс — кой?!

— Стига, де! Стига крещя! Ей сега ще дойдат онези! Онези!

— Искаш ли довечера на кино? А? Толкова хубаво време, жалко ще е да си седим у дома.

Игор не отговаряше.

Може би лежеше тук, близо до него, но с половин глава му беше трудно да отговори. А може би се беше стаил, хитрецьт, и мълчеше, защото не искаше да го намерят.

— Игор! Зуев! Кой е лежал със Зуев? Който за оцелелите в другите градове... В Полярни зори... Които сами са пристигнали в Москва... Кой е седял с него?! Зуев!

— Какво?

— Легенди разказва! Че в някакъв друг град са оцелели хора! Че са пристигнали в Москва!

— Да знаете, момчета, на Шилерска колко лайна отиват зян.

— Няма го тук, него. Ех-кхххх. Няма го тук Зуев.

— Какво? Ти къде си? Кой го каза?!

— Няма го Зуев. На Ханза го предадоха.

— Почакай, почакай. Повтори. Къде си? Къде си, гад?! Кажи, де, не се крий!

— Защо го търсиш? Приятел ли ти е?

— Трябва да разбере! Трябва да разбере какво е говорил! Какви хора? Откъде са пристигнали? Откъде?! Защо на Ханза?

— Хора, еххххх. Не от Полярни зори. Полярни зори, бя. Провокаторите разказват лъжи за Полярни зори. Провокаторите. Слухове... Пускат... Нашите... се върнаха... От Рокосовски. Кххххъ. Нашите, ударниците... Кх-кх. Които на строежа на века... В Балашиха... Оттам се върнаха. От Балашиха.

— Почакай. Къде си, де?!

Подскачаше, ръката му хлътна в стената — дупка ли, какво?! Падна, надигна се; седна, започна да се влачи по пода към гласа, към мъчителната кашлица.

— Красив град е Казан. Джамията им е забележителна.

— Бих забогатял от тези лайна, ако сключа договор.

— Аз съм от Казан! А баба ми е от село. По дядо сме Хайрулини. Баба дори не може да говори по руски.

— Къде си? Ти, който говореше за новодошлите, ти? Какво, Балашиха е оцеляла? А в Полярни зори как е? Загинали ли са?! Не разбирам!

— А в чайчето млекце може ли?

— Кой знае какво е оцеляло там. За Полярни зори разказват провокаторите. Кх-кх. Красива история. Идиотите се връзват. Кх-кх-кх. В Балашиха... Аванпост. На повърхността. Там... Радио... Радиоцентър... И с другите градове... В случай че... Зуев каза...

— Какво?! Какво каза Зуев?

— Кой ще прибере днес Танюша от детската градина, аз или ти?

— Махай се, сатана, не ме докосвай. Върви си, махай се, моля ти се. Аз не съм твой. Мен на небенцето ме чакат.

— Аванпост? На повърхността? Кой строи, не разбирам! Що за радио?!

— Кххх... кххх...

— Къде си? Говори! Защо радио?!

— И въобще фашистите са гадове. Мъчат човек за нищо. И лайната ги нямат за нищо.

— Червените... Червената линия строи... Кххх... На повърхността... В Балашиха... Специален обект... Станция... И аванпост... За да... Вместо... Метро... Радио... Станцията... Да откарат хората...

— В Балашиха има станция?! Що за станция?

— Там хора... От Рокосовски... А тези... се върнаха... Сами. Кххх. Хххх. Хххх.

— Там ловят сигнали? Оттук може ли да се хване?! А?! А?!

— Иииих... иииих... иих.

И човекът се изгуби, сякаш не го е имало. Излезе от тъмнината — и в тъмнината си отиде. Артъом разтърсваше живите, умоляваше мъртъвците, но без никаква полза.

— В Балашиха! — говореше си той, за да не забрави и за да не реши, че си е представил целия разговор. — В Балашиха. В Балашиха. В Балашиха, в Балашиха!

Сега вече в никакъв случай не биваше да умира. Сега Артъом беше длъжен да изпълзи изпод тези хора, да се измъкне от бетонната утроба, да се роди отново, да закърпи всичките си дупки и да върви, да пълзи към тази шибана обетована Балашиха независимо кой или какво има там.

Той се изправи отново, хвана се за тюбинга като за ръката на майка си. Шилерска беше отрязана. На Кузнецки мост бяха червените. Все още не идваха насам, сигурно бяха чули, че тунелът е срутен; но и при тях не можеше.

Спомни си за хлътването в стената. Може пък да е някакъв проход между линиите? Заподскача натам, напипа го... Вмъкна се вътре... Разбягаха се плъхове... Да беше и той плъх. Плъховете и с извадени очи няма да се изгубят.

Подухна. Приглади назад попорасналата му коса.

Както го бяха гладили Сашините пръсти.

Той вдигна очи нагоре.

Подухна още веднъж — нежно и игриво, както подухва майка в лицето на детето си.

Вкопчи се с пръсти в празнотата, счупи си ноктите в бетона... И напипа желязо.

Скоба. Още една. Кладенчова стълба. Нагоре имаше вентилационна шахта. Оттам духаше. От повърхността.

— Еееей! — закрещя той. — Ееее! Ехей! Вие! Вие там! Насам! Тук има изход! Изход нагоре! Тук има шахта! Можем да излезем на повърхността! Чувате ли! Вие, изродите! Оттук може нагоре!!

— Нагоре! Ти какво, чалнал ли си се? — замърмориха невидимите зверочовеци.

— Нагоре! — извика им Артъом. — След мен! След мен, изроди!

Те се страхуваха, не му вярваха. Не знаеха, че там има и вятър, и дъжд, и че от първия път там не се умира. Трябваше да им даде пример.

Той обхвана ръждивата скоба с вдървените си пръсти: металът пасна идеално в кръга. Подскочи, притегли разбития си крак. Захвана се, издърпа се нагоре. Още. Още. Още.

Виеше му се свят.

Подхлъзваше се, свличаше се надолу, но веднага отново се вкопчваше в някоя скоба. Не чувстваше разбития си крак, шибания от

бичовете гръб, раздраните ръце. Катереше се. Подрипваше. Пълзеше.

Погледна надолу — някой го беше последвал.

Ненапрасно, значи.

Спря се за секунда и продължи. Ако сега не се измъкнеш, значи, че никога няма да се измъкнеш.

Незнайно след колко време се изтърси в мъничка стаичка, в преградена с решетки кабина. Вратата — залостена с резе отвътре, резето — ръждясало. Ръцете му бяха съвсем изподрани, превърнали се бяха в кървава каша, ръждата се смесваше с ръжда; но успя да го надвие. Отвори вратата, изпълзя навън на четири крака и се просна по гръб. В света беше ранно утро; издигаше се медно слънце.

Той просто лежеше на земята. На земята, не под нея. И не, не му се виеше свят — а целият шибан глобус, задвижен от Артъом, се въртеше като пумпал.

До него някой падна, легна. Само един, други не се бяха изкатерили.

— Кой си ти? — попита го Артъом, усмихвайки се блажено, със затворени клепачи, на розовото утринно небе, без дори да се обръща към единствения си последовател. — Кой, мамка му, си ти, човече?

— Лъохха, кой — отвърнаха му. — Брокерът. Ссс... Сс кх-оженото п-палто.

— Преди си бил брокер — каза Артъом, щастлив, че е успял да доживее дотук. — А сега ще бъдеш първоапостол.

И в този момент го изключиха.

ГЛАВА 14

ЧУЖДИТЕ

— А аз си мислех Полярни зори, мислех си — хиляди километри, а ни било под носа, в Балашиха! Можеш ли да си представиш, Женя? Тук, в Балашиха, съвсем близо. Смятай, че е в Москва! Тук строят! Аванпост! Значи, земята е чиста... Щом строят! Ама кажи ми сега не са ли гадове? Червените? Тайно от всички! Никой не знае. Строят база на повърхността. Ние — да си седим в метрото, да, Жен, а те ще дишат въздух!

— Гадове, Тьомич, гадове. Ти по-спокойно седи.

— И чу ли най-важното? Радио! Той казва, онзи, че строят наблизко радиоцентър. А защо? Ясна е работата! Защото те — те! — все пак са успели да се свържат. С някого. Може би с Урал? А? Може би с базите в Урал! А, Женя? Ако не със Зорите.

— Колко си тежък, дявол да те вземе.

— А може и със Зорите? Кой ги знае? А?

— Поне не ритай с крака! Сега ще те сваля, сам ще си пълзиш!

— Мисля да отида, Жен. Ще отида. Та нали никой нищо... Нито една гад няма да си признае. Трябва сам в тази Балашиха. Да търся аванпоста. Без това няма да се разбере каква каша е забъркана! Ще дойдеш ли с мен, Жен?

— Знаеш ли какво? Честно? Омръзна ми вече. Първо на Цветна да те нося, при твоята Сашенка. Сега пък, когато едвам успяхме да се довлечем до Трубна — в Балашиха! Не си ли много нагъл? Не си ведро с лайна, че да те разнасям наоколо! Поне шейсет кила тежиш! Аз, между другото, също като теб прекарах доста време в техния ад! И размахвах кирката, докато ти обикаляше наоколо с твоята педерастка количка! Никаква съвест ли нямаш? Край, слизай.

— Почакай, Жен... Къде ти мен?

— Къде! Къде! При твоята Сашенка. Полежи тука. Ще отида да почукам. Ако не отворят... По-добре да излязат.

— Жен. Да не мислиш, че нищо не разбирам? Ти си мъртвец. Знам го. Как успя да ме донесеш дотук?

— Ти си мъртвецът!

* * *

— Още сега ви предупреждавам. Онзи мъртвец го изпратихте на оня свят, но за Тьомич се погрижете!

— Какво му е на раменете? А на крака?

— Травма. Производствена. Накратко — намажете го там с нещо.

— И с какво? Я се огледай.

— При нас, на станцията, мажат всичко с лайна, но при вас, надявам се, има нещо по-силно. Какво, нима напразно го влачих по повърхността?

— Я не се репчи, че сега ще те пратя обратно.

— Аз, между другото, също съм пациент! Вижте ми гърба, лелче! И мен не ме е изподрала някоя жена.

— По-добре щеше да е жена. А тоя изглежда така, сякаш го е прегазил вагон. Дайте малко светлина... Не е моят профил. Аз всъщност съм венеролог. При мен чака опашка.

— Лелче, знам каква сте. Просто го закърпете някак. И после ми опипайте топките, че нещо ме притесняват. Толкова неприятно нещо ми казаха!

— Той защо е в безсъзнание? Не е заради коляното! И тази червенина. Да не е изгорял от слънцето?

— Аз изгорях. В съзнание съм. Трябва да поспя. Къде е Саша?

— Кой е тоя Саша? О, а тук...

* * *

— Ей! Тази ли е?

— А?

— Тази мацка?

— Почакай... Не се отпускай... Стой...

— Тази ли е? Твоята Саша?

— Как ме намери?

— Тя те е намерила? Ха! Та аз целия тоя шибан бардак изправих на нокти! Аз! Неблагодарна гад си все пак, а?

— Помня го. Помня. Ти... Какво правиш тук?

— И аз... Аз, след като си спомних за теб... Вече не мога да те изхвърля от главата си.

— Ти си Артъом, нали? Сталкер от ВДНХ. Нали? Какво му има?

— Какво му има, какво му има... Ето какво му има.

— Не бива да остава тук.

— Защо да не бива? А? Не искам другаде. За тук вървях.

— Аха, вървял си. Вървял бил, аха.

— Не бива, защото... Защото аз работя. Това е работно помещение.

— Ами сега поработи с него. Какво, напразно съм си превивал гърба?

— А ти... Ти какво помниш, Артъом? От онази нощ?

— Теб. Помня, че ти лежах на коленете. И ми беше... Беше ми толкова... Може ли пак да положи глава... Много ми е нужно.

— Той не бива да е тук. Трябва да го отнесеш.

— Моля те. Иначе откъде да намеря сили, че да си ида? Само пет минутки.

— Пет минутки. Добре.

— И ме погали по косата, моля те. Ето така. Да. Още. Господи, колко е хубаво.

— Хайде, аз ще платя един час за него! И без това ми е длъжник... Че заради пет минути стрували ли си да го влача дотук!

— Какво? Артъом... Виждаш ли? Погледни...

— Ами да. Общо взето това имах предвид.

— А? Какво? Не спирай, моля те.

— Косата ти пада, Артъом. Окапва ти косата.

— Моята? Наистина? Смешно... Смешно е някак...

* * *

— Нали каза, че само пет минути...

— Мълчи. Ето, глътни това. Пийни. Гълтай. Давай, гълтай, трябва. Това е йод.

— Все ми е едно какво е. Добре е, че петте минути не са свършили. Късно е вече да пия йод. Благодаря.

— Ти говореше... Насън. За Омир. Не ти се разбираше много. Познаваш ли Омир?

— Да. Да. Омир. Добро старче. Търси те. Мисли си, че си се удавила. Нали ти си се удавила? На Тулска?

— Аз.

— Но нали всъщност не си се удавила? Много ми се иска да не си!

— Не се е удавила, бе! Ето я, седи тук. Не е толкова румена като теб, разбира се...

— Аз знаеш ли какво? Спомних си твоя разказ. За града на повърхността. Един такъв глупав разказ. Та аз всеки ден излизах горе. И изведнъж... За самолети с крила като на водни кончета. За коли вагончета. И дъжд. Озовах се под дъжда там. Без гума.

— Ето, от това сигурно си се разболял! И мен ме помъкна нагоре без противохимическа! Да вървим, та да вървим! И това ми било сталкер! Да си бях стоял в тунела с ония веселяци... И така всичко не е блестящо...

— Можеш ли да излезеш? Как се казваш?

— Аха! Като трябва да плащаш за един час, това е супер, а после — иди се разходи, а?

— Лъох... Иди се разходи, а?

— Ама че сте гадове! Макар че теб си те бива. Добре, гушкайте се тука. Стига щепсела ти там да не е изгорял.

— Какво си спомняш, Артъом? Какво още?

— Не знам. Помня, че някакъв човек ме вдигна от земята в коридора. Отведе ме... Не тук?

— Не тук.

— И извика теб. А после... Не знам. Помня, че ти лежах на коленете. Както сега. И още... Можеш... Можеш ли, моля те, да си повдигнеш малко блузката тук? Тук, да. На корема. Може ли? Ето... Почакай... Откъде е това? От цигари, нали?

— Не е важно.

— И аз имам същите... Ето тук, на ръката... Погледни... Появиха се. Какво е това?

— Не знам, Артъом. Може ли да си смъкна блузата? Хладничко е. А къде е сега той? Омир?

— Той е... в Райха. Пише книга. Учебник по история. Има и още една книга. За теб.

— За мен? Той... дописа ли я?

— Да. Завършва като че ли така: „Омир така и не намери тялото на Саша на Тулска“.

— Измъкнах се през вентилационната шахта.

— И аз. Също. Не е ли забавно?

— А за Хънтър там какво пише?

— За кого? Чакай малко... За кого?!

— Лежи... лежи... Болен си! Не бива!

— Ей! Излизай! Къде си? Сوما ме праща!

— Това е, дойдоха при мен. Остани тук. После.

* * *

— Ей, ти какво? Недей да ми трепериш. Хайде. Ето тук. На колене.

— Първо парите.

— Парите, ей! Може пък първо да искам да пробвам! Да се уверя качествено ли е, или не! Хайде!

— Ай!

— По-широко! Дай по-широко! А така. Такаааа... Такаааа... А...

— Сега. Секундичка. Така е неудобно.

— На теб не трябва да ти е удобно, зайче. Не на теб, кучко. Не на теб, курво. Не на теб, не на теб, не на теб.

* * *

— Какво си ме зяпнал?

— Нищо.

— Ами това е. Ти какво, не знаеше ли каква съм? Къде си попаднал? И изобщо часът ти вече изтече.

— Аз... Ти нямаш нищо общо. Извинявай. Да си ходя ли?

— И къде ще отидеш... Такъв. Лежи сега... И все така ли ще мълчиш?

— За Хънтър. Омир там за Хънтър, в тази неговата книга?

— Мислех си, че ти ще ми кажеш. Познаваш ли го?

— Хънтър? „Познаваш“? Та той нима... Нима е жив? Видяла ли си го?!

— Видях го. Всъщност за него трябваше да е книгата, не за мен. Омир с него пътуваше. Двамата бяха заедно. А после вече ние всичките.

— Кога? През коя година?

— Миналата. Всичко, което Омир пишеше, беше неговата история — аз просто му попаднах под ръка. Той все търсеше героя. От митовете. Той е такъв смешен, Омир. Надничях над рамото му, когато пишеше в тетрадката. Той изобразяваше Хънтър един такъв... Загадъчен... Като че ли в него се крие чудовище. И сякаш то се опитва да се измъкне навън. Омир... Той искаш да е поет.

— Той иска да е Омир. А пък аз...

— Какво?

— Аз нали съм от ВДНХ... Всичко това вече ти го разказах, нали? Почти целия си живот прекарах там. Вторият ми баща не ме пускаше никъде. А после се появи Хънтър. В броня. С картечница. Един такъв черен шлифер, кожен. Главата обръсната до голо. Спореха двамата със Сухия... с втория ми баща. Хънтър казваше, че няма заплаха, с която ние, хората, да не се справим. Че трябва да се борим до последно. Като жабата, която паднала в буркан с мляко и започнала да пляска с крачета, докато не му избила каймака и не изпълзяла по него. Сякаш ми е пред очите. А вторият ми баща... Мозъкът му се беше размекнал. Беше готов да се предаде.

— На кого?

— На черните. Няма значение. На когото и да е. Важното е, че видях Хънтър... И край. Разбрах: ето какъв трябва да бъда. Той не беше герой на Омир... Хех. Беше моят герой. И той ме изпрати... Даде ми една задача. Самият той се качи на повърхността, за да унищожи черните. А на мен ми каза: ако не се върна, добери се до Полиса.

Вземи този патрон... Намери Мелник. Разбираш ли? Всичко това е заради него. Това, в което се превърнах. Заради него. Благодарение на него.

— Аз също се влюбих в него. И ето че ние двамата се срещнахме. Двамата глупаци.

— Сашенка! Къде си, по дяволите?

— Извинявай. Поспи сега, става ли?

* * *

— Отдавна не си идвал.

— А пък аз, ако щеш вярвай, освен с тебе — с никоя друга! Чаках срещата ни!

— Изморен ли си? Легни, сама ще свърша всичко.

— Ами ти? Някак си не е човешко така. Искам и ти, същото.

— Няма нужда. И така ми е добре. Наистина. С теб винаги ми е добре. Ти си внимателен, нежен.

— А ти... С теб знаеш ли как ми е? Не като с жената.

— Стига приказки. Край. Не е нужно да плащаш допълнително. Ето. Сваляй, хайде.

— Ах. Ах, ти... Какво пък... Ах. Аз теб... Ти моя...

* * *

— Спиш ли?

— Поспи тук.

— Почакай, ще се изплакна. Че цялата мириша... Мириша на тях. Ще почакаш ли?

— Ще почакам.

* * *

— Общо взето мислех, че е загинал. През цялото време така си мислех. А ти казваш, че е жив.

— Беше жив. Сега не знам. Не тръгнах да го търся. Когато излязох от Тулска... Където и да е, само не назад. Само не там, където може да го срещна.

— Защо?

— Омир не е ли написал какво се случи с Тулска? Защо беше залята? Не е?

— Не съм чел. Той просто каза: беше залята.

— Ами да. Той, Омир, през цялото време го оправдаваше. Чудовището се събудило... А аз в тетрадката му се опитвах да укротя това чудовище. Кой ще повярва в такова нещо?

— А всъщност как беше?

— Той се пропи. Хънтър. Непрекъснато пиеше. Всеки ден — до безумие, до безсъзнание. Клатушкаше се, не можеше да върви в права линия. Страшно беше да стоиш до него. Просто страшно. Та той е убиец. Пистолетът му винаги беше с него... Със заглушител. Ако нещо — веднага се хваща за него. В дясната ръка — пистолет, в лявата — манерка. Постоянно. И през цялото време се наливаше. Едва връзваше думите. Молах го да престане. Но той не можеше. Та така. Поздрави на Омир.

— Той... докосвал ли те е?

— Не. Нито веднъж. Като че съм от огън просто. Може би не е искал да развали момичето. А може би това изобщо не му е било нужно, жените. А пък аз, когато срещях погледа му... Коленете ми омекваха. Понякога си представях... Как той... Е, прегръща ме и така нататък. Каквото там можех да си представя тогава.

— А с Тулска какво се случи?

— Той я потопи. Постави мини близо до подземната река и я потопи. Заедно с всички болни и здрави. За да предотврати епидемия в метрото. А за да не избяга никой оттам, постави огнехвъргачки. Аз бях на Тулска. Крещях му, че има начин да се излекуват хората. Той ме чуваше. Виждаше ме. И въпреки това взриви всичко. Само трима се измъкнахме от станцията. Останалите се удавиха.

— Защо? Защо го направи?

— Каза, че е длъжен да спаси метрото. Ето така, да го спаси. Но според мен просто го сърбяха ръцете. Разбираш ли? Само пиенето не

му стигаше.

— При Омир не беше така.

— А как?

— Ти там като че ли се молиш за чудо. И после, след пробива...

Ти си мислиш, че е завалял дъжд. Нещо такова.

— За чудо!

* * *

— На мен... Лошо ми е. Повръща ми се. Помогни ми... До клозета.

— Можеш направо тук. Вече съм свикнала с всичко. Да ти дам ли легена?

— Не искам тук. Не искам пред теб.

* * *

— Давай! Давай! Още! Още! Моля те, още! Хайде. Хайде!

— Сладка си. Толкова си сладка. Боже, колко си сладка.

— Не спирай. Още. Още искам.

— Аз повече... Аз повече... Аз...

— Не. Не-не.

— Свърших. Свърших. Боже. Боже. Обичам те.

— Стига си дрънкал глупости.

— Не, наистина. Ще те взема оттук. Ще спестя пари и ще те взема. Не искам да стоиш тук. Не ти е мястото тук. Ще те отведеа.

— Добре, нави ме.

— Ах, с-сладка моя! Колко искаш?

— Колкото миналия път.

— А отстъпчица? Направи ми отстъпчица. Като на редовен клиент?

* * *

— Защо го правиш?
— Кое?
— Защо се занимаваш с това? Не ти чета морал, просто...
— Започва се, нали?
— Не, наистина. Омир казваше, че... Че не си такава.
— Не съм каква? Ти не разбираш, нали? Има ли значение какво е казал Омир? Той живее в своя вълшебен свят. А аз в моя, истинския. И в моя истински свят е по-добре да се занимавам с това, отколкото да прострелвам хората в главите. А и какво друго да правя? Да си мечтая за това, че един ден всички ще се върнем на повърхността и как това ще е прекрасно и чудесно? Но това ще бъде по-нататък, а парите ми трябват сега.
— Само заради парите? А ако имаше пари?
— Ти имаш ли?
— Не.
— Тогава за какво говорим?
— Как попадна тук?
— Един добър човек ме доведе. Прибра ме и ме уреди. Вече си нямам никой. Няма къде да живея. Ти имаш ли дом?
— Имам.
— А жена?
— Имам. Имах. Имам.
— Добре тогава. И какво търсиш тук?
— Не искам там. Тук ми е по-спокойно.
— Скоро ще се наложи да си вървиш. Ще полежиш още малко — и напред. И после, някога, ще се върнеш.
— Защо?
— Господарят ми ще дойде. Не бива да те вижда.
— Какъв господар? Сутеньорът ти?
— Лежи. Успокой се. Ето ти бульон, пийни си. Пий.
— Тая гадост няма да я... Гади ми се. Какъв господар?!
— Няма значение.
— Ти какво, да не си някаква вещ? Какъв господар?!
— Глупак!
— Удоволствие ли получаваш от това, какво? От всичките тези мръсни мъже?

— Удоволствие... Между другото, няма да е зле и ти да се измиеш. Ставай, ще те заведа.

* * *

— Ще намериш ли Лъоха? Брокера? Който ме доведе тук? Кажиму да ме вземе. Трябва да пренощувам някъде.

— Можеш... Днес можеш да останеш. Господарят сигурно няма да дойде. Заради тази война... Вече не идва всеки ден. Искаш ли?

— Къде? Направо тук? Или на онова легло, където те...

— Тук. Ще хапнеш ли с мен? Гъби.

— Благодаря. Не знам как... После ще ти платя.

— Дай да видим коляното. Дадох ми едно мазило. Лежи спокойно.

— Студено. И щипе. Ох.

— А когато ти деряха гърба, не щипеше ли?

— Там... Нямаше на кого да се оплача. А тук — на теб.

— Да.

— Какво да?

— Нали питаше? Защо аз? Защо съм курва. Как съм станала такава.

— Не питам.

— Ами питай ме. Не ме е срам. Да не мислиш, че си единственият? Знаеш ли колко много такива има тук? Подивели. Самотни. Които няма на кого да се оплачат. Всичките ги тегли към мен. Към мен като магнит. Разбираш ли? В мен. И ако не ги приема... Ако не им дам... Да излеят всичко това... Мръсотията, ужаса си... Злобата. Нежността. Тогава съвсем ще озвереят. Вие, мъжете, така сте устроени. Те идват при мен такива — направо ги тресе от живота. А аз ги успокоявам. Давам им покой. Разбираш ли? Покой. Утешавам ги. Помушкат, помушкат... Повикат... Позлобят... Поплачат... Утихнат. Вдигнат си ципа. И могат още малко да поживеят без война.

— Ти така говориш... Така момиче не може да говори. Та ти си момиче. Крехко. Изящно. Ето тези твои ръце... Ръчички...

— В бардака една година се равнява на десет.

— Значи, ние с теб сме връстници?

- О, стига!
- Трябва да пийна. Помага при облъчване. Имаш ли нещо?
- И на мен ми се иска.

* * *

- Отмести се.
- А ти не мислеше ли да лягаш там? Оттатък?
- Хайде, мърдай.
- Имай предвид, че не мога просто така да лежа с теб. Виждала ли си се в огледало? Много си красива.
- Замълчи.
- Не мога да мълча.
- Къде се слагаш, боецо? Ти да се беше видял в огледалото. Сега не би трябвало да ти е до това. Скоро няма да ти остане коса. Ще приличаш на своя Хънтър, както си мечтал.
- А тогава ще се влюбиш ли в мен? Искам да се влюбиш в мен.
- Защо?
- Тогава ще ми е по-лесно да живея и да умра.
- Помълчи. Обърни се. Обърни се към мен.
- Ти... Не, почакай. Не искам така.
- Какво?
- Не искам ти с мен от жалост. От състрадание. Както с всички останали. Не бива да спиш с мен, защото ми капе косата. Ясно ли е?
- Добре, няма. Ама и видът ти е един. Утре ще те избърснем. Лека нощ.
- Почакай. А може би ще се намерят други причини?
- Какви?
- Ами... Защото първият път, тогава още, на теб ти е било хубаво с мен. Защото съм красив там, не знам... Мъжествен.
- Не помня съвсем как беше първия път.
- Дай още една глътка. И да, мисля, че съм единствен по рода си. Искам да си мисля, че съм единствен по рода си. Може ли да си го мисля? Поне за един час?
- Пий.

* * *

- Край... Край... Край... Аз всичко...
- Ти просто си... Луда... Аз още... Може ли още...
- Та ти си облъчен... Къде да те... А?
- Не знам... Нужна си ми. Може би организмът ми си мисли, че за последен път... А?
- Глупак. Тежи ми.
- Това е необяснимо от гледна точка на медицината. Това е чудо. Но ето че аз отново...
- Добре. Щом е чудо.

* * *

- Ти, между другото, си много красива. Казах ли ти го вече?
- Каза ми го.
- Особено веждите ти. И миглите. И очите. А устните — ето ъгълчетата. И тук... Извивка. Прекрасна. И шията. Шийката. Крачетата едни такива... Като кибритени клечици.
- Това се вика комплимент.
- И подстрижката... Така де... Косите.
- Сама си ги подрязах пред огледалото.
- Знаеш ли, докато те чаках тук, през деня... Докато ти там... Докато тебе...
- Стига.
- На какво ли не се наслушах.
- Можеше да станеш и да си излезеш.
- Не, почакай. Ето, сега толкова много неща ми се иска да ти кажа... Че си великолепна и че с теб ми беше толкова хубаво, и че с моята жена отдавна не ми е било така, и че искам да те отведа отук и ще го направя, когато успея... А всичкото това днес други ти го казаха.
- И вчера също.
- Че и вчера.
- Тогава какво? Сега няма да ми кажеш нищо такова?
- Да кажа?

— По-добре ми дай вода. Ей там е.

* * *

— Кръстче... Вярваща ли си?

— Не знам. А ти?

— По-рано не вярвах. Някак успях да попадна сред Свидетелите на Йехова. Беше толкова глупаво и смешно. След това още дълго време... Като се замисля... Да. А сега... Вероятно да. Аз... Понякога се моля. Често. Но не като да чета молитви... А моля за нещо. Дай, Господи, да я караме така: ти на мен, аз на теб.

— Тоест искаш да се спазариш с Бог. Както всички мъже.

— Пак ли ти?

— Ох!

— А жените не са ли така?

— Не са.

— А как?

— Така, че ако Бог не съществува, значи, човек просто няма за какво да се държи тук, в това метро. Тогава работата е съвсем безнадеждна. А той... Прощава. Казва: потърпи. Трябва да се търпи, но това е за добро. Да, хората се мъчат, хората умират. Но не просто ей така. Това е изпитание. Трябва да се издържи. Ти не се мърсиш, ти се пречистваш. Просто си спомняй за мен. Пред мен винаги можеш да си излееш душата. Самият аз не мога да говоря, но слухът ми си е съвсем в ред. Ако ти се иска да се извиниш — извини се пред мен. Ако ти се иска да изпуснеш парата — също може. Давай. Удари ме. Не го задържай в себе си. Ако искаш да обичаш някого — обичай мен. Аз съм ти и баща, и съпруг. Остави се в ръцете ми. Аз всичко ще понеса. Понесъл съм какво ли не. Разбираш ли? Земята без Бог не е кръгла, а като чакъл. Едни ъгли, едни остри ръбове. Бог я прави такава кръгла, гладка.

— Да. Без Него няма за какво да се държим. Така е.

— Трябва само да Му простим за онова, което е сторил с човека, за войната, за разрушената планета, за всички убити.

— Не е той. Ние сме. Той и после още ни е протягал ръка, за да ни измъкне от ямата. А ние в нея — със зъби и нокти. Всъщност Той

трябва да ни прости. Не знам дали ще го направи. Аз на негово място не бих го направил. Богът Отец никога не прощава. Целият Стар завет е само войни и спецоперации. А Исус, обратното, прощавал на всички.

— Не съм я чела. Библията е за онези, които не вярват. За да ги убеди. А ако просто вярваш, това е, всичките тези приказки просто те отминават. Добре. Късно стана вече.

— Ами ако тя не е разрушена цялата? Планетата?

— Лека нощ.

* * *

— Спиш ли?

— Как да заспя с такива съседни.

— Ами ако все пак ти кажа, че не цялата планета е унищожена? Ако не всичко е заразено?

— Нещо присъни ли ти се, какво?

— Истина ти казвам. Знам го. Чух го от един човек. И не е далеч, а тук, при нас, под Москва. Наново усвояват повърхността. Тайно от всички. В Балашиха. По картата се намира на по-малко от час оттук. Там строят нещо. Аванпост на повърхността. Значи, че там земята позволява...

— Колко време прекара горе без гума? И какво ти се случи? Помисли.

— А най-важното е, че този аванпост го строят до радиостанция. Какво ти говори това? Че се свързват с някого. Може би готвят евакуация? Представи си: връщане на повърхността! Само трябва да се отиде в Балашиха.

— Кой ти го каза това?

— Един човек. Какво значение има?

— Тук много хора разказват... различни неща. Просто хора — и не просто. Не бива да се вярва на всичко. Не бива да се вярва на нищо.

— Ще дойдеш ли с мен, а? В Балашиха?

— Не.

— Смяташ, че там няма нищо? Ти също ли си мислиш, че сме единствените? Че напразно излизам горе? Че съм безполезен идиот? Че ще ми се родят изроди? И че всичко ще бъде напразно?

— Просто не ми се иска да умреш. Точно сега кой знае защо, не ми се иска.

— Нямам и намерение. Но въпреки това ще отида там. Само да се пооправя — и напред.

— Прегърни ме.

* * *

— По-дълбоко! По-дълбоко! Какво ми се правиш на девственица?!

— Ой... Боли ме!

— Затваряй си плювалника, курво. Да не искаш да те вържа?

— Недей. Не е нужно, моля те.

— Вие всичките мрънкате. Все мрънкате, кучки. Мислиш си, че ще ти повярвам, че си такава мъничка и чистичка? Ти си мръсна, мръсна твар. И ти харесва, когато тебе така... Когато така... Когато те нанизват на кола?

— Боли!

— А така?! Така не те ли боли?! На! На ти още!

— Негодник... Само ако...

— Кой си ти? Какъв си? А? Ти какво?!

— Боклук. Боклук. Гнус. Ще те загорбя.

— Убиват ме! Охрана! Убиват! Убиииии...

* * *

— Довечера не бива да нощуваш тук. Той ще дойде.

— Кой той? Господарят ли?

— Няма значение.

— Онзи твоя белег, на корема. Изгореното от цигари. Той ли ти го направи?

— Не. Не е той.

— Лъжеш ме, нали? И аз имам изгаряния, ето тук. След онази нощ. След онази нощ, когато с теб... Когато се запознахме. Онзи мъж,

който ме намери в коридора. Пълзях пиян. Той ме подбра и ме заведе при теб. Той те даде на мен. Това ли е господарят ти?

— Какво те интересува?

— Той ли те изгори с цигара? Защо търпиш такива неща? А на мен защо? Там, на ръката, е татуировката на Ордена. Беше.

— Знам какво имаше там, Артъом. Прочетох. Помня онази нощ.

— Защо господарят ти я изгори? Защо те е измъчвал?

— Не беше той, Артъом. Не ме изгори той. Той няма нищо общо.

— А кой?

— Аз сама. Сама се изгорих.

— Ти? Защо? Що за глупост? А аз? Мене кой? Татуировката ми — кой? Ти ли?

— Ти сам, Артъом.

— Какво? Защо? От какъв зор?

— Наистина вече трябва да тръгваш. А ако не помниш нищо — така е по-добре. Наистина.

— Не ти вярвам. Ти го прикриваш. Що за човек е той?

— Днес можеш да преспиш у една приятелка, у Кристина. Разбрах се с нея. И не идвай тук. Не искам да идваш тук. И утре също.

— Защо?!

— Караш ме да се чувствам по-зле. Иска ми се пак да се изгоря.

* * *

— Как си? Как се чувстваш?

— Не знам. Жив.

— Мислех си... Онези неща, които ми говореше за Балашиха. Имам един... Поклонник. Също сталкер. Свободен.

— Той бил ли е там?

— Не. Той има кола. Скрита е някъде на повърхността. Мога да го помоля да... Да те вземе със себе си. Дотам. Днес има излизане.

— Това някой от клиентите ти ли е?

— Да. Един от клиентите ми.

— Не искам. По-добре да ида пеша.

— Артъом. Никъде няма да ходиш. Погледни си крака. И... Чувала съм от лекари... Ако лъчевата болест не се лекува... Може би

ти остават три седмици. А как да я лекуваме тук? Къде?

— Ти просто искаш да ме изгониш, нали? За да не сблъскаме чела с господаря ти?

— Не ми вярваш, нали?

— Просто не знаеш къде да ме денеш. Ако ще да е на майната си, само и само вечерта да не съм тук.

— Излизането е днес, Артъом. Ще отидеш ли?

— Ще отида.

— Не искам да ти се случи нещо.

— Не вярвам.

— Ето... Наведи се.

— Това за какво е?

— Засега ще го носиш. За да има за какво да се държиш. Като се върнеш, ще си го взема.

* * *

— Привет. Сашенка, днес обаче съм изморен, така че може ли само да пийна чайче и да поспя, а? Да идем в моя кабинет.

— Добре.

— Представяш ли си, онези идиоти съборили прехода към Кузнецки мост, цялата Пушкинска се срутила и сега няма къде да се джнат, а червените не щат да чуват нищо. Пълен бардак. Сили нямам. Всичко развалят, а аз — оправяй.

— Разбирам.

— А ти какво правиш тук? А? Подслушваш ли, какво? Кой си ти?!

— Аз...

— Той е с мен. Дойде на посещение. Така да се каже. Объркал приемните часове. Прибирам си го... Прибирам го!

— Обърках се. Извинете. Не е точното време, не е точното място.

— Пиян ли си, какво?

— Естествено, че е пиян! До ушите е в лайната, не си ли личи? Край, хайде, да тръгваме, герой.

— Кой е там?! Какво?!

— Нищо, Алексей Феликсович. Лъжлива тревога.

— Лъжжжжлива. Тревоооога.

ГЛАВА 15

ШОСЕТО НА ЕНТУСИАСТИТЕ

Изкачваха се от Трубна — там имаше и вход, а както се оказа — и изход. На нея можеше да се попадне и без документи; важното беше да знаеш с кого да говориш, при кого и с какви думи.

— Не умееш да общуваш с хората, глупак! — каза Льоха на Артюм.

Затова пък той умееше. И беше отличен първоапостол.

— Ще дойда с вас — рече той меко. — Първо, нищо чак толкова особено не съм виждал на тази ваша повърхност. Второ, сталкерското заплащане не е по-лошо от останалите, а се случва и да е по-доходно. Трето, топките ми така или иначе се подуват — някой друг рентген отгоре няма да окаже решаващо въздействие. Да вървим. Една трета от това, което намерите — за мен.

— Ти си новак — възрази сталкерът, който се беше наел да откара Артюм в Балашиха. — Дължиш ми за урока и за противохимическата защита. Затова от всичко, което намериш ти, половината ще бъде мое, а ти моето ще го гледаш през крив макарон. Става ли?

— Ами добре — въздъхна Льоха след кратък размисъл. — Само че ме учи както трябва.

Сталкерът се казваше Савелий. На Савелий бръчките му вървяха не като при нормалните хора, а както дойде: и вертикално по челото, и надолу от устата, и кръстосани около очите, и на мястото на веждите. От носа към краищата на устните на Савелий бяха прорязали гънки с джобно ножче, а под челото му бяха направили дълбок разрез, та изглеждаше сякаш носът си виси от само себе си. Косите му сякаш бяха на мястото си, но бяха редки и черепът — също набръчкан — се виждаше ясно през тях. А кучешките зъби на Савелий бяха изковани от желязо; не всичките наистина — единият изобщо отсъстваше. Наближаваше петдесетте: значи, добър сталкер.

На Артъом му беше болезнено да върви — коляното го пробощдаше. И израненият му гръб на всяка крачка така го измъчваше, сякаш кожата му всеки момент щеше да се пръсне и да се свие на тръбичка, а под нея да остане само кафяво спечено месо.

Пресякоха някакви булеварди, заобиколиха пълзящите корени; отминаха разбития търговски център след цирка. Циркът беше затворен. Търговският център — изяден от някаква зла плесен. Избягнаха го, спуснаха се на паркинга. Колата на Савелий стоеше там.

— Сякаш съм наминал да обиколя магазините — гъгниво сподели с тях сталкерът. — Хубаво чувство.

На Артъом това не му хареса. Хаотичните бръчки също не му харесаха, и железните зъби, и присвитите очи. И това, че този човек идва при Саша, когато си поиска, и се ползва от нея с тези същите зъби и очи. Не му се искаше да си представя това, но така се случи.

И най-главното — на ръст той стигаше до раменете на Артъом. Как можеше тя изобщо с него?!

— Ти също ли праскаш Сашка? — попита го ни в клин, ни в ръкав Савелий. — Вече ще се знаем. Хубава девойка. Макар че би могла да ми е дъщеря. Обаче аз нямам дъщеря, така че съвестта ми спи спокойно.

— Я се разкарай — каза му по този повод Артъом; и без това искаше да му го каже.

— Разбирам — намигна сталкерът и не се обиди. — И аз щях да хлътна, ако бях по-млад. Но когато бях по-млад, си имах други Сашки.

Това изобщо не се хареса на Артъом.

Колата на Савелий беше универсална. Беше покрита с платнище: сребриста, поддържана, смазана, с излъскани черни стъкла, антената изпълнала мустак на метър и половина. Особена — с волан отдясно. Артъом се огледа в черното стъкло: на главата — глупавата каска, която му беше дал Савелий, затова пък оръжието — добро, със заглушител. Оръжието е важно.

Всичко останало на подземния паркинг беше изгнило или разграбено. Не й е весело тук, помисли си Артъом; само тя жива. Сякаш е дошла на гробището да навести своите.

Тя запали веднага.

— Японска — не без гордост обясни сталкерът. — Когато и да се кача, непременно я навествявам. Сега не се мотаят много съмнителни,

разбира се, но все пак ми е тревожно.

Измъкнаха се от магазина, излязоха на Садовое.

— В Балашиха, казваш?

— В Балашиха.

— А къде там? Той нали не е малък. Град е все пак.

— Като пристигнем — ще намерим.

— Ама че си смешен — каза Савелий.

Понесоха се направо по Садовое. Не биваше да бързат: коридорът между ръждивите вехтории беше тесен, криволичещ. Понякога поемаш по пътека, която се оказва глуха. Налага се да се връщаш. Тротоарите също са задръстени със сблъскали се коли. Когато хората са мислели да бягат от Москва, са газели и по тротоарите. И по други хора. А къде са можели да избягат?

— Е, и какво има там?

Тръгнаха рано сутринта, за да може експедицията да е през деня с неговата мрачна светлина. Небето беше все така замазано с облаци и онова слънце като монета от десет рубли, което Артъом беше видял предишния път, сега не го прожектираха. Нощта се получи черна, изгревът — сив, утрото — изобщо безцветно.

През цялата вечер пи само и само да не мисли, че не той е господарят на Саша; от нощта оставаха още два-три часа, събуди се дори не махмурлия, а все още пиан. Повдигаше му се — може би от домашната водка, но явно от болестта.

В града нямаше гарвани, нямаше кучета, нито плъхове. Сградите стояха, изсъхнали. Само вятърът се движеше, останалото отдавна се беше вкочанило. Дозиметърът тиктакаше като личен обратен брояч на Артъом. Лъоха мълчеше, сякаш си беше глътнал езика. Наоколо беше мъртвило.

— Там има аванпост. Червената линия строи колония на повърхността.

— Червената линия? Колония? Защо?

— Ще заселват повърхността — каза отчаяно Артъом.

— В Балашиха? Балашиха нали не е много далеч. Веднага след МКАД. Виж брояча. Кой може да живее там?

— Хора.

— Откъде ти хрумна това, момче?

— Един човек ми каза... Надежден. Каза, че хората от Булевард Рокосовски са ги изпращали там да строят аванпост. Затворници. Лагерът им е на Булеварда. И Булевардът е съвсем близо до Балашиха, може да се стигне пеша. Всичко се връзва, като се замислиш.

— И защо в Балашиха? Какво толкова има там? — не се предаваше Савелий. — Някакви бункери? Военна база?

— Радиоцентър. Може би. Като че ли. Така че... Логично е да се свързват с някого, щом е радиоцентър. — Артъом обърна глава, погледна Савелий — как ще реагира? — Така че мисля, че някъде има оцелели.

Аванпостът.

Докато лежеше на продънения сгъваем диван на Саша в нейната стаичка, имаше време да си го представя. Това вероятно е крепост със стени, високи няколко метра, кули с картечни гнезда — срещу враговете; затова пък вътре — като в стъклена топчица с детски сняг — уютен рай. Но как, какъв? Хората, разбира се, са без противогази, дишат въздух. Децата си играят... Всичките са сити. Има домашни животни. Патици може би? Оранжеви. Е, гъбите, ясно, са израснали огромни. И целият вътрешен двор е в сочна зеленина; шуми от вятъра, прелива се. Общо взето живеят, а не съществуват.

На лицето на Савелий вместо кожа имаше бледа зелена гума; от думите на Артъом гумата не се смръщи, не се опъна. Вместо очи Савелий имаше кръгли стъкълца, те можеха само да се пулят, но не умееха да се присвиват. Дали сега му беше смешно? Или се ядосваше, че се е хванал с такава бездарна глупост? Питаше се заради какво рискува? Само ако знаеше кой е съобщил на Артъом за Балашиха и какво са говорели в този момент останалите наоколо.

Савелий изчака малко, после протегна ръка, напипа бутона, включи радиото. Преброди РМ, прехвърли се на АМ. После — УКВ. Изоставеният ефир навсякъде виеше слабо като вятър в голите клони. Въртеше се в безвъздушното пространство отровената с инсектициди Земя и само в една нейна точка седеше човекът като самотна неотровена листна въшка. Седеше, покрит с небесен похлупак, неподвижно и сънено; нямаше къде да се дене, а смъртта не идваше.

— Добре би било, ако още някъде имаше оцелели — отговори Савелий и също погледна Артъом. — Ами ако изведнъж се окаже, че е истина?

Артъом чак не му повярва, че говори искрено.

— Та аз не съм московчанин — продължи сталкерът. — Аз съм от Екатеринбург. След казармата дойдох тук да уча. За оператор. Искан да снимам кино за войната, дебил. Имах идея да измисля филм за това как съм служил като танкист. И да покоря столицата. Всички останали там. Мама и тате. Малката ми сестра. Баба и дядо също бяха живи. Мама ми намекуваше: ако пуснеш корени в Москва, после и Варка може да дойде. И ние току-виж на стари години се прехвърлим някъде близо до вас в Подмосковието. Или пък вие ще пращате при нас внуците през лятото за гъби и ягоди. Изучих се. А с работата все не вървеше. И аз всяка година им казвам: да-да, ето-ето, всеки момент. Но не успявам да пусна корени в Москва, мамка му, и това си е. През цялото време под наем, все в самостоятелна квартира, все на ново място. Срам ме е да водя мадамите на фотосесии, камо ли да доведе сестричката. Или пък ако сестричката е тук — то мадамите къде? Уж се влюбих, а нямам пари да се ожена. На работа — с маршрутен, метро, за кола все не ми стигат парите. Пестя, пестя — а рублите си летят. Накратко — гаден живот. Така си мислех тогава. А сега съм на друго мнение.

— Слушал ли си ефира някога? — попита Артъом.

— Някога съм го слушал — отговори Савелий. — Празно. На мен по принцип не ми и пука за ефира. Колата ми затова е и в изправност и заредена с гориво, защото все си мисля: а дали да не тегля една на всичко и да не го зарежа? Да изляза някоя сутрин от метрото, да седна в нея, да сложа един диск на „Продиджи“ и да тръгна някъде на изток от тази ваша шибана Москва, докдето успея да стигна? Ето, вече изтъргувах гориво от химиците, насолих си гъби. В багажника са, между другото. И гума е сложена, за да не се счупят бурканите от картеницата. Всичко е готово. И така вече трета година.

— Защо не тръгваш?

— Ами затова. Защото човек е тъжен и малодушен. Лесно е да реши, трудно е да се реши.

— Ясно.

— Но всяка втора нощ сънувам нашата къща. Градината, кладенецът, малиновите храсти, баща ми разхвърля торта по лехата, вика ми: помагай; а аз се крия от него. А майка ме вика да ми даде козе мляко. Това също ли е ясно?

— На мен ми е ясно — обади се от задната седалка съненият Льоха. — Не всичко, но някои неща.

— Така че — каза Савелий — не бих имал нищо против още да са живи. Или поне някой от тях. Поне дядото, който живееше срещу нас, и който ми дърпаше ушите за това, че стрелях по кокошките му с прашка.

Преминаха покрай Ленинградска гара, отминаха Казанска, оставиха зад себе си Курска. От всички тях към глухата пустош се точеха ръждиви релси. Артъом беше ходил там, докато служеше при Мелник: излизаше на коловоза, гледаше как двете релси се сливат в една-единствена нишка, и си мислеше какво ли има там, на онзи край на земята. Странно нещо е железопътната линия — уж метро, но без стени.

— А аз съм чувал — рече той, — че някъде в Метро-2 има тунел, който стига до Урал. До правителствените бункери. И ето къде са и всичките ни управници. Ядат консерви и чакат фонът да спадне.

— Ядат се един друг — възрази Савелий. — Не ги знаеш ти тези хора, не си гледал телевизия.

Артъом не знаеше тези, но знаеше други. Спомни си за неотворения плик, който лежеше някъде, вероятно в джоба на гърдите на Дитмар, надупчен с куршуми. Не успяха Мелник и онзи Феликсович в неговия телефон да спрат войната.

— Феликсович — каза Артъом, изтрезнявайки. — Алексей Феликсович. Бессолов?

— Поспи — посъветва го Савелий. — Ето, твоят другар се отнесе, давай и ти. С това темпо няма да стигнем скоро до Балашиха.

Но Артъом не можеше да заспи. От напрежение му прилоша.

— Спри — помоли той. — Гади ми се.

Савелий спря и Артъом излезе да се облекчи. Без противогаза му беше по-леко, но от фона му горчеше на езика; лоша работа. Но всичко наоколо беше толкова безжизнено, че Артъом не успя дори да разсъждава кой е господарят на Саша, и кой — на Мелник.

Вместо това в главата му забуча: какъв идиот си, как позволи да те излъже един полутруп от тунела, как повярва в едно предсмъртно бълуване. Там няма нищо: нито в Балашиха, нито в Митишчи, нито в Корольов, нито в Одинцов, никога и никъде.

— Облъчил ли си се? — избуча Савелий. — Или е от махмурлука?

— Да продължаваме нататък — Артъом хлопна вратата.

От Садовое излязоха на крайбрежието на тинеста рекичка, от която бавно се повдигаше тежка жълта пара. После през хиляди празни домове, край странна дребна червена църквичка, затисната между две ниски сгради, с избледнели кръстове. Ръката сама се надигна към шията и напипа през противохимическата защита талисмана, погали го; независимо от главата, независимо от съзнанието.

Озоваха се на прав широк път, много прав и много широк като самата Червена линия; нито чупка, нито извивка — от едната страна три платна и от другата три, и още трамвайни релси. И всичко задръстено, и то само в едната посока — на изток, далеч от отровния град. Задръстено с изгаснали и катастрофирали коли.

Запушили са артериите на Москва.

— Шосето на ентусиастите — прочете Артъом на синята табелка.

Колите са се превърнали в тенекии, в консерви. Бензинът от всичките вече отдавна са го източили, а хората от консервите не са си правили труда да ги изваждат: какво ще ги правят? Колите са толкова плътно разположени, че вратите не могат да се отворят. Ето че шофьорите им продължаваха и досега да си пътуват на изток. Черни, изсъхнали, отдавна-отдавна изгризани до костите. Кой е забил глава във волана, кой е прилегнал на задната седалка, кой люшка детенцето си. Добре че не са умрели от глад, а от облъчване или може би от газове: не са чакали дълго и нищичко не са разбрали.

Където са можели да се промъкнат осем, се бяха врязали дванайсет. По една кола на всеки четири метра. Средно по трима души в кола, да допуснем, макар че много бяха претъпкани. Колко се получава? Интересно каква ли е дължината на шосето? Докъде стига, къде завършва?

Дозиметърът се разтрака; дребният Савелий се размърда неспокойно на мястото си, което беше застлано с някаква бяла кожа — за да му е по-уютно или по-високо. Наложил се да се придвижват през банкета, едва стигаше място.

— Е, как е, ентусиасти? — попита той Артъом. — Балашиха, а?

— Тъжен и малодушен.

Той престана да разглежда забързаните пътници в застиналите джипове и седани. Омръзнали му бяха. Затвори очи. В устата си усещаше вкус на ръжда. Те със Савелий отиваха към нищото. Всички бяха прави, а Артъом — не. Беше превъртял.

Колко му беше дала Саша? Три седмици?

И докторката също толкова. Беше ударила лекарския си печат върху присъдата. Тя само този печат имаше, не и лекарства.

А какво да прави през тези три седмици? Какво друго да прави в тях?

Да се върне при всички, да иска прошка от тях.

От Аня — затова, че не беше пожелал да живее с нея живот в човешкия смисъл на думата и че не бе успял да ѝ даде деца. От Мелник — затова, че беше завъртял главата на единствената му дъщеря. От Сухия — затова, че не можа никога да го назове баща нито когато беше на шест, нито на двайсет и шест. И да му каже вместо сбогом: тате, дай пари.

И ако се задържи малко по-дълго на крака — би могъл още и да намери Хънтър. Да пие с него за последно. Да му каже: на теб не ти се получи и на мен също. Само косите ми окапаха, в нищо друго не приличам на теб. И след мен хората ще си седят в метрото, ще нагъват глисти, ще се скитат в тъмнината, ще се измъчват със слухове, ще търгуват със свински лайна и ще воюват до последен дъх. Няма да им отворя килията, няма да ги пусна на свобода, няма да ги науча да не ослепяват от слънцето.

После щеше да вземе патроните, които ще му сипе в шепата Сухия, ще отиде на Цветен, ще ги даде всичките на Саша и ще се прегърне с нея тихичко, ще се притисне към нея, ще си допре челото и носа до нейните за тези пари и нищо няма да прави, а просто ще лежи и ще я гледа отблизо в очите. Е, и ще помоли Омир да я вземе от бардака след смъртта му.

Какво пък, това е план.

Като че ли японската кола започна да се движи по-бързо?

— Гледай.

Артъом присви очи.

Освободила се беше пътечка. Колите от нея бяха избутани, смачкани и притиснати към другите редици. Сякаш беше минал огромен булдозер и ги беше отмествал със стоманения си нож встрани.

Чак до хоризонта се простираше изтърбушена в ръждата асфалтова алея.

— Ето — каза Артъом. — Ето! Според теб кой я е направил?

Сърцето заподскача като на ластик в гърдите. Тялото се изпоти под непроницаемата противохимическа защита. От вълнение в гърлото му отново се надигна жлъчен сок; но Артъом го задържа, върна го назад. Не искаше да спира, да губи дори секунди.

Намерили са някаква техника, докарали са я, работили са тайно на повърхността, разровили са вечното задръстване; пробили са път за транспортиране на изток, към Балашиха. Такова нещо, разбира се, освен червените никой друг не би могъл да свърши толкова бързо в пълна секретност. Значи, че онзи в тунела не го беше излъгал. Трябваше само да стигнат бързо до хоризонта, да го разкъсат като лента на финиша — и ето: аванпоста. Място, където хората като по чудо живеят на повърхността.

Не, не е напразно всичко.

Не е луд, не е идиот, не е жалък фантазьор.

— Дай газ — помоли Артъом Савелий.

Льоха дремеше. Радиото хъхреше. Вятърът шибаше в предното стъкло. Савелий караше със сто, следите от колела се сливаха в една линия, но той дори не мислеше да намалява; на Артъом му се струваше, че отдолу, под опънатата гума, сталкерът също се усмихва с желязната си уста.

Къщите свършиха, започнаха странни гъсталаци — издигаха се от двете страни на стесняващия се път, стеблата се накланяха едно към друго, протягаха клони, сплитаха ги в навес, опитваха се или да се прегърнат, или да се задушат едно друго. Но листа по тях нямаше — сякаш в битката за слънце и вода бяха изгубили остатъка от живота си. А онези, които бяха прорязали пътя през колите, бяха преминали без колебание и през този гъсталак.

След това храсталаците отминаха и се ширна простор, отрупан с многоетажни кутийки; Шосето на ентусиастите се разрасна с по още едно платно от всяка страна и всичките, с изключение на просеката, бяха изцяло затрупани с мъртъвци; накрая пред тях се усука в бетонна примка грамадна естакада.

— Пресичаме МКАД — съобщи Савелий. — След него е Балашиха.

Артъом се понадигна на седалката.

Къде ли е чудото? Веднага след пръстена? Нима трябва просто да пресекат околоръстния път и фонът веднага ще спадне? Не, броячът като че ли зацъка по-бързо; просеката се стесни, тук я бяха разчиствали по-небрежно и стана по-трудно да се движат с висока скорост.

МКАД беше много широк, като път към царството на мъртвите и като че ли безкраен. На него, в очакване да се явят пред съда, се бяха подредили наравно и леки коли, и камиони, и неугледни руски кутийки, и солидни чуждестранни лимузини. На няколко камиона кабините им бяха вдигнати напред, сякаш им бяха секли и недоотсекли главите; всичките бяха изкормени. Желязното стадо се простираше от хоризонт до хоризонт; МКАД се завърташе незнайно накъде като самата земя.

Но тук земята не свършваше. А продължаваше все същата.

Подминаха табелката „Балашиха“.

Извън МКАД нямаше нищо по-различно, отколкото вътре.

Жилищните сгради бяха поразредени; вместо хрущовки край пътя се мяркаха развалини на фабрики. Какво друго имаше? Разбити павилиони край прекатурените автобусни спирки; автобуси като газови камери с панорамни стъкла; вятър: рентгени в лицето, летят от изток на запад. Настъпва денят, а никой не го вижда. Артъом е готов да изгуби вярата си и да се разпопи, възпира го само едно: просеката продължава нататък. Накъде?

— Е? Накъде? — попита Савелий. — Накъде да вървим, Сусанин?

— Къде? — попита Артъом онзи човек, който кашляше в тунела.

Защо му беше повярвал? Саша му беше казала: „Не вярвай на никого“.

А как да не вярва? За какво тогава да се хвана, Саш?

— Ето! Какво е това там? — размърда се отзад Лъоха.

— Къде?

— Там! Какво има там, вляво? Мърда! И не е само!

Мърдаше.

Въртеше се.

Край пътя, на едно открито място, се издигаше една кула — не кула, мелница — не мелница... Заварена от релси ли, от какво,

кръстовидна конструкция с височина около четири етажа, широка в основата и стесняваща се нагоре; към върха ѝ беше прикрепено огромно витло с три перки. Източният вятър, без да подбира пътя си в бързината, попадеше в капана му и за да се освободи, въртеше перките.

— Ето и там! Погледни! И още!

Вентилаторите бяха подредени един след друг покрай банкетата; зад първия се криеха останалите — един, втори, трети, четвърти, много. Перките имаха дължина от един до три метра, неравни, обковани със сива като небето ламарина; един поглед беше достатъчен, за да се разбере, че не бяха доставени от завод, а направени на ръка, сглобени след края, след Войната, сигурно неотдавна. Може би ги бяха правили съвсем скоро.

Скоро, сега!

Някой беше построил скоро на повърхността тези вентилатори, тези мелници с някаква цел!

Винтовете се въртяха несъгласувано: сякаш цяла ескадрила се канеше да излети от летището — може би ескадрила от същите онези бели тумбести бавнолети с прозрачни крила. Или тези перки искаха да задвижат цялата планета, да я преместят на някое друго място — до някоя обитаема звезда, където хората могат да се прехвърлят и така да се спасят?

— За какво служи това? — попита гъгниво Лъоха от задната седалка.

Артъом знаеше за какво.

— Те са като нашите велосипеди в станцията — обясни му след известно време с прости думи, очарован от гледката. — Това са генератори. Изработват електричество. От вятъра.

— А то за какво е?

— Ти тъп ли си?! Това означава, че тук живеят хора! Тук! Къде иначе ще се нуждаят от толкова много електричество? Колко са? Погледни само! Брой: шест, седем, осем, девет! Десет, единайсет, дванайсет, тринайсет! Ей там има още! Това може да захрани цял блок! Или два! Или три! Четиринайсет! Петнайсет! Шестнайсет! Представяш ли си?! И това всичкото го е построил някой! На повърхността! Как е фонът?

— Все същият — отвърна Савелий.

— Ами майната му! Значи, някак си са му хванали цаката! Или са си построили нещо за изолация. Но поне е на повърхността! Защо на червените им е трябвало на повърхността? Какво знаят те, което ние не знаем! Тук си имат светлина! При нас в цялото метро няма толкова светлина, колкото произвеждат тези ветрогенератори! Тук целият район може денонощно да се осветява! Спри, чичка! — извика Артър на Савелий. — Спри, искам да огледам отблизо!

Савелий спря край пътя.

Артър изскочи, закуцука към ветрогенератора, примижа, вдигнал глава към небето, към бавно поскърцващите перки. Всичко работеше: от вятъра и скърцането тези джаджи правеха ток. Нито една не бездействаше.

Приблужи се предпазливо Савелий със своя спецназовски снайперски винторез. Проучи вятърната мелница. После се огледа, послуша се.

— А къде са тогава тези твои хора? — попита той Артър. — Къде е този твой район с живи хора, които използват това електричество, за да си варят каша и да си светят в клозета? А?

— Не знам, чичка. Крият се. Това е коларски път. Какво да търсят тук? — обясни Артър.

— Тоест сега ни гледат?

— Може би.

Савелий вдигна винтореза. Притисна око към оптичния мерник и огледа наоколо.

— Едва ли. Тук е както в Москва, Артър. Умряла работа.

— Път има, ветрогенератори са построили. Все някой е направил всичко това. Работници, инженери, електричари!

— Никой няма, сляп ли си, що ли? Построили са ги и са се върнали в метрото. Дозиметърът откачи! Не ти се получи експериментът.

Продължиха по-нататък: съвсем бавно, със спуснати стъкла, за да не пропуснат нито един човек, дори най-дребничкия. Но нямаше никого. Голите дървета протягаха към небето кривите си пръсти, сякаш молеха за нещо. Зад дърветата стърчаха електрическите стълбове с накъсани проводници, които не можеха да се видят отдалеч: скриваха ги блоковете. Вятърът се мотаеше сред перките. Тромавите витла поскърцваха нестройно и скърцането им не спираше и за секунда. А

после се видя, че редицата им свършва. Но аванпостът така и не се появи.

— Давай назад. Сигурно сме го подминали.

Савелий го послуша. Докато обръщаше, Артъом не се стърпя и отново слезе от колата. Тръгна пеша, като се заслушваше и оглеждаше.

Къде сте, хора?

Нали ви има! Нали сте тук! Хайде! Излизайте! Не се страхувайте, аз съм свой!

Дори да сте червени. Каквито и да сте. Нима на повърхността важат подземните цветове? Та нали тук, под слънцето, всичките ще изгорят?

На края на пътя се появи куче.

Подоуши въздуха, залая мързеливо.

Артъом се затътри към него. Не беше куче пазач: нито нашийник имаше, нито порода, нито нищо; белезникавата му козина беше проскубана, мръсна.

— Какво? — настигна го Савелий.

— Виждаш ли?!

— Псе.

— Не се страхува от нас. Не се страхува от хората. И гледай, гледай колко е дебело! Какво е лъскаво! Домашно! Разбираш ли? А? Тук има селище. Някъде зад дърветата. Кучето е опитомено, живее в селище като нашите дворните, в станцията. Гледай го какво е охранено!

Към белезникавото се присъединиха още няколко. Ако Артъом срещнеше кучета в Москва, веднага щеше да застреля водача им, иначе нямаше измъкване. Но тукашните бяха други: не ръмжаха, не се разпръсваха, за да заобиколят в кръг плячката; просто зяпаха спокойно и поджафкваха от време на време. Радиацията ги беше осакатила — едно имаше пет лапи, на друго до голямата глава имаше още една, помалка и сляпа — беше ги осакатила, но не ги беше направила зловни. Просто бяха сити, това е.

— Откъде се появиха? Ето, погледни! Зад дърветата има пътечка! Там са и хората! — извика Артъом на Савелий.

Савелий паркира колата, извади ключа. Лъоха отвори вратата, излезе навън. Беше си сложил против слънцето върху противогаса

слънчеви очила — с розови рамки във формата на сърчица. Савелий му ги беше заел.

Кучетата подушиха хората; Савелий замахна към тях с автоматата си и те мързеливо, невярващо отстъпиха няколко крачки назад. Търбусите им пречеха да тичат бързо. Охранени.

Артъом вдигна празните си ръце и тръгна напред по пътеката.

— Хора! Ей! Не стреляйте! Ние просто минаваме оттук!

Дали го чуваха? Нямаше как да разбере: ветрогенераторите скърцаха отчаяно и гласът на Артъом може и да не се чуваше.

— Има ли някой тук? Ехо! Не се бойте, нищо лошо няма...

Дишаше се трудно: през филтрите не влизаше достатъчно въздух, колкото му беше нужен. И илюминаторите се запотяваха, замъгляваха се. Но не му се искаше да поема нова доза: радиацията се трупа, всяко вдъхване скъсява живота, а тепърва трябваше да разбере всичко, за да може да успокои и обнадежди и себе си, и цялото метро.

Савелий и Лъоха вървяха след него.

Кучетата ги последваха в тръс, после ги изпревариха, показвайки им пътя. Зад голите дървета не се виждаше нито къща, нито хамбар, нито ограда, но на стотина крачки от пътеката се извисяваше нещо червеникаво.

Излязоха на една поляна.

Кучетата замахаха виновно с опашки, погледнаха гостите в очите и затичаха към центъра ѝ. Стигнаха до него и пропаднаха. Артъом се приближи. Землянка ли имаше там, какво ли?

Беше голяма яма.

Огромно ямище, изкопано с багер. Не яма — строителен изкоп. Червеникавото, което се виждаше между дърветата, беше изкопаната глина, цяла планина, не беше никаква землянка.

А в изкопа — натрупани хора.

Облечени в каквото им е паднало.

Всичките бяха мъже. Друго не можеше да се разбере. Кучетата ги бяха изяли.

Колко бяха там? Много. Само отгоре се виждаха двайсетина може би. Но беше ясно, че под тях имаше и втори пласт, и трети, и така нататък.

И кучетата бяха много — но стигаше за всички, затова бяха такива мирнички, такива добрички. Скочиха долу и започнаха тихичко

да гложат някого. Точно от това им занимание ги беше откъснал Артъом с виковете си.

— Ето ги твоите строители — каза зад гърба му Савелий. — Строителите, инженерите и електричарите. Всичките лежат тук. Свършил си си работата — пътувай.

Артъом го погледна.

— Защо са го направили? — попита той. — За какво?

— Как за какво? — промърмори Лъоха иззад очилата сърчица. — А на Райха за какво му е? Ти какво, не разбираш ли? Нима си мислеше, че тук ще е по-различно?

Артъом хвана хобота и рязко свали гумената маска. Искаше да си поеме въздух, за да не се побърка; беше забравил, че труповете миришат. Сладникавата, противна миризма го удари право в главата, той се задъха и повърна жлъчка.

Побягна, повлече крак по-далеч от разровения гроб, а в ушите му скърцаха перките на ветрогенераторите. Той стигна до тях — ето ги, стоят в стройна колона; много труд, много усилия са нужни, за да ги издигнат тук. Но са ги издигнали. Сигурно много време е минало, докато ги поставят всичките. Едните тихичко са умирали, на тяхно място са идвали други — не, не са идвали сами, довеждали са ги, политически и всякакви други всъщност, да стоят аванпоста — и почти никой не се връщал; сигурно само онези, зуевските хора, са успели да избягат, но тях и в метрото успели да ги намерят, очистили ги набързо, за да не се разприказват. Ето така.

Тенекиените крила на ветрогенераторите се въртяха, без да спират, проблясваха безжизнено под бледото слънце, но това не беше самолетната ескадрила от сънищата, а ножовете на месомелачка, към която от Москва, от метрото, докарваха хора, за да ги превърнат в храна за кучетата, а от живота им да изпомпат електричество.

— За какво? — попита Артъом. — За какво ви е толкова много светлина?

Изплю кисела, горчива хрчка и си сложи противогаса.

И в този миг зад дърветата изрева кола!

Артъом се просна на земята и започна да маха с ръка на спътниците си, които се връщаха от ямата. Те също залегнаха, за да не ги забележат през оголената гора.

На пътя излезе камион — с шест огромни колела, на прозорците решетки, вместо броня — зъбат таран, вместо каросерия — железен фургон с тесни бойници и малка вратичка, целият боядисан в сиво. От страничния път той излезе на безкрайното шосе на ентузиастите, на просеката — през същото място, откъдето бяха минали те с тяхната японска кола. И там се спря. Какво чакаше?

Артъом не дишаше. Бяха ли ги чули? Търсят ли ги? Виждат ли небрежно зарязаната зад тях кола?

Не. Отново се чу бръмчене и иззад завоя се появи още един камион, същият като първия. Прясно боядисан. Застанаха един зад друг, блъвнаха черен дим, забоботиха и поеха към Москва. Движеха се по просеката, вписвайки се идеално между струпаните консерви, и съвсем скоро вече почти не се различаваха върху сивия асфалт.

— Оттам — каза Артъом. — Зад завоя. Какво има там?

А точно там над дърветата стърчаха електрическите стълбове.

Той тръгна по банкета, пръстите му несъзнателно обхванаха дръжката на автомата; нямаше значение дали Савелий и Льоха вървят след него, или бяха размислили. Трябваше да намери това място. Трябваше да разбере какво има там. Заради какво бяха докарали тук всички тези хора.

От Шосето на ентузиастите свърна по страничния път; на табелата пишеше Обходно шосе.

И още преди да стигне до тях, започна да се досеща. Това не бяха електрически стълбове.

Това бяха радиокули.

Една, две, три, десет, колко? Та това беше радиоцентър!

Той се затича към него с накуцване и кулите изпълзяха иззад дърветата, където досега се бяха крили. Издигаха се към небето, изплетени от желязо, ажурни и огромни. Къде се слагаше жицата на Антон, която той размахваше по покрива на небостъргача! Ето това са антени, които трябваше да достигат до края на света! Ако и те не успеят да хванат сигнала от Полярни зори, кой би могъл?

— Почакай! — улови го за ръката Савелий. — Къде хукна? През главния вход?! Покрай пропускателния пункт?!

— Майната му — каза Артъом. — Ако ще и през главния да е. Това е радио, разбираш ли? Това са антени! Радиостанция! Ето за какво са всичките тези генератори! Построени са близо до нея! Не до

селище! Няма селище! Те са тук! За да захранват антените! А всичките онези работници са ги заровили тук, за да може да заработи радиото! Разбираш ли?! Значи какво? Има с кого да се свържат! С твоя Урал може би! С бункера в Ямантау! Комунягите разговарят с някого! Разбра ли? Иначе защо да го охраняват?... Ти, чичка, прави каквото щеш. На мен така или иначе ми остават три седмици, трябва да разбера.

Той си издърпа ръката и закрочи нататък.

— Почакай, тъпако! — зашепна му яростно Савелий. — Къде хукна? Какво можем срещу тях ние тримата... Дай първо да поседим, да помислим.

— Ти седи, аз ще разузная.

Покуцука под дърветата — вече виждаше бетонната ограда, зад която се издигаха кулите. Само да можеше някак през оградата... Дали няма врата? Не, не бива през вратите.

На едно място дърветата се приближаваха до оградата, Артъом се изкатери по клоните им; отгоре по бетонната стена беше опъната бодлива тел. Нищо: това вече не го плашеше. Тикна автомата — бие ли ток? Не. Хвана се, скъса си ръкавиците, разпра панталона, кракът му пак се окървави, но дори не го забеляза веднага. Прехвърли се от другата страна. Скочи върху здравия крак. Криво-ляво.

Ако го видят, ще го трупясат на мига.

На хубаво място скочи. Не го видяха веднага: теренът беше обрасъл с храсти, задръстен с кирпичени постройки, с разни вехтори, в ъгъла даже един багер се беше свил, спеше — същият може би, с който бяха копали землянката за строителите.

Залая изненадана овчарка, скочи иззад ъгъла върху Артъом, а той тихичко ѝ пусна един куршум в муцуната. Кучето изгъркори и се катурна настрани.

Пропълзя покрай сградата; до портата — караулка. Надникна през задния прозорец: хора. Облечени в гума, през скафандъра няма как да се разбере червени ли са, или някакъв друг цвят.

Заобиколи, почука по вратата. Отвори му, а той — куршум. Както вие с нас, тъй и ние с вас. После ще се изясняваме нарочно ли съм го направил, или не, след три седмици ще се изясняваме.

На масата работи малък телевизор, показва вратата, оградата.

Представя си картината — пропуснали са скока му, извърнали са се, решили са да се поразтъпчат, не са успели... Бог го е прикривал. Богът Отец. Той ги обича тези неща... Целият стар завет... Само войни... и спецоперации.

Намери бутон с надпис „врата“. Натисна го, излезе в двора.

И точно тук отнесе куршума, който си търсеше от самото начало. В рамото. Успя да дотича до стената, дано да беше правилната, спасителната, под стрелеца, а не срещу него. Притисна се. Протегна едната си ръка с тежкия автомат и стреля напосоки. Не е правилната стена, не е! Още един куршум одраска стената до главата му, една тухлена отломка отхвъркна към стъкленото око, стъклото се пропука. Хукна към отсрещната стена — пресили си коляното, прониза го болка, подкоси му се кракът, падна. По земята хукна поредица от прашни фонтанчета, почти стигна до корема му — и изведнъж някой затрака откъм вратата. Хвърли едно око: Льоха! Отвлече им вниманието, благодаря!

Артъом се надигна, краката му се плъзгаха в прахта, а от сградата тичаха още трима като че ли. Всичките с противохимическа защита, очевидно се бяха забавили, докато пристегнат всичко. Льоха се скри зад ъгъла, от покрива го замлатиха с картечница, не можа да излезе и тези тримата забелязаха Артъом, който още беше на четири крака, а му трябваша само още две крачки, за да се измъкне. Но нямаше да може да ги направи и тези сигурно щяха да го проснат направо там, в прахта, подгизнал в кръв, ако през вратата не беше влетяла японската кола, която поднесе, задницата ѝ се извъртя със скърцане и помете сацисаните бойци. От покрива се прехвърлиха върху нея. Льоха надникна и отново отвлече вниманието на картечаря. Артъом успя да се отдалечи, добра се до вратата; сталкерът изскочи от колата си и се скри зад нея. Савелий намери човека на покрива през оптиката на винтореза си, заглушителят изжвака два пъти и картечницата замлъкна. Единият от прегазените се надигна, клатушкайки се, и удари с приклада си Льоха в брадичката. Започна да върти като пиян автомата си в ръце, за да доубие зашеметения брокер, но Артъом се приближи до него, простреля го в лицето и спаси спасителя си. Блъсна вратата и се затича по коридорите, върху него се хвърли някой с пистолет, той дори не успя да осъзнае кой и какво, просто натисна спусъка, човекът залитна назад и край. И край. И край.

Нататък вече беше пусто и тихо. На двора също се бяха настреляли. През прозореца се виждаше как Савелий подритва с крак убитите, проверява дали наистина са умрели.

Сградата не се оказа много голяма.

Коридорът и няколко стаи. Всичките врати — разтворени, ето я стълбата към втория етаж, и там същата картинка. Имаше апаратна, но Артър омуби мимоходом човека, който се занимаваше с нещо в нея.

Там имаше цяла камара бутони и цяла гора от тумблери, но всичките бяха надписани, макар и с руски букви, на някакъв кучешки език — само съкращения; и нямаше кой да състави от тях дълги думи.

Артър омседна на стола с колелца.

Свали едноокия си противогаз.

Натисна няколко бутона. Е? Кой от вас ще ме свърже с Полярни зори?

Някак си успя да разбере как се превключват честотите. Ето и слушалките. В тях шумеше море: фффффшшшшшшфффф...

По-нататък.

Кхххх... Кхххххх...

Изолатор за туберкулозни. Черен тунел, пълен с голи зверочовеци. Кашлят. Дишат през пробитите с кирките дупки. Никъде не искат да ходят. Не искат да се качат след него на повърхността. Там, казват, няма къде да се отиде. Всичко е избомбено, всичко е отровено, всичко е заразено. Върви сам на любимата си повърхност, шибани човече.

Кххх...

Тряаас! Удари силно с юмрук по пулта.

— Работи!

Тряаас!

— Работи, куче! Работи, гад такава! Какво?! Какво сте слушали тука?! С кого сте разговаряли?! Всички онези хора в ямата! За какво са ви били? Всички онези в двора! Те за какво са?! Работи! Работи!

Тряаас!

Кххх...

Фффффшшшшшххх...

Такива огромни антени! Същински кули! Десет парчета! Могат и да предават, и да приемат на всички вълни! Защо сте толкова грамадни и толкова глухи, мамка ви?!

Как се предава оттук?! Как да се изкаже пред целия този умрял свят? Как да го прати, как да прати всичките седем милиарда мъртъвци по дяволите?!

Влезе Савелий.

— Е? Как са там мама и татко?

— Никак! Никак!

— Поне някой отговаря ли? Или всичко това беше напразно?

— И тях ли напразно?! Тях защо?!

Савелий се умълча. Подритна с надежда ръката на убития радист. Но онзи беше безвъзвратно мъртъв.

— Ами хубаво. В такъв случай да се махаме оттук. Може и да е предупредил своите, с уралите. Набързо. Сега ще се върнат и край с нас. Алексей например е извън строя.

— Жив ли е?

— В нокаут. Добре са го уцелили. Прибрах го в колата. Накратко, давай, събирай пистолетите на момчетата и да се прибираме у дома. Поне някаква полза да има от това пътуване.

Артъом кимна.

Нямаше какво повече да се прави тук. Той лично нямаше какво да прави където и да е.

Артъом стана от стола. Краката му не се подвиха. Очите бяха пресъхнали. Пръстите, които на Пушкинска се бяха сковали в кръг около дръжките на количката, сега напразно бяха разположени така, сякаш стискаха приклада на автомат: с показалец, леко щръкнал напред.

Отиде до радиста, взе му пистолета. На радиста не му се досвидя, веднага му го даде. Униформата му беше безлична някаква, без отличителни знаци. Кой си ти? Какъв си?

Затътри се до улицата. Взе автомата на един, на друг. Спомни си, че на покрива има картечница. Не му се искаше да се връща обратно в радиоцентъра.

Вратите на колата бяха разтворени. Лъоха идваше на себе си и леко простенваше. Радиото в автомобила пропращяваше силно, отчетливо. Точно както в апаратната. Можеше изобщо да не ходи там. Можеше и да не убива други хора. Да не си трупа на душата грях, за който ще трябва да се отчита след три седмици.

Артъом седна на земята. Огледа се тъпо.

Вратата на караулното зее отворена. Иззад крилото ѝ стърчи ръка, вкопчила пръсти в асфалта. Наблизо е трансформаторната подстанция, на капака ѝ — жълта табелка с мълния. Двуетажният център с необщителния радист. Какво толкова има да се охранява тук? За какво са им били двата урала? Защо им е притрябвало да строят ветрогенератори? Защо са изкопали ямата с багера? За да докарват хора от метрото? За да хранят кучетата? Бегълци да търсят?

Скърцаха вятърните мелници, произвеждаха електричество, пълнеха контролната зала, зареждаха проклетите кули.

Мелеха душите на брашно, живота — на прах.

Скърцаха, скърцаха отегчително, намотаваха червата на Артъом на своите перки: ииии, ииии, ииии, ииии, ииии, ииии.

Глухите, безполезни кули стърчаха над главата му.

Ииии, ииии, ииии, ииии, ииии!

Той скочи и закуцука с изненадваща бързина, породена от насъбралата се в него омраза, към трансформаторната подстанция. Разби ключалката с приклада, ритна вратата — тя издрънка като пропукана камбана — и влетя вътре. Ето го електрическото табло: лампички, превключватели.

Глупаво, несръчно мушна дулото в таблото. Лампичките изхрусяха.

— Защо, гадове такива?! За какво ви е толкова много светлина?!

Обърна автомата, хвана го като пръчка, като тояга и със замах го стовари върху таблото.

Разхвърча се пластмаса, разхвърча се стъкло, на пода изпопадаха изкъртените бушони, лампата угасна.

Сграбчи снопче цветни, сякаш детски шнурчета, и ги дръпна към себе си.

Вътрешностите на Артъом горяха, вътре всичко беше сгърчено, свито и изобщо не го отпускате. Искеше му се да унищожи всичко тук докрай, да го разруши до основи, да разпилее тази проклета безсмислена станция, да пусне тока от месомелачките в земята, в слънцето, в космоса.

Сълзите може би щяха да помогнат. Но в очите му нещо беше умряло и сълзите не можеха да потекат.

— Ей! Артъом, насам!

Той излезе от угасналата подстанция на улицата — напрегнат, неудовлетворен, неуспял да се освободи нито от отвращението, нито от глупостта, нито от мрака. В ушите му звънтеше. В устата му отново ръждавеше от кръвта.

Видя, че от японската кола с разтворени врати му маха Савелий. Незнайно защо не носеше противогаз.

— Какво?! — изкрещя Артьом, за да надвика звъntenето.

Сталкерът отвърна нещо шепнешком, нечуто, повика Артьом с жест. Той се затътри към колата.

— А?!

— Ела тук, тъпако.

Бръчките по лицето на Савелий се бяха събрали в странен рисунък. Сякаш се усмихваше. И едновременно с това като че ли му беше непоносимо страшно. Усмивката му беше налудничава, с железен блясък.

— Какво?!

— Не чуваш ли?!

Артьом най-после докуцука до него. Намръщи се. Какво още?!

От вътрешността на колата нещо... Нещо...

Той погледна смаяно сталкера, скочи на предната седалка и с треперещи ръце започна да шари по копчетата: как се усилива тук?!

— Това твоят диск ли е?! Подиграваш ли се, гадино?!

— Дебил! — смееше се Савелий, надничайки през отворения прозорец. — Не можеш ли да различиш „Продиджи“ от Лейди Гага?

От колоните се лееше музика.

Тиха, неясна, примесена със свистене и по нищо неприличаща на онази музика, която на Артьом му се беше случвало да чува в метрото. Не китара, не раздрънкано пиано, не меланхоличните басови химни за Деня на победата; някакви смешни предвземки, не музика — но дръзки, стимулиращи, живи. Прииска му се да потанцува на тая песен. А върху нея се носеше познатото: фффффффшшшшхххх... Това беше радиото, а не диск. Със сигурност беше радиото. Музика! Не позивни, а музика! Някъде хора слушат музика! И я пускат! Не говорят: ние тук оцеляхме някак си, а вие там оцеляхте ли? А пускат музика, за да могат другите хора да танцуват на нея.

— Какво е това? — попита Артьом.

— Това, мамка му, е радио! — обясни му Савелий.

— А от кой град?

— Знам ли го кой!

Артъом завъртя копчето, за да смени честотата. Ами ако има и някъде другаде?

И веднага го улови. Веднага го улови! След секунда!

— Приемам, приемам! Тук Петербург, тук Петербург...

Оттук беше невъзможно да отговори, затова Артъом продължи да върти напред. Някой задрънка нещо на чужд език, сякаш си е натъпкал гъби в устата и се опитва да говори.

— Английски! — блъсна го в простреляното рамо Савелий. — Английски, чаткаш ли?! Даже тия гадове са оцелели!

Кхххх...

— Бехлин... Бехлин...

— Казан... Как ме чувате? Добре ви чувам! Тук Уфа...

— Владивосток — до остров Мирний...

Шшшшххххффф...

— Приветстваме свердловчани и областта... Който ни чува...

Артъом — насмукал се от ефира, опиянен — се откъсна от приемника. Опули се срещу сталкера и едва успя да произнесе със заплитащ се език:

— Как така? Как се случи това?! Как това?!

— Ти какво направи?!

— Счупих... Апаратната... Сигурно съм я оставил без ток?

Исках да я оставя без ток.

— Ами ето, оставил си я.

— Аз не... разбирам.

— Че какво друго може да е?!

— А? Какво?!

— Според теб тези кули за какво са?!

Артъом се изтърси от колата, отметна глава назад, погледна към подпиралците небето антени. На вид те си бяха същите, както и преди половин час; само че сега бяха умрели.

— И какво?!

— Ами ти ги изключи, тъпако, и радиото оживя! Цялата земя се разкри! Какво означава това?!

— Не знам. Не знам!

— Това са заглушители!

— Заглушители! Създават смущения! По всички честоти пускат шум на пълна мощност!

— И какво?

— И заглушават целия ефир! Целия! Целия свят! Както по съветско време!

— Целия свят?

— Бесс майтап... — тихо се обади от задната седалка Лъоха със своята незатваряща се уста.

— Целият свят, брат! Целият! Ти поне разбра ли, че целият свят е жив?! Ние само си мислим, че го няма! Заради това си го мислим! А той е там! Ти... това... разбра ли го?

ГЛАВА 16

ПОСЛЕДНИЯТ СЕАНС

— И какво ще пра'им с тофа? — попита Льоха, движейки с усилие прехапаниа си език.

— Как какво?!

Артъом го погледна — сякаш за първи път го виждаше. Льоха лежеше с вдигнат на челото противогаз. От устата му течеше кръв, в ръката си държеше отворена бутилка домашна водка: Савелий му я беше бутнал за дезинфекция.

— Дай и на мен.

Отпи — не помогна. По зъбите му заскърцаха разбитите зъби на Льоха. Погледна гърлото на бутилката — цялото беше в кръв. Отпи още веднъж.

— Да тръгваме! — Савелий се плъсна върху кожата.

— Къде? — обърна глава към него Артъом.

— Ало! Къде?! Какво къде?!

— Обратно? В Москва?

— Какво обратно? Да не си се чалнал? Напред! В Екатеринбург!
Вкъщи!

— Сега?

— Сега, приятелю! Сега! Докато тези главорези не са се върнали!

Артъом се замисли. Подаде се навън от колата, изплю се в прахта.

— А хората?

— Какви хора?

— Ами в метрото. Хората в метрото. Те какво? С тях — какво?

— А какво с тях?

— Ами нали на тях трябва... да им се каже. Те трябва да узнаят. Че ние не сме сами. Че има заглушители. Че могат да отидат, където си поискат!

— И аз това ти го казвам — където си поискаме. Не загреваш ли? Сега имаме шанс. Всички пътища са отворени. Пълен резервоар с гориво и навън има още туби. Цял склад! Насъбрахме оръжия, патрони! Ситуацията е сега или никога!

— Но те нали наистина ще се върнат тук. Уралите. И всичко ще оправят. И тези заглушители ще заработят отново. И всичко ще си бъде както преди. Тогава какво? Никой няма да узнае, че си го има целия свят? Че може да се излезе от метрото?

— Който чул — чул, ясно ли е? Да се оправят сами! Е! Идваш ли?

— А кой е чул? Нали дори никой не слуша...

— Ами майната им!

— Как така?

— Ами така! Свердловска област отговаря! Аз това колко дълго съм го чакал? Какво метро? Какво общо има тук метрото?! Ето го моя ден! Трябва да тръгвам! Та аз съм го чакал това, точно това, готвил съм се!

Артъом побутна с крак вратата, измъкна се от колата. Вирна глава, загледа се в замлъкналите кули. Лъоха отпиваше от алкохола, не говореше нищо.

Савелий завъртя копчето на приемника. Оттам заговориха с квакане и използване на гърлено „р“.

— Париж, мамка му! — каза сталкерът. — А? В Париж не ти ли се ходи?

— Ходи ми се — отвърна Артъом.

— При педерасите — зацвили Савелий, хванал Артъом натясно. — А какво те спира?

— Вторият ми баща е в метрото. Жена ми е в метрото. И още... всичко ми е в метрото! Аз какво, да не им кажа нищо? Просто ще замина, а те ще останат там?

Сталкерът завъртя ключа, колата забръмча.

— Е, както искаш. Аз нямам в метрото нито втори баща, нито мащеха. Освен курвите си нямам никого в метрото. А курвите едва ли ще се вдигнат да ходят някъде. На тях в тъмнината им е по-удобно.

— Откъде знаеш това?! Курви или не... — Кръвта на Артъом започна да кипва. — Никой няма да вземе да виси в метрото по своя воля! Хората си мислят, че няма къде да се даянат! Червените, гадините,

са затворили хората в метрото и не ги пускат! Скрили са цялата земя от тях! Това как ти изглежда?!

— Дреме ми.

— Дреме ти?!

— И още как. Дреме ми, не ми ли вярваш? Дреме ми за метрото. За хората. За това кой къде държи някого. Това не ме за-ся-га! Аз знам нещо друго. Ако се забавим тук още десет минути, ще нахранят кучетата с нас. Стига с това глупаво геройство. Сядай и да тръгваме!

— Не мога — отвърна Артъом след кратък размисъл, като отначало говореше тихо. — Не мога в шибания Париж, след като всичко ми е тук... Трябва да ги изведа. Да им кажа... На всички. Та тях ги правят на глупаци! Всичко, което правят те... е напразно! Тунелите... битките... глистите... Всичко, разбираш ли? Всичко това е напразно! Жизнено пространство... Война... Болест по гъбите... Глад. Четирийсет хиляди души! Не само вторият ми баща, не само... Останалите! Всички хора! Те трябва да бъдат пуснати!

— Както искаш — отвърна му Савелий.

Артъом помълча. Протегна ръка към Лъоха, отново отпи от натрошените зъби.

— Ами и ти както искаш — рече той.

— И какво смяташ да правиш?

Главата го цепеше. Артъом сви рамене.

— Ще остана тук. Ще се опитам да ги разруша. Кулите.

— Как ще ги разрушиш?

— Не знам. Може би тук имат някакви гранати.

— Аха. Гранати му се прицели. На тепсия. Добре, няма полза. Искаш да умреш — оправяй се сам.

Артъом кимна.

— Ало, публиката! — Савелий се обърна към Лъоха. — А ти с кого си?

— Аз засега съм тук — изрече първоапостолът с червените си устни. — Не съм се уазбъзузал.

— Ами чупете си главите тогава — реши Савелий. — Дай поне да ти видя рамото.

— Ти нали бързаше?

— Аз имам бинтове и спирт, а ти само един гол задник — въздъхна Савелий. — Ако бях на твое място, нямаше да се репча. И

още може да глътнете по едно аналгинче. С изтекъл срок на годност е, но докторите казват, че важното е да вярваш в него. Прощален подарък.

Куршумът беше излязъл от обратната страна. Плиснаха спирт, омотаха го с бинт. Получи се. Дадоха и на Льоха да си изплакне устата. И в аналгина повярваха.

— Забъркваш се в нещо, което не е твоя работа — каза сталкерът на Артъом. — Като че ли някой ще ти даде сега да спасиш всички. Самотен каубой, бля.

На Артъом не му се говореше за това.

Савелий хлопна вратите, хвана волана, обърна колата в обратна посока. Вече беше излязъл наполовина през портала, когато намали за последен път. Подаде се през прозореца.

— Ще ви убият, дебили!

— Ми какво да се прави — отговори Артъом; в лицето го удариха кълба синкав дим.

* * *

Затвориха ръчно портата. Колко щяха да издържат тук, когато започнат да ги щурмуват? Три минути? Пет?

— А ти защо остана?

— Ами какво — отвърна Льоха. — Къде да ходя. Хайде да уазпеудушиним тая гадост набъузо — и вкъщи. Може да успеем да се пуомъкнем.

— Аз ще отида да потърся с какво да ги...

— Суушай, Аутъом... Все си буъскам гуавата: защо изобщо са нужни тези загуушитеуи?

— Питай червените. Може би за да разказват навън, че метрото — това са те? Че те са властта в Москва? Може би готвят удар по Ханза... Получават помощ от някого отвън. Видя ли каква техника? Нима такава е останала при някого в метрото?

И онзи офроудър на Театрална, подсказа той на себе си. Те нали отстрелваха фашистите в униформена противохимическа защита. Нима война?

Ето: обясни на Лъоха, а самият той не разбра. Как е възможно? Как е възможно четирийсет хиляди души — или колкото са там — да се държат под земята? Интересно каква цел оправдава такова нещо.

— Качи се на покрива. Там остана картеницата. Наблюдавай пътя.

Отново се затътри покрай радиста.

— Къде са ви гранатите тук?

Оръжейният шкаф стои празен. Всичко са разграбили при обявяването на тревогата. Стаичките — в едната нарове, в другата — столова, нищо не можеш да скриеш. Докато се връщаше покрай апаратната — надникна. Всичките светлини са угаснали. Тишина, във въздуха виси прах.

Само едно нещо беше жалко.

Ще вземеш ти, Святослав Константинович, безкрак пръч, да слушаш размразилия се ефир, а вече няма да има пред кого да се извиниш. А добре би било да се добера жив до Москва, за да поседя заедно с теб пред приемника. На ти сега, татенце. В допълнение към нашия разговор. Аз, разбира се, съм шизо и аз, разбира се, съм вманиачен психопат и определено не съм достоен за твоята дъщеря. Само че, Святослав Константинович, слушай. Послушай, послушай. Не се мръщи. А? Да, това е Петербург. А ето това е Париж. Аха, това е на английски. Точно, това е Владивосток. Как така? Ето така. Ето така е, че Червената линия дявол знае кога е пуснала заглушители. За-глуши-те-ли, Святослав Константинович. Да, да. Ти сигурно знаеш какво е това за разлика от мен? Знаеш, а си го проспал. Ние мислехме, че те са си строшили всичките зъби в Ордена, мислехме, че са си платили скъпо за този бункер, ние загубихме половината си момчета, за да не им попадне бункерът в ръцете. А на тях може изобщо да не им е пукало за нашия бункер. Те са имали по-мощна идея. Не е ли възможно, Святослав Константинович, с този бункер те просто да са се прикривали, да са ни отвличали вниманието, да са ни изтощавали с тази обсада, за да не обърнем внимание на главното. А?

Взе от радиста и маската му вместо своята едноока и излезе на улицата. Заобиколи сградата, излезе при кулите. Здравно вкопани, с корени в бетона и още прикрепени с железни стоманени въжета към земята от всички страни. Не могат да се срежат, нито да се разкачат. На

най-близката видя стълбичка от арматура, качи се горе — да погледне колко време е останало.

Пропуснал си, Святослав Константинович. Пропуснал си заглушителите. Пропуснал си уралите, проспал си войната. Остаряваш, татенце. Ти, разбира се, може да не ми вярваш, понеже аз съм вманиачен, но ти послушай, послушай ефира. Послушай и кажи: а сега каква е мисията на нашия Орден? Да продължава да газии в свинските лайна? Или да изведе хората на повърхността? Нашите хора да загиват, за да остават хората морлоци? Или да им помогнем да се доберат до място, където фонът да бъде поносим? Където те могат да живеят?! А на мен за какво ми е всичко това? За нищо! Аз вече няма да бъда Мойсей, Святослав Константинович, а и на мен всъщност не ми пука. Аз просто ей така, за да се изфукам пред една проститутка. Вече няма да успея да бъда и Мойсей. Аз след три седмици се демобилизирам. След три седмици отук — към месец май, при оранжевите патици, да ближа сладолед. Но ти — ти би могъл. И още можеш. Там никъде не е казано, че не приемат мойсеевци заради инвалидност.

А?!

Добре, върви по дяволите.

Разбитото коляно не се свиваше, не се изпъваше. Наложил се да се катери с него така, сякаш се измъкваше от малък ад: с накуцване и подскоци, като се издърпваше с ръце.

Пълзя, докато територията вътре в оградата не стана с размера на цигарена кутия. Вятърът беше злобен, искаше да издуха Артьом и да го отнесе, мачтите се движеха въпреки стоманените въжета. Видя миниатюрния Льоха, видя миниатюрния багер, през просека в горичката видя пясъчника с мъртвците, детските ветрени мелници.

На запад, към града, шосето беше заслонено от многоетажни блокове с пусти очи. Затова пък на изток имаше открито пространство до самия хоризонт. От Савелий вече нямаше и следа — много бързаше за вкъщи. Обаче се показва нещо друго. Някакви бръмбарчета едва забележимо пъплека по пътя в далечината. Жалко, че сталкерът беше взел със себе си своя винторез. Хора ли бяха това?

Докато се спускаше, си мислеше: а къде бяхте вие по-рано, хора? Защо не сте се добрали до нас?

С радиото, да допуснем, ситуацията е такава: ето, издигнали са червените тези кули, за да не може никой в метрото да се свързва с останалите градове. И радиоефирът е пуст, добре. Но ако има още места, които са живи, обитаеми — нима никой от тях не се е опитал да се добере до Москва? Защото нали в метрото няма хора от тези други места — нито Артъом някога ги е срещал, нито някой от познатите му. Как така?

Ние не знаехме нищо за вас. На нас ни бяха запушили ушите, бяха ни вързали очите, бяха ни вкарали под земята. Казаха ни: където си роден, там ще има полза от теб. А на вас какво, не ви ли пукаше за нас?

Скочи със здравето коляно напред върху прашната почва, закричи бързо към караулката при портата. Дали няма да се намерят гранати?

— Е, какво? — извика му Лъоха.

— Там, на пътя, има някого! Идват от областта! Не изпускай пътя от поглед!

Интересно, дали са от чужд град? Или например разузнаването се връща в аванпоста? Скоро ще се изясни. Вече съвсем скоро.

Почти беше достигнал до караулката, когато изведнъж се сепна.

Багерът!

Такава машинария със сигурност би могла да строши мачтите. С кофата... Или с тяга. Стига да е в движение...

Свърна от караулката към ъгъла. През продънените гъсеници буренът се беше добрал до чудовището — оранжевата боя се беше олющила, стъклената кабина се бе напукала, вратата не се затваряше, стрелата на кофата се бе опряла в земята уморено и умърлушено като лицето на пияница в дюшека.

Работи ли?

Скочи върху гъсеницата, вмъкна се в кабината. Как изглеждаха нещата?

Никак. Нямаше волан, вместо него — ръчки; на едната ръкохватка — муха в стъкло, на другата — железен череп. А, и още: от пода се подаваха педали, имаше и бутони. Отворът за палене е залепен с нещо, затова пък стърчат проводници. Несвързани. Да пробва ли? Червен с червен, син със син.

Ползвате ли я тази вехтория, или не? Е?!

Свърза оголените краища: нещо се пробуди вътре, желязото се разтърси от конвулсии, затрепери. Польхна на сгурия. Артъом постави неуверено крак върху педала. Искаше да потегли, но конвулсията, която беше съживила машината, отмина и тя утихна. Укроти се. Издъхна.

Артъом ли беше направил нещо не както трябва? Под противогаза стана горещо: това не съм го счупил аз!

Погледна към очуканите, напукани прибори: стрелката на горивото почти допира нулата.

И това е.

Отново започнаха да се чуват ветрогенераторите. Удряха в ушите, в нервите.

Илюминаторите на противогаза се замъглиха: нямаше време, нямаше решение, напразно беше останал самият той и беше разрешил на апостола да остане. Заобиколи багера, намери откъде се сипва горивото. Извика вътре: ууу!

Мамка му.

Заподскача към караулното, влачейки крак: може би там имаше нещо? Гранатомет?

Не, разбира се, никакви гранатомети. Имаше двама мъртви: един на прага, пълзял, за да излезе навън, другият — в стаята, гледащ в тавана. Нито единият, нито другият имаха в себе си експлозивни — за какво са им? Прав беше Савелий.

Артъом нямаше да направи нищо с тези кули.

Стояли са, стоят си и ще си стоят. Ще се върнат уралите, хора без отличителни знаци ще застрелят двамата изгубени идиоти, ще ги хвърлят на кучетата — да си трошат зъбите с оловото — ще сменят предпазителите, ще свържат скъсаните проводници и антените, които могат да достигнат до другия край на земята, отново ще зашепнат в хор, задавяйки с тихия си шепот всеки вик.

И на всички, които вече са свикнали с подземния живот, с пустия глобус, няма да им се наложи да отвикват. Те дори няма да успеят да чуят нищо. Няма да успеят да мигнат с очи — и по радиото вече отново ще предават любимата им туберкулозна програма. Проблеснал е светът — и отново е загинал. Отново те са нормални, а Артъом е шизо.

— Е, как е? — извика от покрива Лъоха.

— Никак. Засега никак — отвърна Артъом.

Засега.

Защото нали още не беше късно да си тръгнат. Да оставят това проклето място, да се скрият покрай носещите се урали, да се престорят на изсъхнали пътници на ръждясала кола, да допълзят край пътя до Москва и там някак... Нещо. Още три седмици. Или две.

Обратно в радиоцентъра. Отново покрай апаратната, отново из стаите, хлопане на врати, ритане на шкафове и столове. Къде?! Къде тук има поне нещо?! Как да те унищожа, гадино! Как да те изстребя? Немият радист се мотаеше в краката му — Артъом го отмести ядосано встрани, онзи напук остави кървави следи.

Отново навън. Къде не беше огледал? Обходи задната част на центъра, размърда храстите, поглади бурените. После назад, към останалата без ток караулка. Здравсти, здрасти. Телевизорът измамно показва сиво отражение — същото като отсам, само че по-криво и глупаво. Ако имаше ток, поне би могъл да наблюдава периметъра. Ако имаше ток, би могъл...

Затътри се към трансформаторната.

Разтвори вратата по-широко, подпря я, за да не я затвори скърцащият вятър. Прибързах, извинявай. Не може ли да се оправи тук нещо, а? Ако имаше ток, би могло... Явно вече единственото, което е възможно...

На всички вълни...

Вие нали на всички вълни шепнете, а? Така работите, гадове?

На всички вълни — и на къси, и на средни, и на дълги даже навярно вместо думи, вместо музика и позивни — съскайте, заслепявате. Ако не мога да ви съборя — сигурно мога да ви науча да разговаряте?

Пръстите в дебелата гума са непохватни, сянката е непривична — не пропуска светлината, пречи му да гледа, окулярите са запотени и вече текат. Какво е счупил тук? Започна да свързва скъсаните проводници, да закрепва предпазителите по местата им, да ги убеждава.

Нищо. Няма светлина. Ветрогенераторите хленчат, а светлина няма.

— Лъоха! Лъоха! — той изскочи на двора. — Ти разбираш ли от електричество?

— Защо?

— Слез за секунда, погледни!

Той влезе едва след две дълги минути.

— Ти уи това? Вандау.

— Разбираш ли?

— Ами да. Исках да стана еуектуичау. Доходна уабота. Само дето не я дават на всеки. И там си имат своя мафия.

Артьом надникна навън, промуши лице между прътите на портата. На пътя нямаше никого; не бяха ли успели тези бръмбари да допълзят дотук? Бяха пропуснали завоя?

Първоапостолът продължаваше да се занимава с електротаблото. Разместваше предпазителите, мърмореше си нещо под носа. Крушката под тавана си висеше мъртва, в колбата ѝ нямаше нищо.

— Добре, чуваш ли? Зарежи. Забрави. Не ти е работата това. Да си вървим вкъщи — обади се Артьом.

А самият той погледна към сивкавата ограда, съставена от бетонни ъглови профили, и разбра — оттук няма път към вкъщи. Защото през нея беше толкова лесно да се мине, тъй като беше капан. Вътре може да се влезе лесно, но не може да се излезе. Ще се върти около примамката, очарован, докато пружината не скочи и не му строши гръбнака.

— А кое ми е уаботата? — попита Льоха. — Да тъгувам цяу живот с уайна по десет патуона паучето? Муъдни, засенчваш ми светуината!

— Говедо си ти — каза му Артьом. — Аз те произведох в апостол, а ти ругаеш.

— Ама че си смешник, а? Дай аз тебе да те пуоизведа в апосоу? На мен мама, между дуугото, ми пуедуече гоуямо бъдеще!

Льоха закачи нещо с нокът, щракна.

И настана светлина.

Сърцето на Артьом подскочи. Той сграбчи Льоха и го стисна с всичка сила.

— Това е! Ти си нашият спасител, ти, а не аз. Гледай пътя!

Закуцука към радиоцентъра: в буферната зона светеше лампичка! Нахлу в апаратната. Възседна стола с колелца. Научете ме да разбирам кучешки! Какво има тук на бутоните? Застави се да си откъдне, примигна, обходи надписите систематично, от горе надолу и от ляво

надясно. Намери тумблер: „ген. смуц. УКВ“, разшифрова — „генератор смущения“, превключи го от горе надолу. Другите: „КВ“, „ДВ“, различни честоти, разхвърлени по самоделния пункт, както дойде. Нахлузи слушалките, пощрака по честотите: изчистили ли са се от съскането?

Прогонил беше змиите от всички честоти... Нали? Така изглежда.

Сега какво?

Мачтите се издигаха като желязна гора зад прозореца; всяка си имаше телени лиани, обгръщаше с тях своя диапазон, смучеше соковете му. Затова и тук бяха толкова много: за да заглушават едновременно всички далечни гласове.

Значи, можеше и да замени тях със своя глас.

Пръстите и очите отново зашариха по клавишите. Да включи предаването на УКВ-СВ-КВ-ДВ...

Артъом докосна микрофона на слушалките. Изви го към устата си: слушай ме сега. Проследи с пръсти къде се гмурка кабелът, намери на пулта клавиш с лампичка. Натисна го, чу пукане в ушите.

В ушите му се изкашля цялата планета.

Застина. Смъкна противогаза: те трябваше да го чуват ясно, всички те. Всяка една негова дума. Облиза напуканите си устни.

— Тук е Москва. Чувате ли ме? Петербург? Владивосток? Воронеж? Новосибирск? Чувате ли ме? Тук е Москва. Ние сме живи! Не знам чували ли сте ни по-рано... Ние вас — не. Ние мислехме, че сме останали сами. Мислехме... че няма никого повече. Никого и нищо, разбирате ли? Как да разберете... Та вие през цялото време сте говорели едни с други... А ние тук... Господи, слава богу, че сте живи! Че ви има. Че вие там... пеете песни. Как сте там? А ние... през всичките тези години... Под земята. Бояхме се да си покажем носа навън. Мислехме, че няма къде да отидем, представяте ли си? Нямахме радио. Нямахме сигнали. Някакви гадини бяха издигнали тук заглушители... В Москва. В Балашиха. И ни бяха скрили от вас. Бяхме като глухи. Като слепи. Седяхме двайсет години... Аз — двайсет години! А съм само на двайсет и шест. Седях под земята. Казвам се Артъом. В подземиято. В метрото. Вие поне търсихте ли ни? А аз ви търсих... Ние ви търсихме. Мислехме, че целият свят е изгорял, цялата земя... Че няма къде да отидем, да изпълим оттук... Но въпреки това

ви търсехме, надявахме се. Вие как сте? Вие танцувате... Как ни се иска при вас. При вас там може ли да се диша без противогаз? Какъв е въздухът при вас? Ние нищо не знаем за вас. Двайсет години проседяхме тук. Аз даже не знам защо. По каква причина. Не разбирам. Защо ние тук... В тъмнината? В бетона? Ние ще открием кой постъпи така с нас. Ние ще разбием тези проклети заглушители. Отново ще бъдем заедно. Това е Москва. Ние ще бъдем с вас, с целия свят. Ние сме живи, разбирате ли? Вие сте живи — и ние! Тук може да има ваши роднини. При нас са оцелели четирийсет хиляди души. А при вас? Ще бъдем една страна. Ще бъде като преди, ще живеем на повърхността. Като хора. Аз... Толкова неща исках да ви кажа... Сто пъти съм обмислял какво да ви кажа. И сега забравих всичко. Дано поне да ме слушате. Ще говоря тук колкото успея. После сигурно ще ме изключат. Тези, които са сложили заглушителите. Тези, които са ни отрязали от вас. Те ще се върнат. Ние ще се опитаме тук да се държим известно време. Но ние сме само двама, а те... Червените... Вие, най-важното, не си мислете, че ви се е сторило. Или че всичко това е шега. Това не е шега. Аз съм истински. Казвам се Артъм. Ако ме убият, другите в Москва ще чуят и ще изведат останалите. Тук ли си, Москва? Ханза? Полис? Всички, които още не са забравили... Кой още слуша? Аз нали не съм единственият. Нас са ни лъгали. Нас всичките са ни лъгали. Отдавна вече е можело да се излиза от убежищата. Да пътуваш, да вървиш — където си искаш. Където си искаш! Ето, Париж... Дори. Или Екатеринбург. Червените са крили всичко от нас. Защо? За да няма надежда? Не знам защо. Не мога да разбера. Ние просто... Ние просто сега можем да живеем. Да се качим всички горе и да живеем. Както преди. Като хора. Както се полага на хората. Да живеем! Чувате ли?! Ето: не съм полудял. Тях ги има — и цялата Русия, и Европа, и Америка. Всички ги има! Слушайте сами! Тях ги има — и сега вече и нас ни има!

Той изключи режима на предаване, пусна града до говори вместо него, свали си слушалките. Дали не беше предавал това на никого или беше шепнал на някого? Нямаше как да разбере.

Стига е мучал.

Нека сами да послушат другите. Нека послушат Земята.

* * *

— Артъом! Тук дойдоха някакви хора! Артъом!

Артъом хвана автомата, надяна маската, измъкна се от буфера, тикна дулото във вихрещата се под скърцащия вятър прах.

При портата, пред решетката, стояха трима.

И тримата бяха протегнали ръцете си нагоре: показваха, че не искат да се бият. Противогазите — някакви простички — и на тримата бяха свалени, висяха на ремъци пред гърдите. Противохимическата защита, също самоделна, не беше увиснала като чувал, като грубите армейски костюми, а беше нагласена да прилепва плътно по тялото. Двамата бяха младежи и си приличаха като братя. Третият беше внушителен мъж с прошарена брада и дълги сиви коси, събрани на опашка на тила.

Младежите се споглеждаха и се усмихваха.

— Все пак има! Има, тате! Хора! Казвам ти аз, че съм чул! — каза единият, доволно поглеждайки към възрастния.

— Здравейте — произнесе онзи спокойно, уверено.

Артъом не сваляше оръжието.

Гледаше към тези хора. Младежите бяха румени, подстригани, бяха оставили върху асфалта самоделните си рязани пушки, ръцете им бяха празни; Артъом би могъл сега да повали и тримата зад решетката с един откос.

Но новодошлите, изглежда, изобщо не очакваха това от него.

Младите се усмихваха. Един на друг, на Артъом. Като идиоти. Сякаш не са тукашни. Баща им гледаше спокойно, без да се бои от нищо. Очите му бяха сини, дори не бяха избелели от възрастта. На лявото му ухо висеше сребърна халка.

— Кой сте вие? — каза гъгниво Артъом в хобота.

— Това вече Москва ли е? — попита го онзи с прошарената брада. — Ние отиваме в Москва.

— Това е Балашиха. Какво искате от нас?

— Нищо — отвърна важно човекът. — Моите момчета са си набили в главите, че в Москва е останал още някой жив. Че зоват за помощ, разбираш ли. И ето, взехме, че дойдохме.

— Откъде? Откъде сте?

— От Муром.

— Муром?

— Има такъв град. Между Владимир и Нижний. Нижний Новгород.

— На колко километра? Оттук?

— Триста километра. Приблизително.

— Вие сте ходили триста километра дотук? Пеша? Кои сте изобщо вие?

— Аз съм Арсений — произнесе брадатият. — Това е Игор, това е Михаил. Синовеите ми. Игор — този — ме уверява, че е хванал радиосигнал от Москва. При нас се смята, че цялата Москва е изпепелена. Убеди брат си. А те двамата заедно — мен.

— Защо?

— Как да го кажа... По радиото, нали казвам, викали за помощ. Търсели къде още са оцелели хора. А да изоставяш хора в беда... Не е по християнски. Но виждам, че вие тук и без нас се справяте. Дали може по чашка чай? От път идваме.

— Стойте на място!

— Извинявайте — усмихна се Арсений. — Това тук при вас охраняем обект ли е?

— Тук при нас... — Артър погледна бързо към Льоха; онзи вдигна ръка — всичко е под контрол. — Тук при нас е обект. Не видяхте ли коли на пътя?

— Разминахме се с един пикап. Ние гласувахме, но той отлетя на пълна скорост.

— Гласували сте?

— С ръка. Нали знаете? За да спре. Искахме да попитаме за пътя.

— За да спре? — Артър се изкикоти.

— Тук при вас не е ли прието? Да те откара донякъде?

Артър помълча, заслушвайки се през вятърните мелници: а дали не е засада?

— Вие сте вървели триста километра дотук, за да спасите някакви непознати хора? И мислите, че ще ви повярвам?

— Добре. Може и без чай. Ще продължим нататък — реши Арсений.

— Не, тате! Ти какво? Къде?

— Игор — Арсений шляпна сина си по врата. — Не спори.

— Ами попитай поне как е в Москва? Там наистина ли има останал някой жив? Или... Знаете ли, чичо, аз обичам да се развличам с радиото... И наистина улових няколко пъти. Такова: тук е Москва. Отговорете, Петербург, там, Ростов. Какво беше това?

— Какво беше това — повтори Артъом.

Плъзна поглед по тях. По странните им дрехи, по вдигнатите празни ръце, по увисналите противогази: вместо илюминатори окуляри — голямо стъкло. И видя себе си, отразен. Зад решетката. С гумено лице, с кръгли замъглени очи. Пиян, ранен, натъпкан с аналгин. Погледна сам себе си с насоченото дуло.

Кой знае защо си спомни за черните. Онзи ден на наблюдателната площадка на кулата в Останкино. Защо си го спомни?

Да повярва или да не повярва?

— Почакайте.

Влезе в караулното, замислено и бавно натисна бутона, отварящ портата. Чу как отвън заскърца.

Бяха трима.

Стояха си там и не сваляха ръце. Пушките им лежах на земята.

— Влизайте.

Те отново се спогледаха.

— Да влезем вътре. Можете да вземете оръжията си. Аз... ще ви разкажа за Москва. И... там има трупове. Не се плашете.

* * *

— Не очаквам, че ще повярвате. И аз не бих повярвал. Аз и сега говоря на глас, а сам не си вярвам. Не мога да разбера. С ума си го знам, но не мога да го разбера.

— Яко! — Игор или Михаил даже плесна с длани. — Ето това е животът, ето това е купон! А ще ни покажеш ли метрото?! Че при нас в Муром е толкова спечено, нищо не се случва!

Артъом не отговори.

— И какво... — Арсений се хвана за обещата. — Вие ще останете тук, докато не ви убият?

— Трябва. Ще се опитаме да издържим колкото можем. Общо взето... Това е за Москва. Те може и да не са успели да сигнализират,

когато ги щурмувахме. Но сега със сигурност са чули всичко. Скоро ще бъдат тук. Прибирайте се вкъщи. Това не е ваша работа. После... някога ще се върнете. Ако поискате. Когато тук всичко свърши. И не бива да вървите по пътя.

Арсений не помръдваше. Игор и брат му се въртяха неспокойно върху твърдите столове. Бащата пушеше заедно с Артъом, синовете му го гледаха завистливо, но не се решаваха да помолят за цигара.

— Аз не искам вкъщи, тате! — възрази басово Михаил или Игор.
— Нека да останем. Аз бих помогнал.

— Няма смисъл — каза Артъом. — Колко са те там? Може би двайсет души. Може би повече. И вече ще са подготвени. Дори и петимата няма да ги удържим. А после... Червената линия. На нея живеят хиляди. Тя има армия. Истинска армия.

— Ще останем ли, тате?

— Идете си. Не бива. Идете, разкажете там, при вас... Във вашия Муром. При вас наистина ли може да се диша без филтър навън?

— Наистина.

— И зеленчуците... си растат? Нормално?

— Покриваме ги при дъжд. Дъждовете са опасни. Пречистваме водата. Но иначе — да. Домати. Краставици.

— Доматите — това е прекрасно.

— Странно е да слушаме за комунисти. Фашисти. Някакъв отминал век.

Артъом сви рамене. Сега си мислеше: как още от прага, още през решетката не беше отгатнал, че тези тримата не може да са разузнавачи от аванпоста? Та те изобщо не приличаха на хората от метрото. По нищо. Сякаш бяха долетели от Марс.

— А вие там... В какво вярвате?

— Ние там живеем в манастир, а не в самия град. Манастирът ни е стар, красив, на брега на река. Манастирът на Светата Троица. Истинска крепост. Една такава крепост, с небесносини куполи. Изумително място. Там не можеш да не вярваш в Бога.

— И изобщо — в себе си — избъбри разпалено Игор или Михаил.

— Върви ви на вас — усмихна се накриво и скосено Артъом. — А при нас — нито манастир, нито себе си. Нищо не ни е останало.

Арсений загаси угарката си в смачкана консерва от някаква праисторическа риба, изправи се.

— Ти трябва да говориш. Да разкажеш всичко на хората, а ти си губиш времето с нас. Върви.

— Ще ви изпратя.

— Няма нужда. Ти... говори. А ние ще се опитаме да направим така, че да говориш по-дълго.

* * *

— Идват! От вишката се вижда! Идват вече! Те ли са?

Вятърът се беше уморил и скърцането бе утихнало. Навън беше станало тихо — памучно тихо като на Садовое. И в тази тишина само бучаха на висок глас, все още съвсем далеч, сякаш безопасни двигатели.

— Колко са? — и без да дочака отговор, Артъом отново запълзя сам към небето.

Те се мярнаха в просеката между многоетажните блокове — един, втори, трети — и изчезнаха. Три камиона със сигурност, може би и повече. Не, още! Още два! Пет. Пет еднакви. Идваха насам от Москва. Зацапаните панелни сгради ги прикриваха, отсичаха звука. Сигурно им оставаха още десет минути път.

Колко народ имаше в тези камиони? Петдесет ще се поберат. С картечници на покривите. Сигурно имаше и снайперисти. Ако щурмуваха едновременно... Никой от армията на Артъом нямаше да успее и да мигне с око. Щяха да избият всичките. Всичките — на кучетата.

Десет минути. Значи трябваше да слезе. Да започне последния сеанс.

Да успее да каже всичко. Арсений със синовете му и Лъоха щяха да му спечелят малко време, добри хора. Сега — никакви празни приказки.

Дали някой го слушаше, или не? Москва не беше отговорила нито веднъж. Но нали не бяха необходими радиостанции с обратна връзка, за да го чуят. Достатъчен беше и обикновен приемник. Дано поне да слушат, нека си мълчат.

Отново сякаш нещо изсвистя в далечината.

Артъом се опита да определи посоката на звука. Присви очи...

От изток, от нищото, от Русия към аванпоста се носеше една точка: стълб от прах. Тя беше по-далеч от отклонението към радиопоста, но се носеше с по-голяма скорост. Кой?!

Време беше не просто да слиза долу, а направо да скача, но Артъом не можеше да откъсне поглед от точката, докато тя не се уголеми. Нещо... сиво? Сребристо! Не точка, а като автоматен патрон — издължено; комби!

Савелий?

Краката му от бързане се плъзгаха по тънката арматура; действието на аналгина и алкохола вече отслабваше и му стана потрудно да се движи. Изгуби няколко секунди. Искаше да обясни всичко на Игор-Михаил, но разбра: на него самия ще му се получи по-бързо. Двамата чакаха в двора — раздърпани, изплашени и радостни.

— Хайде на втория! Вие — оттам! — нареди той на братята. — Лъоха! Дръж пътя!

Отвори портата и вместо да се занимава с радиопредаването, изтича на шосето. Сега бяха само петима, а и Артъом щеше да предава по радиото; а ако Савелий успееше, щеше сам да се брой за двама. Само че при тях ли се връщаше? Какво беше забравил?

В двете му уши кънтеше.

Камионите се бяха слели в едно като колода карти. Носеха се с включени светлини, без да се крият.

Насреща им, сякаш искаше да се разбие в тях, се носеше ниското комби.

Ножовете на месомелачката се спряха, изчаквайки да докарат хората.

Артъом махна на Савелий: хайде, чакаме! И обратно в укритието.

Ревът на уралите вече се чуваше съвсем ясно, когато от шосето се чу свистене на спирачки: комбито куршум пристигна първо, влетя в обръщало, без да намалява, и успя да се вмъкне през вече затварящата се порта.

Все пак се оказа Савелий.

Савелий!

— Аз, такова... Реших да отложам отпуската... — обясни той вече от багажника, докато измъкваше сандък с картечница. — Сега да си

довършим работата и тогава ще тръгна.

На Артъом направо му се прииска да го прегърне, да му разцелува набръчканата кожа.

— Глупаво геройство — каза той вместо това на Савелий.

— И от камазите ще си наточим гориво! — намигна му сталкерът.

— Гориво — повтори Артъом. — Ти с дизел ли си?

— Да.

— Дай тубата!

— Какво?!

— Тубата дай! Дай! Гориво! Горивото дай!

Изтръгна от ръцете на Савелий пластмасовата туба с мътна течност и закуцука с нея към изпадналия в кома багер, като всяка секунда оглеждаше оградата: откъде ще се вмъкнат? Откъдето премина Артъом?

Яж! Артъом изля в пресъхналото гърло на багера течната дъга от тубата. Плюскай! И на теб ти се иска, а? Дори и с натрошени зъби, дори и с вкус на кръв. Трябваше да се почерпи за последно. Бойни сто грама. Пропълзя по гъсеничната верига.

— Ти какво?! — Савелий стърчеше до багера.

— Ще пратя по дяволите тия кули! — Артъом свърза кабелите — предпазливо и молейки се наум, сякаш разговаря с мина.

Камионите вече ревяха тук, на обръщалото. После замлъкнаха. Десант ли готвеха?

Натисна педала.

Давай! Дав-вай!

Багерът потрепери.

Изпръхтя. Разтресе се. Зарева. Събуди се. Оживя. Оживя!!!

Сега ръчките. Отпред две и отстрани на седалката — още две. Натисна едната — стрелата се вдигна нагоре. Другата — разгъна се и удари зъбите си в оградата — хрус!

— Онези двете ръчки! — изкрещя му Савелий. — Напред! Като в танк! Излизай! Излизай, тъпако! Дай на мен!

Изкатери се на два пъти върху веригата и ритна Артъом по задника, за да го изкара от кабината. Хвана се за ръчките.

— Махай се! Ще те смачкам!

Изпъна ръцете си настрани и петдесеттонния или колкото там тежеше багер внезапно направи кръг, сякаш танцуваше, завъртя се на място.

— Крррасота! Липсваха ми гъсениците! — изрева с цяло гърло Савелий. — Откъде ще започнем?!

— От най-отдалечените! Давай от най-отдалечените! Махай го оттук!

Зад бетона сигурно вече се бяха изсипали хора без отличителни знаци; може би вече размотаваха абордажни куки, а снайперистите си свиваха гнезда в клоните. Не успееш ли за секунда — ще закъснееш завинаги.

Дотича до центъра, забравил за коляното. Край. Край.

Между клоните му се привижда: човешки сенки. Някой се шмугна край вратите.

— Там, радиото! Някакъв глас! Викат ни! — извика от втория етаж Михаил-Игор.

— Обкръжават ни! Разпръсват се наоколо! Да стрелям ли? — Лъоха от покрива.

Край прозореца на апаратната бавно пропълзя възкръсналият багер, обвит в пушек, вдигайки единствената си, покрита с трупни петна ръка за удар.

— Викаме ви! Спешно! — сподавено, като комар жужаха слушалките.

Кой пък е на зор сега?!

И защо досега мълчахте, като че устата ви са били пълни с вода?

Въздухът не стигаше. Артъом дръпна ръчката, отвори прозореца. Започна да вдъхва сладкия пушек; и този път го чу — гъгнещо, през мегафон:

— Заповядваме! Веднага! Да напуснете! Сградата! И! Да сложите! Оръжие! Обещаваме! Да запазим! Живота ви! В противен! Случай!

— Онази! Най-отдалечената! — Артъом махна през прозореца.

Багерът затреця с ръждивите си кокали и се повлече в указаната посока. Ще му стигнат ли силите? Дъгата ще стигне ли?

— Артъом! — пропищяха, събрали сили, слушалките на масата. — Чуваш ли ме, Артъом?!

Той ги вдигна твърде бавно — не искаше да си ги слага, да си запушва ушите.

Картечницата изтрака от покрива... За да ги уплаши? Или щурмът им беше започнал?!

— Кой е там?

— Артъом! Аз съм! Летягата е! Летягата, Артъом!

— Какво?

— Летягата, Артъом! Аз! Втора минус! Е?! Аз!

— Какво ти? Ти чу ли ме?! Чу ли?! Червените са заглушавали целия ефир! Не съм си изгубил ума! Целия свят! Само ние, идиотите, сме под земята! И сега аз тези заглушители ще ги пратя по дяволите! Кажу на Мелник... Кажу му... Че аз...

— Почакай! Чуваши ли ме? Стой, Артъом, не трябва... Почакай!

— Не мога! Не мога да чакам! Червените са тук... Наоколо са. Сега ще щурмуват. Ще ни смелят тук. Но ние ще успеем да пратим заглушителите...

— Не! Няма да ви смелят! Можем... Ще се договорим! Не пипай нищо!

Картечницата отново затрака, нещо гръмна и вътре в сградата — от втория етаж също стреляха.

— С кого?! С червените?! Ще се договорите?!

— Това не са червените! Не са червените, Артъом!

Навън нещо силно изтряска. После още веднъж. Разнесе се адски мощно скърцане, сякаш се вдигаше желязна завеса, простираща се от хоризонт до хоризонт. Застена с тръбен звук уморена стомана. И покосената мачта се събори бавно, величествено покрай сградите, по дължината на почти целия двор; земята потрепери.

— Късно! Край на всичко вече! Всичко отива по дяволите!

— Не! Недей да рушиш! Аз знам! Ние знаем за заглушителите! Не е това... Не е каквото си мислиш! Аз мога да ги спра! Ще ги спра! Няма да има щурм! Просто ме дочакай, Артъом! Изчакай ме! Всичко ще ти обясня!

Отново задрънча, застена.

— Кой са тези?! Говори! Защо?! — Артъом свали рязко слушалките и хукна към прозореца.

На оградата висеше сив човек, разпнат върху бодливата тел, искаше да се отвърже, но в ръцете му не беше останала сила. Багерът

завреця и отново замахна.

— Прекратете огъня! Спрете! Щурма! Орденът! Мелник! — жужеше като комар Летягата на някого отстрани. — Артъом! Артъом! Те ще почакаат! Ти също почакай! Идвам вече! Чуваш ли ме?! Артъом!

Картечницата се успокои. Сивите ли бяха отстъпили, или снайперистът беше намерил Лъоха?

Бум! Още един баобаб освободи циментовите си корени от сухата земя, а върха си — от облаците, и започна мъчително, с нежелание да се накланя.

Ние с теб сме една кръв? Една, Летяга? Ако не с теб, то с кого?!

— Стой! Стоооой!!! — Артъом се показва до кръста през прозореца, за да може Савелий да го види.

Багерът се замисли. А мачтата, така или иначе отсечена, започна тежко да се отпуска на земята покрай прозореца. Артъом вдъхна черния дим и повярва на слушалките. Не можеше да не повярва.

— Чакам! Чакам, Летяга!

* * *

— На колко сте години? — обърна се към Артъом Михаил.

Игор е малко по-нисък, по-фин. Михаил е моделиран някак по-грубо, по-небрежно; и е по-бавен заради излишните килограми. Накрая Артъом започна да ги различава.

— Двайсет и шест — рече той. — През март ги навърших.

— Овен според хороскопа? — незнайно защо се поинтересува Игор.

— Нямам представа. На трийсет и първо число. Още един ден и щях да се родя на първи април. В деня на шегата. Може би трябваше да поизчакам.

— Овен. Упорит.

— Двайсет и шееееест? — Михаил повдигна вежди. — А, мамка му, нямаше да ви ги дам.

— А колко би ми дал?

— Не знам. Четирийсетак?

— Благодарности, бля.

— Не ги слушай глупчовците — Арсений откъсна един косъм от брадата си. — За тях всички, които са по-големи от двајсет, вече са на четирийсет.

— А вие самите на колко сте?

— Аз съм на седемнайсет.

— А аз — на деветнайсет.

— Странно — след като помисли, отбеляза Артъом. — Ето, вие още нямате двајсет, а и двамата сте се родили на повърхността.

* * *

Изненада ли се Артъом, когато той се появи на портата?

Изненада се.

Онзи същият брониран офроудър, който го беше обстрелвал с куршуми, който го беше гонил по Тверска. Същият. Отвори се тежката врата, в прахта скочи Летягата; без маска.

— Сам съм! Пусни ме!

Вратата се затръшна и офроудърът пое назад, към Шосето на ентусиастите, към ветрогенераторите.

Артъом прегледа камерите и едва след това откряна вратата пред Летягата. Той поклати глава, изду бузи, наведе поглед към Артъом. Прегърна го.

— Кофти изглеждаш, братле.

— Работа на чист въздух.

— Мда. Работичка. Свърши ги едни.

— Аз?!

— Старецът ще те наругае здраво. Айде при радиото.

Артъом въведе госта вътре. В коридора чакаха Арсений и синовете му. Лъоха гледаше от покрива към дърветата, Савелий се беше свил на кравай в багера, за да не го виждат снайперистите. Сивите хора бяха обещали примирие, но не бяха определили условията. Обезпокоително.

— Кои са тези? — кимна подозрително Летягата към пришълците.

— Хора. Хора са това, братле. Живи хора от друг град. От Муром. Дошли са да ни спасят нас с тебе.

— От Муром? — обърна се Летягата към Арсений. — Това някъде на север ли е?

— На изток от Москва — отвърна онзи.

— И от кого ще ни спасяваш, татенце? — попита Летягата. — От рогатия?

— Такъв като тебе — от самия себе си — усмихна му се Арсений.

— И къде е твоят Мелник? — Артъом влезе в апаратната, заобикаляйки радиста. — Мен вече ме сърб...

Само за секунда се обърна с гръб към Летягата.

Разнесе се бързо потракване.

Обърна се — заради тракането, заради хладните тръпки по гърба, заради бълбукането — а пришълците, и тримата, вече проснати на пода. А Летягата пристъпва между тях като жерав и ги доубива с по един изстрел в главата.

Видя Артъом и пусна стечкина на пода. Вдигна ръце.

Само половин минута, а той беше убил завинаги трима души.

— Ти... Какво... Защо...

Автоматът беше взел на мушка облеклото за противохимическа защита, ръцете трепереха, но Летягата беше търпелив човек — чакаше, докато Артъом напълно сериозно се целеше в него.

— Хора... От Муром... При нас! Ти, гад такава!

— Тихо. Тихо, Артъом. Не бива.

— Урод! Свърза се! Свърза ли се?!

— Чуй ме. Успокой се. Край. Край.

— Какво край?! Какво? Ти тях защо?!

Арсений и Игор още се усмихваха. В челото дупка, а устните се смеят. Михаил беше сериозен. Сега вече целият под беше залят с лепкава течност — няма къде да стъпиш.

— Това са шпиони. Имаме заповед, Артъом.

— Каква?! За кого?! От кого?!

— Заповед. За демаскирането. Тоест за противодействие на демаскирането. Мелник... Нека той ти обясни.

— На колене! Ръцете на тила! Да ги виждам! Падни на колене! В апаратната! Насам! Давай! Къде е твоят Мелник?! Къде е?

— Дай... Ето, така. Нищо. Нищо не правя. Сега... Да настроя. Всичко. Не се вълнувай. Разбирам те. Другарю полковник?

— Слушалките на масата. И се отдръпни. Върви в ъгъла.

— Артъом? — захриптя в говорителя. — Артъом, там ли си?

— Какво е това? Какво е всичко това?! Казвай какво е! Ще броя до три, ясно ли ти е?! Ти стар... Какво става тук?! Защо е този похлупак над Москва?! Защо светът е скрит от нас?! Защо ме лъга?! Защо?! Гнида си ти... Стара... Безкрака... Защо през цялото време ме лъга?!

— Това не е похлупак, Артъом — Мелник преглътна всичко, не се задави. — Не е похлупак! Това е щит!

— Щит?!

— Това е щит, Артъом! Заглушителите не крият света от Москва. Крият Москва от света.

— Защо?! Какво изобщо...

— Войната не е свършила, Артъом. Не само ние сме оцелели. Нашите врагове също. Америка. Европа. Западът. Съхранили са арсенала си. И не ни доубиват единствено — единствено! — защото са убедени, че ние всичките сме пукнали, че тук вече няма нищо! Че всичко е унищожено. Ако допуснем да ни демаскират... По какъвто и да е начин... Чрез радиото или чрез проникване... Ако ни разузнаят по някакъв начин, а те искат да го направят! Всички нас — на прах. Всички. Чуваш ли?! Не бива тези заглушители! Да не си посмял да ги пипаш!

— Войната свърши преди сто години!

— Никога не е свършвала, Артъом. Никога.

ГЛАВА 17

ВСИЧКО Е ПРАВИЛНО

В огледалото за обратно виждане останаха изоставеният радиоцентър, десетте оцелели кули, багерът с вирнатата ръка, който така и не беше нанесъл поредния удар, съдбоносният завой от Шосето на ентузиастите към околоръстното шосе, не три и не четири, а шест бронирани камиона с брони зъби и картечници на покривите, верига от хора без опознавателни знаци и верига от заработили отново под появилия се вятър перки. Много беше останало назад, а някак си успяваше да се побере в запрашеното квадратче. Изглеждаше грамадно, а се оказа мъничко. Нямаше ги само Арсений и двамата му синове.

— А те какво? — попита Артъом. — Поне да ги бяхме погребали.

— И без теб ще ги приберат — отвърна Летягата. — И заради теб, и заради мен. Както и да е. Отпусни се.

И кучешкият строителен изкоп не попадна в огледалото.

Савелий и Льоха седяха един до друг на широката задна седалка. Артъом, когато си беше купувал неприкосновеност, ги беше включил в сделката. Савелиевата японска кола вдигаше прах отзад, привързана към офроудъра, взета в плен. Беше се отказал да я зарязва.

— Подозрителни типове — включи се и Савелий. — Още като ги видях на пътя, си го помислих.

— От Муром до тук са вървели пеша — каза Артъом. — Там си имат манастир, красив, казват. Бял със синьо.

— Казаха са, че са от Муром, казаха са, че пеша — поправи го Летягата. — Може хеликоптерът да ги е оставил на десет километра оттук. Дали са им легенда и напред. През цялото време някой се опитва да проникне. Все досаждат, гадовете.

— Всъщност те ме извикаха при радиостанцията... — помисли си на глас Артъом. — Когато ти се обади. За какво им е?

— Не знам — призна си Летягата. — Но заповедта ми беше ясна.

— А на мен веднага ми бръмна в главата — Савелий се премести по-близо към разговора. — Щом чух английския в приемника, и веднага: опа! Педалите не са опнали петалата! Ние тук, значи, си мислим, че сме им видели сметката окончателно, а те песнички си пеят. И аз така: а по-нататък какво? Та те няма да ни оставят да дишаме спокойно! Нали само си мечтаеха да ни съсипят! Да ни колонизират! Онези Ротшилдови, целият онзи световен педерастки интернационал. И аз веднага, ей богу: а не са ли те, които в метрото са ни набутали муцуните в лайната?

Лъоха млясна с беззъбата си уста; какво имаше предвид? За дома ли му беше домъчняло?

— Аха — избоботи иззад волана Нигматулин. — Де да беше така. Ще се изцапат. Само да ни надушат — и веднага по нас с ракетите. А ние с какво да ги прехванем? Нищо не остана.

— Е, сега поне е ясно. Щом ми обяснихте и всичко си дойде на мястото! — цъкна Савелий. — Всичко се върза. Тези заглушители. А то иначе вървя, мамка му, и си мисля: е как така? Защо? Онова, което Артъомий там ги говореше: Червената линия, хората мамят, затворили са ги под земята — всичко това са глупости, така да се каже. Прости ми, братле, ама какъв е смисълът? Карам си колата и разбирам: добро момче си, ама глупости говориш. Сърцето подсказва: простотии. Не може да бъде. Нашите просто така да таковат наши. А когато ми обяснихте, сърцето така: ето. В десетката. Усецах все пак, мамка му, че всичко е твърде гладко. Че толкова години не са ни закачали. Че един вид всички са оцелели такива радостни. А сега е ясна работата. А, Артъом?

— Да.

Минаха през МКАД: единият път — надясно към мъртвото задръстване, другият — наляво, но все в една посока — връщаха се обратно към Москва да доизживяват колкото им е останало.

Добър беше офроудърът: седалките кожени, бронята дебела един пръст, апаратура си имаше. Моторът уютно мъркаше, Нигматулин караше здраво, мумиите се мяркаха бързо като кадри във филм, като един човек.

— Хубава кола — каза Артъом. — Не знаех, че имаме такива.

— Ами на, вече имаме.

Артъом задъвка вътрешната страна на бузата си — вместо да попита Летягата за всичко останало. Не му се искаше пред хората. Но после така или иначе не издържа.

— А аз вече съм я виждал тази кола. На Охотний ряд.

— Наясно съм.

— Мислех, че там и ще си остана да лежа.

— Но нали не остана.

— Защо?

— Познахме те. Нали си свой. Как срещу свой?

— Ами ако не ме бяхте познали? Все пак носех противогаз.

— Ами тогава... За чий се шляеш с радиостанция? Дори заглушителите не могат да блокират всички сигнали. Входящите всички гасят, но изходящите невинаги. Налага се да се работи на ръка.

— И как ги търсите?

— Търсим — Летягата потупа с ръка по приборите. — Тук имаме пеленгатор. Хубава машинка.

Савелий се размърда: нещо неизяснено му тежеше на душата.

— А защо не казахте на хората? Нямахте да има такива издънки... каквито ние натворихме.

— За да няма паника — отвърна Летягата. — А после... Някой има роднини тук, друг там... Москва е това все пак. Ще плъзнат. И тогава със сигурност ще се получи демаскиране. Дори в Ордена не всички знаят.

— Не всички — кимна Артъом.

— Ами и аз може да имам роднини — обади се Савелий. — Но щом е такава работата! На тези гниди и с вазелин ли още да им се намажем?

Нигматулин зад волана го подкрепи с нечленоразделно мучене.

— Ти не се сърди на стареца — обърна се Летягата към Артъом от предната седалка. — Е, не ти е разказал. Самият аз само преди година го научих. Сигурно е смятал да го направи.

— Сигурно.

— Ти постъпи правилно, братле — каза Летягата. — Че тръгна с нас. Правилно. Всичко ще бъде наред.

— И вие така цялата ли Москва наблюдавате? — попита Артъом. — Всички ли пеленгувате?

— Ние. Ние, Орденът. Ние наблюдаваме, а не вие. Ние пеленгуваме.

— А пък аз всеки ден на повърхността... На четирийсет и шестия етаж... Всеки ден — сеанс. И какво?

— Какво?

— Не сте ли ме чували?

— Чували сме те и сме те виждали.

— Но аз нали ви де-мас-ки-рах! Ни! Нас всички!

Летягата погледна към Нигматулин. После се обърна към Артъом. Погледна го накриво.

— Мелник каза да не те пипаме.

— Защо?

— Ами ти си един вид... Роднина. Неудобно някак.

— Спри — отвърна Артъом. — Гади ми се.

Нигматулин го послуша. Позволи на Артъом да се измъкне навън. Спряха на банкетата: домашна водка с натрошени зъби, целият свят е жив и говори и някъде в него се намира снежнобяла крепост с небесни куполи. Очевидно не биваше да отнася това със себе си у дома, в метрото.

Вече можеше да поспи.

— Доза ли си прихванал? — попита подозрително Летягата съннения Артъом.

— Прилоша ми — отвърна Артъом.

* * *

Отвори очи — и вече бяха в Москва. Караха по крайбрежната. Свечеряваше се.

Беше минал само един ден. И такива дни има.

Артъом не разпознаваше града през прозореца. А пък Москва си беше същата, както и сутринта. Но на него му бяха поставили нови очи.

Странно му беше. Странно и глупаво.

Наоколо всичко му изглеждаше някак измислено: изоставените домове — декорации; пустите дворци — илюзия; мъртъвците в автомобилите — манекени. Преди беше гледал през вълшебна тръба —

виждаше в нея прекрасен мираж, от който му се свиваше сърцето; дяволът я дръпна и я счупи, а в ръцете му се изсипаха оцветена картонена кутия и разноцветни стъклени парчета. А как да мечтаеш за картонена кутия?

Опита се отново да обича Москва и отново да тъгува за нея — не успя. Та тя беше просто постановка. Тя цялата беше просто макет, загиналите в нея хора бяха само макет на хора, а нещастieto им — слепено от папиемаше. Всичко е нагласено така за зрителите: уж за подземните, но всъщност за презокеанските.

И ето че направи откритие. Абсолютно велико: все пак беше открил цялата Земя, всички континенти наведнъж. И безполезно — за три седмици нищо не може да се направи с това познание. А и дали бяха останали три седмици? Дозата се трупа и още с колко радиация се беше надишал там? Може би оставаха две, а не три.

Преминаха покрай реката, покрай Кремъл.

Кремъл се извисяваше съвсем здравичък, а също се преструваше на мъртъв.

Спомни си как на Шилерска надзирателите за всеки случай разбиваха с арматурни жезла главите на мъртвите хора, за да не погребат никой жив. Доверявай се, но проверявай.

Какво, прав ли е Мелник? Какво, струва ли си всичко това?

Хората лъжат, да: но заради своето спасение. Нали?

Може ли с това някак да се живее? Макар и само две седмици?

Ще питаме Мелник.

* * *

На Боровицка всички преминаха през обеззаразяване. Лъха и Савелий ги отведоха някъде, обещаха да не ги тормозят. Летягата поведе Артъом по тъмните преходи — към Арбатска, към Мелник. Артъом не говореше: сякаш зъбите му бяха залепени със смола. Летягата неприятно подсвиркваше.

— Как беше там, в Райха? Как се измъкна? — попита най-накрая той, когато подкара за трети път песничката.

— Мрак — отвърна Артъом. — Мислех си, че ще пукна. Онзи, Дитмар, ми отне писмото.

— Знаем.

— Виждаш ли, всичко знаете — пошегува се Артъом, без да поглежда Летягата. — Само аз май нищичко не знам.

— Прости ми, братле — помоли се онзи. — Наистина исках да те измъкна оттам. Но се започна такъв ахтунг. С червените, с Райха.

— И аз така си помислих — кимна Артъом.

— Доложих на стареца. Той каза, че ще се оправим. Не му се сърди.

— Не се сърдя.

— Сега се решава всичко. Хората не стигат. Ето, сега те доведох тук и веднага отивам на друго място. При червените настана глад. Всичките гъби изгниха. Народът помита кордоните. Сега за тях тази война е последният начин за умиротворяване на гладните. Може и на Ханза да се прехвърлят. Или изобщо на всички. Трябва да ги удържим. И пак няма кой друг освен нас. Приближава последното и решително сражение.

— Виждаш ли гъбите... колко важни се оказаха — рече Артъом.

— Оказаха се — съгласи се Летягата; посвири още малко.

— А Мелник какво?

— Казаха ми да те доставя цял и невредим и да изпълнявам всичките ти капризи — отвърна Летягата.

— Ясно.

— Аз съм дребна риба. Аз, братле, сам не искам да се вра там, където не са ме канили. Смятам, че всеки трябва да си гледа своята работа. И да не се меси в чуждата. Кой съм аз, че да решавам? Разбираш ли ме?

Най-накрая Артъом го погледна. Внимателно — за да разбере наистина.

— Всъщност въобще не си толкова дребен — отбеляза той.

* * *

— Артъом! — полковникът излезе иззад масата си и пое към него.

Артъом стоеше и немееше: всичките му предварително приготвени речи прокиснаха в устата му като свинско мляко, пресякоха

се; беше ги изплюл още преди да влезе в кабинета, но въпреки това на езика му беше останала горчива суроватка.

— Слушай — каза му Мелник.

И Артъом слушаше. И очите му шареха из кабинета. Маса, затрупана с хартии. На стените карти; има ли ги на тях заглушителите? Линиите на отбраната на Москва? Настенен списък на момчетата, убити, когато червените щурмуваха бункера. Къде ли се бяха дянали душите им — на Десетия, на Улман, на цялата компания? Може би си седят на тая хартийка и дишат спирта от преполовената чаша. Пияни до козирката сигурно, целият взвод от петдесет грама; на душата не й трябва много.

— Тази работа ще я потулим — произнесе Мелник. — Ще се договоря. Вината е моя. Аз не те предупредих.

— Значи, това наистина не са червените? — попита Артъом. — В камионите? В радиоцентъра?

— Не.

— Но не са и наши? Нали не съм убивал наши?

— Не, Артъом.

— Кой бяха? Чии хора бяха?

Мелник се поколеба: а нужна ли е истината на момчето? Какво ще прави то с нея?

— Облъчи ли се, какво? — приближи се той до Артъом; спря се така, че да не си затуля светлината.

— Чии бяха тези бойци?

— На Ханза. Хора на Ханза.

— Ханза? А ветрогенераторите... Кой ги е построил? Чух за политически, които Червената линия изпращала... откарвала... от булевард Рокосовски... от Лубянка... за да строят.

— Артъом — полковникът щракна запалката с единствената си ръка, разпали цигарата. — Ще запалиш ли?

— Да.

Почерпи се. Попуши. Подиша с пълни гърди. Светът стана малко по-контрастен. Не прекъсваше старшия по звание, не му помагаше.

— Артъом. Разбирам, че няма да ти е лесно да приемеш всичко на доверие. Сега. Но сам помисли — нима Червената линия ще строи нещо за Ханза? За заклетия си враг?

— Не.

— Правилно. Няма. Всичко сами направиха. Стигат им... И работниците, и техниката.

— А телата в ямата... Там има изкопан един ров. Запълнен е догоре. Кои са тези тогава?

Мелник закима: знаеше за ямата. А за кучетата знаеше ли?

— Шпиони. Диверсанти. Потенциални шпиони и потенциални диверсанти.

— Това Ханза от нас, от всички... От всички... През всичките тези години? Крила го е? Прибрала, изтрила! Цялата земя?

— За да спаси Москва.

— А те какво... Ами Запад, американците... Защо не бомбардират другите градове? Ами че аз сам чух! Питер! Владивосток! Екатеринбург! Всичките ги има! Всичките са там... Бърборят нещо... Мирно. На руски! Всичките ги има! Страната я има! Само нас ни няма! Как е там войната? Води ли се?

— Там... Какво знаеш ти за „там“? Половин час послуша ефира. Всичко това е радиоигра, Артъом. Откъде знаеш къде са нашите, а къде — наемниците? Къде са им диверсантите? Кое изобщо сега е наше освен метрото? Нищо? Само метрото ни остана! Къде има там живот? Навсякъде са пръснали спецчасти като паяци в паяжина. „Тук е Владивосток, елате при нас. Тук е Петербург, идвайте насам!“ А който отиде при тях от селата — те него веднага, на място. В челото. Никаква Русия няма! Всичко се случи така, както се бояхме. Бомбардираха, раздробиха, завзеха. Ако ние тук не издържим. Ако им разкрием, че сме оцелели. Тогава ние сме следващите. Само едно може да ни спаси, Артъом. Да се преструваме на мъртви. И да трупаме сили. За да се върнем.

— А ако при нас просто дойдат? Наши? Също от селата? Не диверсанти, а наши? Хора? Руснаци? Истински?!

— Военно време, Артъом. Няма как да се ориентираме. Врагове и точка.

— А ако не дойдат от изток, а от запад?

— Всички основни направления са покрити.

— А заглушителите?

— Това не е единствената станция.

— Значи, така или иначе нищо нямаше да мога... Нищо нямаше да постигна?

— Нямахте да успееш, Артъом. Добре че Летягата те измъкна оттам. Ако беше съборил още една кула, нямахте да мога да се споразумея с тях. Всъщност са им заповядали да не взимат пленници.

Артъом вдъхна от дима, улови разпълзелите се думи, построи ги в изречение.

— А вие следихте ли ме? Когато се качих на „Триколор“? На високо?

Полковникът зяпна с уста: Летягата се беше разприказвал.

— Знаехме.

— Защо не ми запушихте устата?

— Защото... Ти си наш. Макар че аз... Онова там, което ти казах.

— А вие — вие самите кога разбрахте? Как?

— Запознаха ни с работата. Преди известно време.

Артъом дръпна от цигарата. Седна на пода, облегна се на стената: столове нямаше. Сега Мелник в инвалидната си количка беше по-висок дори от него. Всъщност той по принцип би трябвало да е по-висок от Артъом. По-рано беше по-висок, когато имаше крака вместо колела.

— Знаете ли, Святослав Константинович... В последния ни разговор. Вие много убедително ми доказахте тогава, че съм шизоид.

— Направих го, за да те предпазя. За да не направиш... Всичко, което натвори после.

— А защо просто не ми обяснихте? Или аз все пак съм шизоид?
А?

— Артъом.

— Вие кажете. Шизоид ли съм, или не? Просто ми кажете.

— Чуй ме. Твоята история с черните. Убедеността ти, че можеш да спасиш света. Че си бил избран от тях. Че заради теб човечеството загива. Как да ти кажа... Как да ти кажа такова нещо просто така?

Цялата му история с черните. Цялата му история. Цялата.

— Следователно това нямаше никакво значение? Че ние тях с ракетите... Нищо нямаше да промени, така ли? Ние тук, в Москва, никога не сме били последните хора на земята. А черните никога не са били единствената ни надежда. Аз не ги спасих, защото... защото... а и нищо страшно не се случи. Светът си живее, както си е живял. Ако ги бях спасил пък — е, щеше да има какво да показваме в зоопарка. Дали са били ангели, или не — няма никакво значение. Не някакво

чудо, а просто куриоз. Чак смешно да му стане на човек. Смешно заради това какъв глупак съм, нали, Святослав Константинович?

— Не.

— Смешнооо — възрази Артъом.

Не беше лесно да припява, трудно му беше да произнася гласните: сякаш му пречеше гушата.

— Това се опитах да ти обясня. Казвах ти, че твърде много се въртиш около тях. А като се имаше предвид състоянието ти, нямах право да разсекретя щита.

— Състоянието ми — повтори Артъом. — Да. Действително шизоид. Първо си мислех, че спасявам света, после си мислех, че съм го изгубил. Мания за величие.

— Ти просто не беше достатъчно информиран. Наложих се да си доизмисляш. А ето че сега разговарям с теб и се убеждавам, че разсъждаваш напълно трезво. Вината не е твоя.

А чия? Артъом се взря в тлеещия край на цигарата като в дуло. Всичко приличаше на джобен самоделен ад. Винаги го носиш със себе си.

— Наложих ми се ужасно много да си доизмислям — потвърди той.

— Ако си мислиш, че всичко това ми беше лесно...

— Не мисля. Просто бях такъв идиот. Изобщо за какво ни беше това? По-рано си мислех, че за Аня... Мислех си за вас... За момчетата... За втория ми баща. На повърхността. За да живеем... В града. Заедно. Вкъщи. Мислех си. Представях си. Дори в онзи манастир... Всички заедно. Или да тръгна... по железопътната линия. Да разгледам страната, земята. Това беше мечта. Ако светът беше останал, мислех си. Ето тогава аз... А всички са знаели. Мислите си, че трябва да се лъжат хората? Защо не им кажете? Нека сами избират кой какво... Ако искат да отидат — ами да ходят!

— Пак започваш като глупак... — навъси се Мелник. — Ще излязат от Москва. И какво? Един по един ще ги изпозастрелят! Всичките. Засега сме заедно. Метрото е нашата крепост. Крепост, обсадена от враговете. Ние всичките — не само Орденът, всички хора сме гарнизон. И няма да останем тук завинаги. Събираме сили за удар. За контраатака. Ясно ли е? Ще излезем оттук. Но не за да се предадем! Не с бяло знаме! Няма да избягаме! Ще излезем оттук, за да си върнем

онова, което е наше! Длъжни сме да си отвоюваме обратно земята! Ясно ли е, или не?! А сега теб там никой не те чака!

— Мен и тук никой не ме чака.

— Не е вярно. Не съм те повикал тук, за да ти се оплаквам. Не те измъкнах оттам заради това.

— А за какво?

Мелник се отдалечи със своя стол бункер, дръпна към себе си един сандък, порови в него, мръщейки се, и извади нещо.

— Ето.

Сам се върна при Артъом, протегна му юмрука си. Разтвори го бавно. Не театрално, а сякаш се бореше със себе си. На дланта му лежеше един жетон. От едната му страна беше гравирано „Ако не ние, то кой?“. Артъом го взе. Облиза сухите си устни, преобърна го от другата страна. „Артъом Чорни“: името му го беше дала мама, фамилията сам си беше измислил. Неговият жетон. Същият, който Мелник му бе отнел преди година.

— Вземи.

— Това... какво е?

— Искам да се върнеш, Артъом. Обмислих всичко и искам да се върнеш в Ордена.

Артъом гледаше тъпо фамилията си: безсмислена, вече незначеща нищо. Тя беше разкаяние, беше парещ кръст, нещо, което му напомняше какъв е всъщност. А сега какво? Вината не е негова, карай да върви. Поглади с палец черничките гравирани букви. В ушите му кънтеше.

— Защо? Заради това, че демаскирах Москва?

— Няма да те предам на тях — отвърна му Мелник. — Ти си наш човек. Ще им приседне.

Артъом допуши цигарата: спря тогава, когато огънчето опари пръстите му. *На тях.*

— А на вас за какво съм ви?

— Сега всеки човек е нужен. Трябва да спрем червените. На всяка цена. Да се разберем с фашистите. Последна възможност да спрем войната, Артъом. Иначе тук няма да има никакви сигнали, и то не заради заглушителите... А заради нас самите. Сами ще свършим работата на Запада. Дори няма да се изненадат. Разбираш ли?

— Разбирам.

— Е? С нас ли си, или не? Само да те позакърпя малко — и в строя!

— А с моите хора какво ще стане? Савелий, Лъоха. Какво ще ги правите?

— Ще ги вземем на обучение. Та ти вече им оформи достъп до държавната тайна.

— В Ордена?

— В Ордена. Доколкото разбирам, вие тримата сте превзели радиоцентъра. Добра препоръка.

Това ли беше всичко? Прокара длан по главата си; Сашенка я беше обръснала.

— Облъчен си — рече утвърдително Мелник. — Ще те вкараме в болницата. Ще полежиш, ще видим кое как е. А после...

— Святослав Константинович. Разрешете един въпрос. Какво имаше в плика?

— В плика?

— В плика, който трябваше да предадем в Райха.

— А — Мелник се намръщи, припомняйки си. — Ултиматум. Ултиматум от Ордена. Искане незабавно да прекратят операцията и да изтеглят всичките си сили.

— Само това?

Полковникът се извърна на място. Стиснатата в зъбите цигара описа кръг, създаде димна завеса. Прощеци през зъби:

— Ултиматум от Ордена и Ханза. Общ. Точка. Чакат те, Артъом.

Артъом издърпа шнурчето, наниза клупа през главата си, пушна жетона на гърдите и го скри под ризата.

— Благодаря за доверието.

А всъщност си мислеше — защо не убиха него в бункера? Летягата ли беше виновен? По-добре ли щеше да е, или по-зле за Артъом, ако тогава го бяха убили? По-добре ли му стана от това, което бе научил? Заради какво сега умира от облъчване? Щеше да е с момчетата точно тук, в кабинета на Мелник. Щеше да представлява буквички в списъка, вечно пиян и вечно весел.

— Още ще повоюваме! — обеща полковникът. — Само че теб...

— Не бива да ме вкарвате никъде. Аз и така си знам всичко. На момчетата днес им се заформя нещо?

— Какво им се заформя?

— Летягата ми каза. Операция. Срещу червените. Хората не достигат, каза.

Мелник поклати глава.

— Едва се държиш на краката си, Артъом! Къде се засили? Върви, отдъхни, с хората там... пообщувай.

— Отивам с тях. В колко?

— Защо? Къде ще ходиш? — Мелник хвърли на пода угарката.
— Защо не си седиш на задника?!

— Много ми се иска да направя нещо — отвърна Артъом, пропускайки думата „за последно“. — Не да се търкалям в леглото, а най-после да направя нещо смислено.

* * *

— Прилича на стая за срещи.

— Искаш ли да се разходим?

— Искам.

Тя бутна вратата, излезе първа, Артъом — след нея.

Арбатска беше като царски палати, като Русия от мечтите: пищна, бяло-златна и безкрайна. Тук определено имаше къде да се отиде.

— Какво ти се е случило?

— Нищо. Получих доза. Ако говориш за прическата.

— Изобщо.

— Изобщо? Изобщо... А ти знаеше ли? За радиото?

— Не.

— Той никога ли не ти е разказвал?

— Не, Артъом. Досега никога не ми беше разказвал за това.

— Ясно. Ами това е, значи. Няма какво друго да добавя.

— Няма какво да добавиш?

— Че какво още да кажа? Намерих каквото търсех. И това е.

Хората се обръщаха след тях. След нея. Всичките изкопаеми от генералния щаб, хартиените войници от Арбатска скърцаха със своите вкаменелости и се извърщаха с цяло тяло, ако не можеха да извият пурпурните си, надиплени вратове. Та нали тя беше красива, Аня.

Висока, лека, надменна. Подстрижката ѝ — момчешка. Веждите смело очертани. Раздалечени. И на всичкото отгоре облечена с рокля.

— Значи, сега ще се върнеш?

Произнесе го с равен тон; сякаш вътрешно изглежда по същия начин, както и отвън. Сякаш лицето ѝ е от порцелан, а в гърба ѝ има ключ за навиване.

Гърбът на Артъом плувна в пот.

Има някои неща, от които се научаваш да не се страхуваш. А ето, с такива разговори не успя да свикне. Крачеше и броеше наум мълчаливите си крачки, и се получаваше нещо като всеобщ брояч на непохватността, страхливостта и нещастията.

— Баща ти ми предложи. Върна ми жетона.

— За нас говоря.

— Ами... Ако приема предложението му... А аз го приех. Иначе няма... къде. Не и на ВДНХ. Тук ще остана. Казарма. Сега има някаква операция, ще ме изпратят. И...

— Какво общо има това? Стига.

— Слушай. Аз не... Не виждам. Как. Как ще можем отново.

— Искам да се върнеш.

Говореше все така — спокойно, твърдо, тихо. Със спокойно лице. На станция Арбатска няма къде да си поговорят двама души. Сред чуждите хора е по-добре, отколкото през една стеничка от своите. Тълпата заглушава сигнала, в тълпата можеш да си разкриеш душата.

— Не ни се получи, Аня. Нищо не излезе при нас.

— Не ни се получаваше. И какво?

— И край.

— И край? Предаваш се?

— Не. Работата не е в това.

— Значи, изобщо не си искал? Просто избяга? Възползва се от идиотския повод и избяга.

— Аз...

— Казвам ти: нуждая се от теб. Ти си ми нужен, Артъом. Разбираш ли какво ми струва това? На мен? Какво... ми... струва... да кажа... това?

— Нямам залепване.

— Кое няма залепване?

— Парчетата от нашата история. В нея всичко се случи неправилно. Това, онова... Всичко. Твърде много грешки.

— И ти просто офейкваш. Твърде много грешки и аз може би ще си ходя. Така ли?

— Не.

— Така е. А аз сигурно трябва да си помисля: ами щом той си отива, голяма работа. Тук като че ли вече нищо не може да се залепи. Така ли?

— Не! Ти какво... Нямам намерение да говоря за това пред хората.

— Нима? Та нали ти ме изведе на разходка. Ти си стратегът.

— Стига.

— Или така. Аз съм горда, знаеш го, сама съм ти го казвала. И ти сигурно си решил: тя няма да тръгне да се унижава, ако просто избягам от нея, без да се сбогувам? По-скоро ще се удави, отколкото да допълзи да си изяснява защо съм я зарязал.

— Не съм те зарязвал!

— Ти офейка.

— Аня. Честно, защо е всичко това? Какви са тези женски истории? Та ти не си жена, Ан. Та ти си мъж! Та ти си ми брат по оръжие! Та ти си Летягата с цици!

— Моля те. Говори. Каж ми: всичко свърши, Аня. В очите ми го кажи, стига го усуква. И ми обясни защо.

— Защото така или иначе нищо няма да излезе. Защото всичко не беше както трябва.

— Сега ти си като жена. Може ли по-конкретно? Какво не е както трябва? Че баща ми ти е бил командир? Че беше против брака ни? Че ти си комплексар? Че си влюбен в него повече, отколкото в мен? Че той те смята за луд? Че през цялото време се сравняваше с него? Че той беше истински герой и спасител на родината? Какъвто ти от самото начало искаше да бъдеш? Че не можеш просто да бъдеш с мен?

— Замълчи.

— Защо? Нали самият ти не можеш да го изречеш на глас. Хайде аз вместо теб. Все някой трябва да го направи.

— Защото не те обичам. Защото те разлюбих. Защото да, не знаех как да ти го кажа.

— Защото се страхуваш от мен.

— Не!

— Защото се страхуваш от баща ми.

— Я стига! Върви на майната си! И край!

— Хората се обръщат след теб. Неловко.

— Имам си друга.

— А, намери си, значи. Търси и намери. Да беше ми казал. Аня, да беше казал, просто не търсих, където трябва. На повърхността нямаше никого, а долу за една седмица се намери.

— Давай. Упражнявай се. Цяла година се упражнява над мен. Та ти никога не ми вярваше — нито на мен, нито в мен. Също като татенцето ти. Той ме наричаше шизо. До днес. На него си се метнала.

— На мама приличам.

— Приличаш на баща си.

Аня се спря. Хората се блъскаха в тях, ругаеха, поглеждаха втренчено Анината фигура, забравяха яда си и развълнувано продължаваха нататък. Бяха ужасно заети с подземните си дела, сякаш в света не съществуваше нищо друго освен метрото.

— Хайде да пийнем.

— Аз бих... Бих поспал малко. Преди операцията.

— Длъжник си ми. Така че млъквай и да вървим.

Той и сам вече беше разбрал, че е длъжен. Длъжен беше точно преди тази операция. Преди най-последно да направи нещо смислено. На нея ѝ дължеше повече, отколкото на който и да е друг.

Намериха в прехода някакво интеллигентско свърталище, седнаха на натъпканите чували, дръпнаха пердето. Като че ли останаха насаме.

— А ти как се оказа тук?

— Той ми прати човек. Помолил го да ми предаде, че си ме освободил от себе си. Отличен начин за раздяла: да го съобщиш чрез бащата и двама въоръжени кретени.

— Не исках така...

— Мъжествен човек си ти, Артъом. Уважавам те.

— Аз съм лайно, добре, съгласих се. Сега пък какво?! Нали се върна при идеалното си татенце! А? Край! Ура! Защо продължаваш да ме ядеш?!

— Ти все пак си идиот.

— Прието: лайно и идиот.

— А запитвал ли си се защо изобщо дойдох с теб на ВДНХ? Не си ли се запитвал какво съм намерила в теб? Тук е целият Орден, цялата глутница песове ходеше по петите ми, герой до героя, опитваха се да мидушат под опашката, точеха лиги. Включително и твоят Хънтър, между другото! Защо теб?

— Питал съм се.

— Може би не съм искала герой! Не ми е бил нужен психопат, не ми е бил нужен мъж, който да отреже на човек главата с нож и дори да не присвие очи, когато кръвта плисне! Не ми е нужен! Не ми трябва такъв мъж като баща ми! Ясно ли е? Искях хубав, добър, нормален! Човек! Такъв като теб. Какъвто беше. Който с всички сили се опитва да не убива хора. За да може и децата му да се родят такива. Добри.

— Под земята такива умират.

— Под земята умират всякакви. И какво? Да не се ражда?

— Значи, да не се ражда.

— Смятал ли си някога да живееш? Да живееш с мен?

Отпиха, без да се чукнат. Артъом отпи голяма глътка. Празният му стомах веднага попи всичко. Сгръ кръвта, завъртя глобуса.

— Не мога да живея, Аня. Вече не умея.

— А кой тогава?

— Баща ти ще ти избере някого. Някой достоен. Не шизо.

— Ти идиот ли си? Слушаш ли ме въобще? Или само себе си? Кого ще ми избере баща ми? Той до тринайсет години сам ме къпеше под душа! До тринайсет! Разбираш ли?! Аз от него — от него! — избягах! При теб! За да живея нормално! За да живея! А ти искаш да станеш като него! Като него, като Хънтър, не знам като кого!

— Аз не... По дяволите. Трябва ли да го слушам това?

— А какво? Страх те е да не се разчувстваш? Страх те е, че ще се наложи да ме прибереш?

— Не. Да...

— Тогава послушай още малко: какво се случи с моята майка?

— Умряла. Боледувала. Била си още малка.

— Отрови се с водка менте. Пиеше, защото той я биеше през ден. Как ти се струва това? А? Как ти се струва таткото герой?

— Аня.

— Върви да служиш при него. Татко прости ли ти?

— Та той те обожава... Нима той...

— Не. Достатъчно му беше да изкара душицата на мама. Мен татенцето ме пази. Обожава ме, да. Всичко ще бъде така, както аз кажа. Само да му седя на коленете.

— Почакай. Той... Той защо... Когато бях в радиоцентъра... Тогава трябваше да ме... Когато се канеха да щурмуват... Ти... Къде беше ти? Тогава?

Аня изпи остатъка на екс; очите ѝ бяха червени, неспособни да заплачат, същите като на Артъом. Сложила си е туш на миглите, досети се той. Аня. Мигли.

— Казах му: ако с моя се случи нещо... Трябва от време на време да му се напомня.

Артъом се усмихна — искаше да е презрително, но силите на лицето не му стигаха.

— Ей! Още!

— И на мен.

— Ето защо. Ето защо.

— За мама! — Аня вдигна стъклената чаша. — За мама, която пиеше, защото се беше омъжила за герой. Така че не си прав ти. На нея приличам, Артъом, а не на него.

Той вдигна чашата с вдървената си ръка и удари вяло и неизразително стъкло в стъклото.

— Тя беше от Владивосток. Когато ме слагаше да спя, ми разказваше за плажа. За океана. Слагаше ме и се хващаше за манерката. Аз, знаеш ли, умеех така, да притворя очи, сякаш спя, и да поглеждам през миглите. Как е там Владивосток, отговаря ли?

— Отговаря.

* * *

— Как си, братле, нормално? Температура има ли? Бузите ти пламтят.

— Нормално.

— Сигурен ли си, че пак искаш да се замъкнеш горе?

— Сигурен съм.

— Беше ли в медицинския пункт?

— Бях. Намазаха ми гърба с мехлем.

— Добре. Като се върнем от задачата, на ръце ще те отнеса там.

До Библиотеката чакаше онзи същият офроудър със запален двигател; зад него — сив „Урал“ с кучешки зъби. Савелий и Льоха, облечени в черната униформа на Ордена под костюма за противохимическа защита, се спогледаха.

— Това... — каза Артъом.

— Това са наши. Не се притеснявай. Те просто ни докараха техника. Иначе откъде щяхме да намерим такова нещо?

— Наистина.

Потеглиха със свистене, поеха в шествие по Нов Арбат. Летягата взе Артъом при себе си, в офроудъра. Непрекъснато го поглеждаше многозначително от предната седалка.

— Що за задача е това? — попита Артъом.

— На Комсомолска — обясни Летягата. — Ще видиш.

Профучаха по пустия Арбат; Артъом не успя да си спомни нищо. Къде, мина му само през ума, са се дянали всички живи твари от Москва? Защо са избягали? Москва си стоеше каменна и една такава пуста като затрупания преди три хиляди години от пясъците Вавилон.

Стигнаха бързо до Садовое, завиха през смешните забранителни линии по асфалта, накъдето им беше нужно, минаха покрай грамадни хотели без гости, офисни центрове без служители; покрай островърхото Министерство на външните работи, омагьосаната Лисая гора.

— Интересно какви са сега „външните работи“?

— Не се меся — Летягата гледаше напред. — Всеки си работи своето.

— Но все пак някой слуша радио, а? За да знае въобще как са там хората... Как е противникът. Какво замисля. Коварно.

— А как? — възрази Летягата. — Нали заглушителите пречат.

— Наистина — потърка гумата на лицето си Артъом.

След МИД се гмурнаха в тесни малки улички, спряха пред занемарена богаташка къща зад висока ограда. Посолство някакво. Подмяташе се късче от знаме на неизвестна държава, изтъркано до бяло от злите дъждове.

Изсвириха уговорения сигнал. Портата се отвори безшумно и пропусна кортежа във вътрешния двор. Вътре колата беше заобиколена от фигури с нашивки на Ордена, които огледаха дали гостите не водят

някаго със себе си. Артъом излезе и видя като че ли познати очи зад стъклените панички.

— Какво е това?

Никой не му обясни. Отвори се врата, фигури започнаха да товарят в камиона зелени метални кутии с шаблонни надписи — по две, по три и още, и още.

Сандъчета с патрони.

Работеха бързо, справиха се за една минута. Козируваха, подписаха набързо някакъв документ за отчитане, изпратиха ги до вратата и богаташката къща отново стана необитаема.

— Закъде толкова нещо? — попита Артъом Летягата.

— На Комсомолска — отвърна онзи.

— Какво има там? Червената линия се среща с Ханза — досети се сам Артъом. — Фронтвата линия сега оттам ли минава? Ханза започна ли вече войната?

— Започна.

— А ние какво? Нашите там ли са вече? На Ханза ще помагаме, нали? Ние, Орденът?

— Ще помагаме.

Ясно беше, че на Летягата му бяха забранили да откровеничи пред Артъом: процеди думата през стиснати зъби, но тъй като Артъом и сам вече се беше досетил, нямаше как да не потвърди.

— Нашите момчета вече там ли са? За тях ли са тези патрони? Задържат червените?

— Да.

— Това... Повтаря се същото като в бункера? Нали? Нали, братле? Пак ние и пак червените... И пак ако не ги спрем ние, няма кой друг.

— Може и да се повтори — неохотно призна Летягата.

— Добре че отиваме там — изрече на глас Артъом. — Правилна задача.

* * *

И отново се повтори: Садовое колцо, ръждясалите купчини автомобили в светлините на фаровете, къщите в клисурата, летящите

във въздуха найлонови пликчета, окислената луна едва очертава облаците; бръмчат двигатели, избива го на сън. Покрай Цветен булевард, по трамплините на естакадите, през заплетени малки улички, тайни пътечки, непознати на покойниците, по друсащи трамвайни линии към крайгаровия площад, към станцията на метрото Комсомолска.

Три гари: от едната влаковете тръгват на изток чак до Аниния Владивосток; от другата — за Петербург, на север; от третата — до Казан и нататък, под корема на Русия. Пътувай, накъдето искаш, ето ги релсите, започват веднага след сградите. Пускай по тях дрезината, натискай ръчките и се вози, вози, докато ти стигнат силите, всичките чудеса на света тебе чакат. Но не — никъде няма да отидеш. Как така няма никакъв похлупак, Святослав Константинович? Ето го на похлупачето.

Качиха се на тротоара, подкараха колата към самите врати на павилионите.

— Сега по-бързо — нареди Летягата. — Не сме на наш терен.

Отвориха вратите едновременно, изсипаха се в кръг наоколо, сложиха приборите за нощно виждане: на чужд терен нощем всичко може да се случи. Разтовариха във верига сандъчетата с патрони, Артъом стоеше последен до дървената врата. Получаваше сандъчетата, подреждаше ги на пирамида. Чувстваше се странно — спокойно. Виждаше се застанал зад бруствера, стиснал в ръце приклада на автомата, лови с чело куршумите. Добре беше в бункера: всичко точно, всичко ясно. Много му се искаше пак да е в бункера. Всичките тези патрони да изхаби, до последния. Или колкото там успееше.

Сега не искаше нито да се прощава със Саша, нито със Сухия да се помирява, нито да се вижда с Хънтър. Нямахше какво да им каже. За тях нямахше точка, ще се задоволят със запетаята.

— Сега след мен!

Всеки грабна по две сандъчета, тръгнаха в тъмното след него, влязоха в полуразрушения павилион, сякаш понесли деца в ръцете си; Летягата им забрани да пускат фенерчетата. Заслизаха по неравния ескалатор, използвайки нощното зрение, за да оглеждат хладните очертания. И едва когато слязоха долу, на екрана се появиха топли проблясъци. Топлината на човешки тела, които се опитваха да сгреят земята отвътре.

И там, някъде отдолу, се носеше неразбираемо бучене — като жужене на кошер. Уж отдолу, пък сякаш отвсякъде едновременно. Нямахме за кога да се оглеждат настрани — тичаха по хлъзгавите стъпала, можеше да стъпят накриво. Но от някакви вентилационни отвори ли, или през тънките стени нещо виеше уморено, ревеше глухо, сякаш вятърът виеше в тръбите, но в заварени тръби, безнадеждно, и с всяка крачка надолу звукът се чуваше все по-силно, ставаше все по-горещо.

— Какво е това? — изпъшка на бегом Лъоха.

— Червената линия е там. Нещо става при тях. Но ние няма да ходим там.

Спряха се някъде.

— Сега наляво.

Запромъквах се покрай стените — червени проблясъци в чернотата. Процеждащата се през процепите в стените топлина означаваше, че тук някъде има нещо живо, грее се, диша парата. Но отпред нямаше никого. Може би беше някакъв таен проход? Ще излязат в тила на врага? Или тук има засада? Защо не се чува боят? Не е започнал ли? В самото му навечерие ли бяха пристигнали? Толкова патрони. С такова количество цял месец можеха да се отбраняват. Само че къде ги чакат останалите от Ордена? Защо не бива да пускат фенерчетата тук — за да не разкрият своите?

— Сега ходом.

Отпред в тъмнината се появиха червени петна: човешки фигури. Чува се гласове — насложени върху гамата от вентилацията. Топлината се преливаше към тръбите на тавана (всмукване?) и в канализационните решетки под краката им. Като че ли съвсем наблизко се намираха големи помещения, в които се палеха печки, гореше светлина и хора си шепнеха нещо, а държаха Артъом и останалите от Ордена в мрака.

— Стой.

Застанаха под решетъчен мангал в стената. Отпред проблясваха няколко алени тела. Едното повече приличаше на бик, отколкото на човек, и пламтеше яростно, а две бяха размазани, неясни, сякаш кръвта им беше застинала.

От мангала се процеждаше разговор. Думите се сливаха, срастваха изгризаните си краища, тръбното ехо уеднаквяваше тембъра

на гласовете, превръщаше ги в един, тенекиен, не можеше да се разбере кой с кого разговаря, сякаш някой четеше монолог с желязна фуния в гръкляна.

— Всички ли са тук? Да, вече са на мястото. Колко? Толкова, колкото се разбрахме. Двайсет хиляди. Ако трябва да съм точен, двайсет хиляди и четиристотин. Значи, се разбрахме? Благодаря за гъвкавостта. Вие пък. И разбира се, ми се иска да избягваме подобни ексцесии в бъдеще. Вие прекрасно разбирате, че ситуацията просто излезе от контрол. Вината не е наша. Инициативата дойде отдолу. Въпрос на управляемост. Договорките ни винаги са в сила. Ще направите ли нещо, за да възстановите баланса? Вече. Е, отделно ми се иска за тези слухове. Знаете, като брат на брата. Злите езици говорят, че може би има изтичане. Вие пък, вие пък. Това не е в наш интерес. Ние държим на нашите отношения. Вие пък. Може ли да прибираме? Да, ще се разпоредим. Благодаря, Максим Петрович. На вас благодаря, Алексей Феликсович.

— Насам!

— Напред! — изкомандва Летягата. — Към онези тримата.

Алексей Феликсович, Феликсович, Феликсович. Благодаря, Алексей Феликсович. Тъй вярно, Алексей Феликсович. Прието. Артъом го засърбя ръката — до лакътя. Там вместо татуировка вече имаше корички.

— Насам, мъжаги, по-живо! — викнаха им от тъмното. — Давайте метала!

Хриплив глас. Нисък, гръден.

Светна малко фенерче. Лъчът се плъзна надолу по зелените сандъци, по шаблонните надписи, броейки кутиите.

— Раз. Два. Свободен си, какво стоиш? Циркулирай. Три, четири. Край, отчете се. Духвай. Пет, шест.

Идваше редът на Артъом, сърцето му вече подскачаше още откакто разпозна гласа, главата му вече започваше да пламти, а той все още чакаше своя ред, за да се приближи, за да разбере точно...

— Седем, осем. Тук ги остави, тук. Следващият. Девет, десет. Остави — и си свободен.

Даваха патроните на някого. Всичките двайсет сандъка — бяха ги докарали тук не за да могат момчетата от Ордена да се отбраняват.

Единственото, което се искаше от тях, беше да докарат двайсет хиляди патрона и да ги предадат на някого. Това беше цялата задача.

— Единайсет, дванайсет.

Артьом чу: единайсет, дванайсет. Идваше неговият ред. Единайсет. Та това са зайци. Къде ще избягат. Дванайсет. Ще пукнеш долу. Тринайсет, кротки зайци, четиринайсет.

Той остави двата си сандъка на пода. С неуверена ръка бръкна в джоба на тактическата жилетка. Извади я. Не можа да напипа бутона.

— Следващият! Ти какво се спря там?

Вместо шаблонните букви в очите на Артьом се вряза лъчът на мъничко фенерче и в същото време в ухото му беше напъхано дулото на револвер.

Тогава Артьом вдигна срещу него собственото си фенерче — тежко, дълго, с мощността на милион свещи — и натиска копчето му.

В свирепия лъч си личеше, че докато се е връщал от оня свят, се е съсухрил, побледнял и набръчкал — но ето, че беше тук, стоеше уверено, разкрачил широко дебелия си крак, с едната ръка наградил собственически поднесените му зелени кутии, а с другата — прикриващ се от светлината. Застрелян от Артьом в отчаянието му и ни най-малко неубит от сополивите куршумчета. В нова червеноармейска униформа, ушита по поръчка за бичето му туловище.

Глеб Иванович Свинолуп.

ГЛАВА 18

СЛУЖБА

— Какви ги вършиш, мамка му?!

Летягата удари фенера, дебелият лъч направи салто, забърса някакви допълнителни лица, откри стените, пода, тавана — оказваше се, че тук си има всичко. Някакъв коридор, някаква врата, някакви хора. Хората примигват, псуват. Двама се появиха в проблясъка близо един до друг — като че ли познати на Артъом. Единият — джукест, оплешивяващ и остриган с машинка по сребристите слепоочия, с офицерски мундир. Другият — с остър нос, торби под очите, черните му коси — грижливо сресани, откъде ли го знаеше Артъом, сякаш са се срещнали насън...

Докато фенерът се търкулваше в ъгъла, Артъом успя да хване автомата, но не можа да го насочи към Свинолуп — вкопчиха се и в ръцете му, и в автомата, и ги издърпаха в различни посоки; светлината угасна; в тъмнината към двата уж познати силуета се нахвърлиха разни непознати, прикривайки ги с телата си от куршумите.

— Това са червените! — захриптя Артъом. — Пусни ме! Ние докарахме патрони на червените! Това са червените!!!

— Тихо. Тихо, тихо...

— Що за гадости стават тук? А?!

Дланта в безпръстата кожена ръкавица — на Летягата — затъкна устата му; на вкус беше като оръжейно масло, гориво, барут и стара кръв. Артъом впи зъби в нея, закрепя със запушената си уста кой знае какво. Напразно гризеше — Летягата нямаше нерви. Откъснаха прибора от челото му, нощното му зрение ослепя.

— Не го пипай! — гласът на Лъоха и изщракването на Лъохиния автомат. — Сава, бият нашите!

— Пуснете го! Пуснете го! — това вече беше Савелий. — Сега ще ви избия всичките!

— Дамир... Омега...

В чернотата нещо изкряка, изхленчи, забълбука стиснато гърло, прогърмя откос — в тавана, някой захриптя, задърпа се, бясно зарева.

— Да ги довърша ли? — попитаха в мрака, дишайки накъсано.

— А при вас също не всичко е гладко — изкикоти се невидимият Свинолуп. — А, спецчасти?

— Не. Не сега. Давай ги тук, зад мен. — Басът на Летягата.

— Полковникът каза, че ако се пречат...

— Наясно съм какво полковникът... Давай ги зад мен!

— Какво беше това? — гласът бе познат, не Свинолуповия, а един такъв уморен, ленив; от този глас пред вътрешния поглед се изправя бордей, осветени отвътре завеси...

— Край, простете за недоразумението. Взимаме ги и си тръгваме — Летягата.

Стоманени ръчища завлачиха Артъом по пода, другарите му отзад заритатаха с крака, замучаха — но от Ордена са добре обучени, на тях не можеш да им се изплъзнеш.

— Дайте ги тук. Слагайте ги долу. Това е, ще се оправя сам. Качвайте се. А вие с лица към пода!

— Полковникът каза и тримата да ги отстраним, ако се започне нещо.

— Какво отстраняване?! Озверели ли сте?! — Савелий се съвзе.

— Дамирчик, не съм забравил. Ще се оправя. Обискирахте ли ги? Чисти ли са?

— Чисти са.

— Това е. Хайде. Аз бързо.

— Добре, момчета... — съгласиха се някак, със съмнение. — Да вървим. Нека Летягата сам. Негов другар е.

Затропаха ботуши, сякаш се отдалечаваха — но също със съмнение, с престоленост. Като че ли нагоре, но сякаш и встрани. Омазнената кожа пусна устата му.

— Това е Свинолуп! Това е червеното кагебе! Ние на червените — патрони! На червените... ние... патрони! Ти схващаш ли какво правиш?!

— Аз си имам заповеди, братле — отговори меко Летягата. — Да доставя. На кого — не е моя работа.

— На червените! На червените! Патрони! Ние с теб! На тях! С тях! В бункера! Там нашите момчета! Десетия! Улман! Шапката!

Червените — тях! Помниш ли това! Теб — за една бройка! Мен! Как ние? Как ние — на тях?!

— Казано ми беше да ги взема от склада и да ги докарам тук. И да ги предам.

— Лъжеш! — закрепця Артъом, изтръгвайки се. — Лъжеш, гадино! Предател! Боклук! Ти тях! Ти мен! Ти всички тях, убитите! Ти нашите момчета! Вие! Ти и тая стара гнида! Всички предадохте! За какво — те?! За какво умряха?! За да можем ние — ние! На червените — оръжие?! Патрони?!

— Тихо. Тихо! Това са помощи! Не са патрони. При тях има глад. Те с тези патрони ще купуват гъби. От Ханза. От Ханза. На тях самите цялата реколта им е изгнила.

— Не ти вярвам! На всички вас!

— Гадост някаква — каза Лъоха.

— Ти самият?! Вярваш ли в това?! Ти?!

— Моята работа...

— Каква е твоята работа? Мислиш ли, че не чух? Какво още ти е казано... Казано ти е да ме убиеш. Ако не преглътна това, нали? Какво значи „ако се пречкат“? Трябваше ли да преглътна това? Че ние — ние!... патрони... на червените?!

— Прости ми.

— Няма да ти простя! На теб няма да простя! Само кръв, гадино. Аха. Ти! Ти — как сега? Как вярваш, Летяжка?! В какво?! Сега?! Всичко това — за какво е?! За дял от печалбата?!

— Ти... Ти не...

— Хайде! Ти нали знаеш! На мен вече не ми пука. Аз така или иначе ще умра. Стреляй, лайно. Изпълнявай каквото ти е наредено. Втора отрицателна, мамка му! Само пусни моите хора. Тези. Те какво? На тях старецът за нищо не им е длъжен! Няма за какво да се заплаща!

Летягата мълчеше, сумтеше. Нещо металическо се напрягаше някъде наблизко. Но беше непрогледно и Артъом не усещаше смъртта, която вече беше съвсем на прага.

— Е?!

Вонящата кожа отново напъха всички звуци обратно в Артъом.

— Изправете се всичките — нареди шепнешком Летягата. — Прости, Артъом.

Пистолетът изсъска над ухото му.

Едно, две, три.

Нищо не се промени.

Как да се различи в пълната тъмнина смъртта от живота?

Ето как — по вкуса на кръв и бензин, прах и масло в устата.

Жив.

— Хванете се за ръцете! — прошепна Летягата. — Който се пусне, ще го застрелям на място.

Те не тръгнаха да бягат от него на сляпо, довериха се на Летягата за последен път. Дланта на Летягата поведе бързо нанякъде Артъом, както си беше със запушена уста, а останалите ги последваха във верига.

— Ей! Как е там? Готово ли е? — повикаха ги от ескалатора.

— Сега бегом — каза Летягата. — Ако ни догонят, ще убият и мен заедно с вас.

Побягнаха, без да гледат и без да виждат, като се държаха за студените, хлъзгави от предсмъртната пот пръсти.

— Къде? — закрещяха отгоре. — Стой!

Летягата, изглежда, сам не знаеше накъде — просто бягаше нанякъде. След половин минута наоколо засвистяха куршуми, отзад затропаха ботуши. Те свърнаха нанякъде, като се препъваха, блъскаха се един в друг, пречеха си взаимно.

— Кой е това, този Феликсович? — попита Артъом в движение Летягата. — Бессолов! Кой е този Бессолов? На когото ни е продал старецът?! А?!

От небето долетя стълб светлина. А те четиримата побягнаха от него като хлебарки.

Напъхаха се в задънен преход, обърнаха се. Шумът от чуждия бяг се отдалечи, после отново се приближи. И отново от процепите в чернотата се плъзна смътно гърдно бучене както в самото начало, когато се спускаха на Комсомолска.

Отново защракаха наблизко безгласни куршуми, рикошираха от стените, отлетяха нанякъде, неохотно пощадили ги.

— Кой е този Бессолов? — не се отказваше Артъом. — Кой е той?! Ти знаеш, Летяга! Ти знаеш! Каж ми!

Летягата се спря, обърка се: може би тук навсякъде беше еднакво черно, навсякъде — далеч от топлия червен живот, и не можеше да се

намери никаква посока.

Запали фенера.

— Ето ги! Ето! Там!

Стояха при заварена решетка. Летягата се прицели, свали с изстрел сложения катинар, тримата заедно издърпаха решетките, вмъкнаха се, пълзешком се заотдалечаваха от смъртта, глупаво, на четири крака — току-виж онези ги мързи да ги последват?

— Ааааааа...

Стонът нарастваше, сливаше се в хор, духаше в лицата им като вятър от тръбата, по която пълзяха. И вече вибрираха в унисон с него тъпанчетата, сърцето и далакът. А отзад не изоставаха, стараеха се да изпълнят заповедите, гъделичкаха с лъчи тиловете им, избираха си мишени.

Летягата се спря — някакъв железен капак. Иззад капака така бучеше, сякаш беше сложен върху кипящ бързовар и всеки момент парата може да го отнесе.

Натисна капака — напразно. Ръждата вече беше пустила корени, солта беше залепила ключалката за касата. Изсвистя куршум, ухапа последния от тях — Савелий.

— Към стената!

Летягата притегна ръка, насочи към преследвачите фенера си, ослепи ги, бум, бум, бум, изпрати в отговор олово, рани някого, изглежда. Трудно е да не уцелиш в такъв тесен отвор.

И оттам отговориха стократно.

— Да бяхте помогнали, а?!

Ритнаха двама-трима с крака, желязото отпред се поколеба, отмести се. Савелий също се хвана, изохка; вмъкнаха го, вече омекнал, след себе си в разтворилата се дупка. Стовариха се в тунел — от отвор под самия таван. Сред хиляди крещящи души. Паднаха с главите надолу, но не се пребиха.

Сега стана ясно какво ревяха тук:

— ХРАНАААА!!!

* * *

Никога и никъде по-рано Артъом не беше виждал толкова много народ накуп. Тунелът беше необичаен — широк, с два коловоза едновременно, с прави сводове; беше залят с хора навсякъде, докъдето им стигаше погледът.

Тук имаше море от хора. И това море бушуваше.

Четиримата паднаха на петдесет метра от станцията и загребаха през живите тела нататък, към светлината. Мъкнеха Савелий със себе си, без да гледат вече къде там го е ударил куршумът. Савелий хвана Артъом за врата, протегна се към ухото му с танкисткия си ръст, и закрещя, зашептя в ухото му; Артъом го чу, но се отдръпна: какви ми ги говориш?! Жив си и имаш още да живееш! Не биваше да се спират — тълпата се движеше и можеше да ги смачкат в стените или да ги стъпчат. Освен това трябваше да вървят, за да се изгубят в навалищата — преследвачите можеха да се появят всеки момент.

Телата тук бяха мършави, изморени, кожата по тях висеше. Промъкването през тях беше осезаемо — безмесните кости се закачаха в минаващите като ренде и сякаш изстъргнаха от всекиго по нещо за себе си. Този глад ги е събрал тук от всички краища на Червената линия, осъзна Артъом. Но защо тук?

— ГЪБИИИИИ!

Странно как се държаха на крака — изглеждаше, че в тези мършави кокили не може да има никакви сили. Но не всички се държаха — от време на време се налагаше да се спъват в някой предал се, ботушите стъпваха в нещо меко — може би в кореми — и се подхлъзваха върху нещо твърдо и кръгло. Живите не можеха вече да плачат за нищо друго освен за гъбите.

Лесно беше да се определи посоката: всички глави в тунела бяха обърнати на една и съща страна. И между рева тихо припяваха думата „Комсомолска“.

Четиримата се движеше заедно с всичките и през всичките към Комсомолска. Пред тях се виждаха само темета. Остригани, обикновени, обръснати, сиви и бели. Сякаш тук хората спокойно се оправяха и без лица.

Артъом се обърна и видя как от дупката при тавана с краката надолу скача във вълните фигура с мундира на Ордена, последвана от още една. Летягата не беше изпълнил заповедта, но другите не можеха

да си затворят очите. Вълните погълнаха гмуркачите; сега те щяха да заплуват и да търсят Артъом, за да го удавят.

Той удвои усилията си, тръгна с полусвити крака, за да може черната му униформа да се скрие зад чуждите червеникави рамене; дръпна и останалите надолу.

Нямаше смисъл да говорят помежду си: плачът и виковете на човешкото море заглушаваха всичко, изглеждаше, все едно си отварят и затварят устата без звук. Каквото и да искаха да кажат, получаваше се, че говорят за гъбите.

Пробиха си път до Комсомолска. Радиалната, червената.

Погледнаха я отдолу, от релсите — огромна, тържествена и страшна.

Станцията приличаше по нещо на Библиотека „Ленин“: също беше висока, като двуетажна, и вече някаква съвсем не тукашна: правоъгълни сводове, никакви заоблености, колоните — високи, антични, със завити пшеничени класове, опиращи се в тавана.

Из цялата станция имаше хлебни мотиви: храм на урожая на безбожниците. Колоните бяха облицовани в кафеникав мрамор с червени пръски, стените над коловозите — с плочки като в камерите за изтезания, а класовете под тавана бяха отлети от бронз като мечове.

Тълпата стоеше и на платформата, и на коловозите; тези, които бяха на коловозите, искаха да се качат на платформата, а онези на платформата се стараеха да не паднат долу. И всички се носеха, пеейки с гръден стон химна на глада някъде далеч напред. Станцията беше потънала в полумрак; отгоре падаха и скитаха по белите и голи черепи лъчи на фенери, сякаш търсеци в бурната вода оцелели от корабкрушение.

Артъом вирна глава.

Комсомолска имаше втори етаж — балкони, които опасваха цялата станция на височина четири метра над платформата. И тези балкони все още не бяха потънали под човешкото море. Там засега стояха червеноармейци с автомати, опрели за удобство дулата в парапетите. Но в кого се целеха? Нали не във всички едновременно?

Между бойците бяха поставени офицери; те се опитваха да крещят нещо през високоговорители, но тълпата със своя глъч ги надвикваше.

По раменете, по главите, един през друг Артъом и останалите се изкатериха на платформата. Той погледна отново назад и забеляза черните вълнени лица в тълпата. И те забелязаха него, черния.

Приседна, плувнал в пот. Всичките му рани се обадиха едновременно: надупченото рамо, разбитото коляно, натъртеният гръб. Казваха му: край, достатъчно. Спри се, остани.

Отпред се мярна това, което всички толкова отчаяно искаха.

Насред залата като спасителен трап към хората се спускаше широка мраморна стълба с балкони. По краищата на залата е имало още две — но бяха съборени и зазидани. Само по средната можеше да се изкачи и така да се стигне до прехода към Околовръстната линия. Към Ханза. Натам и напираше тълпата.

На стъпалата стояха три кордона граничари; преносимите заграждения бяха омотани с бодлива тел, а на междинната площадка в двете посоки от грижливо спретнато гнездо стърчаха дулата на картечници. Не беше оставен никакъв път за нагоре.

— ГЪБИИИИИИИИИИ!!! — ревеше станцията и сякаш цялата линия.

Майки с вързопчета в ръцете — кои мълчаливи, кои още ревящи. Бащи с опулени изплашени деца на вратовете — по-високо, по-високо, за да не ги спънат мъртвите, да ги привлекат към себе си на дъното. Всички искаха към стълбището, към стъпалата. Всички знаеха, че тук няма да им дадат никакви гъби. Всички искаха на Околовръстната линия, друг път към живота не им оставаше.

Защо още тълпата не се беше хвърлила върху тънките прегради — всъщност обикновен въздух, обрамчен с тръби и тел? Хората вече напиреха, пристъпваха към шиповете, облизваха се на тях и на червеноармейците. Онези махаха на гладните с приклади, но червената линия засега не беше престъпена нито от едната, нито от другата страна.

Как се беше събрал толкова народ на Комсомолска? Бяха ли им пречили да дойдат от своите станции по-нататък по линията и какво беше станало с онези, които са искали да им попречат? Неизвестно; но от тунела прииждаха все повече и повече, продължаваха да се катерят по чуждите рамене и на платформата, тъпчеха се все по-нагъсто и по-нагъсто — по трима, по пет, по седем души на квадратен метър.

Всичко това трябваше да се взриви всеки момент; тази сапунена ципа между войниците и хората. Изтичаха последните секунди песъчинки преди атомния взрив.

Тук беше чудовищно задушно и беше горещо като в пещ — нямаше откъде на Комсомолска да се вземе кислород за всички, които бяха дошли тук. Хората дишаха учестено, плитко, а от водата, която издишваха от себе си, над станцията висеше мараня.

Артьом погледна отново назад: къде там, в тълпата, са черните лица? А те се мярнаха по-наблизо. Сякаш надушваха къде да го търсят и нищо не можеше да ги отклони от следата му.

А под тавана ставаше нещо.

Колко ли хора — хиляди — заразявайки се един от друг, започнаха да вдигат глави нагоре.

По балкона крачеше решителен и бърз конвой, начело на който като танков силует се носеше напред Свинолуп.

Това приличаше зловец на службата, която веднъж на ВДНХ, по времето на черните, беше провел поканен кой знае откъде свещеник със своите служители. Конвоиращите носеха нещо в ръце; спираха се при всеки от стрелците на парапетите и Свинолуп ги награждаваше с това нещо.

Артьом с примряло и свито сърце разбра с какво ги благославяха там: със същите тези патрони, които те с Летягата бяха докарали преди час. Ето ти го средството против глад.

— Ето я помощта! — Артьом се вкопчи в рамото на Летягата, тикна пръст нагоре. — Ето я. Твоята!

След като обходи всички стрелци и ободри всеки, Свинолуп със своите се спусна на площадката между етажите към гнездото от чували; свитата му остана да храни с патрони картечните отделения. Майорът прошепна нещо на ухото на командирите на отделенията, потупа ги по раменете.

Народът долу се развълнува, но чувствайки какво се твори горе, започна да немее; хорът се развали, ентузиазмът му спадна.

Свинолуп заговори звънливо на народа:

— Другари! — изтръби той. — От името на ръководството на Червената линия ви моля да уважавате законите на нашата държава, включително и закона за свободата на събиранията. Моля ви да се разотидете.

— Гъби! — извика някой.

— Гъбииии! — подкрепи го тълпата.

— Пусниииии! — прекъсна рева на тълпата женски писък. —
Пусни ни, изрод! Пусни ни!

Свинолуп кимна. Сякаш се съгласяваше.

— Ние нямаме право! Да ви допуснем! На територията! На друга! Държава! Аз! Настоявам! Да се разотидете!

— Ще пукнем от глад! Дъщеря ми умря! Спаси! Пусни! Едва стоя! Коремът ме боли! А ти самият! Оял си се! Пусни! Пусни! Пусни!
— крещеше с различни гласове тълпата.

— На Ханза! Да ядем!

Тези хора няма да ги пуснат на Ханза, мислеше си Артъом, глупаво и бавно заради задуха. Тези хора никога няма да ги пуснат на Ханза. Никого, нито един. Ханза знае всичко — за заглушителите. За патроните. За Райха. За жизненото пространство. За червените. За глада. Тях няма да ги пуснат там, тези хора.

— Това е провокация! И тези, които призовават! Провокатори! — натърти Свинолуп, обхождайки тълпата с бавен и многозначителен поглед; сякаш запомняше лицето на всеки, за да си разчисти по-късно сметките с него. — С провокаторите! Разговорът! Ще бъде! Кратък!

— Мрем! Измираме! Нямаме сили! Пощади! Господи, избави! Спаси ни! Не позволявай! Не позволявай да загинем! Мъничко! Бульонче! Не за мен, за детето! Гад! Пусни ни! — Тълпата престана да говори по човешки и отново застана с единна глинена гръд: — ГЪБИИИИИИ!

Задните се приближиха още повече към мостика, към стълбището, към Свинолуп и притиснаха предните. Предните издишаха заедно въздуха си, за да се поберат, и от това издишване станцията, хлебният храм, затрепери. Хората искаха на стълбището, в олтара; сякаш в олтара им бяха приготвили хляб или вино. А там нямаше нищо. Само жертвеник — и нож.

Сега ще се случи всичко. Сега ще бъде горещо — и хлъзгаво.

Свинолуп не им отговори. Нямаше и намерение.

Не биваше да им позволи. Трябваше да ги изведе.

Защо сега да умират всички? Та те могат още да живеят.

Трябва.

Люлееше се заедно с останалите — ту към щиковете, ту на обратно. От люлеенето му прилошаваше. Останала му беше само капка въздух. И той каза на тази капка, първо шепнешком, а после по-високо:

— Там няма нищо за вас... Не ви трябва на Ханза. Не ходете на Ханза! Там не сте нужни никому! Чувате ли?! Хора! Не ходете! Моля ви! Не бива!

Малцина чуха Артъом, но Свинолуп го чу — стоеше близо.

— Тъй! Никой не ви чака там! — лениво, в името на реда, подкрепи той Артъом. — Тук ви е мястото!

— А къде?! Къде тогава?! Къде да отидем?! — завълнуваха се най-близките хора и вълнението като водни кръгове започна да се разпространява около Артъом.

Та те не знаят нищо, спомни си Артъом.

Те нали вярват, че няма нищо освен метрото, освен Москва. Тях всичките нали ги лъжат, че светът е изгорял, че те са сами, тях ги държат в тези тунели, под земята, на тях дори не им обясняват нищо за враговете, просто са ги затворили тук, в подземията, в тъмнината...

— Горе! Горе трябва! Хора! Светът е цял! Не само ние тук сме оцелели! Чувате ли? Ние не сме сами! Москва не е сама! Има други градове! Аз сам чух! По радиото! Има ги! Може да се махнем оттук — където си поискате! Да си живеете, където си щете! Всичко е открито! Цялата земя е открита.

Хората започнаха да се обръщат, да го търсят. И Артъом тогава разбра: ето сега трябва да им разкаже. Да им разкаже и нека знаят, нека решават сами. Някой му подложи ръка, друг — гръб, и той започна да се катери по тях — за да застане на раменете на другите, за да могат да го чуват.

— Вас са ви лъгали! Там всички... Отгоре! Питер! Екатеринбург! Новосибирск! Владивосток! Всичко е останало! Само ние тук... Ние тук! В свински лайна! Сърбаме ги, дишаме ги! Там има слънце! А ние вместо него гълтаме таблетки! Нас тук... В тъмнина! В задух! Ни държат! Разстрелват! Бесят! И ние един друг... Душим се, колим се! А защо?! За чужди идеи?! За тези станции?! За тунелите?! За гъбите?!

— ГЪБIIIIIIIIII! — подхвана тълпата.

— Какви ги вършиш, мамка му?! — хриптеше му отдолу Летягата. — Ти ни демаскираш! Та те веднага ще изпълзят оттук!

Артъом прегърна хората с възпалените си очи — сухи и горещи. Как да им обясни? Как да се добере до всеки?

Черните шапки изскочиха наблизко като шамандури. Изпратените от Мелник. Сега него... ще го смъкнат... от чуждите рамене. Но вече не можеше да се крие. Сега трябваше непременно да разкаже до края всичко, което не бе успял тогава, по радиото.

Свинолуп стоеше безмълвно, чакаше да види дали този полумъртъв ще убеди останалите да се отдръпнат от стълбите. Стрелците чакаха заповедите му.

— Ние тук умираме! Растат ни тумори! Гуши! Всичко е крадено! Храната... От своите деца крадем... Дрехите... От мъртвите... Газим се едни други... В тунелите! Червени... Кафяви... Всичко това е напразно! Всичко! Братя! Напразно! Ядем себеподобните си! В мрака! Нищо не знаем! Всички ни лъжат! Всички! Защо? За какво?!

— А къде да се денем? — извикаха му.

— Горе! Може да излезем! Да се спасим! Там има изход! Отзад! В тунела! Люк! Вървете назад! Там е свободата! Там! Излизайте горе! И където искате! Сами! Живейте сами!

— Той иска да ни отведе от Ханза! — извика някой напук.

Видя черните зеници на дулата. Едно, друго. Целеха се в него. А той не беше успял още да им разкаже. Забърза се.

— Напразно ще загинете сега! Ще загинете, а никой дори няма да узнае! Там има цял един свят! А ние тук... под похлупака! Ние ще издъхнем тук до един, а никой няма да узнае! Всичко това е напразно! Отидете си! Не бива! Назад!

— Откъде да вземем гъби?!

— Провокатор! — извикаха. — Той е провокатор! Не го слушайте, хора!

— Стойте! — Артъом махна с ръка, но в този момент от тълпата изплюха към него олово.

Заради това, че ръкомахаше, се отърва от куршума в сърцето. Уцели го в рамото — отново лявото. Събори Артъом, изби му мисълта от главата, стовари го по гръб в тълпата. И тя веднага щом той млъкна, забрави всичко.

— Гъбииии! — запищя някой тънко.

— ГЪБИИИИИИ! — застана народът.

Летягата успя да измъкне Артъом, да го изправи, да го прикрие с тялото си секунда преди тълпата да тръгне.

— За последен път! — изрева Свинолуп, но задните редици нито го чуваха, нито го виждаха.

Артъом видя с крайчеца на окоото си как Свинолуп тупа картечаря по рамото, а самият той побягва нагоре по стълбите, на балкона, далеч от станцията. Трябваше да продължи да работи, да върши важни дела, не му беше позволено да загива. Той си отиде и се започна без него.

— Пусниииии! — каза тълпата на картечарите.

Летягата помъкна Артъом срещу хората — по-далеч от загражденията, по-далеч от дулата, като гребеше с всичките си мечешки сили, а потокът ги влечеше обратно, за да ги насади на шиповете, на връзващите се куршуми.

— Оооогън!

Изгърмя картечница, разгърна жужащите патрони във ветрило, покоси първия ред.

— Помилуй! — запищя някой. — Господи, помилуй!

— Помилуй, Господи! — застана друг, жена.

— Ще умрем тук! Помилуй!

— Там! Горе! Вървете! Горе! Не бива да умираете! Идете на свобода! — крещеше им Артъом, но викът му потъна в разпространилото се мигновено като електричество „Пощади ни!“.

И с този плач всичките хиляди се надигнаха към загражденията, към картечницата.

— Помилуууй, Господи!

Не ги бяха учили на това, затова всеки изговаряше със своя музика тези две думи. Заради това се получи зловещ хор, чужд, неземеен. Задърпаха притиснатите си долу ръце, за да се прекръстят, но не можеха да ги измъкнат нагоре. И тръгнаха напред безръки, стъпвайки върху онези, които бяха повалени, без да се научат на нищо от тях.

— Помилуууууй! — зарева Лъоха, хващайки се за своя Христос.

Първите паднаха, вторите станаха меки щитове за третите. Артъом с Летягата и Лъоха със Савелий искаха назад, далеч от картечниците, а тълпата въпреки това искаше напред, защото не виждаше нищо хубаво за себе си назад.

Самият Артъом също беше безрък и вече не можеше да спре тълпата по никакъв начин.

Отгоре зареваха с автоматите по главите, започнаха да мячат тук-там е хора, но в блъсканицата вече не можеха да паднат и си оставаха на крака дори и мъртви. Никой тук не се уплаши от смъртта. Може би на тях им се искаше вече да тръгнат на заколение, за да отиде поне някъде омръзналият им живот и най-накрая да се успокоят. Само пееха „Помилуй“ и продължаваха да си вървят към стълбата, нагоре, към това „горе“, което разбираха — и към куршумите.

Докато сменяха пълнителя на картечниците — за секунди — сто ръце вече бяха хванали оградата и я бяха разкъсали на парчета. След миг извадиха очите на картечаря, разкъсаха командира на отряда, удушиха останалите и плъзнаха, живи и мъртви заедно, нагоре като лавата на вулкан. Дори не си правеха труда да взимат оръжията на залетите, не им беше до това.

Полетяха надолу от стълбите и парапетите войниците с автомати, беззвучно и синхронно. Артъом вървеше назад, към тунела, към люка, но въпреки това се издигаше заедно с останалите по стълбите към балконите; отнасяха го към прехода за Ханза.

Червеноармейците, до които народът още не се беше добрал, започнаха да отстъпват и вече молеха тълпата за милост, но викаха твърде тихо, затова убиваха и тях. Савелий се подхлъзна и потъна и повече не изплува. И още стотици от хилядите, а може би и хиляди от хилядите пропадаха.

Някой задърпа Артъом за ръкава.

Обърна се — жена. Слаба, посиняла.

— Младеж! Младеж! Не мога! Ще задушат сина ми! — закрещя му тя. — Задушават го! Вземи го на ръце! Вдигни го! Ще го задушат! Не мога сама!

Той погледна надолу и видя момче на около шест години, русо, с размазани под носа кървави сополи. И едва успя да го издърпа към себе си — нагоре.

— Добре? Него къде? Ти кой си? Как се казваш?

— Коля.

— А аз съм Артъом.

Коля отначало прегърна Артъом през шията, за да не се изплъзне, но го притискаха и той успя да се хване и да се качи зад

врата му. Майка му го хвана за ръката. Поддържа го и го изпусна. Артъом се обърна — къде е? Тя стоеше, затисната от тълпата, не можеше да падне, а главата ѝ беше клюмнала, пробита от куршум.

— Насам, насам! — крещеше от раменете му малкият Коля, още не забелязал, че са убили майка му.

Напред крачеше Летягата — як, непробиваем. Лъоха се беше вкопчил в разпятието си и гребеше на него като на отчупена корабна мачта, молейки се с единствената дума, която знаеше. Някак успяха да се споят помежду си и така се носеха към границата с Ханза.

— Мамо! Мамо! Къде си? — спомни си момчето; но там, където я беше оставило, вече нямаше нищо.

Всички червени бяха смазани и стъпкани. От тъмнината се появиха флагите на преходите — бяло поле, кафяв кръг.

— Нагоре — молеше хората Артъом. — Не тук. Нагоре.

— Мамо! Мамоооо!

Той се опита да слезе, да скочи в мелничните камъни, за да измъкне оттам майка си. Но Артъом осъзна — ще го смачкат за секунда.

Помисли си, че сега не може да изостави това момче. Длъжен беше да го вземе със себе си. За колкото му стигне животът — за толкова да го вземе. А как ще го отглежда? Изведнъж си представи как се връща при Аня и при тях е този хлапак, който сега Артъом държи за глезените. И всички живеят заедно... В Полиса? На ВДНХ? Прииска му се там, в този живот, да го погледне за минутка.

Над укрепленията запалиха прожектор, опитаха се да заслепят народа. Но народът и сляп знаеше накъде да върви.

— Гъбiiiiiiii!

— Държавна граница! — извикаха им. — Федерация на станциите! На Околовръстната линия! Ще открием огън! На месо!

— Помилууууу!

И край — напразно бяха оцелели там, на стълбите.

Артъом свали момчето от раменете си, хвана го на ръце — за да не го уцелят куршуми над главата му. То се задърпа. А Артъом си мислеше: по дяволите, а каква отговорност е това — сега трябва да го мъкне навсякъде със себе си.

А Сухия как... Сухия как беше взел Артъом и го беше мъкнал цял живот, и пак така, благодарение на случайност. Той беше успял. А

Артъом щеше ли да успее?

Тататататататата! — затрака се.

Паднаха първите, най-смелите, паднаха вторите, отчаяни, но отзад все прииждаха и прииждаха — трети, четвърти, стотни, двестни. Артъом се обърна с гърба напред, за да прикрие Коля.

— Мама — каза Коля.

— Тихо — помоли Артъом.

Преминаха покрай заблуден мъртвец с черен мундир.

Страшно е да поемеш отговорността за някого друго, още повече — шестгодишен. Свързваш се с него за цял живот... Как става това?

Коля се отпусна, престана да се дърпа.

Артъом сведе поглед — а момчето беше мъртво. Ръцете бяха отпуснати, краката се люлееха, русата глава — отметната назад. В последния момент го бяха уцелили. Беше прикрило с тялото си Артъом.

— Страхлив мерзавец — каза си Артъом. — Страхлив боклук. Лайно.

Размаза сополите си, потърси къде да положи момчето, но нямаше къде. А после тримата ги запратиха към укрепленията, към ханзийските картечници. Картечниците бяха същите, не се отличава по нищо от онези на червените. И куршумите сигурно бяха същите. Убиваха по същия начин.

Към тримата вече насочваха плюещото кръв дуло, но Летягата си спомни за своя винторез, спря стрелеца наред движението му и след секунда гнездото беше пометено от вълна, която повлече трупа по камъните.

Артъом държа Коля в ръцете си колкото може, но все пак го изгуби.

Всичко беше засипано с хора.

Мъртвите гледаха разсеяно, мълчаха. Останалите не можеха. Който продължаваше да върви, ревеше. Онези, към които летяха куршуми, мучаха „помилуй“. Умиращите довършваха разговора си с Бога. Никой не слушаше никого.

Но изведнъж започнаха да се хващат за ръце — за да вървят във верига и да не се разкъсват. Хванаха Артъом от едната страна, от другата — непознати хора. Топли, горещи ръце. Задържаха се така за

кратко. Направиха няколко крачки — пусна го първо левият човек, после и десният.

Вече крачеха по смачканите лица на ханзийските граничари, авангардът на гладните преминаваше през телените мрежи, почти бяха достигнали до Комсомолска на Околовръстната, когато отзад изскочиха като дяволи огнехвъргачите.

Артъом, Летягата и останалите влетяха в огромна и тържествена зала: таванът — в щастливи мозайки, полилеите дават незаслужена светлина, нежно божествена, смачкани хорица отстъпват от нашествието, врещейки; а избягалите, промъкналите се — като плъхове, като хлебарки бързат да избягат с приведени очи надалеч от този дворец — към тунелите, към дупките, за да се разпръснат, докато не са ги изловили всичките.

Отзад, в преходите, зареваха огнехвъргачките, запищяха първите изгорени, разнесе се миризма на печено месо и изгорели коси, но Артъом, прегърнал се с Летягата и Лъоха, бягаше към чернотата на тунела, без да се обръща към онова, което беше останало там, зад гърба му.

От тунела отзад крещяха, настояваха да спрат, някого там вече сътрудниците от службата за безопасност на Ханза го мъкнеха в обратна посока, към Червената линия, вкъщи. Не бяха нужни тук тези бегълци.

Не разговаряха помежду си.

Нямаха въздух да говорят.

* * *

Преди излизането на Курска попаднаха на служебна свързваща линия, през нея, след като раниха охраната, се добраха до друга линия, синята Арбатко-Покровска. Летягата си спомни за един вентилационен кладенец там. Изкатериха се в двор между разпръснати тухлени къщи, изтъркани златисти куполи и разбити витрини.

Седнаха да починат, оглушали от виковете.

Летягата мълчеше, Лъоха се блещеше, Артъом повръщаше. Запалиха цигари.

— Как си сега с тази история? — обърна се Артъом към Летягата. — Разбра ли?

Онзи сви мечешките си рамене.

— Убиха момчето. В ръцете ми.

— Видях.

— Той на тях — нашите патрони — каза му Артъом. — Свинолуп. Тази гадина. Майорът. Твоите патрони. Техните вече са били свършили, явно. Нас ни чакаха. И той се измъкна. Жив. Толкова мъртъвци останаха там. А той е жив. И ще продължи да си живее.

— Изпълнявах заповед.

— И той е изпълнявал заповед. Едва ли е измислил всичко сам. Те всички там изпълняваха заповеди.

— Ти какво — с тях ли ме сравняваш?!

— А хубаво би биуо също да се убие някой — каза Лъоха. — Този, който е измислил всичко това. Тази пуокуета гадина. За да не дават повече такива науеждания.

— Бях сигурен, че е пукнал. Вкарах два куршума в него. Трябваше в челото.

Лявата ръка на Артъом беше изтръпнала, цялото му рамо беше мокро, но сега не биваше да мисли за това.

— А каква полза да се убива майоуът? — възрази Лъоха. — Майоуите с уопата да ги уинеш. Като убиеш майоуа — само ще зауадваш капитана. Туабва напуаво да се стуеуят маушауите.

— Да, и да го бях убил там? Какво щеше да се промени? Те пак щяха да тръгнат срещу куршумите. Аз нали им казвах, че могат да си отидат. Горе. Те не слушат! Никого! Даже онези, които умират сега. На тях какво, по-лесно им е на картечниците, отколкото нагоре? Какво да се направи?!

Летягата изплю кръв в шепата си, разсеяно изтри ръката си в панталоните. Потърка чело.

— Майната им. Ти няма да ги промениш. Те са като стадо. А аз къде да отида? — каза той. — Та това е дезертърство. Няма къде.

Артъом го погледна. Неизгарящ човек беше Летягата. Не гори, защото няма какво да гори. Да можеше и Артъом така.

Ушите им постепенно се отпушиха. Разтеглените им тъпанчета се свиха.

И ето че отдолу, от процепите, от колекторите, канализационните решетки, през вентилацията, навсякъде изпод земята започнаха да излизат звуци. Плач и вопли. Слаби, приглушени от дебелия московска глина, отразени от множеството ъгли на изпочупените тръби. Ехо. Хората не можеха да избягат, само гласовете им можеха.

Това беше като раждане. Москва беше като жена, която вече беше умряла, но във вкаменяващата ѝ се утроба седяха още живи деца. И те искаха да се родят, и плачеха там вътре. Но Москва не пускаше никого повече. Стиснала беше бетонното си влагалище и беше задушила всичките си деца, те се бяха помъчили и бяха утихнали, така и неродили се.

А тютюнът свърши.

Беше нощ.

Москва беше потънала в тази нощ като в кофа с мръсна вода, за да измие кървищата си. След като свърши мътната нощ, ще дойде мътен ден и никой в този ден няма да научи всичко, което е станало през предишния. Всичко ще се отмие в нощта. Кой ще узнае за черния тунел, където едни хора сляпо млатеха други с кирките си? Никой. Кой ще узнае за заглушителите? Никой. А за това как безбожниците се кръстеха и вървяха към картечниците? И за какво умряха всички? По каква причина?

— Летяга. Летяга. А има ли ги тези врагове? Запад, Америка? Има ли ги изобщо? Кажете честно.

Летягата го погледна накриво, но в тъмнината изглеждаше, че очите му са се наместили и сега гледат направо, правилно.

— Трябва да ги има.

— Защо са ни врагове? — каза Лъоха. — Ние и без тях се спуавяме.

— Стига да искаха, щяха да ни ударят за всеки случай. Контролен изстрел. Ако толкова ги е страх от нас. Не си ли мислил за това?

— Не.

— А останалите градове, всичките — Питер, Владивосток и всички по-дребни — тях защо не ги бомбардират, не си ли мислил? Или те са покорили всичките, а ние тук сме останали последните непокорени?

— Не! Какво значение има за теб дали съм мислил, или не?!

— Защото няма никакви врагове. На тях не им пука за нас, Летяга. На враговете. Ние никому не сме нужни. Ти си се вързал и аз се вързах. През цялото време си мислим, че много сме притрябвали на някого. Че тук, при нас, е пътят на земята. Че ние сме последните или единствените, или главните. Че тук при нас се решава съдбата на света. Глупости. Нищо не се решава тук. Ние тук строим империи, вървим срещу картечниците, умираме на пост, храним кучетата със себе си, спасяваме човечеството и всичко под похлупак. Цялата ни борба, жертви, подвизи. Всичко това са мравешки подвизи в мравуняк. Никой не чува за тях. Напразно измираме. Махни този похлупак...

— Щит! Щит, а не похлупак!

— Махни този щит и нищо няма да се промени. Сигурен съм в това. Не ние сме нужни на враговете, Летяга, а враговете на нас.

— Сигурен съм — тежко и ядно каза Летягата. — Сигурен съм, че старецът казва истината.

— Значи е наивник — също толкова ядно му отговори Артъом. — И той е наивник, и ти си зомбиран. И аз съм наивник, че се вързах там, в Балашиха. А сега вече край. Нищо не може да се направи. Тогаваше моментът. Трябваше да разбия всички тези заглушители на пух и прах. Всичките да изравня със земята. И щяхме да видим. Нали, Савелий?

— Да — отговори Лъоха вместо смазания Савелий.

— Нищо нямаше да постигнеш — изплю се Летягата. — Около Москва е пълно с такива заглушители. А и без това хората не биха ти повярвали.

— Защото вие двайсет и пет години сте им промивали мозъците. Как да повярват?! Да не е тяхна вината?!

— Аз на никого нищо не съм промивал!

— Аха. Ти отстрелваш всеки, който не се вмести във вашата история.

— Аз с враговете! Аз родината — от враговете! И теб, всезнайко, ако не те бях измъкнал от Балашиха, ханзийците направо там щяха да те заровят. Нямаше да успееш да гъкнеш!

— Там не ти ме измъкна! А старецът! И не от жалост! А за да си предпази смотаното оборудване! И това е! Той... ти е казал... да ме гръмнеш! Мен! Замисли се! Какъв съм му аз? Зет? Съпруг на дъщеря му? И въпреки това ме е осъдил!

— Но аз нали не те гръмнах.

— Благодаря, бля!

— Моля!

— А за какво да ме убива? Затова, че знам за заглушителите? Защото знам как промиват мозъците на хората? Или защо? Ако дава патрони на червените, а аз възразя? Двайсет хиляди патрона! Двайсет хиляди! Ти сам днес ги опита! Стига си бил такъв наивник!

— И какво?! Затова пък войната свърши! Такова беше условието на Москвин!

— Затова старецът говореше за всяка цена! Че ще се наложи да се плати! Двайсетачка!

— А какво, още ли от нашите момчета трябваше да мрат? Още един бункер ли трябваше да устроим?!

Артъом се извърна.

— Това там Москвин ли беше? Познах го. Москвин и вторият — Бессолов. Бессолов какъв е на Ханза?

— Някаква клечка там. Изобщо не можеш ги разбра тях.

— Лъжеш — каза уверено Артъом. — Знаеш. Кой е?!

— Разкарай се.

— Та нали той изпрати чрез нашия старец плика до фюрера. И патроните на генсека. Той. И на него старецът му рапортува? А? На Алексей Феликсич! За какво? Какво му дължи той? Тези проклети джипове?!

— И какво? Ханза ни изправи на крака! Ти кога избяга?! След бункера. Взе своята Анечка и се омете от нас. А ние какво? Колко там останахме след бункера? Половината? А и те всичките надупчени. Старецът правеше каквото може. Нямахме други желаещи да помогнат. Но той какво — без крака и еднорък?! Да се обеси ли? А ние — наемници ли да станем?!

— Да си наемник, щеше да е по-честно! Отколкото сега във вашия Орден!

— Върви на майната си! Разбра ли?!

— Ти поне разбираш ли с какво е платил той за тези офроудъри, за винторезите, за шапките? С нашите момчета! Ханза ни изработи, Летяжка! Ние нали ги повикахме! В бункера! Повикахме ги! Те дойдоха ли? Голяма помощ да ни пробутват своите келеши вместо

нашите момчета! Който заради тях и загинаха! Той ги продаде!
Продаде ги на Ханза!

— Не може да бъде. Трябва да има някаква причина.

— А мен да ме премахва — каква е причината?!

— А ако ти си шпионин?! Диверсант?! Опита се да махнеш щита! Ако играеш против нас?! Проникнал си! Той каза, че ако се опиташ да провалиш мирния договор... Ако заплашиш доставката...
Значи...

— Чий шпионин?! Чий диверсант?!

— На Америка. Влязъл си във връзка с тях от своя небостъргач и...

— И какво?! Помагам им да насочат ракетите отново?! По своите?! По жена ми, по втория ми баща?! По теб, тъпако! Теб са те продали, мен са ме продали и нашите всичките са ги продали, душите им, целия списък! Ето какво. Разбра ли?!

— Те пожертваха себе си и това е. А червените... Така трябва. Трудно е, но така трябва. Сега е време да се обединяваме, Артъом. Пък макар и с червените. Има друг враг. Истински. Трудно е да се забравят момчетата. Аз знам. Самият старец също не може да ги забрави. Ти нали видя. Видя как той пие с тях всеки ден.

— Той не пие с тях. Той просто пиянства. Пиянства, защото е бил герой, а е станал дядовата питка. Нито ръце, бля, нито крака. А ако наистина мисли, че войната със Запада не е приключила...

— Тя не е приключила! — извика Летягата. — Как не можеш да го разбереш?!

— Има ли някакви доказателства?! Този Бессолов?! Той как ви доказва, че има война? На теб са ти промили мозъка! Как е могъл толкова здраво да ви хване за топките?!

— На теб са ти промили мозъка! Те винаги! От всички процепи! Искат да ни изтрият от лицето на земята!

— Гадина! — Артъом скочи на здравия си крак. — Нищо не можеш да докажеш! На никого нищо не можеш да докажеш!

— А ти на мен какво ми доказва?! Ако не са ни врагове — тогава какъв смисъл има?!

— Какъв?!

— Да!

— Не знам!

— Ами тогава се разкарай от мен!

Артъом се замисли. Кимна. Затътри се нататък.

— Къде? — извика подир него Летягата.

— Ти си прав — отвърна на себе си Артъом. — Ти си прав. Трябва да има някакъв смисъл. Просто ние засега още не го разбираме. И твоят старец не го разбира. И Свинолуп едва ли знае. Добре, има кого да попитам.

— Почакай! Артъом! Артъом!

Летягата го настигна чак на Лубянский площад. Подаде му противогаза си.

— Вземи го. Аз и така ще се добера.

Артъом не взе да спори. Поплю в очите на маската, изпробва я. Каза гъгниво на Летягата:

— Благодаря. Сега в никакъв случай не бива да умирам преждевременно.

Тръгна, накуцвайки, надолу от Лубянка. Покрай Большой театър, от който впрегнатата карета се беше срутила в пропастта, покрай пресъхналите фонтани, покрай хотелите за гости от оня свят, покрай кучешките улици, немия парламент и преструващия се на мъртъв Кремъл с угасналите звезди и стените му; някъде тук.

Спря се. Беше тъмно.

Как го беше направил? Къде беше стоял?

Кръвта от два пъти простреляното ляво рамо течеше, сякаш имаше безкрайно количество от нея в Артъом, а на него му ставаше тежко без нея. Ставаше слаб. Но все търсеше, търсеше, спомняше си. Тръгна в една посока, после в друга.

Нямаше голяма полза от немощната луна. Тя не можеше да види черно на черен фон, не помагаше и на Артъом. Той се спусна на колене, запълзя, шарейки с ръка по грапавия асфалт. Веднъж напипа обувка, друг път — древна химикалка, кой знае защо хвърлена върху паважа.

Приближиха се Лъоха и Летягата.

— Какво търсиш?

— Отговор — пошегува се Артъом и сам се изсмя дрезгаво на себе си в гумените уши.

И се намери.

Той сам намигна на Артъом с лунната светлина, идваща през откренатите облаци.

На черно-сивия асфалт лежеше черно-сив револвер. Наганът на Свинолуп. Артъом го взе в ръка. Тежко, компактно, зло оръжие. На Артъом точно това му трябваше сега. За него и беше дошъл. Както се оказваше, без него тук нищо не можеше да се разбере.

Именно това дуло трябваше да напъха в гърлото на Бессолов. Нека диша през него и да обяснява на Артъом защо хората трябва да седят в метрото.

— Това ли е всичко? — попита го Лъоха.

— Какво ти всичко! — погледна го Артъом. — Сега в бордея!

ГЛАВА 19

КАКВО ДА СЕ ПИШЕ

Внесоха го в Трубна.

Летягата го вмъкна на гръб. Носи го по повърхността, страх ги беше да се спуснат в метрото.

Артьом вече кашляше ръжда. Докато размахваше крака на гърба на Летягата, все настояваше да му дадат да ходи сам. Но веднага щом застанеше на крака, падаше на колене. Пружината му се беше развила. Ключът на гърба му спираше.

Но когато пристигнаха на Цветен, някаква пружинка в гърдите му прещрака и реши да пожужи още малко. Артьом разгони с ръка червената мъгла пред очите си, изправи се. Сам чувстваше: няма да успее да направи много. Трябваше да свърши едно нещо, но важно. Напипа дръжката на нагана: нали? Наганът се съгласи.

— Отведи ме при Саша. Чуваш ли, Льоха? Помниш ли къде е?

— Аха. Куасива смъут искаш. Да умуеш въуху мацка? Не, пъуво да запушим дупките.

Ами добре. Де да бяха само дупките.

На Цветен ставаха странни неща.

Станцията беше претъпкана с бегълци фашисти. Изгубени, жалки, пребити. Железничарската фашистка униформа, подгизнала и сега изсъхваща, се свиваше и им умаляваше, сякаш я бяха шили за детски игри или спектакли, а възрастните си я бяха навлекли и бяха започнали да правят всичко на сериозно. Лицата им бяха издраскани и омазани с мръсотия, подкованите ботуши се бяха напукали.

— Какво? Какво се е суучиуо? — заразпитва Льоха познатите проститутки.

— Целият Райх е потънал. Пушкинска е рухнала. Таджиките я разширили некадърно. И рухнала. А после и съседните. Потънали.

— Таджиките некадърно... — усмихна се накриво Артьом. — Таджиките са виновни за всичко. Какви гадове.

— Всички се разбягали. От Тверска — на Маяковска. От Чеховска хората дойдоха тук.

— А войната как е?

— Не знаем. Никой нищо не знае.

Така ви се пада, мислеше си Артъом. Може би Господ наистина слуша и приема жалбите. Някой, може би онази жена от количката, е успяла да се оплаче на бог, преди арматурата да ѝ пръсне главата. Господ е преброил грешниците и праведниците в Райха и е решил Райхът да бъде затворен и запечатан. Само че защо изобщо го е отварял?

А с Омир какво е станало?

— Знаете ли дали се е спасил един старец? От Чеховска? — питаше Артъом железничарите. — Омир?

Те отстъпваха от него.

Откараха го при лекарката; тя намери сред ухапванията от телените бичове кървящи язви, пробити в кожата като с шило. Каза: няма да издържи дълго. Нужно беше спешно кръвопреливане, но един лекар по срамни болести няма какво и от кого да прелива. Изчовърка куршума, ругаейки Артъом, заля дупките с ферментирала домашна водка, сложи измачкан парцал върху защитата кожа. Даде му аналгин с изтекъл срок на годност. От него му стана по-добре. Ето откъде го взимаше Савелий.

— Ние сега какво? — попита Летягата. — Трябва да ти намерим нормален лекар. Не тази слива Ивановна. Ще ти върна кръвта обратно. С лихвите.

— Не. Аз при проститутките — каза Артъом веднага след като аналгинът започна да действа на раните му. — После ще се разплатим.

— Е, и аз там — намигна му Лъоха. — Аз също туябва да напуавя потъукване.

— На твоє място, Тъомич, по-скоро тях да се помоля — поклати глава Летягата.

— Може ли без съзливост? — отговори Артъом.

— На, вземи патронки.

Артъом ги взе.

— Ще ходиш ли да се предаваш? — Той погледна в кривите очи на Летягата.

— Не. Старецът не прощава на дезертъорите.

— А ако ме предадеш?

— Тогава твоята Анка ще ме погне — каза му Летягата. — Което е още по-лошо. Добре. Аз тук също си имам една любима. Ей там. Като се изтощиш — ела.

— Да те отведе ли? — попита Лъоха.

— Няма нужда. Спомних си.

Наистина си беше спомнил.

Разделиха се.

Артьом се затътри натагък и след като се скри в тълпата, се огледа: наистина ли се бяха разделили? За тази важна работа не му се искаше да моли за помощ никого. Цветен гъмжеше от паплач. Кой тук е агент на червените, на Ордена, на Ханза. Ослушват се, търсят го. Със сигурност го търсят.

Дясната ръка в джоба. Не пускаше нагана.

А при Саша се оказа пусто.

Вътре — никого, вратата — заключена.

Обезпокои се: а ако Бессолов я е отвел оттук? А ако с нея се е случило нещо по-лошо?

Отсреща, малко встрани, имаше тясна мрачна кръчма, оградена с „дъждец“ от слама от покрива до тавана. Можеше да се настани така, че стаичката на Сашка да се вижда през сламените струи, а минувачите нямаше да го видят лесно.

Артьом гледаше затворената врата. Искаше му се да си мисли за Саша, а мислеше за Аня. Виж ти, Владивосток. Защо тя по-рано не беше споменавала за Владивосток? Може би щяха да живеят по-добре, ако той знаеше за Владивосток.

Наблизо бърбореха, наведени един към друг, двама фашисти. Поглеждаха към Артьом с подозрение. Той се опитваше да изпита към тях омраза, но не му се удаваше: беше прегорял на Комсомолска. За да ги успокои, си поръча алкохол към аналгина. Храната не можеше да я гледа, само при мисълта за нея му прилошаваше.

— Дитмар... — долетяха до Артьом преднамерено сдъвканите думи. — Дитмар...

Той се поколеба и се реши.

— Познавате ли Дитмар? — попита ги.

— Ти кой си?

— При него работеше един човек. Иля Степанович. Трябваше да напише книга за него. И заедно с него беше още един. Наричаше се Омир. Мой приятел.

— Кой си ти, питам.

— Аз изпълнявах задача за Дитмар — призна си шепнешком Артъом. — На Театрална.

— Агент? — фашистът седна по-близо до него.

— Диверсант.

— Дитмар геройски...

— В течение съм.

— Цялата му агентура премина към мен — заяви онзи. — Сега ще работиш с мен. Аз съм Дитрих.

На Артъом от това му стана смешно. Той вече гледаше на Дитрих малко изпод облаците. Оттам много нещо може да се окаже смешно. Но не всичко.

— Човече — Артъом изтри устните си с опакото на дланта, показва на Дитрих кръвта. — Остави ме да умра спокойно.

— Облъчен? — осъзна Дитрих и се отдръпна. — Ти онзи сталкер ли си? Вербуваният?

Артъом внимателно измъкна револвера под масата, за да не се закачи за джоба в бързината.

— Познаваше ли Омир?

— Теб нима не те убиха там, на Театрална?

— Както виждаш, не.

Изглежда, Дитмар беше определил съдбата му, без много-много да съгласува решението си.

— Добре... Щом си наш ветеран...

— Не викай. Може да ни чуе някой.

— Тук са те. Измъкнаха се. Пият наблизко. И единият, и другият. Също мои подопечни. Да те отведе ли?

— Отведи ме.

Омир е жив. Слава богу. Трябва да го намеря, ще изчакаш ли, Саша?

На Артъом му оставаше седмица или колко там. А Омир никъде не се канеше да ходи. Трябваше да му се изповяда, в неговата тетрадка. Нека да запише всичко. За кулите, за ямите, за тунелите, за гъбите и за

патроните. Нека да запише всичко за проклетия Орден. И най-важното, свято — това, че света го има.

Искаше история — ето ти история.

Оказа се, че старецът седеше само на двайсет метра. Пиеха заедно с Иля Степанович — мрачно, без да се чукват.

Щом видя Артъом, лицето му грейна.

Омир беше разчорлен — венчето от сиви косъмчета около плешивината стърчеше и под жълтата светлина на лампата приличаше на златен ореол. Беше се възстановил. В ръцете му лежеше кокошка — онази същата, на Олешка. Никой не ѝ беше извил врата, нито я беше направил на супа; дори си беше отяла на фашистка храна, беше се угоила, гадината.

Артъом се приближи до него, прегърна стареца. Колко време не се бяха виждали? Година?

— Жив си.

— И ти си жив.

— Как си, дядо?

— Как да съм? Ето. Започнахме с Иля... Да работим. — Омир погледна към Артъомовия водач. — Здравейте.

— И как върви? — обърна се Артъом към Иля Степанович.

— Добре — отвърна онзи към Дитрих. — Пишем. Получава се.

— Много добре — каза Артъом. — Да вървим, дядо, да се поразходим ли, какво? Благодаря, геносе — кимна той на Дитрих. — Няма да го забравя.

Дитрих, разбира се, трябваше да тръгне след тях, за да ги подслушва. Но зад сламенния дъжд изстиваха гъби и се грееше домашна водка. Пък и Райхът като че ли вече го нямаше.

— Нито крачка вън от станцията! — строго се разпореди той. — До по-нататъшно разпореждане.

Повлякоха се през стаичките: в коридора жените бяха наредени като мъниста. Как да си намерят по-закътано ъгълче?

— Получава ли се писането? — поинтересува се Артъом.

— Не точно както трябва.

— Защо?

— Жена му на Иля се обеси. Нарине. И той пие.

— Кога? Кога се случи това?

— Ами поработихме няколко дни и... А фюрерът изискваше... Всеки ден идваше лично, четеше, питаше. Наложих ми се за двамата, общо взето. Затова пък Иля обеща да ме вземе за съавтор. И на корицата, и всичко. Ласкателно, а?

— Охо — Артъом погледна Омир. — И как е той, фюрерът?

— Ами... Ако питаш за така... В ежедневието... То — обикновен.

— Обикновен — каза Артъом. — Проклет да съм. Най-обикновен човек. И сигурно е някой си Василий Петрович.

— Евгений Петрович — поправи го Омир.

— Почти го улучих — усмихна се Артъом. — До изродите стигнахте ли вече? В учебника?

— Не успяхме — отвърна Омир и погледна встрани. — И вече не е ясно дали ще успеем. Всички се разбягаха. Край с Райха. Фюрерът се дяна някъде.

Кокошката разпери криле, сякаш се канеше да отлети, а Омир, изучил вече кокошите навици, я отдръпна по-далеч от себе си. Тя се сви и се изцвъка на пода.

— Поне снася ли? — поинтересува се Артъом.

— Не. Бойкотира — усмихна се мрачно старецът. — Макар че аз и черупки й осигурих. Дявол знае какъв е проблемът.

Продължиха да вървят, разговаряха покрай пребити фашисти и вдъхновени проститутки под звуците на чужди ахкания и охкания, между просвистяванията на пръчка, настроени под ритъма на нечия извратена любов.

— Е, какво. Затова пък няма да се налага да си заглушаваш съвестта — каза Артъом, чувствайки как от умората започва да го сърби да разкаже всичко. — Сега вече можеш да напишеш своя собствена книга. Както искаше.

— Моя, която никой няма да тръгне да печата.

— Зависи какво ще напишеш в нея.

— А какво да напиша?

Стори му се, че някой се влачи след тях. Обърна се веднъж, още веднъж. Човекът като че ли се разтвори в маранята. Може би не вървеше след Артъом, а по своите си дела. А може и да беше поизостанал, за да не се набива в очите на хората.

Ръката на нагана.

— Ти намери ли своята Саша? — обърна се Артъом към Омир.
— Моята? Не. Ти...
— Тя е тук, дядка. Вчера беше тук. Разговарях с нея. За теб.
— Ти знаеш ли?... Знаеш ли къде е?
— Знам.
— С нея всичко ли е наред? Къде сме? Дай най-добре при нея...
И какво... Тя тук... какво прави?
— Какво правят тук жените, дядка? Работи.
— Стига, бе! Саша?... Не вярвам.
— Ами...
— Не е вярно!
— Я кажи... За Хънтър истина ли е? Че се е пропилил? Дори не знаех, че се познавате.
— Хънтър? Ти него също ли?... Откъде?
— Той ме изпрати на поход. Тогава. Срещу черните. За ракетите. Не съм ли ти разказвал? А той не ти ли е разказвал? Не е ли пиел заради това? Не е ли заради черните? А от какво?
— Той? Не знам. Той... Всъщност ние с него малко разговаряхме. Недостатъчно.
— Та ти за него си писал в книгата си. Твоята, онази, в тетрадката. Как така?
— Не знам. Той, разбираш ли... Не е истински герой. Искан да направя герой от него. За да могат хората да четат и да се вдъхновяват.
— Затова ли го направи трезвеник?
— Ти откъде...
— Нали ти казах: Саша ми разказа всичко това. Не ми ли вярваш, какво?
— Трябва да отида при нея. Да я видя. Искан сам да се уверя.
— По-късно. Потърпи. Има нещо важно. Ето тук ми се струва, че никой... Влез. Почакай, сега ще проверя...
— Що се отнася до Хънтър... Да! Че кой ще иска да чете за алкохолик? Да го следва? Разбираш ли? Трябва да се получи мит. Красив. Хората седят в тъмното, в безнадеждността. Имат нужда от светлина. Без светлина съвсем ще се сринат.
— Разбирам. А сега ти послушай.
Артъом се наклони към него и зашепна горещо в старческото косматото ухо:

— Хората седят в тъмнина, дядо, защото крият светлината от тях. Западът не е унищожен, дядо. Нито цялата Русия. Има и други оцелели. Почти целият свят е оцелял. Не знам точно как живеят там, но... Владивосток, твоите Полярни зори, Париж, Америка.

— Какво?...

— И всички тях ги крият от нас. Работят заглушители. Около Москва са разположили заглушители. Радиокули, които гасят сигналите от всички други градове.

— Какво?

— Ханза го прави. И моят Орден е наясно. Служи на Ханза. И прочиства всеки, който се добере по повърхността дотам. Намира го и го ликвидира. И всеки, който оттук се опита да се свърже с външния свят, и него. Затова и никой не знае. И мисля, че Червената линия е построила ветрогенератори за Ханза. Там такива ветрогенератори има, в Балашиха, за да снабдяват с електричество заглушителите. И един ров, изкопан с багери, огромна яма, пълна с трупове, петкраки кучета ги ядат. Наедно строители и придошли от други градове. А Ханза затова на червените дава патрони. Или не затова, а просто така, за поддръжка. Двайсет хиляди патрона, представи си! А червените с тези патрони потушават гъбените бунтове. Стрелят право в тълпата. Казваш им: можете всички да излезете оттук, от метрото! Там, на повърхността, има живот! Вървете! А те напират към Ханза и под куршумите... Затова е важно ти да запишеш всичко това. В тетрадката. А, и още. Те лъжат всички, че ние трябва да се крием тук, защото наоколо са враговете, че войната продължава, но всичко това е лъжа, сигурен съм, че е лъжа. А защо — ще разбере, ако ми се получи. Но засега така пиши. Става ли? Пиши, за да знаят хората. Това е важно.

Омир отдръпна ухото си, погледна внимателно към Артъом; така, сякаш трябваше опипом да обезвреди мина. И съчувствено също, но се опитваше да прикрие съчувствието, защото разбираше: кукичката е невидима, съчувствието може да се закачи за нея.

— Ти как си? — попита той. — Честно да ти кажа, не изглеждаш добре.

— Край с мен — отвърна Артъом. — Може би седмица ми остава. Затова пиши, дядка. Записвай.

— Какво да записвам?

— Всичко. Всичко, което ти разказах сега.

Омир кимна.

— Добре.

— Разбра ли всичко? Да ти го разкажа ли още веднъж? —
Артьом се изправи на здравия си крак, надникна в прохода.

— Не всичко.

— Какво не ти е ясно?

Омир се поколеба.

— Ами това... Всичко... Малко странно... Звучи. Честно казано.

Артьом се отдръпна. Огледа стареца от разстояние.

— Ти си мислиш... Не ми ли вярваш? Също ли смяташ, че съм се чалнал?

— Не съм казвал такова нещо...

— Слушай. Разбирам, че всичко звучи шантаво. Но е истина, разбираш ли? Противно на всичко, което знаеш за метрото — че на повърхността няма живот, че няма къде да се дяваме, че червените са срещу Ханза, че в тази Ханза са добри, че всичко изобщо... И изобщо всичко — да, със сигурност — е лъжа! Ние просто толкова дълго сме живели с нея...

— Един град може би... Или два... — Омир се намръщи, положи усилия да повярва на Артьом. — Но целият свят? И заглушители. И Ханза.

— Няма значение. Засега просто запомни. А после ще запишеш. Ще си го запишеш ли? Мен скоро няма да ме има, дядо. И не искам всичко това да изчезне. Ето ти задача, чуваш ли? Толкова неща научих. И ако ти — ти! — не запишеш всичко това в тетрадката си... Никой никога няма да научи. Днес ще се опитам... Няма значение. Може и нищо да не ми се получи. Но ти разбираш ли? Ти можеш да промениш нещо. Ще го направиш ли? Ще запишеш ли?

Старецът примлясна. Погали кокошката. Тя седеше сънена.

— Дори всичко това да е истина... Кой ще напечата такова нещо?

— Има ли значение кой?

— Ами как... А хората как ще го разберат?

— Дядо! Какво, трябва задължително да се печата ли? Омир — онзи Омир, истинският — та нали той изобщо нищо не е писал! Бил е сляп! Той просто говорил. Пял там... И хората го слушали.

— Онзи Омир — да — съгласи се старецът. — Който е истинският — с унила усмивка повтори той. — Добре. Ще запиша,

разбира се. А ти трябва да отидеш при лекаря. Що за разговор е това — остава само една седмица! И ще отидем... Ще ме отведеш ли при нея?

— Благодаря, дядо. А после аз на теб още... по-подробно. Когато разбере. Направо ще ти го издиктувам. Ако се получи.

Докато вървяха, Омир мълчеше. Нещо му се въртеше на езика и той все го смучеше, стискаше зъби, за да не го изпусне. После избоботи:

— И знаеш ли още какво? Наложих се още две статийки за тяхното вестниче да напечатам. Принудиха ме. Е, там, знаеш... За пробива на Шилерска...

— Е, нали са те принудили — каза му Артъом.

— Принудиха ме.

* * *

Върнаха се.

А там всичко се беше променило. Дитрих и другарите му бяха дояли всичко и бяха изчезнали. А в Сашината кабинка стенеха. С нея всичко беше наред.

— Ето тук — каза Артъом.

Спогледаха се.

Седнаха да чакат зад дъждеца, всеки загледан в своята чаша. Омир се въртеше, кашляше. Артъом се вслушваше в себе си: какво има там? Вътре виеше вятър. Въртеше железните перки, скърцаше, изработваше сила, за да може Артъом още малко да го бъде на земята. Къде сте, бели тумбести небесни кораби? Къде летите по този вятър? Пийваше водка: в чашата, от това че беше докосвал устните си до нея, се разтваряше розово облаче, а вътре, в Артъом, по същия начин — мътен облак. Додряма му се. Колко време не беше спал? Денонощие?

Излезе някакъв невзрачен тип, закопчаващ панталоните си. Усмихна се като победител. Какво да се направи срещу това?

Омир скочи от мястото си, затътри се натам. Заряза кокошката.

— Саша?!

— Омир... Ти?...

Артъом не се помръдна. Това не беше неговият разговор. Но не можеше да не чува.

— Боже... Ти си тук... Защо така? Сашенка...

— С мен всичко е наред.

— Аз... Мислех, че си умряла... Търсих те там, на Тулска...

— Прости ми.

— Защо не ми каза? Не ме намери?

— И ти как ме намери?

— Аз... Артъом. Познаваш ли го? Той ми показа.

— Той тук ли е?

— Ти... Защо се занимаваш с това? Саша? Защо с тази мръсотия?

— Нима това е мръсотия?

— Не бива. Не бива с това. Хайде, ти... Събирай си нещата. И да вървим.

Артъом поглади барабана на нагана. Не точно сега. Утре, вдругиден — когато при нея се появи Бессолов. Нека му отвори. След това — моля. Става ли? Кокошката го гледаше, наклони глава на една страна.

— Къде? Никъде няма да ходя.

— Как така? Задържали са те тук? Ти си робиня? Можем... Ще помоля...

— Не.

— Не разбирам! Можеш и друго да работиш... Ако трябва да те откупя... Трябва ли?

— Не съм робиня.

— Тогава какво?! Не разбирам...

— Тук съм на своето място. По-добре ми разкажи за себе си, как си? Как е... Хънтър?

— Не знам. Господи... Какво означава на своето място?!

— Там, където съм нужна на хората.

— Това са глупости, това са безсмислици! Та ти още нямаш осемнайсет! Какви ги говориш?! Това е бардак! Вертеп! Всички тези мръсни мъже... Това не може да продължава така! Махаме се оттук!

— Не.

— Тръгваме!

— Пусни ме!

Кокошката се вслушваше: безпокоеше се за Омир. А Артър не се месеше. Нямахте право. А и на чия страна да се намеси?

— Не си длъжна! Нямах право! Ти не си проститутка!

— Като че ли това е най-лошото, което може да се случи на човек.

— Ти... Бедното момиче. Аз те изгубих... Аз съм виновен...

— Не си виновен ти. Не си ми баща.

— Аз и не... Защо трябва да си тук? Не е нужно!

— Това ли е всичко? Нали си мислеше, че съм умряла. Ето ме, жива — каква разлика има дали съм проститутка, или не?

— Ти! Не! Си! Проститутка!

— А каква съм?

Някакъв човек се спря до отворената врата. Обръснатият му врат беше нагънат на дипли. На раменете му се мъдреше кожено яке. Охрана? Проверява дали господарят му може да влезе? Артър разтърка очи, подаде се напред, огледа се наляво и надясно. Тъмни коси, сресани на път, торбички под очите — няма ли такъв човек в тълпата?

— Ти не си такава момиче, което е готово за патрони... Която позволява... Да й... На нея... Не си те спомням такава!

— Ясно. Ами ако съм такава, тогава?

— Не! Това е гадно!

— Ами направи ме друга в своята книжка. Направи ме такава, каквато ти харесвам. Какво значение има с какво се занимавам? Какво значение има какво става с Хънтър?

— Какво общо има той с това?

— Ти завърши ли книгата си? Как? Какво се случи на Тулска?

— Не разбирам. Потоп! Нахлу вода.

— Чудо. Все още ли си го описал като чудо?

— Това не е финалният вариант.

— Но превърна касапницата в чудо. Ето, и мен ще поправиш. Направи ме фея. Извинявай. Скоро ще пристигне следващият ми гост. Приемам по график. Като лекар. Направи ме лекарка.

— Няма да си тръгна!

Човекът с надипления врат изслуша всичко, плю и си замина. Артър омекна. Поглади с пръсти Ряба. Кокошката дремеше. Наганът не спеше.

* * *

Аналгинът и спиртът въртяха този вертеп, въртяха света, въртяха ненадеждно закрепената глава на Артъом. Най-накрая Омир излезе — изгубен, като залян с ледена вода и треснат с ток.

— Тя защо така?

— Ти върви. Върви, дядка. Остави ме да поговоря с нея. После... Ще се видим. Хайде пак в оная кръчма. Където бяхте с Иля. Предай му моите съболезнования.

— Ти също ли... с нея?

— Погледни ме. Къде ме слагаш? Трябва да поговоря с нея.

— Отведи я оттук, Артъом. Ти си добро момче. Искрено. Отведи я.

— Искрено. Добре.

Почука. Тя вече беше чула гласа му и не се изненада. Той влезе вътре, олюлявайки се.

— Здравсти.

— Ти се върна! Беше ли в твоята Балашиха?

— Бях.

— Изглеждаш разстроен. Седни. Искаш ли нещо? Вода? Ето тук, заповядай.

Тя беше изумително чиста, Саша. Свежа. По нея не полепваше никаква мръсотия. Ето, току-що я бяха мачкали, бяха я разкъсвали на късчета, а тя само си оправя косата и отново се изправя. Как го правеше? Как го правят жените? Може би изпиват мъжете?

— Там... Там има заглушители. В Балашиха.

— Какви заглушители?

— Сашенка. Онзи човек, когото наричаш свой господар... Бессолов...

— Почакай. Какво е това тук? Господи, какви ужасни рани! И това... Целият гориш... Имаш температура.

— Спри се. Чуваш ли ме? Този Бессолов. Що за човек е?

— Имаш пистолет.

— Кога ще дойде?

— Бедничкият. По-зле ти е, нали?

— Това той ли беше? Онзи извратеняк, който те използва тогава, през нощта? Който използва и мен? Който ни гледаше?

— Който ни запозна?

— Чуй ме. Изслушай ме. Кога ще дойде той? Искам да поговоря с него. Трябва.

— Защо?

— Защо. Той стои начело на тази пирамида. Той ръководи всичко тук. Червените върти, фашистите... Мелник. Искам да разбера. Какъв е смисълът. Всички да сме в метрото. Какъв е планът. Нека ми каже.

— Погледни. Коричките ти са паднали. От изгарянето. Може ли?

— Ето... Ти ми каза, че сам съм се изгорил?

— Да.

— Защо съм го направил? Защо?

— Поговори с него и се изгори. С Алексей.

— Аз? Тоест... Заради Ордена? Аз... Аз съм си изгорил девиза на Ордена... Той ми е разказал нещо за него? С какво се занимават сега?

— Спомни ли си?

— Значи, и ти всичко си знаела?

— Артъом. Искаш ли да полегнеш? Едва се държиш на краката си.

Той приклепна до стената.

— Защо не ми обясни? Защо ме изпрати в Балашиха?

— Тук няма какво да направиш, Артъом. Понякога може само да се изгориш с цигара. И това е.

— И за заглушителите?! И за света?!

— Да.

— Кога ще дойде той? Кога?!

— Не знам.

— Знаеш! Нали каза, че го чувстваш! Кажи!

— Какво искаш от него?

— Скрый ме. Скрый. Моля те. Скрый ме тук.

— Ще те скрия — тя клекна до него, погали го нежно по голите слепоочия, по темето. — Ето, седни зад пердето.

Дръпна завеската.

— Още може да се направи. Все още е възможно.

Той се загледа в плата, обсипан с цветенца, и в сърцевината на всяко цветче виждаше нечий безок тил, цяло цветно поле от тилове. Тук бяха изобразени всички хора от Червената линия, безлики, живеещи само заради това един ден да ги прострелят в тила: такъв орнамент.

— Защо — шепнеше си упорито Артъом, за да не заспи. — Дори да си господарят, дори да си самият дявол. Всичко ще разкажеш. Защо постъпваш така с нас. Защо така постъпваш с хората. Защо трябва да седим тук. Ако не ми кажеш — право в челото. Точно от вашия наган. Между очите. Гадина.

Мърмори си, мърмори си и заспа.

ГЛАВА 20

ЧУДЕСА

И умря.

Винаги му е било интересно има ли нещо там, или просто светлината угасва. И не трябва ли с някого да се уговори, за да се отпрати назад, към детството си. В довоенното време, при все още живата си майка на още живата Земя. Ето това щеше да е един чудесен рай.

Но задгробният свят се оказа друг. Какъвто бе животът, такъв се оказа и задгробният свят: плътно затворен. Само че по-чист и стените бяха прясно боядисани. С маслена боя. Ако целият живот беше боядисан с маслени бои, то раят и адът също трябваше да са така.

Освен стените имаше и легло. Край него имаше подредени и други, празни. Странно: нали не беше умрял само той.

Имаше още и метална стойка, на която беше окачено прозрачно пликче с някаква течност. От пликчето излизаше гумена тръбичка, която стигаше до ръката на Артъом и подменяше кръвта му с някаква гадост.

Аха. Значи е жив.

Вдигна ръката си, стисна дланта си в юмрук, после разтвори пръстите си. Не беше завързана. Помръдна с крака — свободни. Отметна чаршафа, огледа се: както майка го беше родила. Дупките от куршуми бяха залепени с лейкопласт, бял. Защо беше направено това? От кого?

Размърда гърба си — не почувства нищо. Зарастваха ухапванията от бодливата тел. Погледна към изгарянията от цигара: коричките бяха паднали. Под тях — розови петна.

Какво се беше случило?

Започна да си спомня: имаше цветчета с тилове. Разговаряше със Саша. Революерт му беше в ръката. Как вместо това се беше озовал на леглото, а вместо кръв му вкарваха заместител?

Спусна краката си на пода. Хвана се за стойката като за патерица. Струваше му се непривично да стои на крака. Главата му се въртеше, звуците се изкривяваха.

Стаята беше квадратна, с една врата.

Затътри се към тази врата на своите кокили заедно със стойката и с фалшивата кръв. Дръпна я. Заключена. Почука. Никой не отговори.

Но там, зад вратата, животът течеше. Чуваха се някакви гласове, филтрирани през шперплата, музика, смях; смях. Може би все пак беше раят? А той се намираше в съблекалнята? Трябваше просто да се отърве изцяло от своята развалена кръв, да налее вместо нея ангелската, безцветна, и щяха да го пуснат?

В ключалката влезе желязна главичка, завъртя се. Чули го бяха.

Артъом си помисли: с какво да удари? Но мисли твърде дълго. Не успя.

На прага застана жена. В бял халат: изпран и изгладен бял халат. Усмиваше му се.

— А така. А ние започнахме вече да се притесняваме.

— Да се притеснявате? — внимателно попита Артъом. — Вие?

— Разбира се. Толкова време в безсъзнание.

— Колко?

— Ами вече седмица. Втората започна.

— Затова пък се наспах — рече Артъом, опитвайки се да погледне през рамото ѝ какво му готвят там, в коридора. — Дори вече не знам с какво да се занимавам на оня свят.

— А нима бързате да отидете там? — поклати глава жената.

Беше миловидна. Бледи лунички, червеникави очи, прибрана коса. Усмивка — и си личеше, че често се усмивва: бръчките ѝ така бяха разположени.

— Лекарката каза: още някоя друга седмица, и си пътник.

— Аз също съм лекарка. И не бих го твърдяла толкова категорично.

— А как бихте го казали?

И в гърдите на Артъом помръдна личинка — надежда.

— Ами... Според мен вие сте получили доза от пет или шест грея. Кога? Седмица или две преди хоспитализацията? Съдейки по кръвта.

— До хоспитализацията?

— Ако всичко беше направено навреме... Ако веднага бяхме започнали курса... Бих казала, че шансът ви е петдесет процента. Сега — не искам да лъжа... Терапията показва нелоши резултати. Преливането. Успяхме да приложим точните антибиотици.

— Антибиотици? Терапия? — Артъом присви очи.

— Е, и останалото... Мисля, че вие сам го чувствате. Раните зарастват. Така или иначе няма да е само една седмица. Има вероятност — съвсем солидна — да се оправите. Организмът реагира добре...

— Откъде антибиотици?

— Извинете? Ако се безпокоите за годността им, уверявам ви...

— Къде се намирам? Какво е това? Ханза ли?

— Ханза? Която е там, отвън? Околовръстната линия ли имате предвид?

— Отвън? Извън кое?

— Къде тръгнахте? Почакайте! Вие, между другото, сте без панталони!

Той я избута, измъкна се от стаята.

Отвън имаше дълъг коридор, странен — сякаш го бяха построили във вътрешността на тунел. Едната от стените заоблена, от тубинги. Но не като онези в метрото, проядени от ръжда, а чисти, оцветени с райско масло. Всичко чисто, сухо. Висят вечни лампички. Що за място? Не е станция. Такива станции няма.

Някъде засвири оркестър, весело и опияняващо.

— Къде се намираме?

— Малко странно ще е, ако тръгнете да изследвате наоколо по гол задник, Артъом. Предлагам да се върнете в стаята...

— Откъде знаете името ми?

— В картоната ви е записано.

— В картоната.

И ето: спомни си. Спомни си как две години по-рано бе седял в клетката при фашистите и бе чакал ранното утро, за да го обесят. Изобщо не можеше да заспи. А когато задряма за няколко минути, подлият му, жалък мозък му беше изпратил спасителен сън. Яви се Хънтър, изтрепа всички врагове, освободи Артъом. Не беше лош сънят; гадно, че после се наложи да се събуди.

Артъом вдигна ръцете си и отново ги огледа.

Адски му се прииска да повярва в това: че има шансове, че има вероятност и че може да оздравее. Мислеше, че се е примирил със смъртта, а не беше така. Достатъчно беше да му обещаят още късче живот, подмамиха го — и се продаде.

Ако беше сън, значи, можеше и без гащи.

И той zakрачи напред, към гласовете.

* * *

На едно място стената пропадеше и се разкриваше пространство с дълъг таван; тук се виждаше как е построено всичко — нещо като тунел, ама гигантски тунел, който на височина можеше да се раздели на три човешки етаж. И от първия етаж нагоре се изкачваше широко парадно стълбище, застлано с червена подова пътека. Над стълбището висеше кълбо — изумително. Облепено с огледални квадратчета. По кълбото шареше лъчът от някакъв осветителен прибор и наоколо се разпръсваха отразени петънца, които приличаха на зайчетата от лазерните прицели. Кълбото се въртеше послушно, сякаш беше планета, а зайчетата пъплека по стената.

Горе свиреше дръзка и юнашка музика, оттам се чуваше и смехът. По цялата стена над стъпалата беше разгърнато огромно знаме — сочно червено, общито със злато. В средата — герб: земното кълбо, обрaмчено с венец, а върху него — кръстосани сърп и чук. Познат символ за онези, които са били на Червената линия. И върху него пълзяха веселите петънца от огледалното кълбо.

При червените ли беше?

И защо им е на червените да се грижат за него?

Сън.

— Ще ме принудите да повикам охраната! — предупреди го докторката някъде отзад.

Артъм постави стойката на първото стъпало, изкачи се по-близо до музиката. Краката му бяха слаби, не бяха напомпани докрай. Изчака, после преодоля и второто стъпало.

Що за място?

Бавно, присвивайки очи, той се влачеше нагоре. Пред очите му започна да се разкрива арка; в нея се виждаше бял таван и ярка, сякаш

дневна, светлина.

И ето — иззад стъпалата изплува зала...

Огромна зала. Синкавобял кръгъл свод, който сякаш светеше, на тавана — полилеи, експлозия от стъкло, подът — мек, застлан с плътен килим с изумително ярки шарки; такива не бива да се гледат, на човек започва да му се вие свят. И навсякъде маси, маси, само маси. Кръгли, застлани — покривките замърсени, но някога са били бели. Чинии с остатъци от ядене, гарафи, напълнени до средата с нещо рубинено. На пода се въргалят вилици.

И тук-там е хора.

Събрани на групички край някои маси, по другите изяли всичко и ги оставили. Някъде се прегръщат, допирайки чела, както Артъом с умирация затворник в тунела, но не от мъка, а от водка. Някъде водят важен разговор. Облечени са странно: телата под саката не са голи, а облечени с ризи, макар и намачкани. Даже вратовръзки имат като на довоенните фотографии.

Артъом, сякаш невидим, крачеше към тях по мекия килим, къпеше босите си стъпала във вълнената трева. Някой вдигаше към него мътния си, изненадан поглед, но не можеше да го гледа дълго и се връщаше обратно към сложните салати и недопитите чаши.

Измореният оркестър вдигаше шум на сцената в дъното на залата и някакъв дебелак поривисто и тромаво танцуваше между музикантите под непохватните ръкопляскания от съседната маса.

— Артъом?

Той се спря, забелязан.

— Седни. Не се стеснявай. А и ти не се стесняваш, виждам.

Някакъв човек го гледаше с усмивка. Тъмни коси — на влажни пластове през челото, подпухнали торбички под очите, пиянският поглед блести, ризата — разкопчана. До него седи някакъв оплешивяващ шопар, зачервен и хълцукащ.

— Алексей... Феликсович?

— О! И ме помниш?

— Търсех ви.

— Ето на, намери ме! Артъом — това е Геннадий Никитич, Геннадий Никитич — Артъом.

— Многоприятн! — изпръхтя шопарът.

Артъом едва сега се сети да се прикрие. Едва сега започна да подозира: ами ако не му се присънва? Кошмарът наоколо беше непоносим, а не е ли редно, ако насън си помислиш за това, че спиш и че скоро ще се събудиш, това веднага да те събуди?

Той седна по гол задник на кадифения стол, прикри се със салфетка. Как в такова положение да разпитва Бессолов? Къде е наганът на Артъом? С какво да го заплаши, че да му каже истината? С ножа от масата?

— Как се оказах тук?

Попита, за да не си признава за съня.

— Приятелката ти ме убеди. Общата ни приятелка.

— Кой?... Саша?

— Саша. Изключително сълзливо ми се молеше. А аз, знаеш, по природа съм мек човек. А и после си спомних колко си смешен. Не се поделихме със зло тогава... Млечен брат, така да се каже. Така че ми трепна сърцето. Аз нали те вдигнах на крака тогава. Помниш ли нещо? Ти като че ли беше прекалил с глистите. Не беше много на себе си. Но с всички задачи се справи.

— Колкопикантн!

Артъом се скри още повече под покривката. Внезапно се почувства ужасно гол, срамно, идиотски гол. Саша беше помолила тоя вампир да го спаси? Грижеха се за него, защото Саша го беше уговорила?

— Не искам. Не ми е нужно такова. Не ми трябват твоите подаяния!

— Напомняш ми за брат ми Коля. А и тогава как воюваше! Под влиянието на глистите. Канеше се да наложиш световна справедливост. Особено когато с теб разговаряхме за Мелник. Две цигари ми изхаби, за да се изгориш. Нима... нищо?

— Къде се намираме? Аз? Сега?

— Ние? В бункера. Не, не във вашия героичен бункер, не ми прави такива очи. Това са онези бункери, под Москва, знаеш... Ние си избрахме един по-приличен. С евроремонт. Останалите са що-годе. Някъде са наводнени, а другаде изобщо не може да се влезе, толкова за ръждясали вратите.

— Точнтъй!

Приблѳжи се докторката, а заедно с нея и охранителите; нагласени, с кители, сякаш идват от парад. Приготвиха се да вържат ръцете на Артѳом зад гърба.

— Е как така, веднага ли ще ми го вземете? — разстрои се Бессолов. — Оставете ме да си поговоря с човека. Той сигурно е пълен с въпроси.

Докторката се съгласи и се отдалечи.

— Саша мен — тук?

Гол и безсилен. Спасила го е?

— Ами да. Облъчил се е, казва, младежът. Облъчил се е, защото съвсем сам разгада всичките ви страшни тайни. Много искаше да излезе на повърхността и ето, отиде. Дори взе на щурм радиоцентъра в Балашиха. Заглушителите изключи! Към народа се обърна! Герой! Юначага!

— Тя ли ти го разказа? На теб?

Предала го е? Издала го е?

— И тя също. Е, и аз си имам и мои източници. Признавам си, че тогава те подцених. Ти наистина беше къркютук пиян. Харесва ми това: да си поговоря с обикновен човек. Да му поразкажа малко как стоят нещата в действителност, да надуша как започва да му пуши мозъкът. Мнозина тук с години не излизат в метрото, но аз съм любопитен. А и ми се налага да общувам с хората по работа.

— Страхотнчвек! — изказа се шопарът.

— Ние... В Москва ли сме?

— В Москва, разбира се.

— Бункер? Защо... Изглежда толкова странно? Защо знамената са съветски? Това... Не разбирам. Нима Червената линия управлява Ханза? Или всъщност Ханза е Червената линия?

— Че каква разлика има?

— Какво? — намръщи се Артѳом; бялата зала изпълзя някъде встрани, нагоре.

— Има ли някаква разлика между Червената линия и Ханза? — леко се усмихна Бессолов. — Ти сигурно и между червените и фашистите ще намериш десет разлики.

— Не разбирам.

— Това е добре. А аз съм готов да ти обясня. Дай да се разходим. Само че наистина без панталони няма да е много добре. Ей! Човече!

Притича един суетлив сервитьор с папийонка, прошарен и мустакат. Бессолов му заповяда да си свали панталоните и ризата, за да се облече гостът. Артър поиска своите дрехи, но му казаха, че всичко е изгорено. Тогава се съгласи на черно-бялата униформа с изключение на папийонката. Сервитьорът стоеше мирно и обраслият му с прошарени косъмчета корем се потрисаше. Докторката откачи ангелската кръв, а дупката в ръката залепи с лейкопласт.

Алексей Феликсович се изправи, изтри устните си със салфетка; отдалечиха се от масата.

— Многопечатлен! — сбогува се с Артър шопарът.

Тръгнаха между пианите и заспиващите на пиршеството, като по пътя се здрависаха с тях: Кондрат Владимирич, Иван Иванич, Андрей Оганесович и така нататък.

— Кой са те? Кой са тези хора?

— Прекрасни хора! — увери го Бессолов. — Най-добрите!

Излязоха на стълбата.

— Значи — Алексей Феликсович направи жест с ръка, обхващайки цялото пространство, — имаше следния въпрос. Защо съветска символика. Отговарям. Тук по-рано, преди да ни сполети това, се намирал московският музей на „студената война“. Частен музей. Но! Той се намирал в истински правителствен бункер от времената на същата тази „студена война“. Бившият тъй наречен ДО! Тоест — държавен обект. Някой там някак си успял да го приватизира, незнайно как, през бурните деветдесетте, няма значение. Отопляван, газифициран, занемарен. Защото по онова време на всички ни се струвало, че тези бункери вече на никого няма да потрябват. След това новите му стопани го оформили според своя носталгичен вкус: ето тези знамена, червените звезди, сърповете и чуковете и така нататък, и така нататък. С намек за СССР, но с непманска нотка. Направиха отличен ремонт, за което едно голямо благодаря. Както се казва, приеа го с дървеното рало, оставиха го с атомна бомба^[1]. Събрали любопитна експозиция от исторически артефакти и започнали да водят тук чуждестранни туристи. Но когато избухнала Третата световна, на тях бързо им напомнили какво означава това „ДО“ и кой тук е истинският собственик, кой — временният. Защото на онези, които са били тук, вече, разбира се, не им се ходело в истинските ДО. Там всичко било скъпичко и без целия този шик. Все пак ръцете на

частника са си ръце на частник. А и стилистиката е величествена, със завладяващ дух. Гледаш това знаме и си спомняш как великата ни държава заплашваше целия свят. Така че не променихме нищо тук. Хем стилно, хем патриотично, хем уютно.

Зайчетата от стъкленото кълбо гъделичкаха червеното знаме, играеха си с герба.

— Но нали Червената линия... Те под тези знамена... Хората с картечниците! Сега, на Комсомолска! Вчера! Преди седмица! На мен! Едно дете... В ръцете ми... Не моето... Но...

— И какво, извинявай? Ние нямаме нищо общо.

— Но нали вие сте накарали Мелник да им даде патрони! Ханза! Там, на Комсомолска, Москвин! — Артъом най-после се пробуди.

— Първо на първо, ние не сме Ханза. Второ на второ, никого не сме карали. Патроните са наши. А Орденът е просто инкасаторска служба. На Москвин му беше изплатена компенсация заради действията на Райха. А какво са правили те с патроните — това е въпрос на етика. Затова пък ние спряхме войната. Която започна, отново не заради това как е построена системата, а заради идиотски инициативи на ниво средни звена. Както, между другото, беше и при вашия героичен бункер тогава. Ти какво, гражданска война ли искаш?

— Те там, на Комсомолска, с тези патрони толкова хора избиха! Живи! Какво ме плашиш с войната?! Там хората от глад бяха готови срещу картечниците да се хвърлят! Можеш ли да си представиш какво е това?! Как става?!

Бессолов замълча и продължи да мълчи, докато не слезе по стъпалата.

— А какво да правим? Опитваме се да намерим средство против тази гъбена гнилоч. Опитваме пестициди. Но има някакви естествени процеси. Екологията на метрото, така да се каже. Предлагам да се смята, че те така регулират числеността на популацията.

— Но самите вие тук се тъпчете!

— Може и да остава такова впечатление — съгласи се Бессолов. — Но е глупаво да се мисли, че и вихрушката на Полиса или Москвин, или Мелник не се тъпчат. Въпросът тук не е кое е кесаревото, а кое не е. Консервите от Държавното хранилище не стигат за всички. Така е устроен светът. Ако изляза оттук и нахраня с остатъците от чинията си някое нещастно гладно момиче, това няма да промени нищо. Моите

остатъци не са Исусовата риба. Още повече че аз излизам и храня една гладна девойка. И нищо не се променя.

— Защото вашата Ханза с нищо не е по-добра от Райха!

— Казвам ти, че по своята същност Ханза е Райхът.

— Какво?

— Ела с мен.

Артъом се затътри след него.

След стълбата свиха вдясно под знамената. Над главите им светеше яркочервена звезда. Сияеше ален надпис „Бункер-42“. Електричеството стигаше за всичко. Това беше важно. По коридора стигнаха до празен бар. Барплотът се осветяваше от сглобен от неоновии тръби „Калашников“; барман нямаше, отворените бутилки сами се предлагаха. Бессолов грабна нещо с неруски етикет, издърпа тапата със зъби, притисна го към устните си. Предложи на Артъом, но той се отдръпна отвлратено.

— И така, музеят на „студената война“! — каза Бессолов, свивайки в тясно коридорче: листи стомана, закрепени чрез квадратни нитове.

Влязоха в помещение: на стената — осветена отдолу старинна карта: огромна малинова сянка върху половината свят, надписана „СССР“, сивите европейски държавици се гушат една в друга, всичко изпъстрено с щамповани силуети на ракети и крилести самолети. В ъгъла стои бледен манекен, облечен със старинна униформа; глупава, лятна. Охранява огромна дебела бомба; боядисана със сива маслена боя.

— Ето тук имаме занимателна експозиция... Макет на първата атомна бомба, разработена и създадена в Съветския съюз...

На носа на бомбата имаше стъклен капак, сякаш за да може да се надникне във вътрешността на ада. Но там, разбира се, нямаше нищо: някакво приборче със стрелкички.

Но Артъом не гледаше към нея, а към огромната карта на Европа.

— Това сте вие, нали? Вашите заглушители. Аз те търсих заради едно нещо. Защо е нужно това? Защо стоим тук?! В метрото? Ако целият свят е оцелял...

— А той какво, оцелял ли е? — Бессолов изненадано повдигна вежди. — Добре, де, добре. Оцелял е. Не се шашкай.

— Всички тези ракети, самолети на картата! Това все стари ли са? Тук дори още е СССР, не Русия! На колко години е тая карта? Всъщност няма никакви врагове, нали? Враговете, от които се страхува Мелник. Заради които са всичките тези заглушители. Войната е свършила! Още тогава! Нали?!

— Това е много субективно нещо, Артъом. За някои може би още продължава.

— Те — Западът — нямат намерение да ни правят нищо! Нали? Само ти можеш с това да баламосваш Мелник!

— Всеки вярва в онова, което му е най-удобно.

— Защо?! Тогава защо сте поставили заглушителите?! За да отстрелват хората от другите градове? Да изглежда така, че цялата земя е разрушена от бомбите? Защо?! Че сме сами! Защо тогава седим в метрото?

— Защото — Алексей Феликсович се отърси от цялата си игривост както змия се отърсва от кожата си — извън метрото ще престанем да бъдем народ. Ще престанем да бъдем велика нация.

— Какво?!

— Ще се опитам да ти обясня. Ти спри да крещиш и се опитай да ме изслушаш. И между другото, не ние сме поставили заглушителите. Те са стари, още от съветски времена. Качество! Просто през деветдесетте ги дали на търговците, за да транслират музичка по тях. За известно време.

Костюмът на възрастния сервитьор стоеше на Артъом като торба. Някъде отзад изхъмка пазачът, сигнализирайки за присъствието си. Алексей Феликсович измъкна от джоба на гърдите си носна кърпичка с монограм в ъгъла и я прокара по бомбата, забърсвайки прахта.

— Ами нека да започнем с нея, красавицата.

— За какво ви е това тук? — Артъом се чувстваше отвратен: сякаш Бессолов целуваше в устата мъртва глава.

— Е как! Трябва да познаваме корените си — обърна се онзи към него и се усмихна. — Затова не пипаме нищо тук. Тази бомба е прародител на нашия суверенитет! — Алексей Феликсович поглади огромния корем на бомбата. — Всъщност само благодарение на нея успяхме да се защитим от посегателствата на Запада. Да защитим уникалния ни строй. Нашата цивилизация. Ако нашите учени не я бяха

създали, страната ни щеше да бъде поставена на колене веднага след Втората световна! А и след това...

— За да може в Третата световна с нея нас да...

— В Третата? — прекъсна го Алексей Феликсович. — В Третата ние малко се заиграхме. Увлякохме се, тъй да се каже, по телевизионната ни истина. Човекът всъщност умее така да замества реалното с илюзорно. И да живее в съвсем измислен свят. Полезно свойство по принцип. Цялото метро например живее прекрасно в тази система от въображаеми координати.

— Цялото метро живее прекрасно?! — Артър се приближи към него.

— Имам предвид, че всичко работи. Всички са се увлекли. На Червената линия вярват в това, че се сражават с Ханза и фашистите. Хората в Райха вярват в това, че се бият с червените и изродите. Хората в Ханза плашат децата с Москвин и вкарват съседите си в затвора като червени шпиони. Сякаш всичко това наистина съществува!

— Сякаш?! Аз! Бях... — Артър почувства как въздухът в този музей вече не му стига. — Аз бях в тунела. Между Пушкинска и Кузнецки мост. Където червените се сдвиха с фашистите. Десетки живи хора. Те там до смърт се... С кирки, с ножове, с арматура. Това беше наистина. Разбра ли, гадино?! Това! Беше! Наистина!

— Съчувствам. Но какво доказва това? Кой загина там? Червени? Фашисти? Не. Известно количество генетически увредени от едната страна и известно количество вредители и плямпала от другата. Управляем конфликт. И един вид своеобразно самоочистване, ако се погледне отстрани. Както ако нашата система беше жив организъм... Клетките, които пречат на оцеляването, умират и се отлющват. Но ще повторя. Не ние започнахме тая война. Средното звено във военното разузнаване на Райха, за да се докара пред началството, атакува Червената линия. Без да има представа, че всъщност нито Червената линия, нито Райха ги няма.

— Как така ги няма?

— Е, разбира се, че ги има! Съществуват имената им. За хората е много важно да се наричат по някакъв начин. Да се смятат за някакви. Много е важно да се борят срещу някого. И ние им оказваме съдействие. Та нали не сме тоталитарна държава! И им предлагаме

най-широкия асортимент: ако искаш да нападаш изроди, Железният легион отправя апел. Ако си мечтаеш за безплатна спойка и за общи дела — бягай на Червената линия. Не вярваш в нищо, а просто искаш да правиш бизнес — емигрирай в Ханза. Интелигент? Фантазирай за Изумрудения град и си протърквай панталоните в Полиса. Удобна система. Аз и тогава, на Цветен, се опитах да ти го обясня. Защо ти е на повърхността? Ние и тук можем да ти осигурим свобода. Какво толкова си забравил горе?

Алексей Феликсович се спря до изхода, огледа гробницата на бомбата, угаси светлината. Артъом продължаваше да размишлява върху отговора му.

— Значи, вие не сте от Ханза? И всичко това не е Ханза?

— Каква ти Ханза? — поклати глава Бессолов. — Казвам ти: никаква Ханза няма. Има Околовръстна линия и има хора, които смятат, че живеят в Ханза.

— А откъде сте тогава?

— Ами оттук — Алексей Феликсович вдигна поглед към сводестия таван, сглобен от тубинги. — Точно оттук. Даже по-точно оттам. Следвай ме.

Излязоха в някаква стаичка с паркет на пода и маса със светеща зелена лампа; пост. На поста часовой с офицерска униформа — става, козирува. Това нечия приемна ли беше? Към втория етаж водят ескалаторни стъпала; имитация. Стаята сякаш е от друго време: не от лицемерните две хиляди, а от някакво като че ли по-старинно време, а всъщност от никога.

Изкачиха се по стъпалата, а там — врата.

Кабинет. Книжни секции със стъклени врати, претъпкани с томове; по средата на стаята — дъсчено възвишение подиум. И в ъгъла — номенклатурна маса като при Свинолуп или Мелник. Зад нея седи човек.

Неподвижно.

Отметнал глава назад. Вперил поглед в тавана. Очите му с пластмасов блясък.

— Това...

— Йосиф Висарионович. Прелест, нали?

— Сталин?

— Кукла в цял ръст на Сталин. От восьък. Можеш да разгледаш.

Сталин беше положил безкостните си ръце на масата; в единия восьъчен юмрук стискаше писалка, сякаш куклата вожд се канеше да подпише някаква заповед. Другият беше разтворен в плоска длан, пръстите стърчаха напред. Под мустаците имаше усмивка — изрязана с нож, постоянна. До него имаше парцалени неувяхващи рози.

Артъом не издържа и пипна Сталин по носа. На него му беше все тая. Все тая, че беше умрял и че беше възкръснал; все тая, че сега е кукла; все тая, че се е спасил на такава цена, когато светът се е превърнал в прах; все тая, че му поднасят цветя и го щипят по носа. Сталин беше в прекрасно настроение. На Сталин всичко му беше наред.

— Като жив е, а? — каза Бессолов.

— Той също ли... От музея? Експонат?

Артъом се приближи до една от секциите, забърса с пръст праха от стъклото, огледа рафтовете. Всичките бяха запълнени с една и съща книга, възпроизведена безброй пъти. На корицата на всяка една пишеше: „Й. В. Сталин. Събрани съчинения. Том 2“.

— Защо? — Артъом се обърна към Бессолов. — Що за тъпотия?

— Тук е бил Сталиновият кабинет, когато това е бил истински бункер. Наистина, казват екскурзоводите, на Йосиф Висарионович не му се е налагало да сядат тук; починал, преди да въведат обекта в експлоатация. Но заради западните туристи направили чучело и нагласили кабинета като за пред хората. Когато се настанявахме в бункера, Сталин вече беше тук. А ние всичко запазихме. Трябва да има уважение към историята на своя народ!

Алексей Феликсович също се качи на подиума, приближи се до Сталин, седна на масата му и заклати крака.

— Приемственост! Ето го него, ето ни и нас. Получава се, че той е строил този бункер за нас. Мислил е за нашето бъдеще. Велик вожд.

Артъом не се беше срещал по-рано със Сталин, като се изключат мустакатите портрети в Червената линия; какво беше почувствал, като докосна по носа великия вожд? Восьък.

— Защо приемственост? Приемственост на Червената линия.

— Артъом! Ех, Артъом! — цъкна Бессолов. — Дай сега да те просветя. Червената линия, Ханза, Райха — това са само чучела. Те, разбира се, имитират самостоятелност, конкуренция, борба. Воюват даже, когато се забравят.

— Тогава вие кои сте?

Алексей Феликсович се усмихна.

— Изящна работа е това многопартийността. Като хидра е. Избери си глава по свой вкус, сражавай се с другите глави. Смятай, че вражеската глава е дракон. Побеждавай. А сърцето? — Бессолов поглади масата, кимна с брада към кабинета. — Ето го сърцето. Не го виждаш, не знаеш за него. И ако не ти го бях показал, щеше да продължиш да се бориш с главата. Ако не с Червената линия, то с Ханза.

Артъом се отдалечи от секцията, приближи се плътно до Бессолов.

— Не съжаляваш ли, че ми го показа?

Онзи не се отдръпна, не се извърна. Не се страхуваше от Артъом, сякаш не той се беше присънил на Артъом, а Артъом на него.

— Върви, разкажи на някого за това, че си бил тук. На твоя Мелник дори. И той какво? Ще ти каже, че си се побъркал.

Артъом преглътна. Нима и за това се беше изповядал, докато беше пиян?

— А той не е ли идвал тук?

— Не, разбира се. Защо да пускаме всички тук? Това е храм. Светилище.

— А аз?

— А ти. Ти си блажен, Артъом. Юродите могат да влизат в храма. На тях и чудеса им показват.

Внезапно му прищрака.

— Невидимите наблюдатели.

— По-високо!

— Невидимите наблюдатели.

— Ето. Виждаш ли, не си безнадежден!

— Та това е легенда. Мит. Като Изумрудения град.

— Точно — съгласи се Бессолов. — Легенда. Приказка.

— Всичко е рухнало преди сто години! И месец не издържала. Държавата. После настъпил хаос. И оттогава... Това всички го знаят. И децата го знаят. Нас никой не ни управлява. Ние тук сме си сами за себе си. Невидимите наблюдатели са мит!

— Само че откъде знаете, че са мит? Ние и това ти разказахме. Разбираш ли? Дадохме ти готовия образ, в който можеш да ни

подредиш. Та ти си проста душа, със сърцето мислиш, не с главата. С образи. Нищо, ще ти изсипя една камара шаблони, почерпи се. Невидимите наблюдатели. Опа! От една страна, ти умишлено не вярваш в мен, а от друга — може да се каже, че знаеш всичко за мен. Слухове! По-добро от телевизора.

— Но вие... Тоест предишните лидери... Правителството, президента... Всички сте били евакуирани в Урал? Системата за управление се разпаднала... Държавата...

— Помисли сам: за какво ни е да ходим в Урал? За какво да ходим в някакъв си усамотен бункер на края на света? Да кукуваме в самота? Какво да правим там — един друг да се изяждаме? Как така да ви изоставим? Нашето място е с народа! — той се протегна като някакъв нахранен котарак.

— И къде бяхте? Когато ние ядяхме лайната? Когато се душахме един друг? Когато ние там, на повърхността, заради вас умирахме, къде бяхте вие?

— Ами наблизо. Винаги сме били наблизо. Зад стеничката.

— Това! Не може! Да бъде!

— Нали ти казвам — работи. Който си може, го може.

Бессолов слезе от масата, надигна кехлибарената си бутилка.

— Нещо се заседяхме тук. Да вървим, ще ти покажа живота ни. Доста е аскетичен, между другото. Да не си помислиш нещо друго.

Той грижливо нагласи свличащия се Сталин и слезе от подиума. Артъом се помайваше, препълнен с информация.

— Гадове сте вие.

— Че какво толкова сме направили? — попита Алексей Феликсович. — Напротив — минимум намеса! Та ние сме просто наблюдатели! На всичкото отгоре невидими. Само ако системата даде грешка, тогава се налага да я оправяме.

— Системата?! Хората от глад децата си ядат!

— И какво от това?! — Бессолов изгледа лошо Артъом. — Нали не на нас ни харесва да ядем вашите деца. На вас ви харесва да си ядете децата. И на нас не ни харесва, че вие си ядете децата. На нас ни харесва просто да ви управляваме. Но ако искаме да ви управляваме, сме принудени да ви позволим да си ядете децата!

— Лъжа! Вие ни натикахте тук и вие ни държите тук! Вие с хората — като със свине! Навсякъде шпиони... При едните СБ, при

другите КГБ, при третите... Навсякъде свинолупи... Каква наистина е разликата между Райха и всички останали...

— Защото с нашия човек иначе няма да се справиш — строго отвърна Бессолов. — Той по природа си е такъв. Отвъртиш ли му гайките — бунт! Нуждае се от непрекъснат надзор. Какво стана на твоята Комсомолска? Ето, те си поискаха своето. Въстанаха. Как завърши всичко? С кръвопролитие! И какво, разклати ли това Червената линия? Ни най-малко! Та на нашия човек спецслужбите от бога са му изпратени! Той е буен по природа! Твоите картечници... Та те сами напиха по-близо до картечниците, първия ред заеха. Затова пък търпеливите оцеляха. Това поне е някаква селекция. Че как по друг начин да управляваш нашия човек? През цялото време трябва да му отвличаш вниманието. Да го обуздаваш. Да го канализираш, така да се каже. Да му подхвърляш по някоя идея. Религия или идеология. През цялото време да му измисляш врагове. Не му се живее без врагове! Той се чувства изгубен без врагове! Не може сам да се определи. Нищо не знае за себе си. Ето, преди две години си имахме прекрасни врагове в запас. Черните. Не може и да се измисли по-добра външна заплаха! Ровеха по повърхността. Бяха мастиленочерни, даже без бяло на очите, като дяволи. И внушаваха в нашите хора ужас и омерзение. Забележителни врагове. И веднага всичко става ясно: щом те са черни, значи, ние сме бели. Пазехме ги за краен случай. Сценарий „заплаха за човечеството“. Но не, намери се някакъв дебил, нави онзи стар глупак от Ордена, взеха и разстреляха нашите питомни дяволи с ракети право в тяхното сафари. Можеш ли да си представиш?

— Мога.

— Опитахме се да попречим чрез Съвета на Полиса, намекнахме, че черните засега не представляват никаква заплаха, но къде ти. С две думи, сценарият се прецака. Наложихме се и твоя Мелник да опитомяваме. Аз на някои места за подобни инициативи направо ръце бих късал. Ако при нас беше диктатура. Идваш ли?

Артъом, замаян, смачкан, се повлече след Бессолов. Минаха покрай часовая, онзи отново скочи и отдаде чест. Озоваха се в тесен коридор, стъпките им зазвънтяха по железния под. Стигнаха разклонението, след което се намираще ресторантът. Долетя зайче от огледалното кълбо, светна в очите на Артъом. Кълбото се въртеше като главата на Артъом — тук по-рано е имало огледално платно и в него се

е отразявал целият свят. Но взели, че разбили огледалото на парченца и го налепили дявол знае на какво и сега прожекторът биеше в него за развлечение и красота.

Подминаха завоя, продължиха нататък.

— А него с какво? Всичките с какво? — попита тъпо той. — С какво ги купихте? Москвин? Фюрера?

— Е! Тук не бива да се обобщава. Към всеки човек подходът е различен. Москвин обича парите и отрови брат си. А на Евгений Петрович например дъщеричката му расте без пръсти. Така се е родила. Сантиментален човек. Прие една камара закони срещу уродствата, а сам не може да ги спазва. А ние на него — снимчица. Ето, Евгений Петрович, вие с дъщеря ви на ръце и жена ви до вас, за да няма съмнения. Така че играйте по правилата, Евгений Петрович, и то вдъхновено, защото вашите граждани трябва да ви вярват. Нито един от гражданите ви не трябва да се усъмни в това, че вашият Райх е най-истинският Райх на света. Той трябва да е готов живота си да даде за Райха.

— Никакъв Райх няма вече. Сам се изяде, смля се и се изходи. И вашият фюрер избяга.

— А ние ще го върнем обратно на мястото му. И нов Райх ще му построим, още по-хубав от предишния. Ето, вече прибрахме жена му и дъщеря му и той ще се огъне.

— Защо?! Та той е човекоядище!

— Защото е човек чудак. Защото с Евгений Петрович сме свикнали да работим. И знаем как. Компроматът още не е изгърмал. Защо да търсим нов човек, да проучваме слабостите му, да му пускаме стръв, да хвърляме въдицата, когато си имаме чудесен готов вариант? Сгафил — да — ами ще го глобим. Че какъде сме без Райха?

— Та те там са гадини! Зверове! Едните са зверове, а другите — страхливци!

— Зверовете не са само там, а в цялото метро. И ето, че са им построили чудесна красива волиера. И зверовете сами пропълзват в нея от всички краища. Железният легион и други подобни. Воюват с изродите. Изпускат парата. Ако Райхът го няма, къде ще отидат? Помисли за хората. Не, по-добре да се бият за Райха. Или за Червената линия. Или за Ордена. Избор по вкус. Свобода! Ето я на, свободата!

— Хората не се нуждаят от това!

— Това. Точно от това. За да не им е скучно. За да има с какво да се занимават. За да имат избор. При нас под земята има цял един свят! Самодостатъчен истински свят. И не ни е нужен никакъв друг свят на повърхността.

— На мен ми е нужен!

— Ами на теб ти е нужен, но освен теб на никой друг.

— Там може би имат роднини! Дори само заради това!

— Сега всичките им роднини са тук. Ей, богу, не те разбирам. Само си съсипа здравето. Едва те спасиха, глупако. Какво толкова търсиш там?

— Мен горе са ме родили. Там е нашето място. На въздух. Там по друг начин дишам! По друг начин мисля! Тук не ми стигат посоките! Има само напред и назад. Тясно ми е тук, разбра ли? Ти самият не го ли чувстваш?

— Не. При мен, знаеш ли, е на обратно: на улицата ми се върти главата. Веднага ми се приисква да се върна обратно, в бункера. В уютта. Да. Тук си имаме жилищен блок. Апартаменти.

Завиха.

В един такъв грамаден, десет метра в диаметър, задънен тунел, започващ някъде посред земята и стигащ до земя. Колко такива има още? Коридорът продължаваше по-нататък.

Очевидно вече беше късно. Обитателите на бункера се разотиваха от кръчмата, разгърдени и ломотеци, пълзяха към дома. Артъом надникна през прозореца в един апартамент, построен на пода на тунела. После в още един. Наистина уютно.

По човешки.

— Защо ми показваш всичко това? Защо ми разказваш?

— Ами на мен, знаеш ли, ми харесва. Да поспоря. Ти нали си революционер? Защо седя там, при Сашка? Чакаше ме. Романтик. Искаше да ме застреляш с онзи твой револвер? Какво, мислеше, че като ме убиеш, и животът ви ще се нареди? Аз какво, просто вода вътрешната политика. Отсечи ме — нова глава ще израсте. Още тогава, на Цветен, се опитах да ти наля разум в главата. Но виждаш ли, ти изгуби паметта си.

— На Цветен?

— Казвам ти, изгуби я. Но какво изненадващо има? Това е нещо символично всъщност. Това е вашето безпаметство — което, разбира

се, е наша благословия. Никой нищо не помни. Народ едnodневка. Вчерашния ден сякаш изобщо го е нямало. И за утрешния никой не иска да мисли. Всичко е днес.

— За какъв утрешен ден?! Как може да се правят планове за утре, когато храната едва стига за днес? И то на онези, на които им е провървяло?!

— А това вече е нашето изкуство. Храна трябва да има винаги само за днес и винаги да не достига. На гладен стомах се мечтае за разбираеми неща. Трябва да се балансира. Ако им дадеш да се оядат — увеличават се проблемите с храносмилането и нараства самотнението им. Ако не им дадеш достатъчно — тръгват да свалят властта. Е, или онова, което приемат като власт. Ще пийнеш ли с мен за нашето изкуство?

— Не!

— Жалко. Трябва да се пие повече. Спасението на народа е във водката. Тя, между другото, и срещу радиацията помага.

Напомни му.

Чуждата чистичка кръв пълзеше по вените на Артъом гъсто, като гел, пареше и пречеше. На Артъом му се искаше да си върне своята, рядката и мръсната, отровената. Само и само да не е длъжник на тези гадове. Ако ще само една седмица да живее, но да е своя собствен живот, а не да се пъчи с взет назаем.

— Ти за народа така... А самият ти... Откъде си?

— Да... Може би прозвуча така, сякаш не обичам народа. Или че го презирам. А мен, напротив, с цялата ми душа ме тегли към него! Обичам го, вярваш ли ми? Ето, излизам сред хората, запознавам се, общувам. Така се запознах с теб. Просто като обичаш народа, трябва да разбираш всичко за него. И трябва да си честен. Не трябва да си правиш илюзии. Да, такива са нашите хора. Трябва да чувстваш какви хора управляваш. Трябва да помагаш на народа си. Да го насочваш. Бесовете му да улавяш.

— Управляваш? Кой управлява? Елоите — морлоците? Ти да не си някакъв аристократ?

— Аз ли? — Бессолов се усмихна. — Каква ти аристокрация! Нея отдавна я разстреляха! Дори не съм от Москва. Започнах като телевизионен журналист. Заплащането беше посредствено, насочих се

към политтехнологията. И после нещата се завъртяха. Така че аз съм си напълно плът от плътта.

И изведнъж Артъом разбра: нека тече гелът във вените му. Това е отсрочка, през която все ще успее да направи още нещо.

Огледа се настрани: тук няма и голяма охрана. Ще трябва да премине през целия бункер, разбира се. Току-виж в някой от тунелите се окаже военна база? На кого разчитат те?

— А там какво има?

— Ако искаш, ще отидем. В третия тунел ни е складът, а четвъртият така и стои празен. Търговците не успяха да го ремонтират преди войната, а на нас не ни остава свободно време. Какво си мислиш, как по-умело да отмъкнеш всичко това от нас ли? — намигна му Бессолов. — Аз теб и така мога да те взема за калфа, само кажи.

— Мисля, че ти така и не ми обясни защо да стърча тук. Не разбираш ли? По-добре или по-зле — все си е под земята, в метрото. На кого му е нужно това, по дяволите? Когато на повърхността има цели градове? Гори! Полета! Океан, мамка му!

Стигнаха до края: до пуст грамаден тунел, оребрен, зялят с ръждива вода. Облегнаха се на парапета. Жужеше помпа, изкарваше мокротата от кухнята.

— А ти откъде знаеш какво има там? А? Там може да е същото като при нас, само че без таван. Е, свиря радиото. Какво, да не би заради това при тях да е рай? Свобода? Братска любов? Не ме размивай. Ще се пръснат из цялата земя, ще подивеят поединично без власт, без държава, ще забравят как се чете, как се пише. Аз ти говорих за изключителността. Нас метрото ни прави изключителни! Петдесет хиляди души на едно място. Само при такава концентрация могат да се запазят цивилизацията, културата. Само по този начин. Да, в метрото. И какво? Онези там, на чистия въздух, ще озвереят по-бързо, ще забравят по-бързо какво е това да си човек. Там! На повърхността ще бъдат неандерталците, многоженците, содомитите! А хората, духовните, разумните хора ще бъдат тук!

— Духовните?! Онези, които ядат своите?

— Е! Петкан на Робинзон също не се е отказал веднага от човешкото. Ние просто не правим резки движения. Но рано или късно...

— А защo не ни оставите сами да избираме? Дали да живеем на повърхността, или долу? Защо не сте ни питали?

— Питали сме — усмихна се Бессолов. — И питаме.

— Няма с какво да ги нахраниш! По гъбите е плъпнала болест! Пусни ги поне да не умрат от глад тук!

— Нашият велик народ е преживял какви ли не изпитания. Ще оцелеят някак. Знаеш ли какви са издръжливи? Железни са.

— Нека се качат на повърхността! Поне им дай шанс!

— На повърхността? А там какво, реки от мляко и мед? Ти беше там! В Балашиха например. Какво ще ядат там?

— Ще намерят с какво да се нахранят!

— Проклет романтик си ти. За какъв дявол си хабя времето с теб?

— Ами пусни ме! Не съм ви молил да ме спасявате! Да може такива като теб...

— А ти какво, да не мислиш, че ако те пусна, след теб ще излезе цялото метро? Ще ни зарежеш, ще разкажеш истината на хората и ще ги поведеш след себе си към повърхността? И там всичко ще бъде различно оттук?

— Ще бъде!

— Ами върви — рече равнодушно Алексей Феликсович. — Разкарай се. Даже ще ти върна революционния наган! На тебе там никой няма да ти повярва, както ти тук не повярва на мен. Поне осъзнаваш ли, че там просто ще им преразказваш легендата за Невидимите наблюдатели? Събуди се, Артъом!

Артъом кимна. Усмихна се.

— Ще я видим тая работа.

[1] Перифраза на известен израз на Чърчил, отнасящ се за Сталин и Русия. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 21

ПРИЯТЕЛИ

Свалиха чувала от главата му.

Огледа се.

Но и без това по гласовете можеше да отгатне къде са го докарали — на Цветен. Точно там, откъдето го бяха и взели. От самия бункер го бяха измъкнали в чувал, за да не може да намери обратния път.

Свалиха белезниците му, смъкнаха от гърба му мундира, изритаха го по задника; после до него падна и издрънча черният револвер.

Първата работа на Артъом беше да го сграбчи. Празен. Обърна се — а съпровождащите го вече се бяха изгубили в тълпата. Мярнаха се две сиви човешки песъчинки и останалият човешки пясък ги засипа.

От бункера го бяха изхвърлили веднага, без разтакаване. Както си беше в сервитьорската униформа, така си и остана. Докторката успя само да му напъха някакви хапчета в джоба на изгладените с ръб панталони. Добра душа. А после — чувалът върху главата.

Седна, замисли се. Хората наоколо с всички сили се съвкупяваха, защото трябваше да се живее по някакъв начин. И на Артъом сега му се налагаше да живее някак с всичко научено в крехката му, шперплатена черепна кутия. Наученото притискаше милиметровите стени отвътре, бъдещето на Артъом не беше съвместимо с него.

Не можеше да повярва, че всичко случващо се в метрото — целият ад, цялата безпросветност и цялата безсмислица — всъщност са учредени от някого и че напълно устройват някого. Зловещо беше не това, че смесваха хората с почвата, за да засипват тунелите, а че без това светът не би съществувал, би пропаднал в бездната. Не можеше да разбере такова устройство на света.

И не можеше да го прости.

Седеше и гледаше в някакъв непрекъснато мърдащ се гол бял задник и спореше с него, сякаш това беше лицето на Бессолов.

Казваше му всичко, което не се беше сетил да каже на Бессолов.

— Разбира се, ако толкова години хората ги лъжат... Как да отличат истината от... Ако постоянно ги навеждаш към коритото с помията... Но това не значи, че не могат да се надигнат... Да погледнат нагоре или поне напред... Разбира се, вие така сте устроили всичко... Но това не значи, че те няма да могат... Или че не искат... Питате? И сами си подхвърляте правилните отговори... Те питат...

Беше лесно да се спори със задника. Задникът не възразяваше.

— А какво разбират хората... Вие трябва да бъдете ометени... по дяволите. Вашият бункер... да се разпердушени. Ако не се разпердушени... Ако не се отвори абсцесът... Тогава нищо... Трябва вас, тлъстите плъхове... За вратовете... Да ви покажат на хората... Вие поговорете пред хората така... За тях... Като за говеда... Ето тогава. Тогава ще видим. В бункера те... Гниди... Всички ще разгоня... Ако на мен не ми повярват — на вас ще ви повярват... Ще ви застава да им кажете всичко... А ако не им кажете... Със същото това дуло аз вас... Не само ние имаме тилове... Гадове...

Той стисна дръжката на празния наган.

Не можеше да направи такова нещо сам. Нищо не можеше да направи сам.

Отборът му беше малък, но го имаше. Летягата, Омир, Лъоха. Да ги събере. Да им разкаже — на тях, които вече знаят половината истина — останалата част от истината. Да ги попита. Да измислят заедно как да намерят и да отворят това плъхско гнездо.

Колко време беше минало — седмица? Повече? Навярно всички са се разпръснали по метрото. Вмъкнали са се в някакви процепи. Единият — за да не го намери Мелник, а другият — Ханза. Но виж, Омир... Райха вече го няма. Може би Омир знае къде да се търсят останалите? А къде да се търси Омир, беше известно.

Изправи се.

Закрачи, като разбутваше строилите се в очакване на ласки жени с номерца на ръцете, мина покрай посърнали фашисти, покрай паплач от всякакъв калибър, покрай уплашени юноши, дошли да открият любовта, покрай загорели сталкери, които искаха поне да погледат, покрай мерзавци, които животът беше изнасиллил и те сега искаха чрез жените да изнасилват живота. Покрай всички тях, едва започващи или вече завършващи своята зрелост в подземие.

Къде тук е стаичката на Саша?

Намери я.

Влезе, без да чука, без да се реди на опашката, цапардоса някакъв боец без панталони по темето с дръжката на нагана, смъкна го от Сашка, сложи го в ъгъла; след това вече я поздрави, извърнал се встрани, за да може тя да се загърне.

— Къде е Омир?

— Не бива да идваш тук, Артъом. — Тя го гледаше отдолу. —
Защо се върна?

— Къде е старецът? Той нали не те е оставил? Или те е оставил?
Къде отиде?

— Отведоха го. Моля те, иди си.

— Отвели са го? Кой го е отвел?!

— На теб... той помогна ли ти? Алексей — помогна ли ти?
Изглеждаш различно. По-добре.

— Помогна ми той. И ти ми помогна. Благодаря, бля. На всички вас. Благодетели.

— Ти нали искаше да узнаеш. Ето, узна. Нали? Или какво искаше? Просто да умреш?

— Да. Прости ми. Аз... Аз не искам от него... От тях. Това е подаяние. Не ми е нужно. Каквото било — било. А сега... Сега стига толкова.

— Защо си тръгна от тях? Там нали... Там нали животът е съвсем друг?

— А ти не си ли била? Там? Той не те ли е вземал?

— Обеща. Трябва да ме вземе. Но аз помолих да вземе вместо мен — теб. Засега.

— Нищо не си загубила. Там е същият живот като тук. Просто яденето е по-хубаво. Е... и медицината. А ти какво, би ли могла? С тях?

— Той какво ти разказа?

— Всичко ми разказа. Всичко. Невидимите наблюдатели, властта, червените, фашистите, всичко.

— И те пусна?

— Да.

— Трябва да се махаш оттук. Те отведоха всички ваши. Този твой брокер. Всички. Същия ден, когато ти... Може вече и да ги няма. Не

знам.

— Кой? Наблюдателите?

— Не. Не неговите хора. Твоят Орден.

— Орденът... Чуй ме. Ти... Искам да разбера. Той на теб всичко ти обясни, нали? Ти всичко знаеше. За горе. За света. Обаче! Нали това е била твоята мечта. Да се върнем там. Както и моята. За да бъдем ние всички... Там. Отново. Там! Та ти нали ми разказа. Сама! Какво правиш тук? Защо висиш в тази помийна яма? Защо не избяга? Защо си тук?

Саша стоеше пред него — тънка като скицирана с молив, обгърнала се с ръце. Гледаше го изпод вежди.

— Иди си. Наистина.

Той я хвана за китките вейки.

— Каж ми. Аз искам да кача хората горе. Ти казваш — защо не съм останал. Защото всички други... Ние. Всички ние тук. Те трябва да знаят. Всички. Те са длъжни да знаят. Нали няма да ме предадеш? Отново. На него? Няма да ме издадеш?

— Няма да те предам.

Тя стисна устни. Артъом чакаше.

— Но няма да дойда с теб.

— Защо?

— Артъом. Аз го обичам.

— Кого?!

— Алексей.

— Този? Този... дъртак? Извратеняк?! Та той... Та той... Та той е без душа... Да беше чула какви ги говори... За хората! Ти — него?!

— Да.

Артъом отпусна ръцете ѝ като опарен; отстъпи.

— Как?!

— Обичам го. — Тя сви загърнатите си рамене. — Той е като магнит за мен. Той е магнит, а аз — желязна стърготинка. Това е. Той е мой господар. И винаги е бил добър към мен. От самото начало.

— Та той те предоставя за ползване! Той — теб! На него му харесва да гледа как теб всякакви... Мръсни... Най-различни!

— Да — кимна Саша. — Той обича така. И на мен ми харесва.

— На теб ти харесва?!

— А какво? На теб това не ти приляга? Като на Омир?
Извинявай тогава.

— И ти очакваш... Очакваш той да те вземе там? При себе си?

— При тях се е освободило едно място. Той е получил разрешение. Но аз...

— Добре. Разбрах. Ти вместо себе си — мен... Добре. Разбрах.
Добре.

— Трябва да си тръгваш.

— Ти наистина ли искаш там? При тях? В тази тяхна денонощна кръчма? В бункер?! Вместо горе — още по-надълбоко?

— Все ми е едно къде. Искам да бъда с него. Аз съм негова. И това е.

— Добре. Разбрах.

Постоя още малко. После свали от шията си кръстчето.
Подхвърли й го.

— Прощавай. Благодаря.

— Прощавай.

* * *

Излезе; светът се беше преобърнал надолу с главата.

Поброди сред похотливата едnodневна пияна тълпа. Казал беше на Саша, че всичко разбира, но нищичко не беше разбрал. Как може — с Бессолов? Как може да обичаш такъв? Как може да смениш своите дирижабли, дори да са мечта, за бункера? А за бардак — заради кратките бордейни срещи от снизхождение? Бессолов й носи огризки храна от своя бункер — и огризки любов също. А тя нищо — стига й и едното, и другото. Непретенциозна.

Какво не разбираше Артъм за Саша?

И как би могъл да я ненавижда?

— Хей, човече! — протегна се някой към сервитьорския му костюм. — Бутилка домашна водка!

— Я го духай!

Стигна до пристана. Високата вода си стоеше — до ръба.

Трябваше да разрушава. Да разруши всичко. Да прати всичко по дяволите.

Значи, Мелник му беше отнел всички приятели. Омир, Лъоха, Летягата. Трябваше да ги освободи, ако са живи. Сам нищо нямаше да успее да направи.

Мелник.

Ако можеше да привлече на своя страна Ордена... С такава сила и против Наблюдателите нямаше да е страшно. Орденът беше отстоял един бункер, можеше и да завоюва друг.

Само че как да ги разтърси? Да им разкаже за продадените другари? Но дали ги беше продал Мелник — и на кого? И него самия го бяха продали и купили, стария идиот; а момчетата бяха загинали просто без смисъл. Заради инициативи на равнище средни звена. Старецът поне разбира ли сам за какво си е дал краката?

А ако му разкаже, ако му обясни?

Какво му е известно на него, Святослав Константинович, за метрото? Това, което му е споделил Бессолов. А нали и на него навярно са му тикнали в зъбите полуистината. Та той не може да е щастлив от факта, че от герой се е превърнал в дядовата питка в инвалидна количка — и то не заради спасението на метрото, а защото не са му доверили втората част от истината?

В другия край на платформата, до пристана, се клатушкаше бутилков сал. Край него дремеше пиян железничар. Артъом се огледа, замисли се. Да преплува през потопения Райх — там нали не е залято до покрива? — и ще стигне до Полиса. Да поиска разговор с Мелник. Да му доразкаже всичко, което онзи не е знаел, да му доразкрие истината. Ако не застане на страната на Артъом, поне да пусне хората му.

Докато вървеше към сала, свали от някакъв бардак лампа на свинска мас. Не е фенер, но поне ще има някаква светлина в тунела. Промъкна се до сала, побутна спящия с върха на лакейската обувка — непробуден.

Отвърза клатушкация се съд, скочи върху него и пое по мътната река в тръбата. Вместо весла — черпак, завързан за бастун; гребеш ту от едната страна, ту от другата. Салът се въртеше неохотно — не му се връща обратно, но все пак се плъзга към тъмнината. Светлината от лампата — на крачка напред, дори черпакът стига по-надалеч. Тунелът вървеше надолу; таванът се снижаваше, доближаваше се до темето на Артъом. Щеше ли да му стигне въздухът?

Вече не можеше да гребе прав, таванът не му даваше. Наложих му се да седне.

Насреща му доплува плъх. Видя суша, зарадва се.

Качи се при Артъом на сала, седна скромно на края. Артъом не се опита да го прогони. Някога се беше боял от плъховете, но вече не. Плъхове като плъхове. Лайна като лайна. Тъмнина като тъмнина. Живот — като при всички останали. Не би го и забелязвал, както и другите не го забелязваха, ако не знаеше, че има и друг живот.

Лампата беше окачена за сала, опитваше се да погледне не само напред, но и отдолу, под прозрачното дъно.

Долу водата се плискаше.

Той си мислеше за Саша. Прощаваше се с нея. Защо Саша не иска да разкаже на хората за това, че те не са длъжни да седят под земята? Защо самата тя е тук? Защо избира Бессолов?

Вонеше на свинска мас. Плъхът дишаше с наслада.

Под дъното се преобърна един удавник, вторачи се в лампата през преградата от бутилки с опесъчените си отворени очи. Отдавна не беше виждал светлина, опитваше се да си спомни какво е това. Хвана се отдолу за сала с дебелите си пръсти, пречейки му да премине, после го пусна.

Таванът се снижи още повече. Застанал на колене, Артъом можеше да докосне ребрата и спойките му.

Плъхът се замисли — и скочи във водата. Все пак заплува към Цветен, към своите.

Артъом се спря. Погледна назад — там беше също толкова тъмно. И даже още по-тъмно. Ръката му пошари по гърдите, но вече беше дал кръстчето. Добре, както и да е. Помоли се и без него.

И продължи да гребе нататък.

А после водата започна да отстъпва.

Може би беше отминал падина, дълбоко място. Таванът престана да го притиска, отмести се нагоре, даде му да подиша. Отпред се мяркаше светлина: опитваха се да мигат настанили се на самия таван лампички. Явно генераторите някак се бяха предпазили от потопа.

Когато се добра до станцията, стана съвсем плитко. На платформата водата беше едва до коленете. Но стопаните засега не бързаха да се връщат вкъщи. Онези, които не бяха успели да избягат,

подпухваха вяло и неспокойно. Вонята беше гъста, усещаше се с цялото лице.

Подпочвените води бяха измили Дарвинска, бяха я остъргали — и тя отново беше станала Чеховска. Цялата ѝ човекоядна шарения — транспаранти, стенописи, портрети — плаваше с лицето нагоре върху течната мръсотия.

Нищо. Ще си поемат дъх и ще въведат ред. Ще си завоюват зверилника отново. Вместо Дитмар ще е Дитрих и това е; Евгений Петрович ще се върне, свой човек, на системата, макар и главорез. Защото всичко е вече толкова чудесно и удобно устроено: ето, тук при нас влизат човечетата, а оттук излиза кайма. Като в Балашиха. Като в цялото метро.

И някой, разбира се, ще трябва да допише учебника по история на Евгений Петрович. Ще се наложи учителят да се бъхти сам, нали Мелник е прибрал Омир. Нищо, Иля Степанович ще напише всичко, както трябва: на Шилерска ще му се получи героична отбрана на станцията от червените, изродите няма да защитават станцията, а ще я атакуват. Е, и някакъв вдигащ духа финал. Нещо от рода на това, че са потънали заради коварството на врага, но не са се сломили и са като феникс от пепелта, и са по-добре отпреди.

Как Саша ще може да спи с това?

Разбута с черпака пяната върху някаква мокра хартия. Вгледа се — размити страници от вестници. На една от тях още можеше да се прочете „Железен“, на други — „Юмрук“. Отломки от нечий дни. Тук при тях нали е имало и печатница. Не беше лъгал Дитмар, сериозно възнамеряваше да отпечата десет хиляди тухли с правилната история.

Станцията свърши, отново започна тунел.

* * *

Измисляше най-различни варианти — как преминава през блокпоста и какво ще лъже на него. Но не може да излъже нищо: дежуреха не кекавите обикновени охранители на Полиса, а безмълвните истукани на Ордена.

За да не го застрелят, им извика, че е Артъм и идва при Мелник. Приблжиха се към него с недоверие, отупаха джобове на шутовския

му костюм, като че ли го разпознаха, но самите те не свалиха маските си. Взеха му нагана. Поведоха го по служебни коридори, за да не смущават вятърничавите местни граждани.

Но не го водеха към Мелник.

А към вратата на някаква килия. Решетки. Охрана.

Вкараха го, като злобно го бутнаха в гърба, сякаш не е свой.

А там — радост!

Всички бяха живи: Льоха, Летягата, Омир. И даже още, кой знае защо, Иля Степанович.

Похвалиха Артъом за това, че и той не е умрял, за това колко се е освежил и за това какъв се е изтупал. Посмяха се. Прегърнаха се.

Изясни се, че всичките са ги прибрали още там, на Цветен. Все пак е само на две станции от Полиса, та някой от бойците отишъл да се позабавлява с момичетата и ги разпознал — и Летягата, и Льоха. Омир и невзрачния Иля ги бяха взели покрай тях: обядвали заедно, не били успели да се разделят.

— Е, а ти — къде?

Артъом помълча. Стегна се. Погледна със съмнение към Иля Степанович, за когото се знаеше с какво се изхранва. А после осъзна: такова нещо не бива да се държи в тайна от никого. Тайните — това е тяхното оръжие, а на Артъом — да разказва всичко, както си е.

Стовари им го. Всичкото.

Бункерът, кръчмата, салатите, литровите шишета, тлъстите пияници в костюмите, антибиотиците, восъчния Сталин, неизчерпаемостта на електричеството, чуждестранните бутилки — и след тях: марионетките, войните на глупаците, лепкавата ласка на спецслужбите, нужният глад, нужното човекоядство, нужните схватки в слепите тунели. Нужните и вечни Невидими наблюдатели.

Разказваше на тях — и на себе си. И сам се учудваше на това как всичко се подреждаше, колко стройно изглеждаше. Нищо безполезно нямаше в тази Бессоловска постройка, нищо необяснимо. Всички въпроси получаваха отговор. Освен един: за какво?

— Тоест... Докато ние тук ядем уайна... Те там... Те там — сауатки? — промърмори Льоха пресипнало от натрупалата се омраза. — Чуждестуанна водчица. Месце, сигууно по-пуясно от нашето... А?

— И не го дояждат. Чиниите си стоят, пълни с остатъци... Те сигурно и тогава са яли. Яли са в същите тези минути, когато ние

заедно с всичките... На Комсомолска... Под куршумите.

— Гадини — каза Лъоха. — Ама че гадини. И медицина, говоуиш?

— Нали сам виждаш? Ето, мен... Изправиха ме на крака. Не знам дали е задълго. Но все пак! Разбираш ли?

— Виждам. А тук, пуи нас, има дууга медицина, науи? Такава: да хванат човек за топките и да му кажат: пъузи, човече, сам към гуобицето. Защото ние и без това не можем да ти помогнем с нищо за твоя уак. Значи, с нас така. Не са ли гадове, а?

Омир стоеше безмълвно. Той не можеше да повярва в това със същата скорост като Лъоха.

— А защо тогава се отнасят с нас като с уайна?! — питаше апостолът. — Ако ще сме в уайната, тогава нека всички да са в уайната! А не едни да са в тях до шията, а други да си хапват сауатка и да си пийват. А къде е този бункеу? Можем да го наводним, а?

— На мен ми сложиха торба на главата, когато оттам... А натам изобщо бях в безсъзнание... Не знам къде е.

— А аз съм бил там. В този музей — каза Омир. — Още преди войната съм бил. На екскурзия. Пълното му название тогава беше „ЗКП Тагански“. Защитен команден пункт. Тагански — защото е право на Таганка. Единият вход беше откъм улицата. Едни такива старомосковски пресечки, при река Москва. Стари сгради. И едната от тях, двуетажна, всъщност е фалшива. Тогава ни обясниха, че зад стената има бетонен похлупак, за да предпазва асансьорната шахта от бомби. Двайсет етажа надолу — и там е този бункер. И да, всичко е, както ти го описваш. Неон, ресторант, ремонт.

— Но те как са попаднали в метрото?

— Там имаше вход. Даже не един. И на станцията, точно на Таганска, и в тунела, на Околовръстната.

— Таганска... Това нали е само на две станции от Комсомолска... — рече Артъом. — На две. Нима те не са чули виковете? Щом като ние ги чухме даже от повърхността?

— Невидимите наблюдатели... — поклати глава Омир. — По-добре Изумруденият град да се беше оказал истина.

— Можем да ги изхвърлим оттам! — каза разпалено Артъом. — Да ги изгоним в метрото! Да изправим пред хората тези гадини. Нека сами си признаят, нека Бессолов си признае, че са ни лъгали толкова

години. Нека да кажат, че светът отгоре си го има, че ние тук, долу, само напразно измираме. Нека да заповядат на своите да изключат заглушителите. Това реално ще преобърне всичко! Охраната там е малко. Само да разберем как да попаднем вътре...

— А откъде имат тоукова за пуюскане? — попита Лъоха.

— Складове. Държавното хранилище. Но мисля, че взимат и от метрото. От Ханза... Та Ханза им е в джоба! Всичко им е в джоба. Червените изпрацат затворниците си на строежите им, Ханза ги храни, а Орденът... почиства. Ти знаеше ли за това? А, Летяга?

— Не. — Летягата гледаше покрай Артъом, в стената.

— А Мелник?

— Не мисля.

— Трябва да му се каже!

— Ще му кажеш. Ще имаш възможност.

— Той говори ли с теб? Ти видя ли го изобщо?

— Видях го. Ще има трибунал. Тоест той сам ще реши. А Анзор ще подпише. Дезертърство. Изобщо за такова ми се полага... И на Лъоха. Него нали уж го приеха при нас. Така че ще отговаря. Е, сега и теб. Знаеш какво се полага. Бесило.

— Уично мен мама не за това ме е уаждала. Тя на мен, между дуугото, гоуямо бъдеще... — съобщи Лъоха.

— А теб какво? — обърна се Артъом към Омир. — При теб за какво се хванаха?

— Водя се свидетел — сви рамене онзи. — Аз какво? Мелник дори не ме помни. Може и да ме пуснат.

— Свидетел — повтори Артъом. — Мислиш ли, че са му нужни свидетели? Аз също не съм точно дезертър. Ако не го убедим... Край с всичко.

— А Иля?

Артъом се обърна, погледна Иля Степанович. Той седеше на студения под, без да сваля поглед от Артъом. Погледите им се срещнаха — сепна се.

— Всичко това истина ли е?! За Райха?... За Евгений Петрович?... За дъщеря му?!

— Имаше пакет със снимки. Аз самият го държах в ръцете си. И Бессолов го каза. Мисля, че е истина.

— Той избяга. Фюрерът. Избяга.

— Знам. Ето, търсят го, искат да го върнат. Разправят, че ще ви построят нов Райх.

— Аз също... имах... дъщеря — каза Иля Степанович, преглъщайки със сухо гърло. — И я взеха. И... А той, значи... Той си я е оставил.

Артъом кимна. Иля Степанович се скри зад коленете си, сви се.

— Нима те никъде не са се дянали? — каза Омир. — Досега? Властта? И управляват цялото метро?

— Управляват го. Но в това е и тяхната уязвимост. Ако ги извадим оттам... И ги арестуваме... Може най-накрая да пуснат всички! Горещо! Всички ние можем да излезем. А?

— Ами да.

— Трябва просто да убедим Мелник. Да му обясним как са манипулирали него самия.

Замислиха се. Навярно всеки за свои си неща.

В коридора се чу тътрене. Изскърца и се отвори малкото прозорче на височината на лицето. Зад решетката се показа силует. Не му достигаше ръст.

— Артъом!

Той потрепна. Приблужи се до вратата. Прошепна:

— Аня?

— Защо дойде? Защо се върна тук? Защо? Той ще те убие.

— Трябва да измъкна своите хора. И искам с баща ти... Още веднъж. За последен път. Да поговоря. Трябва само да поговоря с него. Можеш ли да го помолиш?

— Нищо не мога. Той вече не ме слуша.

— Трябва да му обясня! Кажу ми! За Невидимите наблюдатели!

— Чуй ме. Той назначи съд. Днес. Ще има другарски съд вместо трибунал.

— Другарски съд? — потрепери Летягата. — За какво му е този цирк?

— Защо? — попита Артъом.

— Не знам... — Аня говореше с разтреперан глас. — Заради мен. Искат да те осъдят всички. Вас да ви осъдят. За да не е лично той.

— Анечка... Нека. Това е добре, че е другарски... Добре, че всички. Нека слушат. Ще им разкажа всичко. Ще видим тепърва кой кой е. Ти не се безпокой. Благодаря ти, че ми каза.

— Това с нищо няма да помогне. Там повече от половината са ханзийци. Те ще гласуват така, както е нужно. Дори и всички наши... гласовете няма да са достатъчно.

— Но ние ще опитаме. Ще опитаме. Благодаря ти, че дойде. А аз се чудех как да поговоря с момчетата. И ето, че той сам... Сам ми дава такава възможност.

— Ей! Ан! — извикаха от коридора. — Достатъчно!

— Артъом... — Капачето се спусна; Аня изчезна. — Аз...

Отведоха я.

— Слушайте. Ще успеем. Летяга? Чуваш ли ме! Ако ме подкрепиш — всичко ще се получи.

— Как?

— Бессолов трябва скоро да дойде за Саша. На Цветен. Ако имаме поне няколко бойци... На него охраната му е само двама-трима души. Ще го хванем. Ще го отведем в бункера. На Таганка, през Китай-город. А самият бункер... Там защитата е почти никаква. Ако ни го отворят... На Бессолов... Отвътре...

— Няколко души нищо няма да решат.

— Мислех си за това. Аз плавах дотук през Райха. Водата вече е спаднала. На Чеховска е почти сухо. И навсякъде плават вестници. Омир? Те там имат ли печатница? На Чеховска?

— На Чеховска — каза Омир. — В служебните помещения.

— Там все още има електричество тук-там. Видях. Може и да не е заляло машината. А ако вместо вестниците им напечатаме листовки? Да разкажем на хората как ги правят на глупаци. Да им кажем за Наблюдателите. За заглушителите. Как мислиш, ще се справим ли? А?

— Аз, когато бях там... На нас ни показваха. На мен.

— Ако можем да попаднем там... Ние цялата тази тяхна система... Ще напечатам поне няколко хиляди листовки. А? И ще раздадем на народа на Таганска. Е, и по пътя на други... Прочети и предай на следващия. На Китай-град... И в листовките направо ще разкажем за бункера! Ще доведем тълпата до входа! Бессолов ще ни отвори, мръсникът, няма къде да се дене... И край! Нека кажат истината в лицата на хората! Тогава няма да бъдем сами, Летяжка. Дори и да не се получи веднага с щурм... Листовките пак ще се разпространят из цялото метро!

— Туябва уи да пуснем науода от Таганска в бункеуа? — уточни Лъоха. — Всичките уи?

— Колкото повече, толкова по-добре. Нека сами да видят как тези твари затлъстяват и винаги са затлъстявали. Като го видят, може и да повярват в останалото. А? А, Лъоха? Дядка, ще можем ли?

— Теоретически — каза Омир. — Ако хартията е оцеляла... Нея по принцип я съхранявах в пластмасови кутии... За да не се навлажнява... Може и да е оцеляла...

— А, Летяжка? Нашите там какво разправят? Забравили ли са вече всички, които червените избиха?

— Такова... — Летягата въздъхна. — Как да го забравиш?

— Значи, имаме план. Рискован, разбирам. Но може да се получи, а?

— Може — призна Лъоха.

— Мислиш ли, че ще ни позволят да раздаваме явно тези листовки? — усъмни се Омир. — Ако тук, както казваш... Ако държавата не се е дянала никъде... Ти представяш ли си, че това е нашата държава?

— Не. Майната му, дядо! Трябва да се опитаме! Трябва да кажем всичко на хората! Те трябва да бъдат пуснати!

Омир кимна.

— А ти... Какво ще правиш на повърхността! Когато излезем? — попита той Артъом. — Поне къде ще отидеш? Решил ли си?

— Ще живея! Като по-рано! Там ще решим! Като хора! А какво? Не е ли ясно?

— Не много — въздъхна Омир. — Ето, аз не знам какво.

— Какво значение има? Ако ще гъби да се садят, ако ще пшеница, аз съм готов! Ако съм там. Но първо... Та там е такава огромна земя. Може да се обходи цялата. Да си намериш място... Каквото ти душа иска. Град... Или океански бряг. На вас какво, не ви ли е обидно, че има шепа вампири, които са решили вместо нас, че никога няма да видим всичко това?!

— И седят по цяу ден и пуюскат! — добави Лъоха.

— Трябва да има причина! — отново увери Летягата.

— Има причина! На тях им прилошава от откритото пространство! А теб те държат при себе си като говедо!

— Да ги изхвъуим от този бункеу на майната им — реши апостолът. — Ноумауен ти е пуанът. Стига да не ни пуецакат.

— Ти разбираш ли, брат? — Артъом хвана Летягата за огромното рамо. — Ти там, горе, ще направиш повече за хората! За какво си се клел! За това, че ще помагаш на някакви червеношкембести плъхове да стрелят в своите? Ти си се клел да защитаваш хората! Всички! Метрото! Ако ние изведем всички тях горе — ето там, ето тогава ще сме им наистина нужни! На хората! Защото ние, Орденът — ние имаме опит. Ние умеем. Там. Разбираме рисковете. Познаваме зверовете... За фона знаем всичко. Там ни е мястото! Не тук! Не да режем гърлата на онези, които идват при нас от другите места! А с наша помощ всички да се доберат до жива земя! Е? Съгласен ли си?

— Съгласен, съгласен — промърмори Летягата.

— Дядо?

— Не знам.

— Дядо, разбирам, че те е страх да ходиш горе. Толкова години си седял под земята. Тук вече всичко ти е ясно. Уж тясно, уж тъмно, но вече като родно, нали? И горе някак... И не си само ти така. Аз нали на Комсомолска виках хората след себе си... Нито един не повярва, никой не тръгна. Ти не си виновен. И те не са виновни. Тези гадини от бункера са виновни, ето кой. Теб са те лъгали, нас всички са ни лъгали. Приучили са ни да сме къртици. Доказали са ни, че сме червеи. Но всичко това е лъжа и е изградено върху лъжа. Ако не им кажем истината, ако ти не я кажеш — на теб ти се получава! Нали, Иля Степанич? Той е талант? Ако не им кажеш истината за количките с трупове, за арматурата, за моя тунел, за кучешките ями, за картечниците на Комсомолска — тогава кой ще им я каже? Никой! Знаем, няма да повярват! Няма да повярват веднага! На мен никой не ми вярваше! Дори вие не ми вярвате докрай! В такова е трудно да се повярва... Но трябва. Нека те тикат с пръсти. Нека те наричат смахнат. Нека те смятат за враг. Някой трябва да им каже. Нека се посъмняват... Току-виж някой повярва! И някой тръгне след нас! А?! Трябва да направим това за хората. Дори и те сега да са против. После ще разберат. Или ти — какво? Пак ли ще печаташ фашистки листовки?!

Иля Степанович не се показваше иззад коленете си, сякаш беше умрял. Когато светът се бе разкъсал на парчета, него го беше ударил в сърцето.

— Не — поклати глава Омир. — С това е свършено.
— Значи така? Ако има шанс, ще го направим? С мен ли сте?
— С теб сме! — отвърна Льоха. — Да опънем буужоата!

* * *

Времето преди съда започва да се свива в спирална пружина — колкото по-натегната беше, толкова по-бавно вървеше. Артъом искаше от надзирателите среща с Мелник — но те бяха с черни плетени лица, не разпознаваха Артъом и Мелник също не искаше да си спомня за Артъом.

Защо се бавеше Святослав Константинович, с какво беше зает? Слагаше бесилките предварително, защото вече знаеше как ще гласува Ордентът, тъй като беше уговорил с всеки боец вота му?

Но Артъом въпреки това се готвеше.

Разхождаше се из килията, настъпваше останалите по краката, повтаряше си наум това, което трябваше да каже. Щеше да има само една възможност. Да спаси себе си, да отърве Летягата и Льоха. Да подпали плъхското гнездо и да спаси хората от плъховете.

Добре е, че ще е другарски съд, казваше си той. Това е правилно. Те не са истукани. Не са от глина, не са от гранит. Макар и да са служили само година заедно, тази година се равнява на седем при други хора. Те всичките са защити помежду си с червени шевове. Тимур, Княза, Сам. Нека Мелник вдига бесилки. Това не е толкова лесно — да осъдиш своя брат на смърт.

Дойдоха внезапно.

Повикаха ги един по един.

— Летяга!

Онзи прегърби мечешките си рамене: даде да му сложат белезниците.

Как беше той?

Докато Артъом му говореше, Летягата като че ли прихващаше свирепото му настроение, започваше да кима в такт. Но достатъчно беше да замълчи — и треската му спадаше и отминаваше, не успяваше да се задържи сама. Летягата беше от онези, които решават веднъж завинаги какви ще бъдат в живота и какво ще мислят по всички

поводи. И той беше решил отдавна и сигурно. Новата истина удряше по дебелията му кожа дори не като сачми, а като сол.

— Звонарьов!

Това се оказа Лъоха. Ето: Мелник беше успял да узнае за него повече, отколкото Артъом. Интересно, бяха ли ги разпитвали? За какво? Лъоха също го оковаха. Когато го извеждаха, той погледна назад.

— Тъомич! Не туябва да се омазваме!

Заветът му.

— Чорни!

Сърцето му се разтуптя. Мислеше, че няма да му пука, но то все пак се вълнуваше. Глупаво беше някак. Ти нали само допреди седмица дори не разчиташе, че ще можеш да изкараш повече от тази седмица. Ето че срокът изтече. Нали така?

Не. Не е така. Няма да стане такова нещо.

Не биваше да умира сега. Сега — вече е рано.

— Как го каза ти, дядо? Всеки си има крайна спирка?

Омир вдигна глава. Усмихна се уморено и учудено.

— Запомнил си го?

— Не мога да го забравя.

— Дай си ръцете тук! — изреваха.

Той протегна китките си. Обрамчиха ги.

— Крайните могат да бъдат много — поправи го Омир. — Но местоназначението на всеки е само едно. То трябва да се намери. Местоназначението.

— Мислиш ли, че не е то? — попита го Артъом, разглеждайки отново белезниците си.

— Мисля, че още не е крайната — каза Омир.

Стоманени пръсти стиснаха шията на Артъом, приближиха го към пода. За по-сигурно извиха нагоре и ръцете зад гърба му.

— Ще се видим — каза Артъом на стареца.

Побягна заедно с конвоиращите по коридорите с поглед, забит в протрития гранит. Конвоиращите го наглеждаха, а той мислеше за тях. Няма лош момент за проповед.

— Мъжаги... Не знам дали сте наши, или ханзейски... Вас ви лъжат. Всички. Всички нас. Знаете ли за заглушителите? Те са само за да стоим ние в метрото...

Спряха се.

Плъзнаха по скулата му твърда кост, затреця, развивайки се, лепкава лента. Залепиха устата му с широка черна ивица. Сложиха отгоре ѝ още една, на кръст.

И го помъкнаха нататък.

Така, значи.

Сега се обля в пот. А ако не я свалят? Ако не му дадат да се изкаже?

Внесоха го в залата. На Арбатска.

Цялата станция беше запълнена само с мъже в черно. Бяха помолили външните да се разотидат, докато Ордентът линчува своите. Тези, които се бяха събрали тук, нямаха маски. Поименно гласуване, сети се Артъом. На всеки после щеше да му се наложи да отговаря за гласа си, нека да помнят за това, ако изведнъж решат да го помилват.

Изтикаха го в празния кръг по средата. Там вече бяха Льоха и Летягата. И двамата свити — ръцете зад гърба, лицата им отпред — разкрасени. Явно се бяха отклонявали от курса си по пътя насам и ги бяха насочвали.

Летягата видя черния кръст на мястото на Артъомовата уста и запримигва със скосените си очи. Артъом също се задържа: сваляйте! Започна да търси с поглед Мелник, за да поиска от него справедливост.

Мелник скоро беше докаран от Анзор.

Но Мелник така и не видя Артъом — кой знае защо гледаше все в други посоки. Артъом се кривеше като глист върху тиган със своята залепена уста, хапеше ръждивите си устни, за да може през някоя дупка в тях да изговори всичко. Но лентата беше широка, а лепилото държеше здраво.

Още не бяха започнали.

Най-накрая избутаха през тълпата Омир и Иля Степанович. Те не бяха завързани: свидетели. За какво щяха да дават показания? Артъом се вгледа в посърналия учител. Той беше чул всичко там, в килията. Какво щеше да реши да разкаже? Дали не е купен? Спомни си Дитмар с неговата проста и точна формула за това как се управляват хората. Спомни си как за упокой на душата му беше сърбал помия след разговора с Иля Степанович.

Поднови усилията си да разлепи устните си; но бяха здраво залепени. Сраснали се.

— Готови сме — каза Анзор.

— Разглеждаме делото за дезертъорство и предателство на трима бивши наши другари — засъска Святослав Константинович от своя трон. — Летяга, Артъом и новичкият, току-що приет. Звонарьов. По предварителен заговор. Саботираха две важни задачи. Чиято цел беше да се спре войната между червените и Райха. В интерес на нас. И на цялото метро. Провалиха доставянето на послание с ултиматум до фюрера. А после и операция по принуждаването на Москвин да приеме мира. В центъра на заговора е Артъом Чорни. Летягата, по наше мнение, просто се е поддал на влиянието му. За Артъом предлагаме без обсъждане най-строгото наказание. Летягата сме готови да обсъждаме. Третият е протеже на Артъом. Шпионин, общо взето. Него също за отстраняване.

— Вие поуудеуи уи сте? Какво съм напуавиу аз? И Аутъом!

— Така. Този какво, непълноценен ли е? Укротете го. Някой изрита отзад Лъоха, затъкна щърбата му уста.

— А на Артъом какво му е това на устата? — промърмориха от тълпата. — Той как ще се защити?

— Има основания да смятаме, че е превъртял — обясни неохотно Мелник. — Нищо, като му дойде редът, ще го изслушаме. Сами ще се убедите. На мен всичко ми е ясно. Но ще решим, както си е честно. Открито и с участието на всички. Ще започнем с Летягата. После — свидетелите. Ще гласуваме за Летягата, после онзи с дефекта, после Артъом. Отделно искам да кажа: не бива да си мислите, че тук при нас е панаир. Съдете с цялата строгост. Бивш роднина — няма значение. Човекът ни е предал. Законът е един за всички. Специално го изправих на другарски съд, за да няма после приказки. Ясно ли е?

Тълпата забуча; но и да бучи, й се получаваше само в хор, само съгласувано, като в строй.

— Така, Летяга. Хайде, разказвай. Кога беше първият опит за вербуване на Артъом Чорни, какво ти каза. Как те накара да му дадеш секретното послание. И подробности за това как провали преговорите с Москвин. Хората могат да го научат. Ние тук нямаме тайни помежду си. И в чии интереси е действал Чорни.

Лицето на Мелник беше спокойно като на паралитик. Но единствената му жива ръка беше така вкопчена в колелото на

инвалидния му стол, че пръстите бяха побелели. Гледаше към Летягата с очи от бронз и зениците бяха пробити в бронза дупки.

Летягата пристъпи напред като мечка на каишка. Завъртя глава, погледна виновно Артъом. Издиша шумно излишния въздух. Погледна гранита. Тълпата мълчеше. Артъом не можеше да отлепи устните си, Лъоха дъвчеше желе от кръв.

— Ние отдавна следяхме Артъом — започна Летягата. — През цялата последна година. Знаехме, че няколко пъти седмично се качва горе. Излиза от станция ВДНХ, отива при небостъргача „Триколор“ там, по „Ярославка“. Няколко пъти седмично се опитва да влезе във връзка по радиото.

Летягата го предаваше. Артъом слушаше. Тикаше език в горчивото лепило, мучеше през ноздрите си. Налягаше го — като студен остър чакъл, като сива току-що нахвърляна пръст върху краката му, върху ръцете, върху гърдите — безсилие.

Тук бяха приятелите на Артъом: Сам, Стъопа, Тимур, Княза. Мярна му се Аня, натикана зад мъжките рамене. Вгледа се — дали е тя? Изгуби я.

— Вие знаете... — говореше Летягата. — За това, че войната със Запада не е свършила. Че те само това и чакат — да се издадем. Ние, разбира се, веднага заподозряхме Артъом в това, че се опитва да влезе във връзка с някой там. Да ни демаскира. Може би дори да им помогне да се прицелят към нас... Той беше нов при нас. И полковникът ми нареди да го следя. Въпреки... Ами накратко. После беше и тази история... С радиоцентъра. Вие сигурно сте чули навярно.

Хората зашумяха.

Аня!

Аня се появи. Изтръгна се от нечия хватка, промъкна се в първия ред. Намери Артъом с очи и повече не го изпусна.

— Отклоняваш се — каза строго Мелник. — Отначало за посланието.

— Да. Ами. Така. Общо взето, с Артъом всичко беше почти ясно. Че вероятно работи за врага. Преследва цел да нажежи обстановката. Да демаскира Москва. Да насочи към нея вражеския огън. И с посланието...

Артъом се дърпаше, извиваше се, но го държаха здраво. И в устата му нямаше дори мъничък отвор, за да каже през него на

Летягата за втората отрицателна — а и Летягата вече беше върнал този дълг, и самият Артъом беше заел кръв от Бессолов. И за какво? За да може сам да стигне до бесилото?

Летягата повече не искаше да го поглежда.

Той вече говореше ясно — като запис на диск.

Даже и редките познати от тълпата сега се взираха към Артъом като към чужд, като към отровна твар, която искат да сплескат.

— А относно Москвин? — попита Мелник.

— Относно Москвин — повтори след него Летягата. — Относно Москвин историята е такава. Артъом ме измъкна от бункера, когато ние седяхме там срещу Корбут с неговите спецчасти. Когато погребяхме Десетия, Андроида, Улман, Рижия, Антончик...

— Помня ги всичките — прекъсна го Мелник. — Няма нужда.

— Вие всички ги помните, да. Вие имате оня списък. Ние всички сме го виждали. И аз самият едва не умрях. И Артъом ми каза: ти разбираш ли, че ние докарахме патрони, двайсет хиляди патрона, на червените? На Москвин? Ние ги докарахме на гадините, които убиваха нашите момчета? По заповед на Мелник. И аз разбрах. Че сме продали паметта им. Разбрах за какво са умрели. За нищо. Че това е политика.

— Летяга!

— Че политиката е по-важна. Че вчера е война, а днес — мир. Жалко, че всички момчета умряха напразно и за вчера, когато беше война, защото днес нали е мир. Днес ние ще заредим с двайсет хиляди патрона тези гадове, за да може утре, когато е отново война, те да ни избият и нас, останалите.

— Достатъчно!

— А после Артъом казва: изобщо няма никакви червени и никакви фашисти. И никакъв Орден няма. Има само една структура. Невидимите наблюдатели. Или дявол знае там какви са, без значение. И ние сме един от отделите на тази структура, а червените — друг. И това не е била истинска война, а отбраната на бункера е фарс. Всичко това е спектакъл. А аз си мисля — а пиенето на водка с нашите момчета също ли е спектакъл?!

— Летяга!

— Нека да говори! — развикаха се в тълпата. — Дай му думата! Летягата е наш! Наш човек! Не му затваряй устата!

— Освободи го! Що за глупост?!

— Така, Летягата приключи... Аз, между другото, двата си крака...

— И Артър казва — а Ханза къде беше в бункера?! Защо те ни помогнаха с хора чак след това? А не когато ги молахме?! Не е ли разменил краката си за това?

— Летягата командир! — изрева някой.

В този момент нещо бързо изсъска и Летягата опръска в червенобялата красива стена зад гърба си. Опръска я, отпусна се, седна и легна с лице към пода. Тилът му го нямаше, вместо него се беше отворила месеста фуния.

Такава фуния се отвори веднага и някъде в душата на Артър.

— Летяга!!!

— Летяаага! Това е Ханза!!!

— Бой по Ханза!

Някой в движение отнесе количката на Мелник, той падна върху гранита близо до гъстата локва, започна да гърчи лапа като обърната по гръб хлебарка, опитвайки се да се изправи, колелетата се въртяха, спиците се гонеха, а над него вече се биеха хора, неотличими един от друг, но много добре знаещи кой е чужд и кой — свой.

Хванаха Артър, отместиха го, откъснаха му лентата, дадоха му да говори, прикриха го с гърдите си, издърпаха Лъоха, а Артър вече — Омир; оказаха се оградени в кръг от свои; биеха се озверяло, с голи ръце — никой не можеше да внася оръжие по време на съд освен конвоя и палачите.

— Шанс! Шанс! — викаше Артър в ухото на Лъоха, докато му отключваше белезниците с изтръгнатите от конвоя ключове. — Взимаме хората! На Цветен! И Омир! В Райха! В печатницата! Ще направим всичко! Всичко по плана!

— Да! Да! — викаше Лъоха.

Двете сплели се вълни започнаха да се раздалечават помежду си, да се отдръпват: едната взе със себе си мъртвия Летяга, другата — гърчещия ръката си Мелник и количката с огънати колелета.

Но Артър още не можеше да избяга заедно с останалите. Той изскочи от тълпата, огледа се. Къде е тя?!

— Ей! Ееей! — извикаха му от другата страна.

Показаха му я — хваната за косата, със скъсана риза; Аня.

— Къде е подстрекателят?! Дайте ни Чорни! Държим жена му!

— Аня!

— Ела тук, изрод! Ние иначе на нея... Ние нея пред всички тук... Разбра ли?! Пълзи към нас, нищожество!

— Да не си посмял!

Аня пълзеше и ги кълнеше; удареното ѝ око вече потъмняваше. Гръдта ѝ стърчеше като кафяв биберон, жалко и предизвикателно.

Артъом хвана Омир за ръката.

— Листовките! За заглушителите, за оцелелите, за Наблюдателите! За тези, които ни правят на глупаци всичките! Истината! Истината, дядка!

Омир закима.

— Лъоха! Ти го познаваш! По физиономия! Бессолов! Любовника на Саша. Само ти го знаеш! Вземи хората оттук. На Цветен. Нека тази гадина ви...

— Хайде, Чорни!

— Или ще я пусне... Или го убий направо там! Да не я докосва, мръсникът!

Лъоха примигна.

— Добре! — извика Артъом на онези. — Добре! Идвам! Идвам при вас! Пуснете я! Е?!

Срещнаха се с Аня за половин секунда — между двата полюса на черното. Срещнаха се и се разминаха.

ГЛАВА 22

ИСТИНАТА

В преходите кипеше — на Арбатска се връщаше напусналото я население: кордоните, които го държаха по-далеч от съдилището, се намесиха в сбиването. Разколниците от Ордена отстъпваха от станцията, където намерят, и това Артъом, който беше притиснат между чужди хора, вече не го виждаше. Но крещеше на всички иззад черните глухи гърбове:

— Света го има! Не сме сами! Светът е оцелял! Вас ви лъжат! Можете да излезете от метрото! Лъжат ви! Не им вярвайте!

После отново му залепиха устата.

Онези от Ордена, които бяха останали верни на Мелник, отстъпиха към резиденцията му на Арбатска. Настаниха смачкания полковник на разкривената инвалидна количка и го разположиха на законното му място — в онзи същия кабинет с чашата и списъците.

Артъом и Иля Степанович, който също беше причислен към бунтовниците, ги държаха в едно закътано ъгълче в приемната на Мелник. Пазеха ги неизвестни войници. Влизаха в кабинета на полковника и питаха зад неплътното затворената врата дали не е време да ликвидират пленниците, но Святослав Константинович бавеше решението си.

В коридора ставаше течение, което донасяше от процепите под вратите откъслечни разговори: едни от станцията, други от кабинета на полковника. Чуваше се, че на Арбатска се събира разтревожена тълпа. Хората си разказваха един на друг какво се беше случило с Ордена, като накъсано ехо повтаряха виковете на Артъом.

Добре че се размених за Аня, помисли си Артъом.

Дано тя беше успяла да избяга!

Иля Степанович се пулеше срещу хората в черно; силно трепереше. Миришеше на урина. Може би току-що си беше представил как куршумът ще пробие челото му. Но не хленчеше. Само мърмореше едва чуто.

— Разбира се, за него всичко може. Неговата е без пръсти. А предал ли я е? Не, запазил я. Сигурно се виждат. Гледа я как расте. Играе си с нея. И жена му е жива. При него, жива. Не се е обесила. На чорапогащите си. Не се върти под тавана, оплезила език. Черен език.

На дясната ръка на единия от пазачите имаше часовник. По обърнатите му с главата надолу стрелки Артъом засичаше вечността. Изчисляваше колко ще е нужно на Омир, за да се добере до Райха. Заедно с него от разстояние проучваше устройството на печатната машина, търсеше суха хартия, диктуваше текста на стареца. Дори не беше необходимо да разпръскват листовките по цялото метро. Достатъчно беше да ги доставят само в Полиса и на Цветен, оттам всичко само щеше да плъзне.

За плана не знаеше никой освен Омир и Льоха. Всички ханзийци от Ордена бяха тук, с Мелник. Задържаха настъпващия любопитен рояк.

От кабинета се чуваше:

— Набери Бессолов! Пак! Трябва да поговоря с него! Лично!

Изгубеният, съборен от количката си, звънеше на своя господар. Не можеше да се свърже. Значи, Льоха все още имаше шанс да намери Бессолов, преди Мелник да го открие.

И Артъом мислено догребва заедно с Льоха до бардака, като междуременно остави Омир на Чеховска. Мислено се прокрадна под прикритието на ветераните от Ордена през врявата и разврата, заобиколи, невидим, стаичката на Саша и довърши, заради Льоха и заради себе си, предишното си неуспешно покушение. Не, взе го за заложник и поведе бойна група към бункера.

— Набери го! Набери го пак!

Минутната стрелка вървеше назад. Отчете половин час, три четвърти, час. Врявата на станцията растеше. Подвикваха неуверено местните разпоредители, които бяха изпратени от управляващите в Полиса. Но зяпачите не искаха да се разотиват. Питаха за кордона — какво се е случило и що за ненормалник е крещял за оцелелите в другите градове на Земята.

— А у моето какво? Мъничка опашка. Можеше да се отстрани. Още там. Такава миличка душичка. Нарине каза хайде на името на майка ти, ако бъде момиче. Марина, значи. Марина Илинична. Марина Илинична Шкуркина.

Досети се: Иля Степанович не говореше на себе си, а на него, на Артъом, разказва му, макар и да не го гледа в очите. Той поклати глава утвърдително, но си мислеше за своето си.

— Затвори си устата! — изхриптя пазачът на Иля. — Главата ме заболя от твоето мърморене! Млъкни, казах, или още тук ще те очистят! И без това и двамата сте мъртви!

— Марина Илинична — зашепна тогава Иля, за да не го чува пазачът, но достатъчно силно за Артъом. — Мъничката Марина Илинична. Баба щеше да се зарадва.

А ще успее ли Лъоха да залови Бессолов?

Да прекара пленника си през половината метро? Та той не беше специално обучен за това. Той е брокер, а не боец и убиец. Там, в радиоцентъра, се справяше криво-ляво, но там просто се целеха в него самия и не беше нужно да планира нищо, а само да оцелее, да се измъкне.

Нищо, ще успее.

Ветераните ще му помогнат. Той нали ще успее да им обясни всичко?

Ще успее. Нали затова е апостол. Премина през всичко заедно с Артъом. Него не трябва да го убеждават, не е нужно да му доказват нищо. Сам всичко помни, всичко чувства.

— Не ми дреме, че не отговаря! Звъни!

Ами ако вече са пленили Бессолов? Ако вече влачат тая гнида с торба на главата към тайния вход от полугладната Таганка към техния оял се бункер? Само Омир да е успял с листовките. Но и без тях... Та той също знае всичко... Ако не успее да задейства печатницата, той ще може и сам — само с думи да разкаже всичко на хората. Както онзи Омир, истинския...

Подраскаха по вратата отвън.

Влязоха трима, загрижени и намръщени: един брамин с халат, един военен с висока фуражка с двуглав орел и още някакъв, цивилен. Похлопаха по вратата на Мелник, замърмориха зад нея напрегнато и слято. Също искаха отговори на някакви въпроси.

Там, на станцията, нещо съзряваше. Бродеше, образуваше се, надигаше се. И на тримата посланици при Мелник им се искаше непременно да усмирят това брожение, да го захлупят.

Мелник отвръщаше дръпнато, злобно.

Открехна се вратата на кабинета.

— Ще назначим заседание на Съвета на Полиса. Нямаме право да мълчим! Нека там всички се изкажат. А после ще уведомим и населението. За резултатите. А вие с вашето разцепление... Сами някак там!

— Ами ако наистина целият този Райх е фалшив — прекъсваше ги Иля. — Ако Евгений Петрович сам е фалшификат и предател, ако всичко там при нас е фалшификат, то аз какво тогава, на мене за какво, заради това, че Марина с опашчица ли и за това, че Нарине на чорапогащника тогава, и защо аз, за какво. Казваха ми пиши, а какво да пиша, къде може да се напише нещо такова, с какви думи...

А устата на Артюм е запушена с гнили парцали, не може да му отговори и дори не може да помоли Иля Степанович да замълчи.

Прошумоля на изхода неподстриганият брамин, замитайки прахта с халата си, след него мина офицерът, който миришеше на стара пот и непрано бельо, а последен се измъкна неизвестният цивилен. Край на аудиенцията.

— Продължавай да звъниш!

Троицата се омете, изниза се през отвора с размерите на кибритена кутийка в края на коридора, излезе при народа.

— Истината! — полъхна отвън през отворената врата.

Иля Степанович се надигна, без да отлепва гръб от стената, протегна се към вика, целият се напрегна срещу него, но вълненият човек го възпря с юмрук в слънчевия сплит.

И вратата отново се затвори.

Ето: хората най-после искаха да знаят, а устата на Артюм пак е запушена със смрадлив парцал. Нищо, сега други ще могат да го кажат вместо него. Да го кажат и да го направят. Навсякъде беше разпратил куриери, сега дори да умре, не го е страх чак толкова.

Дочу се нещо: онези тримата по ред мъркат нещо приспивно на събудилата се тълпа. Тя им крещеше въпроси, не искаше разни приспивни песни.

Благодаря ти, Летяга, мислеше си Артюм.

Жалко, че умря.

Странно, че умря.

Как няма повече да ме поглеждаш с кривите си очи? Няма да можеш да се шегуваш? Сега кой ще ми дава кръв? Прости ми, че се

усъмних в теб в най-последните ни минути, Летяга. Но нали и ти в най-последните ни минути се съмняваше в мен.

Съмняваше се, а каза всичко, както трябва; така, че да ме измъкнеш от примката.

Жалко, че не чуваш как там, на станцията, хората искат истината.

Сега ние двамата с теб заедно им отваряме херметичните врати: ти и аз. Заедно ги пускаме нагоре, към повърхността.

А някъде там останалите наши, заговорниците, вършат своето дело. Омир печата листовките, водят Бессолов с притиснато към бледото му слепоочие дуло, апостолът разпечатва бункера. Нека тук Мелник да се тормози, да се гневи — куче без стопанин.

За какво ще говорят на Съвета на Полиса? За това как по-плътно да притиснат капака, да го завинтят по-здраво? За това как да прегазят всички бунтовници бързо, поединично, за да не плъзнат из метрото слуховете за възродения свят?

— Звъни! Където искаш звъни! На Цветен!

Няма да успеят да изпогазят всички.

— Говори! — бушуваше отвън.

— Истината ли казваш? — обърна се към Артъом Иля Степанович. — Онова всичкото, което разказа на Омир? Истината ли е?

Артъом му кимна. Какво ли се топеше в главата на учителчето, в какво ли се отливаше?

Собственикът на часовника — две шарещи очи в отворите — все по-често поднасяше стрелките пред лицето си. Тук, в антрето на приемната, от кабинета на полковника през процепите се стичаше предчувствието за сгъстяващата се необратимост на всичко, което се твореше сега в метрото.

Отново си мислеше за Аня.

За това колко упорита се беше оказала любовта ѝ.

А иначе Артъом се беше организиран вътрешно: почувства първия хлад от Аня и в отговор започна да охлажда. Сякаш не можеше сам да излъчва любов, а просто отразяваше с вдлъбнатата си душа любовта на Аня. Чувстваше върху себе си разсеяната светлина на вниманието ѝ — събираше го в снопче и го връщаше обратно. Разпалваше я с него — и от отговора ѝ събираше още топлина. И беше достатъчно Аня да започне да гасне, за да няма и той с какво да се

разплаща. И така Артъом се топеше, докато съвсем не пресъхна; не изгуби вярата си, докато общото им бъдеще в ума му не се изсуши и не се раздроби.

А сърцето на Аня като че ли работеше на обратно, наопаки. Струваше му се, че той повече не ѝ беше нужен — заради злонамерената му глухота, заради вредната упоритост, заради нежеланието да се откаже от своите идиотски мечти и заради пренебрегването на нейните мечти. Може би си беше мислила първа да остави Артъом. Фитилът на свещта вече само димеше. Но щом той си отиде, тя отново се разгоря — ожесточено, отчаяно. Толкова силно, че заслепи очите му, прииска му се да ги прикрие с ръка. Покри ги, но въпреки това продължаваше да грее. Аня отново се отразяваше в него — криво, смешно — но се отразяваше все по-отчетливо и все по-ярко.

Странно гориво е любовта.

— Не отговаря ли?

Сега може би вече няма къде да звъниш, татенце. Мина достатъчно време. Ако на апостола му е провървяло, ако е изпълнил всичко точно, бункерът може вече да е превзет и изпотрошен. Тлъстите плъхове вече са строени в редица на Таганка, облечени в глупавите си костюми, и разказват като ученици пред учител последния си урок по география.

— Анзор!

Анзор влезе, измервайки с неодобрителен поглед Артъом и Иля. Изслуша лая на Святослав Константинович и го изкара в коридора на клатушкащата се инвалидна количка.

— Тези какво? — попита часовоят с часовника.

— Още не съм решил. След Съвета — отговори Мелник, без да се обръща.

Така и не беше успял да се свърже.

— Те тук ли?

— Да. Не, почакай. Подкарай ги с мен. Може да потрябват. Само гледайте да мълчат.

Хванаха ги под мишниците, вдигнаха ги от пода — и залепения Артъом, и напикания Иля. Изкараха ги на сияещата Арбатска. Тръгнаха в клин, изблъскаха тълпата. Предизвикателно, с маршова стъпка преминаха през цялата станция. Вървяха като глухи, не чуваха какво им крещяха хората.

Съветът на Полиса заседаваше тук, затова на Мелник му трябваше кабинет на Арбатска. Приблжиха се към вратите.

Всички от строя останаха навън, Артъом и Иля също не ги извикаха на Съвета; Ордент се разгъна като таралеж, наежи се, скри входа от зяпачите. Мелник и Анзор влязоха, последвани от още няколко закъснели брамини, и вратите се затвориха.

— Казват, че са приели някакви сигнали... — шушукаше се наоколо.

— Като че ли ние не сме единствените оцелели...

— А къде още? Кой? Кой го каза това?

— Ето, като излязат, ще стане ясно. Съвещават се.

— Как може така... Толкова години мълчаха... И изведнъж — на ви...

— Ордент го е разбрал. Скарали се — да го кажат или не.

— А тези кои са? На пейката? Вързаните — кои?

— Терористи са хванали. Скоро ще кажат.

Артъом не виждаше кой шепне. Вместо тях виждаше еднакви черни гърбове, ремъците на бронешилетките, вълнените тилове, широко разположените специални обувки. Но ги чувстваше: от любопитството им въздухът звънтеше, кислородът изгаряше, стените се приближаваха. Бяха стотици. Нека Мелник се опита да ги накара да чакат за отговорите.

Наоколо зашумя.

Някой се промъкваше през блъсканицата — умело и решително.

— На Съвета! Дайте път!

В кордона също се смутиха. Първо се хванаха по-здраво един за друг. После се люшнаха, изпълнени със съмнение.

Гласът на Тимур ли беше това? Приятелят на Летягата и Артъом. Та той е отцепник, Тимур... Та той замина заедно с Лъоха, с Омир, със спасената Аня! Защо е тук? Защо се е върнал? Той сега трябва бункера да щурмува. Или вече са го превзели? Донесъл е на Съвета отрязаната глава на Бессолов?

— Път! По покана на Съвета!

Кордонът се разкъса — пропуснаха в кръга Тимур и заедно с него Княза и Лука; и двамата от стария състав. Тимур забеляза Артъом на пейката, кимна му, но не се застъпи за него. Влезе вътре. Лука и Княза останаха да караулят.

За какво говорят? За какво се пазарят? Печелят време? Поставят ултиматуми? Опитват се да изкрънкат прошка? Разглеждат главата на подноса?

Вътре беше тихо.

Да не са ги изтروвили всичките там?

— Път! Път! На Съвета!

Сега пък кой е?

Този път тълпата не се разстъпи с охота, с уважение, а с ропот: защо да го правим? Артъом протегна шия.

Черното колело също не се разтвори веднага за тези хора.

И той не ги видя веднага.

Първи премина кордона Бессолов.

Жив. Блед, съсредоточен, мълчалив. След него се появи Льоха — апостолът. Алексей Феликсович изгледа Артъом мрачно, не го поздрави. Льоха, на обратно, кимна му. И двамата влязоха вътре. Апостолът е довел заложник? С него имаше двама от Ордена, останаха навън.

Артъом скочи от пейката, започна да крещи въпросите си през парцала. Подсякоха го под колената, за да падне, и той падна. Лука и Княза изсъскаха на онзи, който го подсече, хванаха се за кобурите.

Почакаха малко и се успокоиха.

Сега всичко се решаваше зад вратите, не тук.

Съвсем задушно стана — също както на Комсомолска, току пред картечниците. Хората напиреха, кордонът бавно се огъваше, макар да нямаше право да предава позицията. Бронзовите полилеи, двуметровите, половинтонни обръчи като че ли се полюляваха на веригите си, сякаш поклащани от вятъра — толкова много народ едновременно вдишаше и издишаше.

И изведнъж...

В станцията прозвуча чужд звук. Кашлица.

Бойците в кордона подскочиха, тълпата замълча, всички започнаха да се озъртат. Кашлицата — раздробена от много тонколони. Тук очевидно също си имаха собствена съобщителна система.

— Проверка. Проверка. Едно. Едно.

Из цялата станция — един такъв дълбок, приятен глас.

— Уважаеми граждани. Молим за вашето внимание. В скоро време ще бъде направено важно съобщение. Не се разотивайте.

— Истината давай! Кажи истината! — завикаха в отговор на невидимия диктор.

Но той се прокашля и замлъкна.

— Нещо важно...

— Нима наистина...

— А стига, бе...

И едва когато времето съвсем спря, вратите се разтвориха. В черния кръг излезе деловит дебелак с кафяв костюм; очите му се криеха зад очила, широкото чело преминаваше в гърбат мост към тила. Помощникът му помогна да се качи на мраморната пейка до Артъом; така тълпата можеше да го види.

— Самият председател... на Съвета...

След това през вратата излязоха Мелник и Анзор, следвани от Тимур. Отдалечиха се в различни страни от пейката.

Дебелакът се изсекна. Със сополивата кърпа избърса потното си чело. Пак с нея почисти стъклата на очилата, върна ги на носа си.

— Граждани. Днес се събрахме. По повод на едно доста неприятно събитие. В многоуважаемия Орден, който е призван да ни пази... Възникнаха разногласия, така да се каже. По-късно ще се върнем към това.

— Стига го увърта! Давай направо!

— Да. Разбира се. По същество. Става въпрос за онова, което установихме. Кое то, разбира се, е просто невероятно. Но разполагаме с неопровержими доказателства. Които ще представим своевременно, може да не се съмнявате. Така. Със сигурност установихме... че Москва не е единственият град, който е оцелял след Последната война. Осъществихме прехващане на радиопредаване.

Тълпата онемя. Звучите умряха — всички, с изключение на досадния гнил глас на човека в кафяво.

Артъом го гледаше онемал от долу нагоре. Както гледаше Летягата преди изстрела. Сякаш беше някой оракул. Сякаш беше светец.

— Готови сме да ви го дадем да го прослушате. Но в началото няколко думи. За мен лично, както и за всички вас, това е истински шок. Работата е там, че радиопредаването идва от другия бряг на Атлантика. Скъпи. Граждани, другари, братя. Вие разбирате какво означава това. Означава, че врагът, който унищожил нашата страна.

Който вкара в гроба сто и четирийсет милиона наши съотечественици. Родители, деца, жени, мъже. Този враг е жив. Недоубит. Че войната не е приключила. Че никой от нас повече не може да се чувства в безопасност. Във всеки момент по нас може да бъде нанесен нов, последен удар. Ако ние по някакъв начин разкрием присъствието си.

Артьом замуча, зарева, плъзна се от пейката и падна на студения под.

— През всичките тези години ни е спасявало само едно. Това, че сме живели в метрото. Това, че сме били убедени, че повърхността е негодна. За живот. Благодарение на това ние оцеляхме. И сега. Това е единственият ни шанс да продължим да живеем. Знам. Това звучи страшно. В това е трудно да се повярва. Но ви моля да вярвате. Съветът на Полиса ви моли. Чуйте сами. Това е записът, който направихме днес. Предава Ню Йорк.

Тонколоните се включиха отново. Кихнаха.

— Кххх... Ииииууу... Шшш...

И загърмя песен. Странна, не тукашна: на чужд език под барабани и бухане, под фанфари и сигнални тръби мъжки глас в накъсан ритъм започна да рецитира не точно химн, не точно марш. Пригласяше му женски хор. Неудържима сила се лееше от тази песен. В нея имаше призив. И зла радост. И дива жизнена енергия.

На нея човек можеше и трябваше да се движи, да танцува — разюздано, свободно.

Но никой в огромната белокаменна зала под половинтонните венци полилеи не можеше да помръдне.

Полилеите се поклащаха като при земетресение. Хората вдишваха ударите на барабаните и издишваха чист ужас.

— Както сами виждате... Чувате... Сами... Ето такава пещерна, животинска музика... Докато ние търпим лишения. При тях продължава разгулът. Освен това има данни. Че са запазили ядрения си потенциал. Това е враг, който е стократно по-опасен. Тепърва има да осъзнаваме толкова неща. Животът ни едва ли ще бъде като преди. Това е началото на нова епоха. И във връзка с това... Ето заявлението. Приближете се.

Тимур — с бели косми сред черната коса, слаб и жилест, се приближи до кафявия председател. Наведе се към Артьом, помогна му да седне. След това се качи на пейката.

— Ветераните от Ордена са възмутени от произвола на бившия командващ полковник Мелник. Вместо честен съд един от нашите другари беше убит от неговите лакеи. Поднасяме на жителите на Полиса нашите извинения за безпорядъка. Заявяваме, че излизаме от състава на войсковата част. Отказваме да се подчиняваме на заповедите на полковник Мелник.

Тимур говореше отсечено, дрезгаво, през кашлица. Най-добрият разузнавач на Ордена. По-старият другар и учител на Летягин. Какво замисля?

— Базата на Ордена в Смоленск остава за нас. Ще проведем честни избори на ново командване. Но смятаме, че предвид новите обстоятелства продължението на конфликта е недопустимо. Затова като ново формирование ще се закълнем директно на Съвета на Полиса. Кълнем се във вярност и се задължаваме да защитаваме Полиса. От всякакви врагове. Явни и скрити.

Той се обърна към кафявия и му козирува.

Първоначално се чу едно ръкопляскане, после второ; след това като проливен дъжд зашумоля, затрептя, забарабани.

— Браво! Ура! Слава!

— Идиот! — изкрещя на Тимур Артъом през запушената си уста. — Идиот такъв! Няма никакъв Полис! Няма никакъв Съвет! Ти просто се кланяш на друга глава! Не им вярвай!

Тимур го погледна, кимна.

— Ще те измъкнем от тях, Тъом. Пак ще сме рамо до рамо срещу американосите.

— Не съм съгласен с въпросното заявление — каза тежко Мелник от изкривената си количка. — Но съм готов да си затворя очите. Няма да считам това за бунт. Нека го наречем временни разногласия. Когато Родината е в опасност, ние нямаме право на караници. Ще ги разрешаваме по пътя на преговорите! Нашият Орден и без това плати твърде висока цена. Аз също се заклевам на Съвета от името на Ордена. Смятам, че времето на междуособиците премина. Повече нямаме право да се унищожаваме едни други. Червени, фашисти, Ханза... Ние всичките сме най-вече руснаци. Това не бива да се забравя. Заплашва ни вечният ни враг. На него му е все едно в какво вярваме ние. Достатъчно е да разбере, че сме живи, и ще ни унищожи всичките, без да подбира!

Хората внимаваха, попиваха думите: никой не спореше, не смееше дори да шепне. Артъом прехвърли цялата си тежест напред, изправи се на колене. Люшна се, успя да се изправи. И преди омагьосаните от Мелник пазачи да се усетят, след кратка засилка той блъсна с глава Мелник в слепоочието и заедно с количката му го събори на земята.

— Дръжте го! Дръж!

Започнаха да го бият, а той се опита с крака да заклеци стария идиот за шията, да го задави, задуши. Избиха му зъб, запушалката падна от устата му.

— Лъжеш! Лъжете! Гадове!

През гъстата тълпа не можеше да се пробие път и черните започнаха да издърпват Артъом навътре, зад вратата. Вдигнаха Мелник, изтупаха го.

— Лайнар дребен. Пърхот. Аз тебе на прах. На пращец. Боклук. Тебе и оная неблагоприятна кучка. И двамата ще увиснете. Плесени. Лъжа. Всичко е лъжа.

Зад него Тимур обясняваше:

— Това е арестуваният диверсант. Има основания да се смята, че е шпионирал. Опитвал се е да ни демаскира. Проверяваме.

Най-накрая качиха полковника в количката, а Артъом го вкараха вътре. Там, зад вратата, започваше дълъг коридор с много изходи. Артъом веднага го зарязаха.

И там, превит на две, той слушаше.

— Да, Святослав Константинович — кимна с тежката си оплешивяваща глава кафявият председател. — Вие изрекохте златните думи на човек, който знае цената на човешкия живот. Тук съм напълно солидарен с вас. Предлагам още днес да изпратим наши дипломати на Червената линия, в Ханза и при представителите на Райха. Да привикаме всички на масата за преговори. Да приключим с разногласията, които ни разделяха през всичките тези години. В края на краищата не сме чак толкова различни, ахъм. Трябва веднага да се сплотим. Да обединим усилия. И заедно, колективно — ние, вие — да защитаваме метрото. То е нашият единствен, нашият общ дом. Единственият ни дом в идните десетилетия, ако искаме да оцелеем, нашият свещен дом на века!

— Не сме чак толкова различни — с ужас повтаряше след него Иля Степанович. — Не сме чак толкова различни. Ние и те. Преди всичко сме руснаци. Да се сплотим. Защо. За какво. При представителите на Райха. Наринешка.

Но тълпата поглъщаше бърборенето му. Първоначално смачкана, съкрушена от откровението, сега тя започваше да се изправя, да разбира, да обмисля онова, което я бяха захранили.

— Американосите... През цялото време... Музика... Тъпчат се... Танцчета... Животински... Но винаги съм имал усещането... Чернилестият им хипхоп... Ние тук лайна ядем... А те и от нашето лайно ще ни лишат... Последното, което остана... Знаех си, знаех си... Няма да ни оставят на мира... Нищо, ще изчакаме... Ще изтърпим... Какво ли не... Нищо, може и да не се променя...

— Както знаете, времената и без това не са лесни — продължаваше отгоре кафявият. — Гъбената зараза изтощи запасите. Ще се наложи да затегнем коланите. Но обединени, ще успеем... Нашата велика държава! Нашият народ неведнъж!

Наложи му се да надвиква нарастващата глъчка. Хората най-после успяха да сдъвчат и преглътнат истината, която искаха да чуят.

Артьом, пребит, седеше до стената и съсредоточено преглъщаше блудкавата топла кръв. Опипваше с език местата на изгубените зъби.

Изведнъж в коридора се появи Бессолов. От съвещателната стая ли излезе? След него крачеше Льоха апостолът.

— Убий го! — изхриптя Артьом. — Това е той! Той тях!

— Кой това? — Алексей Феликсович не разпозна Артьом. — А тук има ли друг изход? Не ми се иска отново да минавам през тълпата.

— Наметауото си забуавихте — каза Льоха. — Ето, ще ви помогна.

— Льоха! Льоха! Ти... Какво... Та ти... Трябва...

— Ще ме настигнеш! — Алексей Феликсович бързо закричи в противоположната посока.

— Суушай... Аз, знаеш уи, реших... Нищо няма да постигнем така... Ако пуосто убиваме. Туябва системата отвътуе да пуоменим! Постепенно! Уевоуюцията не е нашият метод. Уазбиуаш уи? — обясни на Артьом през рамо Льоха с някак извиняващ се тон. — Ето, той ме взе като асистент. Помощник. Постепенно ще... Отвътуе... От бункеуа...

— Лайнояд си ти! — каза с хрипкав от напрежение глас Артъом.
— Ти заради бункера? Заради храната? Предаде ме заради храната?!
Нас?! Всички?!

— Какви нас?! — ядоса се Лъоха. — Кои нас?! Няма никакви нас!
Това не е нужно на никого освен на теб! Сега ти ще пукнеш, а аз
дъуго ще управлявам!

— Алексей! — повика го Бессолов. — Дълго ли ще чакам? Все
пак започваш работа.

Лъоха не го наплю на прощаване, не го ритна. Обърна се и се
затича да догони Бессолов.

Тресна се врата, вътре се вмъкна Тимур.

— Можеш ли да вървиш?

— Не искам.

— Ставай! Докато те там държат речи. Хайде!

Хвана Артъом за яката на бялата сервитьорска риза, шевът
захрущя. Изправи го на крака, подложи му рамо да се облегне на него.

— Аз с вас! — зашепна умоляващо Иля Степанович. — Вземете
ме! Не искам с тях! Не бива!

— Тук има още един изход. Давай засега оттам. Опомни ли се
старецът — край с теб. После няма да можем да те измъкнем.

— Къде?

— На Боровицка. Там те чака Анка. Оттам на Полянка. Е, и по-
нататък. Имаш ли къде да се скриеш?

— У дома. Аня... С нея всичко ли е наред?

— Чака те! Къде ще идете?

— На ВДНХ. Не бива на Полянка. Трябва да отида на Чеховска, в
Райха.

— Защо?! Каква ти Чеховска?!

— Омир е там. Трябва да отида при Омир.

— Ей! — надникна от заседателната зала дългокосият брамин. —
Вие къде?!

— Тимурчик. Ти не разбираш ли?... Невидимите наблюдатели.
Те ни държат тук. Лъжат ви всичките. Лъжат. Те — нас!

— Слушай, Тъом... Не ми дръж речи. Не искам да се меся в
политиката. Аз съм войник, точка. Офицер. Не мога да те оставя тук.
Но ти не ме зомбирай с твоите глупости. Дай по-добре да си останем
приятели.

Какво му става? Какво им става на всичките?

Все още има шанс. Да докаже на хората. Докато те ги лъжат по проклетото им радио. Трябва да се добере дотам, до Чеховска. Да помогне при напечатването. Да помогне при разнасянето.

Тримата тръгнаха по коридорите преходи; тракат боядисани врати, някакви хора вървят срещу тях, изненадват се от костюма на Артъм и насиненото му лице, зад тях упорито крачи Иля Степанович, светлината примигва, под краката им цвърчат плъхове; накрая в лицето му полъхна на креозот. На уют. Ето я Боровицка.

— Сега ще намеря твоята благоверна... И на Полянка.

— Не, не на Полянка. На Чеховска. В Райха.

— С нея ще го обсъдиш. Стой тук. Само гледай да не попаднеш пред очите на нашите, ясно ли е?

— Добре. Аз тихо. Благодаря, Тимурчик.

Седна зад дълга дъсчена маса. Изпъна пред себе си изподраните си ръце.

Огледа се: ето я най-любимата му от всички станции.

Тъмночервени тухли, креозотът във въздуха е като смола — сладък и опушен, къщички килийки, абажурите — парцалени, отнякъде се чува нежна, струнна музика, хората в забавни халати предпазливо разлистват стари книги. Шепнешком разговарят за прочетеното и живеят в прочетеното, не се нуждаят нито от горния, нито от долния свят.

Къде е онази килийка, в която Артъм беше пренощувал у Данила, приятеля му за един ден и за цял живот? Заета е от някой друг.

— Омир?

Той се надигна.

Познат силует.

— Омир!

Как така е тук? Защо?! Нима не е в Райха?

Надигна се, потътри се... Разтърка очи. Старецът беше очарован: разглеждаше празна килийка. Млад брамин с никога небръснати глупавички мустачки му показваше стаичката, даваше му наставления, връчи му ключове.

Нима се беше припознал?

— Наистина тук няма къде да се постави маса, но можете да работите заедно с останалите... Затова пък има рафтове за книги...

Единственото — при нас с животни не може. Ще трябва да се разделите с кокошката.

— Това задължително ли е?

— Задължително.

— Какво пък...

— Омир!

Старецът се обърна.

— Дядо... Ти тук какво... Как дотук... Нашите ли те скриха? Успя ли... С печатницата? Получи ли се? Работят ли печатарските машини? Хартията беше ли се намокрила?

Омир гледаше Артъом като покойник — печално и безучастно.

— Защо мълчиш? Получи ли се? Покажи ми!

— Артъом.

— Какво желаете? — сприхаво се намеси мустакатият.

— Къде са листовките, дядо? Беше ли на Чеховска?

— Да извикам ли охраната?

— Не е необходимо — поклати глава Омир.

— Почакай. Защо не си отишъл там? Те тук на Арбатска митинг организираха, започнаха да баламосват хората... С обичайните си приказки. И всички вярват...

— Това не е по моята част, Артъом.

— Какво?

— Не мога да се занимавам с това.

— С кое?

— С пропаганда. Да печатам листовки. С цялата тая революционна дейност... Стар съм вече за това.

— Дори не отиде дотам? На Чеховска?

— Не отидох.

— Защо?

— Защото не вярвам, Артъом.

— В кое? В заглушителите? В Невидимите? В какво?! В света на повърхността?! В това, че тук долу всичко е напразно?!

— Не вярвам. Че това е нужно на хората. Че хората искат да го знаят.

— Това е истината! Истината!!! Хората... се нуждаят... от истината!!!

— Не крещи. Каква истина трябва да им разкажа?

— Цялата! Всичко, което си видял! Всичко, което аз съм видял! За жената, на която главата — с арматурата! За неговия клозет! — Артъом кимна с глава, която едва се държеше на мястото си, към вцепенения Иля Степанович, който и тук се беше довял с него. — За това, че стрелят в гърбовете на своите! Как убиват бебета заради опашчиците им! Как заради разни приказки прострелват хората в челото! Как ги карат да строят ветрогенератори, без да им осигурят защита! За да има електричество за заглушителите! За заглушителите! Как тях, мъртвите, ги ядат кучетата!

— А няма това е истина? — попита Омир.

— А какво е?!

— Това е тъмната страна на живота. Да не мислиш, че и без това не го знаят? Та те живеят в него. Не искат дори да си спомнят за него, а ти искаш и да го четат. Може и за живота на човекоядците да напиша, а? Или как партийната върхушка обезчестява сираци? Каквото е на Ханза, същото е и на Червената линия.

— Какво общо има това?!

— Това също е истина. Такова ли ще искат хората да четат? Такова ли им е нужно? Не бива да ги тъпча с такива гадости. На тях са им нужни герои. Нужен им е мит. Трябва да виждат красотата в другите, за да може самите те да остават хора. Какво да им разкажа тук? Че някаква си групичка бюрократи ги управлява от памтивека? Че напразно се тъпчат в метрото? Че тук няма какво да се прави? Това създава параноя. Мрак. На тях им е нужна светлина! Те я търсят. Дори да е от остатък от свещ. Поне някакъв проблясък да има. А ти какво искаш да им разкажеш? Че всичките са роби? Нищожества? Овце? Никой няма да те слуша! Ще се надигнат! Ще те разпнат!

— А ти какво ще им дадеш?! Вместо истината?!

— На тях? Аз например... легенда ще им дам. За Артъом. Който бил също толкова обикновен младеж като тях. Който живял на една крайна станция, наречена ВДНХ. И домът му, заедно с всички останали в метрото, бил изложен на страшна опасност. От кошмарни чудовища, които живеят на повърхността и се опитват да лишат притиснатото в ъгъла човечество от последния му пристан. За това как този младеж преминава през цялото метро, как се закалява в боевете, как се превръща от неудачник в герой. Как спасява човечеството. Ето

такава история ще се хареса на всички. Защото тя е за тях, за всеки един от тях. Защото е красива и простичка.

— Това ли смяташ да напишеш? Това? А всичко, което сега...

— Това е политика, Артъом. Това е пропаганда. Това е борба за власт. Всичко ще премине твърде бързо. Всичко ще се смени. Не искам да пиша памфлети, те се забравят веднага след написването им.

— А какво искаш?! Нещо вечно?!

— Ами... Вечно звучи гръмко...

— Забранявам ти да пишеш за мен. Забранявам! Ясно ли е?!

— Как? Това вече не принадлежи на теб, а на човечеството.

— Не искам да съм захарно петле в твоята захаросана книжка!

— Хората ще я прочетат. Ще научат за теб.

— Дреме ми дали хората ще научат за мен, или не! Какво общо има това?!

— Ти си млад, Артъом.

— Какво... общо... има това?!

— Не бива така... С мен. Ти си герой. Ще научат за теб. От теб ще останат думите ти. Ти може и деца да имаш някой ден. А аз? Как ще я карам аз? Какво ще остане от мен? Безименно листче? Късче хартия?

— Почакай... Те на теб... На теб тук стая ти дават... Дават ли ти стая?!

— Създават ми условия за работа.

— Условия за работа. Ти за тях ли ще го пишеш това? За Бессолов?! За мен?! Значи, са те купили?!

— Те — мен, или аз — тях? Ще има книга. За теб. Истинска книга, с приличен тираж. Не мога да разбера какво не те устройва.

— Артъом! — Викът на Аня.

— Попитай Илюша. Той ще ти каже. Кой би се отказал от нещо такова? Истинска книга, подписана с моето име! Не учебник за човекоядци. Мит. Легенда. На века.

— Те ни заравят в лайната. Отнасят се с нас като с добитък. Като строителен материал. За хора не ни... А ти... Ти им помагаш... Ти...
— В този миг го връхлетя като взривна вълна; разбра и разбирането го смаза; гласът му съвсем изчезна и Артъом продължи беззвучно да изсича думите от въздуха, като гърлото му само просвистяваше при издишането. — По дяволите. Та той е прав. Абсолютно права е тази

гадина. Та тук няма никакви „нас“ и никакви „тях“. Ето я на, хидрата. Ние самите сме хидра. Та те нали от нас са се създали. Цялата аристокрация е била разстреляна преди сто години. Кого да обвиняваш? Никого. Та ние сами сме постъпили така със себе си. Те там, в бункера, от кого са се взели? От нас. И сега... Ти, Лъоха... Как да я победиш тази хидра? Никой не мисли сериозно да я посече. Всеки само си мечтае своята глава да ѝ предложи, да стане една от нейните глави, сам казва — на, отхапи я, вземи ме, искам в теб, искам с теб. Няма нито един Херакъл, затова пък главите са цяла колона. Каква власт... Какво общо има тук властта... Господи, какъв съм идиот... Знаеш ли какво? Пиши, дядка. Печатай. Дълги години да живееш. Господи, бля...

Избухна в смях.

Беше се страхувал, че ще се разплаче, а от устата му изригна смях като пяна у побеснял.

— Артъом!

Той видя Аня. Падна пред нея на колене.

— Прости ми.

— Артъом, какво ти има?

— Какво, наистина ли искаш на Чеховска? — попита Тимур. — Там всеки момент ще се върнат фашистите. Може би все пак Полянка?

— Не. Отвори херметичната врата. На повърхността. Ще отида на повърхността.

— Какво?

— Артъом!

— Отваряй вратата! Отваряй!

— Артъом, какво ти става?

— Качваме се на повърхността, Анечка! На повърхността! На повърхността.

ГЛАВА 23

СВОИТЕ

— Ето ги! Ето!

През решетката на перилата му се привидя, че от горе надолу слизат черни бутонки, не, не му се беше привидяло.

— Бягай!

— Отваряй вратата! Отваряй, ти казвам!

— Ти какво, откачил ли си? Ти си без противохимическа...

— Аз съм нормален! Хайде?! Ще умрем тук заради теб, идиот! Хайде!!!

— Къде е той?! Къде са те?!

— Дай ръка! Не ме пускай!

— Аз съм с вас. Аз съм с вас. Не искам тук.

— Майната ти... Къде ти там? Какво ти трябва горе?

Понесоха се към обратния край на станцията, като преобръщаха масите, прескачаха пейките, събаряха кудкудякащите брамини. Орденарите се изсипаха от прехода, разпръснаха се из платформата като оловни сачми.

Долетяха до херметичната врата, пъхнаха дуло в мутрата на охраната, завъртяха винтове, резета, еднотоновият метал тръгна по релсите; придвижи се с нежелание, прибра се в процепа, те излетяха нагоре по стъпалата.

Откъде у Артъом бяха останали сили? Откъде — живот?

Гонеха ги. Тропаха по гранита. Вървяха по петите им. Стреляха в движение, но не можеха да улучат. Разбитият кокошарник гълчеше. Крилото на вратата замря. Тесният ѝ процеп остана назад. През него излизаха бойци в черно, а брамините отстъпваха по-надалеч, за да не получат чуждата доза.

Изскочиха във вестибюла: Артъом, Аня, Тимур и Иля. За спечелените секунди успяха да разбият външната врата и се изсипаха в студената московска нощ.

— Какво има тук?!

— Тук... Тук оставихме... Почакай... Ето я! Дай ръка. Тук!

Приведени, тичаха покрай безмълвната Библиотека, където някога Артъом беше оставил страха си; под незрящите ѝ прозорци, под гигантските ѝ колони, по откъртилите се от стените мраморни плочи. Черните отзад излетяха подире им от вестибюла на Боровицка, наподобяващ вход на гробница. Колебаеха се — навън без защита.

— Ще се нагълтаме сега! Тук знаеш ли какъв фон има...

— Ето. Тук. Тя ли е? Тя е!

Докараната на буксир японска кола на Савелий. Изоставена, когато Летягата ги беше докарал от заглушителите. Кога? Преди сто години; Савелий го няма — него хората го бяха отнесли и стъпкали на Комсомолска; в първия ден на службата си в Ордена беше загинал и пропаднал без вест. А колата му — ето я. Стои и чака собственика си.

Артъом завъртя ръчката в кръг, вмъкна се през забравения багажник. Под килимчето на пода — резервен ключ. Савелий му беше казал за него на Комсомолска. Един вид му го беше завещал. Мушна го, завъртя го. Колата оживя.

Черните фигури все пак се бяха решили да се отдалечат от Боровицка.

— Хайде вътре!

— Вие къде?

— На ВДНХ! При своите. Вкъщи. Да им разкажа!

— А аз — не. Аз оставам. Какво ще правя там? Ще се разберем с тях.

— Влизай в колата, идиот!

— Та това са нашите! Ще се договоря. Почакай... Забравих. Ето. Твой ли е? Дадоха ми го.

Извади го — черно-сив, матов; наганът.

— Мой е.

Подаде го на Артъом през отворения прозорец.

— Благодаря, бля.

— Това е. Тръгвай!

Тимур вдигна ръце, обърна се и закрачи срещу бягащите насреща му черни бесове. Артъом мислено го прекръсти. Натисна газта.

От Охотний ряд, от Тверска вятърът донесе концентриран звук: ръмженето на двигател.

Откъснаха се от мястото си. Завиха със свистене, гумата запуши. Аня — отляво, на предната седалка; Иля Степанович, непришитата опашка, се люшка отзад. Затвориха прозорците.

В огледалото за задно виждане безмълвно, сякаш е парцален, се стовари на земята Тимурчик, падна напред с вдигнати ръце. И на същото място, в неговата черна рамка, след още секунда влетя бронираният офроудър.

Намали при тялото. Загаси фенерите. Смали се. Разтвори се.

Носеха се по „Воздвиженка“, по всички места, през които Артър стотици пъти беше минавал; а сега ги минаваше за последно. Откъм банката гледаха празно след носещата се кола нечий изкълвани черепи, проядените сгради, изсъхналите дървета.

И оглозганата луна леко осветяваше пустото небе. Беше пълно със звезди като онази нощ, когато Артър излезе с Женка нагоре, когато с хитрост накара него и Виталик да отворят херметичната врата на Ботаническата градина.

— Помниш ли, Жен?

— Достатъчно, Артър.

— Прости ми. Няма повече. Наистина.

Примигна и отмина Министерството на отбраната от костенобяла вар, промъкна се край павилиончето на станция Арбатска. Отдясно имаше плътно наредени високи блокове на по двајсет и няколко етажа, наподобяващи бойци, забравени на парад по случай някаква победа. Отляво се редяха глупавите и величествени наперени сгради на Калинински с най-големите някога рекламни екрани в Европа, сега изгорели до черно. Часовите отдаваха на Артър чест. Екраните му показваха неговото минало и бъдеще.

— Как се диша? — попита той Аня.

— Различно.

Спомни си как беше тук за първи път — преди две години. Как всичко тук беше различно. Тогава тук имаше живот — чужд, непривичен, но в изобилие. А сега...

Артър погледна в огледалото. Стори му се, че някъде далеч ги преследва облаче от мрак; привидяло ли му се беше?

Зави рязко, със свистене, към Садовое, и по него тръгна в изгризан коловоз покрай изпепеленото посолство на Съединените щати, покрай небостъргачите на Краснопресненска — построени за

мъртвите, с колове на покрива, покрай масивните гранитни сгради, наречени „сталинки“ в чест на онова чучело, покрай площадите кратери, покрай пресечките окопи.

Гледаше и си мислеше: мъртвите при мъртвите.

— У дома? — попита Аня.

— У дома — отговори ѝ Артъом.

Японската кола с десен волан изскочи на Проспекта на мира; пресече маркировката, свърна на изток. Плъзнаха се под естакадата — пресечката с Третото околоръстно; понесоха се по моста над железопътната линия, разположена някъде в самото дъно на тъмнината. Още малко — и над дърветата се издигна застиналата в небето ракета, музеят на глупавата космонавтика, сигнал за близостта на ВДНХ.

Отново му се привидя движение отзад. Дори се обърна за миг и за малко не влетя в обърнат напречи фургон, едва успя да се отклони.

Шмугна се между ръждивите консерви, по позната алея стигна до родния павилион — до родната станция; зави с колата зад павилиона за обмяна на валута — железен куб. Скри я.

— Бързо стигнахме. Дозата може и да не е много голяма — каза Артъом на Ана.

— Добре — отвърна тя.

Излязоха, вслушаха се. Някъде далеч нещо ревеше.

— Бегом.

Промъкнаха се във вестибюла — Артъом хвърли последен поглед назад — преследват ли ги? Застигнали ли са ги?

Като че ли не. Дори и да ги бяха преследвали, бяха изостанали.

Горната херметична врата беше отворена; трябваше да се спуснат надолу по ескалатора, на петдесет метра дълбочина. Надолу беше тъмно като в рог, но Артъом за една година беше научил тези стъпала наизуст. Иля се спъна, за малко да полети с глава към стъпалата и понататък, да си троши гръбнака, но успяха да го хванат.

Най-накрая стъпалата свършиха. Зад късата площадка започваше стоманена стена — херметичната врата. Артъом на сляпо пристъпи наляво, точно където трябва, в движение напипа върху стената телефонната слушалка с метален маркуч, първата от двете.

— Отваряй! Това съм аз, Артъом!

Слушалката беше глуха, сякаш кабелът е срязан. Сякаш той звънеше до една от тези пусти сгради отвън, а не до своята жива станция.

— Чувате ли? Тук е Артъом. Чорни.

Ехото от гласа му звънтеше във въглищната прах, в тунелните металически пластини. В слушалката нямаше друг звук.

Артъом напипа пръстите на Аня. Стисна ги.

— Всичко е наред. Просто спят.

— Да.

— Когато ти тръгваше, нали всичко...

— Всичко беше наред, Артъом.

Иля Степанович дишаше шумно, с усилие.

— Не бива толкова дълбоко — посъветва го Артъом. — Все пак фонът...

Окачи слушалката. Отново я взе. Допря ухо до студения пластмасов кръг.

— Ало! Артъом е! Отворете!

Никой не възнамеряваше да им отваря. Сякаш нямаше никого.

Той се приближи до стената, удари с юмрук по железото. Получи се неудачно, тихо. Тогавя си спомни за револвера. Хвана го за дулото, за да удари с дръжката по стената. Помисли си: а ако току-виж е зареден? Изкара барабана. Опипа. Кой знае защо, в него бяха вкарани два патрона. Измъкна ги, пусна ги в джоба си.

Започна да удря с нагана по железната завеса като по камбана. Бум! Бум! Бум!

Ставайте, хора! Събуждайте се! Оживявайте! Хайде?!

Притисна ухо към стената. Има ли някой?

Отново: бум! Бум! Бум!

— Артъом...

— Трябва да са там!

Отново свали слушалката, окачи я, пак я свали.

— Ало, ало! Тук е Артъом! Сухи! Отваряйте!

Оттам неохотно нещо се завъртя.

— Чувате ли ме?!

Изкашляха се.

— Отвори вратата!

Най-накрая казаха:

— Какво има, мамка му? Нощ е!

— Никицка?! Отваряй, Никицка! Артъом е! Отваряй!

— Отваряй, Никицка, нагълтай се с фона. Така ли? Какво си забравил пак там?

— Отваряй! Ние сме без защита тук!

— Понеже на мен много ми дреме!

— Само като кажа на Сухия... Гадина си ти...

Оттам се изсекнаха.

— Добре...

Желязната стена лениво, равнодушно се плъзна нагоре. Стана светло. Влязоха в буферния отсек: кран на стената, маркучът виси. А също и слушалката.

— Отвори буфера!

— Измийте се първо! Всякакви гадости носите...

— Как? Ние сме голи тук!

— Мий се, ти казват!

Наложи се да облее и себе си, и Иля Степанович, и Аня със студена хлорирана вода. Влязоха на станцията мокри и замръзнали. Веднага ги лъхна мирис на тор, на свине.

— Всички спят. Сухия спи. Ама че униформа имаш.

— А ние къде?

— Палатката ви е свободна — Никицка ги погледна, треперещи като попчета, и се смекчи. — Чакаха ви. Стой, ще ви дам парцали да се избършете. И ходете да лягате. Утре сутринта ще се изяснявате.

Артъом понечи да спори, но Аня го хвана за ръката, потегли го след себе си.

Наистина, реши той. Нахълта посред нощ без противохимическа защита отвън, оставаше и цялата станция да разбуди. Определено ще го вземат за малоумен. Нищо, няма закъде да се бърза особено. Докато допълзят от Полиса дотук...

— Само кажи на патрулните да не пускат чужди на станцията. И отгоре. — Той си спомни за облачето. — Отгоре също никой друг. Става ли?

— Довери ми се — озъби се Никицка. — Няма да се събудя още веднъж за такова нещо!

— Ами това е. А, ето и този другар трябва да се настани някъде — Артъом си спомни за Иля Степанович. — Ще обясня на Сухия

всичко сутринта.

Иля Степанович остана с Никицка, приличащ на изритано кутре. Но това не беше проблем на Артъом — не той беше дресирал този човек и не той го беше изоставил.

Палатката им наистина беше свободна. Никой ли не се беше полакомил за нея? Сигурно я бяха поискали, но Сухия я бе отстоял. Полезно е да си рода с началството, пък макар и приеман син.

Запалиха фенерче, сложиха лампата на пода, за да не бъдат съседите. Преоблякоха се в сухи дрехи, каквито имаха. Не се поглеждаха, докато бяха голи. Беше им срамежливо и неловко. Седнаха по турски върху дюшека.

— Остана ли пиене? — попита Артъом шепнешком. — Ти имаше.

— Остана. Купих допълнително — отговори шепнешком Аня.

— Ще дадеш ли?

Пиха подред, допирайки до устата си нацърбеното гърло. Домашната водка беше противна, зловонна, с утайка на дъното — но нормална. Отпускаше притиснатата между раменете глава, намаляваше обичайното вече треперене на гърба, на ръцете, на душата.

— Вече разбрах, че не мога без теб — каза тя.

— Ала тук.

— Вярно е. Пробвах.

Артъом отпи голяма глътка — не влезе в гърлото, изгори гръкляна му, той се закашля.

— След нашия разговор... в Полиса. Татко ти ме изпрати на Комсомолска. Да подаря патрони на червените. За да... бунта. Там гладуващите... бяха въстанали. И... аз тогава случайно попаднах при тях. При червените. Ние всичките. Хиляди, не знам колко народ. И тях — с картечниците. На мен там... някаква жена. Помоли ме да подържа сина ѝ. Пет-шест годишен. Нея я убиха. И аз тогава си помислих: на нас с теб ще ни се наложи да осиновим това дете. И след минута — и него също.

Аня взе от него бутилката. Очите ѝ блестяха.

— Ръцете ти са студени.

— Устните ти са студени.

Отпиха мълчаливо, един след друг.

— Сега тук ли ще живеем?

— Трябва да им разкажа на всички. На Сухия. На всички. Нашите. Утре. Спокойно. Пръв, докато другите не са им разказали всичко по техния начин.

— Мислиш ли, че ще ти повярват? Те никъде няма да тръгнат, Артъом.

— Ще видим.

— Прости ми.

— Не. Не бива. Аз съм, който... Аз.

— Дори езикът ти е студен.

— Затова пък сърцето ми е горещо. А ти цялата трепериш.

— Дай ми тук сърцето си. Искам да се сгрея.

* * *

Събудиха се късно — и едновременно.

Най-накрая Артъом се облече в нормалните си дрехи: пуловер и протрити дънки, вместо дотегналия му сервитьорски костюм. Пъхна крака в галошите си. Изчака и Аня да се облече.

Измъкнаха се от палатката, усмихвайки се. Съседските лелки ги гледаха с осъждане и завист. Мъжете предлагаха да почерпят с цигара. Артъом благодари, взе си.

— А къде е Сухия? — попита той случилата се наблизо Дашка Шубата.

— Готви ти изненада. Ти какво, оплешивял ли си? Нали ти говореха!

— Къде е?

— В свинарника.

Отидоха заедно при втория му баща.

Кочината се намираще в глухия тунел. Стигнаха до края на станцията, като се поздравяваха с всички. Гледаха го като привидение. А Аня — като герой.

— Там е той, твоят! Реже прасета! — махна към далечния край на свинарника Айгул.

Дъхът им спря.

Тръгнаха покрай протегнатите между прътовете мокри розови петачета. Покрай коритата се блъскаха дребосъци. Ревяха шопари.

Грухтяха огромни майки, напълнени от десетки пищящи прасенца.

Сухия, с гумени високи ботуши, ходеше в свинарника между едногодишните шопарчета. До него стоеше бригадирът на свинарника, Пьотър Илич, и поясняваше:

— Този не го взимай, Алексанлексеич. Този е боледувал, ще бъде горчив. Ето онзи, пъргавия, те съветвам. Прошка. Ела тук, Прошка. Ти да беше казал по-рано, Алексанлексеич. Те не трябва да се хранят едно денонощие.

— Е... И за мен беше неочаквано... — говореше Сухия, без да вижда Артъом. — Върна се синът ми. А аз все се боях, че край. Отникъде нито дума. А той е жив. И е с жена си. Помирили са се, изглежда. Радост. Добре, давай твоя Прошка.

— Прошка... Прошенка. Ела тук. Как сега ще го излъжеш този хулиган? Ако беше погладувал малко, сам щеше да дойде за храна. А сега... Не, не го дърпай. Свинята не обича насилието. Дай, има начин.

Артъом застава, без да се приближава. Гледаше Сухия. На очите му лютеше. От смрадта?

Сухия отстъпи, остави на специалиста. Бригадирът свали от куката празна тенекиена кофа и я надяна на главата на Прошка. Прасето първо се вцепени, загрухтя въпросително, после започна да отстъпва назад. Тогава Пьотър Илич го хвана за опашката и побутвайки го, започна да го насочва отзад напред към изхода от свинарника.

— Дръж другите, най-важното.

— А, никой не намира.

Прошка, гледайки в кофата, стана послушен. Управлявайки го през опашката, го изкараха от свинарника за нула време. Свалиха кофата. Пьотър Илич почеса прасето зад ушите, а после ловко пъкна в неговата отворила се от удоволствие уста свитото в примка въже, изтегли го назад към зъбите и го завърза отгоре на дългата зурла. Привърза въжето към стълба, служещ за опора на оградата на свинарника. Артъом не гледаше това: беше го виждал сто пъти и сам го беше правил. Гледаше към Сухия.

Той най-накрая се обърна.

— О! Събудихте се!

Дойде, прегърнаха се.

— Анечка. Добре дошла.

— Ти как си, чичо Саш?

— Справяме се лека-полека — усмихна се Сухия. — Домъчня ми.

— Здравсти, пътешественик! — протегна му лявата си ръка Пьотър Илич; в дясната му ръка вече беше дългият тесен нож за колене, приличащ повече на наточен бръснач. — Така, Санлексеич, подръж го за минутка.

— Исках да те зарадвам с пресничко — усмихна се Сухия. — Развали ми изненадата.

Прошка опъна въжето колкото можа, но то беше късо. Задните крака се отдалечиха от стълба колкото можаха, но зурлата, захваната от въжето, така или иначе нямаше къде да се дене от него. Ала Прошка не вресчеше, не очакваше смъртта. А освен това Сухия го погали и шопарчето притихна, замисли се.

Пьотър Илич приклекна до него, почеса го отстрани, пръстите се заслушаха в пулса му. Намери през кожата и ребрата сърцето. Нагласи с лявата ръка на нужното място ножа, без още дори да одрасква кожата. Другите свине протегнаха с любопитство петачетата си понаблизо, за да видят какво става.

— Е, прощавай.

Замахна с дясната длан и удари дръжката. Ножът хлътна като гвоздей. Прошка потрепна, но устоя. Още нищо не беше успял да разбере. Пьотър Илич измъкна острието от раната и грижливо затисна дупката с парцал.

— Това е.

Прошка постоя още малко, после го понесе. Задните му крака се подкосиха, той седна на задника си, но веднага се изправи. И отново падна. Заквича, осъзнавайки предателството. Опита се да стане, но вече не можеше.

Някои от свинете го гледаха безучастно с копчетата на очите си, някои продължаваха да ядат от коритото. Кой знае защо тревогата на Прошка не се предаде на никой от тях. Той се търколи настрани, започна да рита с крака. Поквича. Изсипа куп кафяви топчета. Затихна. Всичко това не засягаше останалите. Те, изглежда, изобщо не бяха забелязали настъпилата съвсем наблизо смърт.

— Готовичко! — каза Пьотър Илич. — Аз ще го разфасовам и ще го доставя в кухнята. Какво да им кажа? Да го изпекат? Да задушат

ролцето?

— Печено или задушено, Тьом? — попита Сухия. — След като така или иначе не се получи изненада.

— По-добре печено.

Сухия кимна.

— Ти как си?

— Как? Не знам даже с какво да започна.

— Да вървим. Какво стоим тук. Къде пропадна?

— Къде? — Артъом погледна Аня. — Бях в Полиса. Тук никой не е идвал от Полиса? От Мелник? Или изобщо чужди? Някой питал ли е за мен?

— Не. Всичко е спокойно. А трябваше ли?

— А наши връщаха ли се през нощта от центъра? От Ханза? Никакви слухове ли не са донесли?

Сухия го погледна внимателно.

— Какво се е случило? Случило се е нещо, нали?

Излязоха от свинарника на станцията. Заради червената аварийна светлина изглеждаше, че Александър Алексеевич е колил свинята. Или Артъом.

— Да идем да похапнем.

Сухия не одобряваше пушенето на Артъом. Но сега не взе да мърмори. Извади от табакерата свита цигара, подаде му я. Аня също се почерпи. Отидоха по-надалеч от жилищата. Задимиха сладко.

— Намерих оцелели — каза Артъом простичко. — Други оцелели.

— Ти? Къде? — Сухия погледна под око Аня.

Артъом отвори устни, за да продължи, и изведнъж се замисли. ВДНХ е независима станция. И Сухия е нейният началник. Но има ли тук независими?

— Той казва истината — потвърди Аня.

— Ти не знаеш ли?

— Аз? Не знам — изрече внимателно Сухия, за да не обиди отслабналия още повече и обръснат Артъом.

— Средно звено — определи Артъом. — Добре.

— Какво?

— Чичо Саш. Всичко е дълго за разказване. Нека карам по същество. Ние не сме единствените оцелели. Целият свят е оцелял.

Разни градове в Русия. Западът.

— Това също е истина — потвърди Аня.

— Западът? А войната? — намръщи се Сухия. — Тя какво, продължава ли? А ефирът защо е пуст? Защо никой тук не е видял тези оцелели?

— Заглушават ефира. Като в съветско време — опита се да обясни Артъом. — Защото войната уж продължава.

Това Сухия го разбра.

— Познато.

Артъом присви очи недоверчиво.

— Познато?

— Преминавали сме през това. А кой? Червените?

— Ти познаваш ли Бессолов? — попита Артъом.

— Бессолов? — повтори Сухия. — Това този от Ханза?

— Няма никаква Ханза, чичо Саш. И Червена линия няма. И съвсем скоро няма да има. Скоро ще обединят всичко, за да се противопоставят заедно на общия враг. За да не излезем никога никъде от метрото. Такъв е сценарият.

Сухият като че ли повярва, но уточни за всеки случай с Аня:

— Това знае ли го още някой? Че в другите градове са оцелели?

— Вчера в Полиса го обявиха на всеослушание — отговори тя. — Истина е, Александър Алексеевич.

— Целият свят е оцелял? И как живеят? По-добре от нас?

— Не знам. Не казват — обясни Артъом. — Ако беше по-лошо, със сигурност щяха да кажат.

Сухия запали от едната си цигара, твърде бързо отишла, друга.

— Мамка му!

Погледа малко в червената лампа.

— Ти на този Бессолов дължен ли си му нещо? — попита Артъом.

— Не. От къде на къде? Аз съм го виждал само веднъж, в Ханза.

— Това е добре. Чичо Саш... Трябва да затворим станцията. Да я затворим, за да не дойде никой при нас оттам. И да подготвим хората. Трябва да им разкажеш всичко. Те ще ти повярват.

— За какво да ги подготвим?

— Те трябва да се изведат оттук. Да се изведат от метрото. Докато това все още е възможно. Поне нашите.

— Къде да се изведат.

— Горе.

— Къде именно? На станцията има двеста души. Жени, деца. Къде искаш да ги отведеш?

— Ще изпратим разузнавачи. Ще намерим място, където фонът е нисък. Бяха дошли хора от Муром. Там си живеят право на повърхността.

Сухия запали трета цигара.

— Защо?

— Какво защо?

— Защо ни е да ходим в Муром? За какво ни е да извеждаме всички тези хора от метрото и да ходим някъде? Те живеят тук, Артъом. Тук е домът им. Те няма да тръгнат след теб.

— Затова, защото са се родили горе! На въздух! Под небето! На свобода!

Александър Алексеевич кимна на Артъом: без подигравка, със съчувствие, като детски лекар.

— Те вече не помнят това, Тъомочка. Те се свикнали тук.

— Но те тук са като морлоци! Като къртици!

— Затова пък животът им е в коловози. Затова пък всичко им е ясно. Те няма да поискат да променят нищо.

— Да, те като седнат край огъня, само това и знаят, да си спомнят миналото — при кого как е било, кой как е живял!

— Това, за което тъгуват, ти няма да им го върнеш. А те не искат да се върнат в него, а да си спомнят. Ти още си млад, някога по-нататък ще го разбереш.

— Не разбирам!

— Ами това е.

— Просто те моля: затвори станцията. Ако не искаш да им кажеш — аз ще им кажа. Иначе и тук ще се промъкне тази зараза... Ще им промият мозъците като навсякъде... Вече видях какво е...

— Не мога да закрия станцията, Артъом. Ние имаме търговия с Ханза. От тях получаваме фураж за свинете. И трябва да караме торта на Рижска.

— Какъв фураж? А гъбите!

— С гъбите нещата са зле. Почти цялата реколта загина.

— Виждаш ли? — Артър се усмихна накриво на Аня. — А ти се тревожеше за гъбите. Оказва се, че може и без тях. А без проклетия фураж, оказва се, не може.

— Ти недей да съдиш. Аз съм началник-станция, Артър — поклати глава Сухия. — Двеста души ме гледат в устата. Аз трябва да ги храня.

— Дай поне самият аз да им го кажа! Те така или иначе ще узнаят!

— Мислиш ли, че си струва? — въздъхна Сухия. — Да го научат от теб?

— Струва си!

* * *

Договориха се: хората да се съберат след вечеря, когато свършва смяната във фермите. А дотогава Артър да мълчи. И той мълчеше, като се върна към стария си живот на ВДНХ. Велосипедите. Патрулирането в тунела. Палатката. Животът му беше умален и повече не му ставаше.

След него постоянно се мъкнеше като опашка изгубения Иля Степанович. Договориха се със Сухия да го остави на станцията. И Артър му показваше как са устроени нещата тук.

Макар и учителят да беше невзрачен, той веднага се хареса на Дашка Шубата. Напоиха го с чай — от последните гъби. Разпитаха го за биографията му. Той си мълчеше, а Артър не го издаваше.

Затова пък слушаше добре. И докато му разказваше за станцията, Артър — ту тук, ту там — вмяташе и за себе си. Получаваше се от само себе си. Бродеха между палатките и му идваше отвътре. Ето тук, значи, живееше Женка. Приятел от детството. Заедно с него отворихме вратата на Ботаническата градина. Той после умря: някой от патрула откачи, когато черните идваха на ВДНХ, и го уби. А тук за пръв път видях Хънтър и веднага ме срази. Ходехме си из пустата нощна зала и той взе съдбата ми в ръцете си и за миг я завърза във възел като арматурно желязо. И така нататък. За черните. Сега вече беше смешно да премълчава за тях. Трагедията на живота му, след нея не беше

останало нищо. Иля Степанович леко кимаше, сякаш това го вълнуваше. А за какво там си мислеше — кой знае.

Така изтърпя до вечерта.

Такава царска вечеря, естествено, беше предназначена не само за своите. Повикаха желязци. Сложиха масите в „клуба“, на възвишението, където започваше отсеченият коридор, над коловозите — към новия изход.

Дневните смени свършиха, хората дойдоха от душовете, чисти и колкото могат по-спретнати.

С мезетата беше зле, но Прошка всичко компенсира. Бяха го приготвили чудесно. Поднасяха печено, главата отделно. Главата мижеше, ушите бяха станали пергаментени от мазнина. Месото беше нежно, тук-там леко изпъстрено със сланина: навреме го бяха колнали. Разтапяше се в устата. Наливаха гъбен хмел още от старите запаси. Хората вдигаха тостове все по-искрено.

— Добре дошъл!

— За твое здраве, Артър!

— Анечка! И за теб!

— И да си имате дечица най-после!

— И да не го сметнете за подмазване, за родителите! Тоест за теб, Сансеич!

Надигна се сред останалите и разгорещилият се Пьотър Илич с венеца от рижи коси около малиновата му плешивина.

— И в такъв случай и за нашата ВДНХ, островче на мир и стабилност в бушуващия океан на метрото! Благодарение на старанията сами знаете на кого!

Артър си мислеше, че в гърлото му няма да влезе и хапка, но така се беше нагладувал за последния ден, че излапа две порции. Хубаво беше шопарчето. Настина. Макар че не можеше да не си спомня, че сутринта все още грухтеше. Но те всички са грухтели някога, какво сега, да не ги ядат ли?

Само да пие, не му се получаваше. А Сухия не пропускаше. Всеки се готвеше за разговора с хората по свой начин.

— Все исках да го обсъдя с теб, чаках да се появиш. Ти, разбира се, си свободен да общуваш с хората. Аз от своето не се отказвам. Но просто за да разбереш, че не е задължително това, знаеш, гъби, свине... Можеш да се занимаваш и с друго. Разузнаване например...

— Благодаря, чичо Саш.

Прокрадна се малкият Кирюха, кашлюкайки. „У!“ — подплаши той Артъом, настани се на коленете му. Беше избягал от майка си: беше му дошло времето за сън. После и тя, Наталия, сама се появи. Накара се на сина си, но се съгласи да поостане — имаше още от шопара.

— Ааан! Дай парченце!

— Ела при нас. Ще ти дам повече, защото трябва да пораснеш.

Дадоха на Кирюха отделна чиния, той седна между Артъом и Аня, започна да дъвче с всичка сила месото.

Преди третото допълнително при началник-станцията дойде патрулният, грузинецът Убивала, и нещо му прошепна. Сухия изтри омазнените си устни и без да поглежда към Артъом, стана иззад масата. Артъом го проследи през рамо — викаха го в южния тунел. Този, който водеше към Алексеевска и по-нататък в метрото. Какво ставаше там?

Не се виждаше. Отиде зад колоните, на коловоза.

Не се върна десет минути.

— Ти намери ли Полярни зори? — промуча Кирюха.

— Какво? — попита разсеяно Артъом.

— Полярни зори! Ти каза, че си ги хванал! Намери ли ги? Ти нали при тях ходи?

— При тях. Намерих ги.

— Мамо, чуваш ли? Артъом е намерил Полярни зори.

Наталия сви устни.

— Това не е вярно, Кирюшенка.

— Артъом, нали е истина?

— Стига вече! — нареди Наталия на Артъом.

— А как е там, Тъом? Какво има в Полярни зори? Микробите как са там?

— Ей сега — каза Артъом. — Почакай, приятелче.

На южния край на платформата Сухия стоеше с мъжете, озъртайки се към масите; лицето му примигваше в червено под аварийната светлина. Артъом искаше да отиде при него; започна да се измъква, остави Кирюха, но вторият му баща го забеляза и му махна: сядай, идвам вече.

— Какво става? — попита Аня.

— Ама кажи й, че това е истина!

— Така! Ти сега отиваш с мен да спиш!

Сухия се върна на трапезата. Седна при Артъом, усмихна се така, сякаш устните му се бяха напукали и го болеше да ги разтяга.

Кирил от обида към майка си човъркаше с вилицата замижалото око на Прошка. Дашка сипваше на Иля Степанович от тлъстия джолан. Артъом хвана Сухия за лакътя.

— Какво има там, чичо Саш?

— За теб бяха дошли. Но ние, естествено, ги върнахме.

— От Ордена? От Мелник?

Аня държеше ножа в ръката си така, сякаш смяташе да удари с него. Артъом сложи пръсти върху джоба си. Наганът беше там, на мястото си.

— Не. От Ханза.

— Много ли са? Спецчасти ли са пратили?

— Двама души. Цивилни.

— Само двама? И какво? Какво казват?

— Казват, че ни дават време за размисъл до утре. Разбират, че си ми син, и така нататък. — Сухия гледаше в чинията. — Че не искат да стигат до крайности.

Артъом не взе да спори относно сина.

— И утре какво?

— Ще направят пълна блокада на станцията. Повече нищо няма да купуват от нас и нищо няма да ни продават. Фураж и така нататък. Плюс забрана за придвижване. Казват, че с Алексеевска вече са се договорили.

Стана Андрей, старшият на разузнавачите. Вдигна чашата си.

— Тост! Ние с татко ти вече обсъдихме това, Артъомка. С мен, другари, се случи извънредно произшествие. Влюбих се. И моята любов живее на станция Краснопресненска. Разбрах: време е. На трийсет и осем съм. Така че напускам родната и любима станция ВДНХ и се премествам в Ханза. Накратко: защо го казвам? За това, че всеки от нас, Артъом, е намерил своето място. А моето място сега е свободно — за теб!

Артъом кимна, стана, чукна се, седна. Прошепна на Сухия:

— А ние колко ще издържим?

— Не знам. Гъбите — виждаш... За свинете не стигат. А ние трябва да ги храним с нещо. Целият им фураж идва от Ханза...

— И откога изобщо Ханза търгува с фураж? Откъде имат? Тях какво, не ги ли е засегнала болестта по гъбите?

— Техният фураж е комбиниран, не е от гъби, смесено е нещо там. Но прасетата го ядат, не си въртят зурлите, добре наддават на тегло.

— А свинарите какво, не се ли интересуват изобщо с какво там ги хранят? Откъде го вземат? Може би ние сами ще успеем да си го...

— Не знам. Ние и не питаме. Като че ли Ханза ги взема от червените. Според слуховете. Опитахме — прасетата го ядат и какво ще се заяждаме ние...

— А у червените откъде? Та червените...

— Пьотър Илич! Откъде карат фуража, не помниш ли?

— От Комсомолска според мен. Помня, че така говореха до мен. Пресен. Макар че не беше чак толкова пресен последните пъти.

— От Комсомолска?! От червените?!

— От Ханза...

— Каква разлика.

— А какво не е наред с тях?

— Не задаваш излишни въпроси, а? Блокада, бля?

— Аз трябва да храня хората, Артъом. Двеста души. Има — и хубаво. Когато станеш началник на станция, ще разбереш...

Артъом се изправи.

— Може ли?

— О, виновникът за тържеството! Давай тост, Артъом!

И той се изпъна в стойка мирно, сякаш наистина възнамеряваше да им каже тост. Само че пръстите стискаха въздуха вместо чаша.

— Там за мен са дошли хора. Уж от Ханза. Искат да ме вземат и да ме отведат, за да не успея да ви разкажа всичко това. Разправят, че ако не ме предадете, ще има блокада.

Хората около масата зашъткаха; песента, която вече бяха подкарали — за подмосковските вечери — замря. Някой тихичко продължаваше да дъвче.

— Москва не е единственият град, където хората са оцелели. Вчера на Полиса обявиха пред всички, че има и други. Скоро ще ви го съобщят и на вас. Смятайте, че аз съм пръв. Целият свят е жив! Питер, Екатеринбург, Владивосток, Америка. А не сме ги чували, защото са заглушавали радиото.

Беше настанала гробна тишина. Хората слушаха, вцепенени.

— Ние не бива да живеем повече тук. Можем да си съберем нещата и да си отидем. Във всеки момент. Сега. Когато си поискаме. В Муром, на триста километра от Москва, фонът вече е нормален. Хората живеят на повърхността. Москва е тази, която е мъртва, заразена, защото над нея са свалили бойни глави. Не бива да сме тук. Аз ви предлагам, аз ви моля: нека да си отидем.

— Защо? — попитаха го.

— Да се мъчим триста километра — и там какво?

— Какво го слушате, той още от идването — пак с тази тема!

— Защо? Защото мястото на човека не е под земята. Защото вие живеете в тунелите, вас ви държат в тунелите! Като червеи! Вие поне помните ли го това? Тези идиотски войни, воюваме сами със себе си... Ние тук нямаме утрешен ден. Това е гробище, метрото. Ние тук никога няма да станем никакви. Тук няма да бъдем хора. Няма да направим нищо ново. Няма да израснем. Тук боледуваме. Израждаме се. Няма въздух. Тук няма място. Тук е тясно.

— На нас ни е достатъчно.

— А Душанбе оцелял ли е? — плахо се поинтересува някой.

— Не знам.

— Ти нас с червеи ли ни сравняваш?

— А ако Америка още е цяла и войната продължава? — заразсъждаваха около масата.

— В град Муром има манастир. Оцветен в бяло. Със сини куполи. С цвета на небето. На брега на река е. И наоколо е гора. Да отидем там? Първо разузнавачи, докато се приготвят всички. Ще намерим някакъв транспорт, ще го оправим. Жените и децата — с коли.

— А там какво ще ядем?

— А тук какво ядете?! Вие тук... Дяволите да ви вземат. Явно е, че тук не може по никакъв начин! В това е бедата! На това място! Това не е убежище! Това е гробница! Оттук трябва да се бяга!

— Ами бягай тогава — казаха му мрачно и тихо. — Какво, не ти се ли се бяга сам? Какво си повлякъл хората? Мойсей, пфу!

— А защо Ханза иска да го предадем? Убил ли е някого? — полюбопитства някаква жена.

Артъом погледна към Сухия. Той обхождаше с очи масата, сякаш търсейки подкрепа за Артъом. Но не се намесваше.

Артъом потри челото си.

— Хубаво. Добре. Аз събирам експедиция. Засега — разузнавателна. Да отидем да изследваме на изток. Да видим къде там е годно за обитаване. И когато намерим, ще се върнем за останалите. Кой е с мен?

Никой не отговори. Дъвчеха, зяпаха, пиеха. Не отговори нито един.

Аня сложи ножа настрана. Изправи се.

— Аз. Аз съм с теб.

Постояха двамата. После се чу шумолене.

— Аз също! Аз ще дойда с вас! Извън метрото! В Полярни зори!

Както си седеше, така и стана — между Аня и Артъом. Те се спогледаха.

Наталия, майка му, отскочи от масата, полетяха чаши и се разбиха в пода.

— Бързо тук! Край, отиваме да спим!

— Но мамо! Но в Полярни зори!

— Никъде няма да ходим! Ние тук сме си вкъщи!

— Но поне ме пусни да отида...

— Не!

— Та това е на повърхността, Наталия... — рече Артъом. — Та там има въздух. Друг. Свеж! Та туберкулозата...

— Няма туберкулоза, има друго! Някаква чума! Там, навън, хората разправят — американците! На американците ли ще ни предадеш?!

— Ти щом не искаш — пусни поне него. Той тук... Ти сама каза. Колко му остава?

— Ти от мен? — тя се задъхваше. — Ти сина ми от мен?! Ах ти, гад... Няма да ти го дам! Няма да разреша! Кирюшка! Чухте ли? Искане да ми вземе сина! На американците! Като играчка! И самият той... и нас!

— Глупачка — каза й Артъом. — Кучка.

— Качвай се сам на своята повърхност! С червеи ще ни сравнява! Няма да го пусна! Да не си посмял! Тръгнали да ми го отнемат!

— Не му давай детето! Той още с идването, всички го знаят! Къде ще го мъкне?!

— Няма да го дадем! Това е вече прекалено!

— Аз искам с вас! — заплака Кирюха. — Искам да видя повърхността!

— Да го предадем на тази Ханза — и готово — каза някой. — Нека те да се оправят.

— Ами тръгвай! Щом тук с нас ти е тежко! Тръгвай, предател!

Започнаха да се отдръпват от масата, да отскачат.

— Ами стойте си! Яжте! Продължавайте да се ядете един друг! Нека ви разиграват тук! Като овни! Като искате сами да умрете — умирайте! Да газите в лайната — газете! Да ровите в проклетото си минало — моля! Но децата за какво са ви виновни?! Децата защо ги погребвате живи?!

— Ти самият си овен! Ти самият си се продал! Никой няма да тръгне никъде с теб! Какво, в капан ли искаш да ни вкараш?! Колко ти платиха?! Да го предадем! Да не си разваляме отношенията с Ханза заради това лайно!

— Така, достатъчно! — извика Сухия, изправяйки се.

— А ти да беше държал своя под око! Гледай го, продал се е там! Малко ли ни е тровил нервите! Ние сигурно нямаше и да боледуваме, ако през цялото време не ни беше нарушавал херметичността! Ти не се бъркай в нашето! Ние сами, ясно?! Това е нашият дом!

— Тъооом, а с теб, аз с вас, мооооля!

— Махай се! Изчезвай! Докато не сме те дали на тях! И да страдаме заради него на всичкото отгоре!

Ръката на Кирюха напипа показалеца на Артъом, обгърна го и се вкопчи в него, но Наталия го дръпна — и го откъсна.

На Артъом му потекоха сълзи.

— Татко... — той се обърна към Сухия. — Татко. А ти какво?

— Аз не мога, Артъом — изшумоля Сухия с мъртъв глас. — Не мога с теб. Как ще изоставя хората?

Артъом примигна.

Виеше му се свят. В одраното му гърло имаше буца.

— О, майната ви на всичките в това ваше метро! Аз за вас бях готов да умра, а тук дори няма за кого да умреш!

Помете с грохот и дрънчене от масата чиниите с човешкото свинско, обърна пейката.

След него крачеше Аня; и кой знае защо — се тътреше Иля Степанович.

— Ти какво, нагоре ли се каниш? — попита го Артъом.

— Не. Аз не. Аз тук. Аз за вас... Артъом... Аз за всичко това... Ще ми разрешите ли да напиша? Ще ми разрешите ли книга? Аз в нея всичко както си е... Честна дума!

— Пиши, бля. Нищо няма да напишеш. И никой няма да го чете това. Прав е Омир, старото куче. На вас са ви нужни приказки!

* * *

На запад беше алено залезно небе, а на изток — кристално, чисто и звънливо като измита бутилка. От него бяха измели всички облаци и сега ги забиваха един по един в зенитната синева като сребърни гвоздеи.

Нахвърляха в багажника храна, патрони, оръжия, филтри. От тубите с гориво бяха останали цели три. Достатъчно да се прекоси половината Земя.

Широкото Ярославско шосе водеше от ВДНХ право към другия край на континента. То беше задръстено с недопристигнали, но между заседналите в миналото се виждаше тънка алея, по която можеше да се отиде там някъде. Домовете на мъртвите се златееха по контурите и в прощалния миг Москва се струваше на Артъом топла и истинска.

Беше му омръзнала гумата върху кожата, бяха му омръзнали и приготовленията. Сега му се искаше без нея. Искеше му се вече по-скоро да се носи със свалени стъкла, да лови насрещния въздух с отворена длан, да го диша, топъл и свеж. Нищо, след три или четири часа щяха изобщо да свалят тези противогази и да ги захвърлят през прозореца някъде по-надалеч.

Все пак се прегърнаха.

— Вие накъде сега? — попита Сухия.

— Където и да е. Ние къде, Ан?

— Във Владивосток. Искам на океана.

— Значи, във Владивосток.

Артъом постла бялата Савелиева кожа на Аня — трябваше да се пази, тепърва ще ражда деца. Прибра нагана в жабката. Запали двигателя. Хлопна вратите.

Сухия се наведе към него. Помоли го да спусне стъклото. Избоботи в хобота:

— Артъом, не съди хората. Хората не са виновни.

Артъом му прати въздушна целувка.

— Прощавай, чичо Саш. Чао-бау.

Сухия кимна, отдръпна се. Иля Степанович, настръхнал, помахаше с ръка. Други изпращачи нямаше.

Артъом положи ръка върху коляното на Аня. Тя покри ръкавицата му с двете си ръце.

Японската кола кихна в синьо, запя походна песен и се откъсна от мястото си — и веднага нататък, към вълшебния и невероятен град Владивосток, разположен на топлия палав океан — през огромната и прекрасна неведома страна, населена с истински живи хора.

В гърба им биеше слънчев вятър.

ПОСЛЕСЛОВ

Бинокълът беше хубав, немски, качествен. Виждаше идеално на километър, че и повече. Офрудърът съпроводи японската кола до МКАД и там спря.

— Отпътува, Алексей Феликсович! — каза на радиопредавателя Лъоха. — Да карам ли нататък?

— За какво ни е? Нека се маха. Прав му път — отговори той. — Това е, прибирай се вкъщи.

Записано от И. Шкуркин

Издание:

Автор: Дмитрий Глуховски

Заглавие: Метро 2035

Преводач: Васил Велчев

Година на превод: 2016

Език, от който е преведено: руски

Издание: първо

Издател: Сиела Норма АД

Град на издателя: София

Година на издаване: 2016

Тип: роман

Националност: руска

Печатница: Алианс Принт

Излязла от печат: април 2016

Редактор: Ганка Филиповска

Художник: Живко Петров

Коректор: Стойчо Иванов

ISBN: 978-954-28-2055-0

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/3564>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.